David Stein

Falsificatorul secolului

EDITURA ARTEMIS

DAVID STEIN
în colaborare cu Hervé Prudon

FALSIFICATORUL SECOLULUI

Traducere din limba franceză
de ILEANA ȘOLDEA

București 2007

Coperta: MIHAIL BOITOR

Culegere şi tehnoredactare computerizată
Editura ARTEMIS
Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1,
corp B1, C.P. 33-120,
cod 013701, Bucureşti
tel/fax: (021) 310.74.59

Difuzare: (021) 311.49.36
(021) 310.74.59
web: http://www.semne.home.ro
E-mail: semneartemis@b.astral.ro

Tiparul executat la S.C. SEMNE '94 S.R.L.
Tel.: 667.08.20

DAVID STEIN
TROIS PICASSO AVANT LE PETIT DEJEUNER
© Éditions Robert Laffont, S.A. Paris, 1990

Toate drepturile asupra acestei versiuni în limba română
aparţin Editurii Artemis

ISBN 973-566-058-X

Lui Cocteau, Picasso, tuturor celor care m-au făcut să pictez.

Lui Chagall, judecătorului Stone și adjunctului său, Barrett, care m-au arestat.

Picturii care m-a făcut să trăiesc din nou și rudelor, prietenilor care m-au ajutat să pictez aceste pagini și să scriu acest tablou.

„În epoca noastră fiecare operă nouă implică o hotărâre asupra a ceea ce e viu și a ceea ce e mort în pictura trecutului. Reflecția artistului asupra istoriei artei este și o reflecție asupra propriei persoane, asupra gusturilor, intereselor sale intelectuale, a judecăților sociale, a simbolurilor care-l emoționează."

Harold Rosenberg

Imobil, lungit pe-un pat, cu ochii închiși, vara. Să pictezi. Să pictezi astfel. Cu ochii închiși, imobil, lungit pe pânză. Să înoți pe albastruri, pe cerurile contorsionate, pe acoperișuri.

Magazinul Antony, la periferia sudică a Parisului, la doi pași de Parc de Sceaux, nu este un centru important al comerțului de artă, nici un vârtej agitat de culori și de sunete, de diverse noutăți la „raioanele" tendințe, mode, proiecte pentru viitor. Nici nu se reface lumea din nou acolo. Lumea pare a fi în altă parte, poate pe pânzele care mă înconjoară, pe undele radioului. Soția mea e la New York, fiii mei călătoresc, munca mea e pretutindeni.

Ziarista care a venit să-mi ia un interviu a făcut cafeaua, pe care o beau fără zahăr și fără prăjituri. Am suprimat și sosurile franco-americane, bearneze, sucurile, alcoolul, siropurile, și un doctor care are sufletul unui sculptor mi-a remodelat un chip și un trup cu ajutorul cocteilurilor farmaceutice. Ziarista privește copiile mele după Braque, după Picasso.

– Domnule Stein, ați avut o galerie la New York, pe

Park Avenue, o alta la Palm Beach, în Florida, și vă găsesc aici într-o maghernițâ mică între un templu Zen și o biserică liniștită. Nu vă lipsește luxul? Mașinile mari? Costumele frumoase?

– Am stat și cinci ani la pârnaie, în tombs-*ul de la New York, la Fresnes, la Toulouse, și nici asta nu-mi lipsește. Nu-mi lipsește nimic atâta vreme cât pot să pictez.*

– La ce servește Gioconda?

– Care? Cea autentică sau cea falsă? Cea autentică nu servește la nimic, cea falsă are mustăți de aur. Prima zâmbește și a doua controlează sertarul-casă de bani.

– Ați fost falsificator și asta nu v-a îmbogățit într-adevăr. Delictul nu rentează?

– Ce delict? Ce bogăție? Bineînțeles că m-am îmbogățit, m-am introdus în niște opere, în niște lumi, m-am dat pe tobogan pe amețeala celorlalți, m-am ocupat de perioade roz, albastre, cubiste, penelurile mele, creioanele mele erau tot atâtea chei care-mi deschideau porțile castelelor numite Chagall, Picasso, Miró, Matisse... N-am furat nimic.

– Dar n-ați mers pe calea normală. După Belle-Arte...

– N-am frecventat Belle-Artele și nici măcar nu știu dacă artele sunt frumoase. Pentru un artist nu există o cale normală. Singura cale este aceea care merge de la fals la adevăr, de la murdar la curat, de la haos la armonie. Am construit castele, catedrale, construim autostrăzi, dacă drumul normal e autostrada, trebuie să pictăm autostrada. Să mă înțelegeți bine că nu trebuie să punem autostrăzile pe-o pânză, ci să întindem pânzele pe autostradă – să faci privirea să derapeze.

Ziarista n-a făcut cafeaua amară, ci insipidă. De fapt,

îi place tot atât de mult cafeaua cât și pictura. Cunoaște câteva mărci, văzute la televizor, la publicitate, niște nume.

– Cézanne n-a făcut Belle-Artele, spun.

Ea notează.

– Nu notați, știe toată lumea și puțin îi pasă. Dumneavoastră ați urmat școala de ziariști?

Se uită la mine ca și când i-aș fi atins întreaga ei deontologie. Trântește ceașca pe măsuță, mușcând capătul pixului ei Mont Blanc.

– Domnule Stein, aș vrea să spun, să demonstrez că azi trăim într-o lume a falsului, a imitării metalelor prețioase și a imitației, că noi înșine nu suntem decât niște cópii, niște cloni...

– Mitul cavernei lui Platon?

– Și mai rău! Niște reproduceri în mai multe exemplare. Un ziar care scoate 500.000 de exemplare fumizează aceeași părere la 500.000 de indivizi.

– Artistul n-are opinie. Nu încearcă să stabilească un adevăr universal sau local, ci o minciună coerentă. Materia sa e stilul, nu adevărul. Credeți că Proust a încercat vreodată să scrie un reportaj, o cronică? Dumneavoastră ce căutați aici?

– Poate să aflu cine sunteți. Un geniu al falsului, al marii escrocherii, un profet al morții Artei, un Warhol Outlaw.

– Nimic din toate astea. Nu-s decât un artist, deci un cercetător. Mă interesează să mă apropii. Dar să nu mă întrebați de ce anume.

– Dar ați fost totuși un falsificator!

– Da, am fost falsificator. Am pictat uneori trei

Picasso înainte de micul dejun ca să onorez o comandă. Am păcălit pe mulți, unul după altul. Pentru asta am fost la pârnaie. O pedeapsă grea, într-un sens, dar într-altul... Legea condamnă pe falsificatorii de bani cu închisoare pe viață, pe când banii se devalorizează, iar Arta este în momentul de față plasamentul care produce cel mai mult.

– Da, da, da, spune ziariasta spărgând din cauza entuziasmului toarta ceștii, așa-i. Scoop-*ul*. Aveți cel puțin un fals expus într-un muzeu, la vreun colecționar, într-o galerieexcepțională la centimetru pătrat. Scopul meu nu este cel de-a atrage disprețul asupra dumneavoastră, domnule Stein, nici să vă condamn, nici să vă ultragiez. Ci să demasc valorile false, dicționarele false, monedele false care sunt viața noastră.*

– Viața mea nu are nimic fals. La peste cincizeci de ani, o găsesc picantă, plină de savoare, și în cele din urmă – deși sunt încă departe de sfârșit – morală, în sensul în care am pornit de la un cutremur, de la un vacarm, de la o confuzie, de la dorința aprigă de-a face ceva, nu de a spune, ci de a crea, a face să se nască o operă, o privire, o emoție, m-am bâlbâit, m-am înșelat, i-am înșelat pe ceilalți, eram în noapte, o noapte de neoane și de la hoteluri luxoase în închisori, de la interogatorii la interviuri, de la falși Renoir la adevărate debuturi, am învățat să mă găsesc, pe mine, David Stein, și să-mi găsesc pictura, prin și alături de aceea a celorlalți, să fiu eu, David Stein, nu Pictorul, nu Falsificatorul, ci un pic de pictură, o pată albă a Căii Lactee, înțelegeți? Pictorii, ca și ceilalți oameni, se plagiază

* Știre importantă transmisă în exclusivitate de o agenție de presă (N. Tr.)

unii pe alții, își dăruiesc și se împrumută reciproc. Picasso termină pictura lui Velázquez și Céline sfârșește opera lui Zola. Dar din cauza asta nimic nu se termină, nici nu se sfârșește. Ci viața și arta își continuă drumul, calea lor, și eu sunt pe calea asta, am fost întotdeauna. N-am fost un falsificator în luptă sau la periferia Artei, a lumii sale, a mașinațiilor sale. Ci am fost înăuntrul Artei, mic de tot, fără s-o știu, dar mă găsesc în ea și mă regăsesc în ea.

– Dumneavoastră nu sunteți Picasso!

– Ba da! Picasso, Rembrandt, Modigliani și Walt Disney dacă vreți. Eu sunt pictura, autenticul și falsul.

– Uitați oamenii pe care i-ați păcălit...

– N-am păcălit pe nimeni. I-am făcut pe oameni plini de mândrie. Niște Chagall la preț redus. Și-apoi ascultați, eu n-am fost niciodată un copist scrupulos, minuțios, migălos. Totdeauna am inventat din nou, am adăugat o pânză unei perioade de pictură, cu cultură, emoție și coerență, ba chiar cu mult suflet, cu simpatie... Am dezvoltat niște teme, așa cum improvizează un pianist după o partitură existentă. Știți că am formație de pianist? Și de ziarist! Am încercat chiar să mă ocup de cinema. La șaptesprezece ani am scris un scenariu după Impostorul Thomas *de Cocteau...*

– Impostorul Thomas! *Chiar de pe atunci...*

– Eram precoce, l-am întâlnit pe Cocteau. El mi-a arătat un Picasso fals pe care-l pictase, și pe care Picasso l-a semnat...

– Există deci falsuri peste tot?

– Gustul pentru fals se află pretutindeni, dragostea pentru fals este din ce în ce mai mare. Dar unui falsificator

nu-i place falsul, îi place ceea ce este autentic, izvorul emoției. Pictura s-a îmbogățit prin imitare, pentru că progresezi mergând dinapoi înainte. Nu? Așa că să ne întoarcem înapoi, mașina mea este garată acolo, sub copaci, mașina roșie decapotabilă cu numărul KAY 2000, înregistrată în Statele Unite. Așa că vă iau cu mine la Café des Deux-Magots. În 1963.

– Dar eu nici nu mă născusem încă.

– Întocmai, așa că n-o să fiți văzută.

PARIS

N-aveam vocație de pictor, o revelație subită și luminoasă, dar întreaga mea copilărie fusese scăldată în această lumină. Tinerețea mea se risipise în această zdruncinare, această cutremurare, această căutare. Voi reveni mai târziu asupra copilăriei, familiei, războiului și a tinereții, această harababură veselă și febrilă.

Dar mai ales n-veam vocația de gangster, de nonconformist fără credință și legi, fără Dumnezeu și stăpân. Maeștri aveam mai mulți, de la Mozart la Duke Ellington și de la Michelangelo la Picasso. Dar giganții ăștia nu-i întâlnești pe terasele cafenelelor pe care le frecventam.

În 1963, nu mă ocupam de nimic, în afară de faptul că făceam pe ziaristul la *Paris-Presse*, ziua, în fine, în unele zile, și pe pianistul de ambianță la Harry's Bar, de pe strada Daunou, seara. În fiecare seară. Locuiam într-o garsonieră în cartierul Saint-Germain, în mod provizoriu. La douăzeci și opt de ani, provizoratul nu are savoarea aventurii, viitorul nu pare promițător și micile logodnice în cele din urmă seamănă toate una cu alta. În Franța anului 1963 nu se întâmpla nimic, în aparență. Conducea De Gaulle, și tinerii yeye masacrau într-un mod vioi jazul care-mi plăcea și pe care-l cântam în continuare.

Cariera mea de falsificator, cutezătoare și fulgurantă, a

început în ziua aceea, în septembrie, pe terasă la Café des Deux-Magots.

Mă întorsesem de la Roma, unde fusesem pentru un reportaj sau mai degrabă descoperisem, pentru *Paris-Presse* și în compania a nenumărați alți gazetărași și paparazzi, un episod brutal al vieții pasionate a cuplului Burton–Taylor. Nu era atât de senzațional ca un reportaj de război, dar clocotitorul Richard îi trăsese totuși un pumn unui fotograf. Și eu mă apropiasem de staruri, de filmele care se turnau, de studiourile Cinecittà, o lume care mi-era mai scumpă decât viața.

Mă aflam deci pe terasă la Café des Deux-Magots, și biserica Saint-Germain-des-Prés în soare era totuși mai puțin senzuală decât așa cum o rectificase Bernard Buffet. Pe bulevard se simțea o oarecare somnolență de sfârșit de vară, de sfârșit de zi. O hărmălaie soporifică și poliglotă comenta în jurul meu farmecele deja desuete ale Parisului. Zmângăleam fără să mă gândesc la asta, pe un bloc-notes urât, profilul unui tânăr consumator imobil. Investisem o mare parte din banii mei comandând un whisky pe care-l înghițeam încet, fumând țigări Lucky Strike. Aș fi putut spune ce gust avea cocteilul, ce gust aveau țigările, care era temperatura ambiantă și cât de puțin chef aveam să mă întorc acasă unde mă așteptau câteva facturi, patul nefăcut și poate Sophie, căreia îi împrumutasem din prostie cheia înainte de plecare. O fată nostimă, cu trupul rubensian și fața isteață parcă pictată de Modigliani. În cele din urmă, nu mă simțeam chiar atât de rău pe terasa asta. Cu puțin noroc aveam să văd cum apare vreun vechi amic care-și vânduse vreun articol pe nimic sau vreo pictură, sau a câștigase la curse, și care o să-mi plătească un alt pahar de whisky cu suc de lămâie și alune americane.

– E voie? a spus o voce pe care o cunoșteam vag.

Am ridicat capul, mi se întorsese norocul. Era Tanlay.

M-a întrebat ce iau. Nu mușți mâna care te adapă. Tanlay era un obișnuit al cafenelelor din cartierele Montparnasse și Saint-Germain. Acolo recupera bronzul pe care-l pierdea atât de repede în închisoare. Nu eram prieteni: Tanlay se făIea cu reputația de cunoscător de artă, dar spoiala lui nu făcea față unui pictor entuziast sau unui sculptor pasionat. Vorbea totdeauna cu glas scăzut, obligându-te să ciulești urechea și nasul și toată ființa lui exala un parfum dulceag, grețos. În fine, niciodată nu poți avea încredere într-un tip care-și petrece atâta vreme în închisoare.

– Ai aerul unui om liber, am spus, plătești cu bancnote veritabile?

– Dacă-i whisky adevărat, da.

Tanlay ieșise de la închisoare la începutul verii. Reușea totdeauna să iasă de acolo. De data asta, fusese amestecat într-o afacere cu tablouri false pictate de un oarecare Schekroun, niște Miró, Léger, Picasso. Rolul lui Tanlay era cel de-a autentifica tablourile cu ajutorul unei ștampile furate de la Galeria Maeght, unde fusese angajat. Nu era o întreprindere de mare amploare, ci mai degrabă o farsă a unor coate goale. Tanlay și frații H..., fii de familie bună, se distrau ca niște nebuni să-i păcălească pe colecționari și risipeau după aceea cu frenezie enormele sume câștigate atât de ușor. Tanlay, cu o ștampilă a galeriei Maeght, se plimba ca un prinț prin Italia, Elveția, Anglia.

Desigur că fusese prins. Frații H... executaseră o pedeapsă ușoară și fuseseră dojeniți de familie. În ceea ce-l privește pe Schekroun, falsificatorul, nu-i puteai purta pică: era pictor, artist, cu greutățile, cu angoasele, cu mizeria lui socială. Crima lui era pasională, nu făcuse decât să se răzbune pe negustori, pe galerii, care-i înăbușeau arta. Avocatul Garçon, apărătorul său, contraatacase defăimând speculanții și experții, opunând lăcomia negustorilor chinurilor artistului. Tanlay stătuse câteva săptămâni la

închisoarea din Fresnes și era gata s-o ia de la cap. Închisoarea nu reușea să-l calmeze, dimpotrivă, îl incita. La drept vorbind nu era vicios din fire, nu era periculos, dar punea la cale cu delectare farse și păcăleli.

– Ce faci, în acest moment, David, tot articole plătite la numărul de rânduri, articolașe, adnotări?... Știri gogonate și minciuni?...

– Adevărul! Spun totul cititorului.

– Ah? Și atunci când nu-i nimic de spus, nu inventezi? Nu creezi un mic fapt divers? Un nou mister? Noi agape de senzație?

– N-am imaginație deloc.

– Nu vorbesc de imaginație, ci de adaptare la teren, la mediu, de concordanța cu actualitatea. Nu se lucrează în mass media fără să devii puțin medium, ghicești evenimentul, fără riscul erorii, și divorțul urmează căsătoriei, moartea urmează vieții, așa cum lunea se succede duminicii. Ce notezi acolo, un *scoop* ? Stând pe terasă?

– Aici, nimic, îmi omoram timpul...

Închisesem blocnotes-ul și profilul pe care-l desenam automat, acest tânăr, model fără voia lui, dispăruse. Dar fără să vreau și în pofida flecărelilor lui Tanlay, continuasem să desenez pe coperta caietului variații pe aceeași temă.

– Arată-mi, spuse Tanlay, luând caietul. (L-a deschis, parcurgând paginile. Mi-am dat seama că nu desenasem pe-o pagină, ci pe vreo zece, fără să mă gândesc.)

– Dacă n-ar fi David Stein cel care stă lângă mine, spune Tanlay, aș crede că-i Cocteau. E extraordinar. Asta numești tu a-ți omorî timpul? Timpul ăsta înseamnă bani, e ceva mai bun decât articolele tale despre *dolce vita* romană sau alcoolismul hollywoodian... Știi și să pictezi?

– Pictez pentru mine. Nu pentru bani, și apoi dacă mă

distrez să fac niște Picasso sau Renoir, o fac ca să învăț, într-un fel, ca să fac game... Așa cum mi se întâmplă, când scriu articolele, să imit stilul lui Kessel, al lui Malraux, și uneori chiar pe cel al lui Céline!... Asta ca să mă distrez, să le aduc un omagiu, aproape din pudoare.

– E o pudoare foarte interesantă. Cum stai cu afacerile? Locuiești într-o casă boierească pe Avenue Foch, fiindcă e central, sau într-o garsonieră la ultimul etaj pentru că e boem?

Afacerile mele erau de așa natură că nici nu știam unde era Avenue Foch, cât privește garsoniera și boema mea îmi plăceau încă mult, cafelele cu frișcă băute pe terasele cafenelelor, iubirile de vacanță în toate anotimpurile, săptămânile cu multe zile de chiul, articolele rasolite, micile reportaje, discuțiile cu prietenii, majoritatea pictori și muzicieni, și majoritatea fără o lescaie. Asta era viața mea, dar ea trecea prea repede, și nu ajungeam să-mi găsesc adevărata cale. Și nu un vânzător de falsuri avea să-mi spună care era sensul vieții mele.

– Trag mâța de coadă, mă descurc.

– Ai grijă, David, vremea o să se schimbe, suntem în septembrie, vine iarna. Curând o să ai treizeci de ani. Ai o mină de aur în mâinile tale, o simt. Șmecheria nu constă în a executa cópii într-o debara, ca muncitorii în acord, migăloși, ci aceea de-a inventa schițe noi, pânze noi, care... ar completa anumite perioade ale pictorilor.

– Da, înțeleg, am spus, ironic, un serviciu pe care l-aș face lui Picasso sau lui Leonardo da Vinci... Aș picta domnișoarele de la Montélimar în stilul său Avignon și niște Gioconde triste, ipocrite, vicioase, după placul clientului...

Tanlay mi-a pus mâna pe spate, s-a lăsat greu pe spătarul scaunului și a oftat. A mai comandat un rând și alune americane, urmărind cu privirea o falsă blondă, falsă

Bardot, care trecea ca un frison în niște pantaloni de corsar care invitau să fie acostați.

– Vezi, David, că am dreptate, micuța asta nu-i Bardot, dar fac pariu cu tine că flăcăului care și-o aduce în pat puțin îi pasă dacă e falsă sau autentică. Ceea ce are ea sub bluză este autentic și talentul tău e și el autentic.

– Poate, dar peste treizeci de ani, Bardot va avea tot douăzeci de ani și insolența, frumusețea, filmele ei vor sta mărturie, pe când steluța ta de cinema, această *pin-up* n-o să fie decât o țață cu cinci plozi și o tocană de vacă pe foc.

– Ei și?

– Și peste trei sute de ani Picasso va fi tot Picasso, și falsificatorii săi, chiar geniali, nu vor avea nici măcar un nume de scris pe mormânt.

– Ei și? Peste trei sute de ani! Ce-ți pasă ție de asta? Eu îți propun ceva concret, un provizorat, până când pornești pe calea cea bună.

– Provizoratul e pâinea mea de toate zilele, e pâine veche provizoratul, iar cât privește calea mea cea bună, poți să te ștergi la fund cu ea.

– Te înfurii, îmi place asta, ai caracter!

– Ai într-adevăr chef să te întorci la zdup.

A izbucnit în râs. Tanlay mă deruta, rareori îl văzusem așa de vesel, de încrezător. Și mirosul dulceag de parfum ieftin pe care-l degaja odinioară nu-l simțeam. Banii n-au miros și mă simțeam anesteziat de acest sfârșit de zi, n-aveam de luat nici o hotărâre de cotitură în viața mea, era doar un joc cel pe care mi-l propunea escrocul ăsta și, în mod confuz, mă simțeam confruntat cu firea mea adevărată. Să pictez. Escrocheria și mascarada n-ar dura decât o vreme, dar aveam să pictez în fine. Tanlay a sesizat tulburarea mea.

– Un desen de Cocteau, ca astea, o să scoatem treizeci de mii, cincizeci de mii, astea se smulg...

– „Copilul care se joacă cu calul devine cal."

– Ce spui?

– E o frază de Cocteau. L-am cunoscut, pe Cocteau, acum vreo zece ani, am încercat să adaptez pentru ecran *Impostorul Thomas*, dar eram prea tinerel, nici un producător n-a mizat pe-un puștan de șaptesprezece ani.

– Eu mizez pe tine. Uite, poți să mă găsești aici. Juma-juma, îți convine? Cânți tot la Harry's?

Am mormăit afirmativ. Nu țineam să-l văd pe Tanlay la Harry's. Viața mea nu era împărțită în compartimente, dar luasem obiceiul să fiu pianist la Harry's, ziarist la *Paris-Presse*, pierde-vară pe terasele cafenelelor, politicos în familia mea, strengar în garsoniera mea... Sophie! Trebuia să-i fac vânt lui Sophie. Putea să aibă talia unei fete pictate de Renoir și mutra agreabilă executată de Soutine, n-o voiam ca model, ar fi făcut culorile să-și schimbe nuanțele, guașele s-ar fi împăstat pe pânză. Fără voia mea îmi dădeam seama că mă și apucasem de lucru. Eram nerăbdător să văd dacă eram talentat. În cele din urmă, acceptând în mod tacit oferta lui Tanlay, el era prima persoană pe care o înșelam. Dacă nu cumva eu eram acela.

Tanlay dispăruse, ducându-se la o întâlnire misterioasă și foarte importantă. Situația mea nu evoluase deloc, dar se putea deschide o ușă, eu trebuia să fabric cheia falsă. Încercam să mă autoconving că era un joc. O altă falsă Bardot se așezase la masa de alături. Avea o basma, și niște meșe blonde pe frunte. Semăna într-adevăr cu Brigitte Bardot. Dacă n-o acosta nimeni ca să-i ceară un autograf, era numai din cauză că toată lumea știa că Bardot nu-și lua ceaiul cu lămâie pe terasa de la Café des Deux-Magots. Totul se rezumă numai la regie.

Mai târziu, trecând prin față pe la „Rhumerie martiniquaise", am avut o senzație ciudată văzându-l pe Tanlay în vitrină, singur în fața unui punch alb, privind în gol.

Simțeam nevoia să umblu. Am telefonat totuși acasă la mine.

– Sophie, poți să mai rămâi la mine. Am necazuri mari, n-am timp să-ți explic. Fă-ți bagajele imediat și întoarce-te la hotel sau, și mai bine încă, la părinții tăi, în Lorena. O să-ți las un mesaj la post restant în Thionville. Firește că te iubesc. Nu, n-am întâlnit nici o steluță de cinema la Roma. E o poveste..

– Cu OAS?

– Da, asta-i, dar ssst! Să nu spui la nimeni.

Am mers până la Boul' Mich' *, mă simțeam liber, nu mi se părea că viața era frumoasă, dar existau în viață destule culori, destule tonuri, destule nuanțe, ca s-o facă frumoasă, ca să poți face ceva.

În seara asta, la Harry's, aveam să cânt niște *be-bops*, nu *blues*-uri cu suspine lungi, de babalâci. M-am întors pe bulevard și am traversat grădina Luxembourg într-o stare de excitare absurdă, spre atelierul unui prieten sculptor, Michel Etilia.

Un hangar gigantic, în fundul unei grădini, aflată la capătul unui pasaj pavat, la doi pași de Montparnasse. În curte, o masă de bistrou ruginită și trei scaune pliante. Un copac aproape uscat, stilizat de poluarea atmosferică. Etilia picta, sculpta, dregea, asambla, demonta, transforma. Un adevărat demiurg, în luptă neîncetată cu materia, totdeauna transpirat, în mișcare, răsucindu-și gâtul noduros, mâinile, torsul, contorsionându-se ca și când era el însuși materia de frământat, de dominat.

El urina din belșug pe capetele sculptate care țâșneau din pământul grădinii. Mânjea craniile, nasurile, ochii.

– Pot să te ajut?

---

* Boulevard St. Michel

A întors spre mine fața bărboasă, încrețindu-și ochii și gura într-un zâmbet schimonosit, invitându-mă să-l imit.

– Vino, dacă ai chef, fă pipi pe cea de colo.

– Asta le face să crească? am spus descheindu-mi pantalonii încet.

A scos din pământ statuia pe care urina și care n-avea nici o legătură cu formele abstracte și chinuite ce ieșeau din mâinile sale febrile.

– Cap kmer, secolul al IX-lea înainte de Hristos! Și dacă mai urinez încă, cel puțin secolul al XV-lea!

A pus statuia din nou în pământ, frunzele, praful. A dispărut în atelierul său, hangarul său, și a reapărut cu o sticlă de Ricard și două pahare.

– Bine ai venit în Cambodgia... Nu te formaliza, dar să nu faci un articol despre asta. Un anticar de la New York mi-a făcut comanda. Știe la ce să se-aștepte. Am observat că, în pământul bine stropit, statuile îmbătrânesc mai repede, se patinează, ia spune, ai văzut culoarea? Americanul meu e foarte surprins. Crede că am darul unui alchimist. Pipiul face asta.

– Și nimeni nu-și dă seama de nimic?

– De ce vrei ca un texan care cumpără o statuie kmeră la New York să creadă că a fost executată la Paris de un sculptor abstract cu vezica urinară dezvoltată?

– Și care-i morala în toate astea? Ia zi, bătrâne, ce spune conștiința ta?

– Nu-i mai este foame, nici sete, și pot să-mi cumpăr materialele pentru opera mea. Dacă mai sunt încă sculptor, artist, liber, e datorită acestei combinații. Hai, trage o dușcă. Tu cum o mai duci?

Bănuiam că-mi dădea să beau ca să mă duc să urinez pe statuile îngropate în pământ.

– Nu mi-ai spus niciodată că te ocupi de asemenea *business*.

– Nu? Bineînțeles că nu mă laud cu asta, dar toată

lumea o face. Crezi că marmura, piatra, lemnul, uneltele se dau gratuit? Chiar la Târgul de fiare vechi rămășițele, cele mai proaste bucăți, se vând la niște prețuri imense. Trebuie să trăiesc. Eu n-am talent de ziarist și n-am răbdarea unui funcționar de poștă. În plus asta le distrează chiar și pe pisici.

Niște pisici mari se învârteau în jurul capetelor kmere, unele se așezau pe ele, altele făceau pipi ca să coopereze.

– O să le lăsăm să se învechească puțin. Vino să te cinstesc.

Etilia m-a însoțit până la „Select". În ultimul timp, nu m-am gândit prea mult la viața de artist, afară de clișeul cunoscut, boema, nopțile albe, nonconformismul... Ce făcusem oare ca artist? Niște încercări de filme, fără succes. Niște articolașe migălite, pe gustul publicului, al redactorului șef, al tendinței globale, globalizante, mâzgăleam crochiuri, experimentam pictura, renunțam. Cântam la pian prin baruri, dar nimeni din cei care-mi erau prieteni nu m-ar fi luat drept Erroll Garner sau Arthur Rubinstein, Joseph Kessel sau Albert Londres, Picasso sau Bonnard, Fellini sau Orson Welles, deși din punct de vedere fizic eram adesea comparat cu cel din urmă.

Nu pierdeam vremea dar îmi iroseam talentul, talentele mele. Poți să fii un om de geniu care se ocupă de toate, dar nu poți munci ocupându-te de toate. Trebuie să alegi, să fii ales, înhățat de un destin.

– Dar ia spune-mi, Michel, cum rămâne cu considerațiile tale asupra artistului, cu condiția sa marginală, cu concepțiile tale radicale, cu exaltările tale angelice? La coș cu ele?

– David, ești naiv. Ceea ce dovedește că jurnalismul nu e vocația ta. Eu, dac-aș avea mutrița ta, aș trăi de pe urma femeilor.

– Femeile? Din cauza lor poți muri, dar să trăiești de

pe urma lor... Nu. Eu trăiesc datorită muzicii, picturii, cărților, filmelor. Nu știu de ce, rămân totdeauna la margine, în pragul ușii, nu mai termin cu ștersul picioarelor pe toate ștergătoarele, fără să intru vreodată în vreo familie. Am impresia că sunt strivit de geniul celorlalți. Îmi spun c-aș fi putut să fiu Van Gogh sau Fritz Lang, dar nu reușesc să afirm c-aș putea fi David Stein.

– Ei bine, eu îmi spun că sunt eu, tocmai pentru că sunt și un sculptor kmer născut acum trei mii de ani la periferia Phnom Penh-ului.

Puțin mai târziu n-am mai vorbit despre asta pe terasa de la Select. Ne-am alăturat unui grup de prieteni de diferite origini și profesiuni, consacrați în unanimitate noului val. Godard era Godard, n-avea nevoie să-i imite pe cei dinaintea lui. Asta mă făcea morocănos. Pe de altă parte, o mașină roșie decapotabilă Triumph era garată în față la cafeneaua La Coupole și ar fi fost suficient câțiva Cocteau ca să fie a mea.

Seara, la Harry's, am dezvoltat ca un robot, scrupulos, respectuos niște teme de Duke Ellington, și am avut un succes confortabil, reconfortant.

Mi-am petrecut noaptea făcând desene de Cocteau.

Găsisem apartamentul curat, în ordine, nici urmă de Sophie. Golise și frigiderul. Era o garsonieră la etajul patru pe rue Mazarine, la doi pași de Sena. Cu parchetul dizlocat, niște pereți cenușii și goi, mobilele strict necesare. Fără să am sufletul unui spartan, mă mulțumesc cu puțin și prefer să umplu spațiul cu reveriile mele decât să-l populez cu niște bibelouri ieftine.

Mă simțeam ca închis într-o celulă, închis în noapte, cu fereastra deschisă spre acoperișuri, pisici, cer. Mă simțeam bine.

* * *

Zorile. Eram golit, la propriu. Nu mai eram David Stein, nu mai eram ziarist, nici muzician. Am pus pe Tepazz-ul meu un disc de Cole Porter, și jazul a rămas în afara mea. Am deschis fereastra, și nu mai era strada mea, nu mai era nici Parisul, ci un cer de Chagall, o stradă de Utrillo. Coșurile mele erau pline de hârtii boțite, și era intactă frenezia mea de-a desena, de-a mă îmbiba de sufletul lui Cocteau, de a-l împrumuta pe cel al lui Picasso. Simțeam palpitând, în spatele pânzelor maeștrilor, geniul lor, forța sau îndemânarea lor, propriul meu suflet, ca și când viitoarele mele opere erau ascunse într-un muzeu imaginar, la capătul unui coridor, și că a trebuit să descifrez toate secretele picturii mai înainte de-a aborda propriul meu mister, a îndrăzni să semnez cu numele meu. Talentul nu-i niciodată pur, solitar, el țâșnește din emoții, din cunoștințe, din experiențe și din vecinătatea altor talente, mai mult sau mai puțin brute sau strălucite, recunoscute sau anonime. Înainte de-a mă gândi fie și o secundă la închisoare, mă simțeam condamnat să mă caut, să caut în toate muzeele, în toate galeriile, hrana, substanța, secretul artei mele și adevăratul ei loc.

– Ciudată noapte de dragoste, a spus o voce feminină.

O fată stătea în colțul-bucătărie, cu o cratiță în mână. Își zicea Nora, și o întâlnisem în ajun la cafeneaua La Palette, pe rue de Seine. Făceam cu perseverență desene de Cocteau și de Picasso fără a mă sinchisi de lumea din jur, fără să mă ascund, deci, fără intenții rele, și această Nora se așezase alături de mine, la masa mea, ca să-mi comenteze operele, cu un aer de cunoscător. Era model. N-aveam nevoie de model, dacă mă pot exprima astfel, în afară de cărțile de artă care mă ruinau. Nu căutam niciodată să copiez un desen, un tablou, pentru că mi s-ar fi părut de-o

plictiseală imposibil de exprimat prin cuvinte, o treabă anostă și fără nici o valoare. Eu voiam să înțeleg. Să descopăr secretele maeștrilor, să nu văd numai opera, ci pe pictor lucrând, și să nu mă mulțumesc cu un rezultat, oricât ar fi fost de perfect, ci să studiez ochii, mâinile artistului, să mă familiarizez cu sufletul lui, să mi-l însușesc.

– Ești un tip ciudat, David, nu pari a fi pictor. Ieri, la cafeneaua La Palette, am considerat tot ce mi-ai spus niște vorbe goale, așa, de formă. Fii liniștit, asta mi-a plăcut. Dar credeam că voiai numai să te culci cu mine.

– Ah! Cred c-ar fi trebuit s-o fac, fie și numai din galanterie.

Ea a dat din umerii pe care și-i acoperise cu o cămașă de-a mea, una din puținele călcate, de altfel. Cred că nu-mi plăcea prea mult fauna din Saint-Germain, noctambulii care cască ziua, prefăcându-se că totul îi plictisește, că nimic nu-i pasionează și au niște convingeri atât de fragile și de schimbătoare încât nici nu le dezvăluie, decât cu o dovadă palpabilă, adică împreună cu un articol din revista *Temps modernes*. Nora asta nu era agresivă, nici neplăcută, dar aș spune astăzi că nonșalanța ei afectată, libertatea ostentativă, neglijența ei, aveau un iz de neglijență, de păr gras și de parfum arăbesc care nu prea se potrivea cu pieile noastre blonde. Mă însoțise acasă și o lăsasem să vină, voia să vadă ce lucrez, și i-am arătat copiile după Cocteau, după Picasso, și ea m-a întrebat ce făceam eu însumi. Atunci am întrebat-o de ce Cocteau și Picasso nu o mulțumeau și-mi răspunsese că nu voia să se culce nici cu un homosexual, nici cu un bătrân.

Am dezbătut problema homosexualității, apoi pe cea a bătrâneții, în fine pe aceea a imoralității, bând vin alb de proastă calitate, apoi se lungise pe pat și eu mă lansasem în pictarea unei serii de Cocteau destul de rasolită. Cu ajutorul alcoolului, mi-aduc aminte chiar că reușisem să fac câteva

crochiuri dintr-o singură trăsătură, cu ochii închiși. Toată șmecheria era să ajung la osmoză, la comuniune, la telepatie. Așadar, imaginați-vă pe Nora, cu părul ei de la subțiori și cu teoria ei despre pictorul blestemat...

Am râs.

– Lasă cratița. Tot mai crezi că pictorul e blestemat?

– Cred că tu nu ești pictor. Pot să fumez?

A scos o țigară Gauloise din geanta ei care zăcea pe jos. Era o Gauloise existențială, dar am găsit mai târziu chiștocul în closet, și asta nu-mi place deloc.

– Ai desenat toată noaptea? La ce-ți folosește să desenezi niște lucruri care nu-s făcute de tine? Le vinzi?

– Nu. Fără îndoială c-o fac din plăcere.

– Vorbești despre plăcere, iar eu sunt aici cu tine. Mulțumesc. Nu-ți plac femeile?

– Ieri căutam altceva. Și nu era o femeie.

– Vrei un sandviș la cafea?

– Vreau o femeie, înainte de cafea.

Peste o oră mă aflam la Sennelier și am cheltuit o avere pe foi de hârtie veche, apoi am făcut un ocol trecând pe la Hune ca să cumpăr alte cărți despre Chagall și Modigliani. Am luat cafeaua și o tartină, la Flore. Mă simțeam tot atât de fericit ca un elev studios la întâi octombrie, după ce tocmai și-a cumpărat creioanele, cărțile și caietele. Se spune elevilor să nu copieze, ar fi mai bine să-i sfătuim pe cine să copieze, peste care umăr să se uite. Mi-am aprins prima țigară, o țigară Lucky Strike cu gust de miere, de eliberare a Parisului, de independență, un gust care avea niște culori.

Aveam chef să-l sun pe Tanlay imediat, dar ceva mă reținea. Oare Tanlay ăsta, cu costumele sale bătătoare la ochi, cu secretele și cu combinațiile sale, un om al aparenței dubioase sau al sclipirilor amăgitoare, ce putea avea comun cu arta,cu divinul? Nu-l interesa creația, ci producția. La

urma urmelor, negustorii galeriilor, „cunoscătorii", erau, și ei, astfel. Tanlay mă îndrumase pe-o cale pe care o credea paralelă, dar în perspectiva mea paralelele se întâlnesc înainte de infinit, mult mai înainte. Mă și aflam pe calea mea. Nu știam că era atât de sinuoasă, atât de periculoasă, ca un drum de munte.

Eram pe terasa cafenelei Flore, colț cu Rue Saint-Benoît, și aveam chef să spun cuiva nu ceea ce simțeam, mult prea vag, ci ceea ce nu mai eram , ceea ce nu mai simțeam. Persoana pe care trebuia s-o chem mi s-a părut evident a fi mama. Bineînțeles că n-o cunoașteți, e o persoană pe care o prezint întotdeauna cu întârziere prietenilor mei. Dar o fac în cele din urmă, sau sosește ea, uneori în clipe nepotrivite.

– Mamă, nu mai sunt la *Paris-Presse*, am lăsat baltă și acel Harry's Bar, și nu mă mai interesează cinematograful.

– Știam, fiule, că nu ești făcut să povestești prostii, să cânți la pian pentru niște beți vi. Știi că, atunci când ți-am văzut mâinile, am știut imediat că vei fi concertist.

– Dar nu, mamă, vreau să fiu pictor!

– Pictor? Dar nimeni nu mai e pictor în zilele noastre...

– Puțin îmi pasă mie de zilele noastre. Eu sunt pictor. Asta-i calea mea.

– Și unde duce calea asta? Ești sigur că asta vrei să fii? Amintește-ți că totdeauna ai deserat, când erai mic, chiar pe caietele de școală, sau pe partituri... Pictor... Ce face fiul dumneavoastră? E pictor, artist pictor... Mai am încă desene de-ale tale, într-un sertar din salon, poate că într-o zi o să valoreze niște bani, deși, ți-aduci aminte de desenele astea? Erau lucruri imposibil de mărturisit pe care le desenai. scene... erotice, cum se spune acum... Niște porcării, totuși... Dacă asta place... Ești sigur că nu mai faci încă o prostie? Ce vrei să-ți spun? Pictorul moare de foame! Vrei să iei masa cu mine? Nu? Ești sigur?

Nu eram sigur de nimic. Dar trebuia să cred că sunt. M-am întors acasă prin Rue de Buci, fluierând o melodie auzită la radio, un twist, cum îl numeau ei. Niște cântăreți se lansau la varieteu, cu rock and roll, fără să știe să citească o partitură. Eu aveam dreptul să fiu pictor.

În câteva ore am executat vreo zece desene de Cocteau, numai Cocteau, cel mai simplu. L-am sunat pe Tanlay, era ocupat; pe la prânz mi-a telefonat el.

Atâta timp cât desenasem, și chiar când semnasem operele, Jean Cocteau și o stea, nu eram un falsificator. Acum, modul în care Tanlay mai degrabă învăluia lucrurile decât le aborda direct, schimba totul. Complotam. Vorbeam încet, ca Tanlay, aruncând priviri furișe pe la mesele din jur, asupra eventualilor polițiști, spionilor, delatorilor... Tanlay a deschis clasorul meu cu niște precauții de om urmărit, doar pe jumătate, și-a înfundat nasul de vultur în el, apoi l-a deschis larg, expunând desenele. Ne aflam chiar în mijlocul terasei cafenelei Deux-Magots, înconjurați de oameni. Am avut impresia că mă denunța.

– Douăsprezece desene de Cocteau, toate admirabile, delicate, fine, atât de originale.

Vorbea și el, o dată, cu glas tare, ca o salvă de tun.

– Și spuneți că poetul vi le-a oferit personal? Știți că valorează o avere?

Trei clienți de la o masă alăturată ascultau și dădeau din cap. Tanlay s-a întors spre ei, a zâmbit ca un cunoscător, apoi a închis clasorul cu zgomot. Glumisem destul.

– Am să vă prezint lui Oulianov. E un prieten de-al meu. Foarte mare amator de artă.

Oulianov era un rus bătrân care se ducea regulat la

licitațiile de la Drouot, cumpăra la licitații, revindea colecționarilor. Pipernicit, cărunt, zbârcit, părea să fi asistat, ascuns într-un colț, la facerea lumii. Cunoștea tot ceea ce merită a fi cunoscut, dar ignora inventarea automobilului, Sputnik-ului, Coca-Colei și a tranzistoarelor. Mânca puțin, nu bea deloc și dormea cu ochii deschiși ca să nu scape nici o firimitură din spectacolul lumii. Trecea de la un tip de contrabandă la altul fără nici o pedeapsă, pentru că o făcea cu toată inocența. Pe când Tanlay părea să fure până și aerul ce-l respira, lui Oulianov îi erau oferite cele mai mari comori. Era ca un copil căruia jucăriile celorlalți îi revin de drept. Anumite piese le revindea cu un aer neîncrezător, părând să murmure în bărbuța lui nebunatică: „Să nu le murdăriți cu ochii voștri mari și vâscoși." M-a inițiat în secretele contrabandei, prezentându-mi amatori sau colecționari, pe care îi încântam cu vreo anecdotă reală sau plauzibilă despre Cocteau, cu vreo vorbă de duh a poetului care avea darul vorbirii, imitând până și vocea lui nazală a acestuia. De la întrevederile acelea ieșeam cu un teanc de bancnote sau cu vreun cec semnat. Majoritatea banilor servea la cumpărarea altor cărți și a materialului indispensabil pictorului.

Sumele câștigate nu erau deloc importante, căci nu erau decât mici desene de Cocteau, niște opere minore, pe care aveam să le calific eu însumi drept niște opere imperfecte.

* * *

Au trecut astfel mai multe luni. Îmi desăvârșeam lucrul, tehnica introspectivă, extinzându-mi imitațiile nuanțate la Chagall, Picasso, Modigliani, Marie Laurencin. Tot pictori pe care-i iubeam, altfel n-aș fi putut, n-aș fi știut, dar niciodată maeștri inaccesibili. Nu eram în stare să

introduc singur un nou Velázquez sau un Fragonard pe piață. Într-o seară, l-am părăsit pe Oulianov și pe un client, după ce dădusem un mic desen de Cocteau pentru câteva bancnote, mergeam de-a lungul Senei, și am avut impresia dubioasă că mi se fura jumătate din aerul pe care-l respiram.

Tanlay. Rectificasem acordul nostru, păstrând șaptezeci la sută din beneficii, dar nu era destul. Tanlay nu-mi era de nici un folos, ba mai rău, contactul cu el îmi dăuna. Periculos. Nefast. Îmi polua liniștea. Din aceste mici falsuri pe care le făceam în mod inocent, cu conștiința împăcată, aproape autentificate de experiența artistică și delicioasa curtoazie a bătrânului Oulianov, Tanlay făcea niște obiecte mârșave storcându-mi treizeci la sută. M-am hotărât să fac turul teraselor unde se putea afla el la ora asta.

În mod curios, era singur, în marea vitrină de la „Rhumerie martiniquaise", în fața unui punch alb, privind în gol.

– Nu te deranjez, n-ai vreo întâlnire importantă?

Tonul meu era ironic, prea ironic poate. Și eram prea bine îmbrăcat, prea nou, prea șic din cap până-n picioare. Renunțând la ziaristică și la acel piano-bar, nu mă îmburghezisem, departe de asta, dar fiind artist de acum înainte, nu mai voiam să fac pe artistul, să mă joc de-a boema. Nici Tanlay nu făcea pe artistul, dar avea o plăcere răutăcioasă, o bucurie imorală de a-și lua un aer de escroc, de negustor necinstit, ca artiștii aceia mediocri care poartă ochelari negri ca să fie remarcați.

– Tu nu mă deranjezi niciodată David. Chiar dac-aș avea efectiv vreo întâlnire aici, ca în fiecare vineri.

– Dar nu-i nimeni.

– Știu. Dar aici am întâlnit-o pe soția mea, acum nouă ani, și aici m-a părăsit, acum trei ani. Când am întâlnit-o, părea mai slabă decât era în realitate, când m-a părăsit,

păream mai brunet decât sunt în realitate, îmi vopsesc părul, aici, pe tâmple.

– De ce-mi spui asta?

– Încearcă să descâlcești adevărul de ceea ce e fals. Eu mă mint pe mine însumi. Nu mă mai simt în formă. Am poftă de materie, de concret, de real. Poți să-mi oferi un alt punci?

– Păi ești lefter?

– Nu. Dar mi-nchipui că fără comisionul de la vânzările tale, o să se facă o gaură în bugetul meu.

– De unde știi?

– Vezi tu, David, ești un falsificator bun, fiindcă trișezi cu pânzele, cu penelurile, cu creioanele, cu semnăturile, dar nu-ți falsifici sentimentele, firea. Te implici în ceea ce faci, dar nu te lași sufocat de minciuni.

Ne-am băut punciul și multe altele. Vitrina s-a umplut de-o clientelă pe jumătate europeană, pe jumătate antileză, și Tanlay a început să zâmbească unor creaturi chihlimbarii care își degustau cocteilurile cu rom alb, lămâie verde și zahăr. De peste un sfert de oră nu mai spunea nimic. S-a ridicat și a acostat-o pe fata cea mai puțin drăguță. Eu am ieșit. Nu ne-am mai revăzut niciodată. M-am dus direct acasă, într-o oră am compus un Picasso din perioada Ingres, un mic nud, gândindu-mă la antileza cea mai drăguță, am pictat o negresă albă, cu trăsături nedefinite, cu caracterul imprevizibil. Am lăsat-o să se odihnească și m-am dus la Harry's Bar, pentru prima oară după multă vreme, și aveam chef să cânt de-a adevăratelea.

Pentru moment eram depozitarul unui mic stoc – ce-i drept inepuizabil – de desene de Cocteau, și în pofida admirației afectuoase pe care o aveam pentru tatăl *Copiilor teribili*, sau copilul *Părinților teribili*, după cum preferați, voiam să-mi schimb maniera, universul și, adesea, viața. Pictorii care-mi plăceau erau tot atâtea planete pe care

trebuia să le descopăr, să le înțeleg, moleculă cu moleculă, fiecare din ele aflându-se într-o mișcare armonioasă cu universul. Nu voiam să jefuiesc aceste planete ca un invadator, un vandal, un conchistador, ci să respir atmosfera lor și, dacă trebuia să-i extind din punctul de vedere al cantității, aceasta avea să mă îmbogățească că din punct de vedere calitativ. Niciodată n-am pătruns în mod abuziv, nu m-am năpustit, într-o operă, mai înainte de-a mă fi pregătit îndelung asupra codurilor care o determinau, asupra moralei sale, metafizicii sale, mai înainte de-a adera complet la o viziune a lumii. Să-mi schimb viața. A mea nu semăna cu nimic. Era compusă dintr-o pânză, peneluri, o paletă, dar dispersate, disparate. Într-o epocă stabilă în aparență, care nu mai era veselia continuă de după război, și încă nu se ajunsese la tulburarea anarhistă a anilor '70, într-o Franță încă zguduită de războiul din Algeria și bombele OAS-ului, condusă de un general rigid care își zeifica țara și-și disprețuia supușii, într-o vreme când cinematograful inventase noul val, tinerețea, o religie: muzica, iar pictura își punea niște întrebări, într-o clocotire confuză de idei diferite și culturi amestecate, mai înainte de-a se scrie pe pereți „fiți realiști, cereți imposibilul", eu voiam deja să cer acest imposibil. Nerăbdător, dar incapabil să ating sublimul prin propriile mele mijloace, voiam să împrumut somptuoasele caleși ale maeștrilor mei, să ajung în atelajul lor la emoții paroxistice. Aveam douăzeci și opt de ani și visam să am caleștile tinerilor burghezi bogați, acele mașini vechi englezești MG, Triumph, și alte mașini decapotabile garate pe două rânduri în fața cafenelei Flore.

Mi-era sete de absolut, dar mi-era foame de viață. Voiam să explodez de râs, lăsându-mă în același timp mistuit de pasiune. Eram tot micuțul David Stein pe care-l inviți la masa ta, plimbându-l de la un bar la altul, care știe

să facă desene de Cocteau așa cum îi imiți în joacă pe James Dean sau Elvis Presley. Într-adevăr, nu mai știu cine eram, nici cum arătam. Oare pictorul se sinchisește de cum arată?

Am scos din nou dintr-o mapă acel Picasso pe care-l pictasem într-o oră, micul meu nud. Știam că nu e perfect, dar lui Picasso nu i-a reușit totul, și poate că scopul său nu era perfecțiunea.

Am coborât încă de la ora nouă la băcănia „La Laiterie parizienne" să cumpăr o sticlă de whisky Johnny Walker. Patroana s-a uitat la obrajii mei scofâlciți, la părul încâlcit, la ochii mei foarte scânteietori. Mă credea beat de dimineață, și eram, de nerăbdare, de febrilitate, tropăiam ca un plonjor pe scândura sa. M-am întors acasă urcând treptele câte patru deodată și mi-am turnat un pahar.

Nu ca să-mi fac curaj, era numai un ritual, ca să-mi destind mușchii, să mă depărtez puțin de mine, să scap de timiditate și să nu mă bâlbâi în fața pânzei.

Am refăcut de cel puțin treizeci de ori micul nud, până când nu l-am mai văzut, simțindu-l doar, posedându-l, făcându-l să trăiască, nemaifiind eu artistul, ci mișcarea, nu tabloul, ci pictura în creație.

Seara, ca să mă trezesc, să-mi deschid ochii, am pus să fiarbă apă pentru un ceai. Am constatat că taninul îngălbenise ceainicul. Nu mi-am băut ceaiul. L-am vărsat în chiuvetă și am lăsat să se îmbibe în el o foaie de hârtie. După jumătate de oră se învechise cu douăzeci de ani. O metodă foarte practică. Cu atât mai rău pentru ceai.

A doua zi, pe hârtiile mele învechite, am continuat să desenez pentru a atinge nu perfecțiunea, insist, ci spontaneitatea artistică a lui Picasso. M-am prăbușit pe pat.

O dimineață de noiembrie. Am îmbrăcat *duffle-coat**-

* Palton trei sferturi din stofă groasă de lână după modelul marinei britanice. (N. Tr.)

ul ca să comit ceea ce consider a fi prima mea ticăloșie. De mai multe săptămâni frecventam galeriile de pe Rue de Seine, de pe Saint-Germain sau faubourg Saint-Honoré. Eram puțin cunoscut acolo. Vorbeam cu proprietarii de unele de altele, forțându-mă să par amator, îndrăgostit de pictură, ba chiar naiv, și în nici un caz profesionist, amator de dolari, hrăpăreț. Devenisem rapid un cunoscător destul de bun, având asupra oricărui subiect o judecată de „om cinstit", în ușor dezacord cu interlocutorii mei, original, fără a fi nebun.

– Picasso nu este infailibil: nu merg până la a afirma că uneori s-a înșelat, pot spune doar că s-a cam rătăcit... De pildă, mătușa mea, care l-a cunoscut în tinerețea ei, prin intermediul lui Cocteau, are acasă la ea câteva desene care nu prezintă un mare interes.

– Nu prezintă un mare interes? Picasso? Asta depinde de sensul pe care-l acordați cuvântului „interes".

Bărbatul care vorbise era un anume Drancourt, asociatul doamnei B..., a cărei galerie o frecventam cu perseverență. Avea vreo cincizeci de ani, un costum de tweed de culoare verzuie și aerul unui om bogat și mucalit.

– Aș putea să vi le arăt. De altfel cred că mătușa mea vrea să se despartă de ele.

M-am dus deci la galeria sa, pe Quai des Grands-Augustins, îmbrăcat cu *dufifle-coat*-ul meu închis cum se cuvine, având sub braț un pachet făcut în mod grosolan. Drancourt mă aștepta în spatele tejghelei sorbind o cafea rece.

– Îl aveți?

Anunțasem că n-o să-i arăt decât un desen, mătușa mea nefiind grăbită să-și lichideze mica ei colecție. Alesesem cu mare grijă o ramă la modă în anii '30, la hala de vechituri de la Saint-Ouen, și o frecasem cu pila de unghii și glaspapir. În ajun stătusem un ceas întreg în fața

tabloului meu, scrutându-l, adulmecându-l și judecasem: cu ochii închiși, se simțea mirosul falsului, parfumul ieftin. Aveam un nod în stomac și-mi tremurau degetele. Mi-am frecat mâinile.

– Brrr, nu-i prea cald în dimineața asta, se apropie iarna.

– Vreți să mă duc să vă aduc o cafea de-alături?

– Mulțumesc. Sunt puțin grăbit. Vreți să-l vedeți?

Era cât pe ce s-adaug: să terminăm odată. Pentru mine nu era nici o îndoială. Negustorul, acest profesionist al artei, acest estet, acest expert, această privire pătrunzătoare, avea să înțeleagă, să confiște tabloul și să mă predea legat fedeleș poliției, imediat, respiram pentru ultima oară aerul curat, rece și umed, pe cheiurile pariziene.

Desigur, n-aveam certificat de autenticitate. Singura mea armă era naivitatea. Drancourt a studiat desenul și m-a întrebat fără să ridice ochii:

– Cât vreți pe el?

Nu mi-au mai tremurat degetele. O senzație de furnicătură fierbinte și necontrolabilă, niște ace mici de foc, m-a făcut să-mi scutur mâinile cu un gest de falsă degajare, ca și cum chestiunea nu era de actualitate. Dar ea era de actualitate, și încă programată. Cunoșteam răspunsul căci îl studiasem îndelung.

– Nu știu ce să vă spun... Dar mătușa mea cere pe el douăzeci și cinci de mii, și pretinde că e sub prețul obișnuit. E o persoană în vârstă, cu prejudecățile sale. Bănuiesc că ține la desenul ăsta, chiar dacă nu-l apreciază cu adevărat. Și-ar vinde gulerul de blană din anii '30 cu același preț!

Mi-am deschis buzele ca să par că zâmbesc. Dar Drancourt ținea ferm tabloul, și zâmbea de-a binelea.

– Un guler de blană, spuneți? Pe acela vi-l las. Pentru ăsta, vă ofer douăzeci de mii.

– Douăzeci de mii! Ha, ha, ha!... Mătușa Esther n-o să

vrea niciodată la prețul ăsta, a fost foarte categorică. Dumneavoastră n-o cunoașteți. Ar fi în stare să-l forțeze pe un anorexic să mănânce prăjiturelele ei.

– Douăzeci de mii, ăsta-i prețul meu. Poftim, telefonați-i, explicați-i că nu pot oferi mai mult. Nu din meschinărie.

– Sunteți sub cotă...

O „rândunică" cu pelerină s-a oprit în fața vitrinei, ținând bicicleta de ghidon. Ne-a fixat îndelung.

– Mă întorc, a spus Drancourt, iar am garat mașina prost.

A parlamentat cu agentul de poliție – mă simțeam foarte rău. Când s-a întors, mi-am revenit. Drancourt a făcut un gest mare în direcția agentului.

– Chiar și cu el se poate discuta. Douăzeci de mii, e un preț bun, mă pricep la asta.

– Dar n-o cunoașteți pe mătușa mea... În fine... E-al dumneavoastră. Iau totul asupra mea, fără îndoială c-o să fiu lipsit de prăjiturele. (Vorbeam aiurea, mi-era și cald și frig totodată. Drancourt și-a scos carnetul de cecuri, și-a pus pe nas niște ochelari mici în formă de semilună.)

– Pe ce nume trebuie să fac cecul? Mătușa dumneavoastră?

Tonul lui ironic nu mai lăsa nici o îndoială asupra prespicacității sale. Omul meu nu era fraier.

– O să-l fac pe numele dumneavoastră, o să vă înțelegeți dumneavoastră, nu-i așa, în familie...

Am schițat un zâmbet. Desigur că el credea că tabloul era autentic, dar că-l furasem de la mătușa mea sau Dumnezeu știe de la cine. Vânzând la un preț atât de scăzut, mărturiseam o șterpeleală în familie. Drancourt mi-a întins cecul. Era o mică afacere încheiată rapid, atât pentru el, cât și pentru mine. Numai mătușa mea pierdea la ea, dar ea nu exista și, dac-ar fi existat, n-ar fi avut nici guler de blană,

nici prăjiturele, nici Picasso. Drancourt s-a mai uitat o dată la achiziția sa. Avea o reputație temeinică de negustor cu experiență, serios, de fin cunoscător și de om cinstit. Eu n-aveam o reputație proastă, având totdeauna grijă să afișez anumite maniere frumoase deprinse din cea mai fragedă vârstă și o curtoazie firească pe care n-o ascundeam decât față de pedanții ridicoli și față de snobi. Tanlay, cu șireteniile sale florentine de negustor necinstit și zgomotos, cu tehnicile sale de vânzător de aspiratoare, ar fi fost deja la închisoare. Dintr-odată nu eram numai artizanul falsului, ci și escrocul, pungașul. Nu mi-era deloc rușine de asta, ba dimpotrivă. Modul în care vândusem tabloul unui specialist calificat era într-un fel emblema mea, semnătura mea invizibilă.

Am rămas liniștit să discut cu Drancourt despre tinerii pictori a căror cotă urca și despre agitația artistică de la New York, avangarda, moartea și reînnoirea picturii, despre noile norme, un spirit nou.

Am ieșit cu mâinile în buzunare strângând cecul. Am parcurs străzile cu galerii, Rue Mazarine, Rue de Seine, Rue Dauphine. Descifram pe chipurile proprietarilor neîncrederea sau capacitatea de-a fi trași pe sfoară – care nu-i decât o suplețe comercială, negustorul cade în picioare revânzând și mai scump și mai autentic decât în realitate falsul găzduit de galeria sa. Eram vesel și zburdalnic ca la Lăsata Secului.

Acasă, am răsfoit desenele făcute de mine după Picasso și Cocteau: doi mânji în grajdul meu. Eram mândru de micul meu nud, era un soi de „capodoperă", cum spuneau artizanii din Evul Mediu.

Jocurile erau făcute. Aveam bani. Voi continua să desenez cu o mână și să vând cu cealaltă. Nu mai aveam chef să fac pe marioneta în spatele unui pian la Harry's Bar pentru niște consumatori inculți și zgomotoși. Nu mai

aveam chef să refac lumea cu niște rataţi, cu niște artiști lipsiți de convingere, fără pasiune, nu mai aveam chef să vegetez în garsoniera mea. N-o să mai cumpăr *Paris-Presse* ca să citesc articolele foștilor mei prieteni, și twist-ul putea să desfigureze rock-ul și să îngroape jazul, eram departe de viața asta, de această așteptare imobilă. Viața mea avea să se realizeze, să se lărgească. Iarna pariziană și lumina cenușie nu se potriveau cu tot soarele acela pe care-l purtam în mine. Pregăteam cu ardoare și tenacitate, cu îndoieli și entuziasm, călătorii, rătăciri, întâlniri.

Exploram mereu trecutul în căutarea secretelor maeștrilor, dar în viața asta, pe lumea asta, eram propriul meu stăpân. Nu fusesem niciodată atât de liber, nu mă aflam de partea cea rea a legii, ci de partea cea bună a pânzei și a cozii pensulei.

* * *

Nu mai eram parizian, întorsesem spatele prietenilor, combinațiilor, micuțelor mele îndrăgostite, bistrourile își demontaseră terasele. Traversam orașul ca o fantomă, un strigoi, cu mâinile în buzunarele pardesiului meu prea larg, prea lung, prea vechi pentru vârsta mea încă tânără.

– David, asta-i bună, David Stein!

Mi-am contiuat drumul mai înainte de-a realiza că mi se adresase cineva. Era Nora, în ploaie, pe Pont-Neuf. Purta niște mocasini cu tocul plat, fără ciorapi, pantaloni strâmți de schi albastru petrol, un pulover cu motive mari în relief, și capul înfofolit într-o eșarfă albă. Scurta mea relație de-o noapte cu fata asta ciudată mai mult mă îndepărta de ea decât îmi permitea să fiu familiar cu ea. Nici măcar nu-i puteam spune pe nume.

– Domnișoară?..

– David, sunt Nora, nu mă mai recunoști? Tot mai zmângălești?

Era oribil. N-aveam nici un chef să-mi povestesc viața în ploaie, în plină iarnă, în mijlocul lui ianuarie, pe-un pod, viața mea care nu era încă o viață.

– Nora, da, bineînțeles că-mi aduc aminte. Ce mai faceți?

I-am întins mâna fără să-mi scot mănușa de piele.

– S-ar zice că ești tot atât de bizar, a spus zâmbind cu franchețe, bizar, dar înstărit.

– Am primit o moștenire. Am cam lăsat baltă pictura, sunt mai degrabă agent, agent de bursă. Cumpăr, revând. Import-export...

– Nu-mi împrumutași două mii de franci?

– Las-o baltă.

– Dacă-mi împrumuți trei mii, o să fie cinci, îmi face plăcere că te văd, vrei să bei o cafea?

O mașină cenușie a trecut pe lângă noi prin rigolă, stropindu-ne. Eram furios. Ei puțin îi păsa de noroiul de pe pantalonii strâmți albastru petrol și n-avea nici o compătimire pentru pardesiul meu englezesc. Râdea. Am insultat-o. A răspuns fără arțag:

– Vremea e tare păcătoasă, dar tu ești și mai păcătos. Mergi cu pas hotărât, dar nu știi unde mergi. Nici măcar nu știi cine ești. Semeni cu cineva pe care nu l-am cunoscut.

Părea să aprecieze acest gen de tiradă declamată ca la cursul Florent. Stând pe tocurile ei plate, simțea deja cu patru ani înainte sub pavaj plaja. Aveam în geanta mea diplomat de piele de porc două portrete mici de Marie Laurencin și campioana asta a firescului și autenticului adulmeca probabil prin pielea genții și mult mai bine decât un expert echipat cu raze X întreaga escrocherie a micului meu comerț. Ne aflam doar la câțiva pași de Quai des Orfèvres, și dacă n-ar fi fost împotriva justiției burgheze și autorității polițienești, m-ar fi putut duce de urechi până în biroul judecătorului.

– Îți ofer o cafea, am spus.

În camera din fund a barului de pe Pont-Neuf am scos cele două lucrări Marie Laurencin din servieta mea diplomat.

– E obscen, a spus.

– Cele două portrete? Două tinere foarte triste și încheiate până la bărbie? Eu le-am pictat.

– Ha, ha, ha! Nu te cred. Mă faci să mă gândesc la pescarii aceia plouați care întorcându-se acasă se duc la pescărie să cumpere doi păstrăvi. Sunt false, după toate aparențele, dar cu siguranță că nu tu le-ai pictat. Tu nu ești decât un agent de bursă.

– Ai dreptate din acest punct de vedere, dar te înșeli: sunt autentice.

– Bănuiam, asta-i obscen, vrei să pari ceea ce nu ești. În realitate, ești un mic burghez mercantil. Sunt scumpe fandoselile astea mici?

– Destul de scumpe. Peste o oră voi putea spune mai precis. Le găsești într-adevăr urâte?

– Nu, dimpotrivă, dar frumusețea lor mă șochează, totul e fad, neexpresiv, plicticos, afectat, asta-mi evocă muzica de cameră. O cameră nu-i făcută pentru muzică, și pictura nu trebuie să fie flască, îmi place să simt penelul pe pânză, în pânză, prin pânză. Nu mă pricep deloc la pictură, dar pictura trebuia să treacă prin viață, și invers, căci altfel nu există decât naturi moarte, de ambele părți ale pânzei.

Fata asta era categorică, voia ceva concret, ceva viu. Eu eram mai puțin convins, deci liniștit. Eram artist, nu voiam să reproduc viața, voiam s-o găsesc acolo unde nu se afla încă, acolo unde nu era decât haosul. Nu voiam să imprim pe-o pânză senzațiile, emoțiile străzii, ale satului sau chiar cele ale patului, și muzica de cameră nu era nici ea aceea a somierelor care scârțâie. Arta în întregimea ei n-avea nimic de-a face cu viața, ci cu arta. Arta se reînnoia

fără încetare, renăștea, se prelungea, nu se alimenta decât din ea însăși. Dar nu știusem să reproduc emoția pe care o simțisem prima dată în fața unei reproduceri a lucrărilor de Marie Laurencin, și pictasem niște falsuri lipsite de viață, mute. Eram mai îndemânatic cu nervozitatea grațioasă a lui Cocteau, cu umorul lui Miró, cu inteligența brutală a lui Picasso.

Cum traversam podul, însoțit de tumultuoasa Nora, spre magazinele La Samaritaine, i-am spus să aleagă unul din pastelurile făcute după Marie Laurencin, ea n-a ezitat, înhățându-l pe cel mai mare, și s-a pregătit să-l vâre sub pulover, ca să nu-l ude.

– Așteaptă, am spus luând pastelul înapoi, trebuie să se ude.

Am aruncat opera mea pe Sena, cu un gest mare de semănător august. Un act gratuit, artă conceptuală?

– Ăsta-i cadoul meu.

A bufnit în râs, aplecându-se să urmărească plutirea pastelului, pictură pe apă.

– În cele din urmă poate că ești un mare artist.

– Ce este un mare artist?

– E cineva care se aruncă în apă ca să se apere de ploaie.

Mi-a rămas un pastel Laurencin ca să-l negociez pe rue du Faubourg Saint-Honoré.

Nora mi-a dat întâlnire la ea chiar în seara aceea, m-am dus, cu un dar, împachetat în ziarul *France-Soir*.

Era tot un Marie Laurencin, fermecător, dar domnișoara pictată nu avea guler de dantelă și pălărie cu flori, ci pantaloni strâmți albastru petrol și eșarfă albă pe cap.

– Seamănă destul de bine cu mine, a spus Nora, în fine, da, dar nu seamănă într-adevăr cu un Marie Laurencin! Hotărât lucru, cred că ai fi un foarte prost falsificator. Ai vândut tabloul azi dimineață?

– Da, l-am vândut cu preț dublu. Vrei să iei cina la restaurant?

– Pe vremea asta? Prefer să rămân aici. Data viitoare să mă pictezi în maniera lui Manet, în chip de Olympia.

Dar n-a mai existat o dată viitoare. Toată iarna am lucrat ca un ocnaș. Nu mai eram eu însumi, ci o ființă scindată și insesizabilă. Un Mister Hyde picta noaptea, bând, în halat, abrutizat pe pânzele, pe hârtiile sale, în culorile și străfulgerările sale, trăia pasiunea lui Van Gogh, dădea gata dragoni cubiști, îl reinventa pe Matisse, îl explora pe Picasso și, ziua, veselul, impecabilul, afabilul, curtenitorul, strălucitul doctor Jekyll vindea mici piese rare unor galerii, unor colecții – opere minore și sincere, emoționante, uneori de-o anumită naivitate –, nu era nevoie de pecete, de certificat.

La începutul primăverii bancherul mi-a cerut să-mi investesc banii.

– Pictura este oare o investiție?

* * *

Aveam geniu; tot cartierul Saint-Germain avea de altfel acest geniu, care s-a materializat în niște opere tot atât de nemuritoare ca articolele lui Jean-Paul Sartre, dansurile frenetice de la Tabou, un automobil polițienesc, biserica văzută de Bernard Buffet, sau chiar unele cocteiluri de la gheață ale cafenelei Flore.

Îmi petreceam zilele pe terasele cafenelelor cu o bandă de cheflii agitați și șmecheri scăpați teferi de la întâlnirile din iulie, dacă nu din războiul, deja departe, uitat, alungat din minte. Niște „burghezi" asediau cafeneaua Flore și Deux-Magots și trebuia să te refugiezi în locurile în care găseai inspirația, le Vieux-Colombier era vizuina noastră. Seara ne dispersam prin biblioteci sau prin librării. Noaptea

prin localurile de noapte, prin cluburile de jaz. Nu dormeam.

Nu departe de noi era un specimen curios, fin, blond, cu ochii albaștri. Un singuratic foarte dandy căruia îi admiram costumele sau bluzoanele de piele și primii blue-jeans. Noi nu stăteam de vorbă cu el pentru că-și petrecea zilele citind sau sărutând fetele drăguțe.

Într-o zi, s-a terminat cu costumele de alpaga, era îmbrăcat soldățește, în chip de cătană posomorâtă, cufundat în romanul *Cărarea pierdută**, cu un creion în mână. Se adresa patronului cu onomatopee și-și bea cafeaua frapată cu paiul. Costumul său de soldățoi părea să-l stingherească sau mai degrabă, el era cel care stingherea costumul. Se poate păstra Indochina și Algeria cu o armată formată din Meaulnes, personajul principal al romanului *Cărarea pierdută?*

Niște jandarmi au dat buzna la Le Vieux-Colombier și s-au îndreptat imediat spre acest Meaulnes arogant. Au rostit amenințări învârtind deasupra capului niște cătușe. Am auzit vorbindu-se de „dezertare" , de „permisie" și de „închisoare". Fanfaron, m-am ridicat.

– Domnilor jandarmi, faceți o eroare. Acest tânăr nu-i soldat, ci un visător, un poet, un artist. Lăsați-l cel puțin să-și termine lectura, să-și fumeze ultima țigară Camel parfumată.

Toți cei care erau la masă cu mine s-au amestecat în vorbă, cu patronul în spatele nostru. Fetele făceau apel la sentimentele jandarmilor, strecurându-le mâna sub chipiu. Jandarmii s-au uitat unii la alții, întrebându-se ce să facă. Și Meaulnes al meu a scăpat cu o convocare. Era totuși o amânare.

– Daniel Louradour, a spus el. Mulțumesc, oricum.

* *Le Grand Meaulnes*, roman de Alain Fournier, apărut în traducere română cu titlul *Cărareapierdută*. (N. Tr.)

– David Stein, la ordinele dumneavoastră, soldat.

Am executat un salut militar impecabil, dar el a răspuns dând din umeri.

Louradour era artist, pictor, decorator. Își satisfăcea serviciul militar la Vincennes și se pregătea să fie mutat la Vernon, în Eure, la biroul de publicitate al armatei.

În afară de cazarmă, în dormitor sau la închisoarea ei, Louradour dormea la părinții săi, la Versailles, sau într-o cameră în oraș, în Montparnasse, cartier căruia i-a rămas credincios. Probabil că Versailles-ul își lăsase amprenta asupra lui, deoarece în 1954 a făcut o expoziție, „Versailles-ul insolit", lucrul cel mai insolit al expoziției fiind pe atunci cuvântul „insolit", care părea bizar... Îl admiram și el mă observa. Zmângăleam fără încetare, dar fără succes. Totul mergea la coș. Voiam să mă ocup de cinema, la urma urmelor, nu de pictură, eram modern.

Noi eram moderni, destul ca să împărțim o fată, Marité, o fată drăguță, un fel de Kiki din Montparnasse care ar fi greșit autobuzul. O nimfă care ne șterplea desenele. Era slabă și roșcată, cu niște sâni ca niște morcovi și părul ca frunzișul uscat. Își petrecea nopțile cu noi și fără îndoială că zilele le împărțea cu alții. Nu eram geloși. Era mai ușoară ca vântul, a zburat ca o frunză, ca un desen neterminat.

Louradour era meticulos, muncitor. Foarte repede a fost acaparat de teatru, de lucrurile serioase; la urma urmelor făcuse Artele decorative. Dar fusese și un an la Belle-Arte, o decepție și un an de studiu al artei sfinte, perioada sa mistică.

În 1954 Leonor Fini l-a îndreptat spre o piesă care se monta, *Timpul e un vis* de H.R. Lenormand, o piesă barocă ce i se potrivea grozav, și presa l-a salutat ca pe un decorator cu experiență. Consecințe, rezultate, o carieră. De atunci a rămas fidel prietenilor.

Își făcea meseria în continuare, fără grabă și fără zarvă; era foarte abil în fantastic, Lovecraft, frică, angoasă. Asta nu plăcea prea mult, de fapt. Dar teatrul îl făcea să trăiască. Trăia o experiență pe care aș fi încercat-o și eu.

Marota lui era Muzeul monumentelor franceze. Putea să-și petreacă toată viața acolo, era pustiu, desena caravele magice, în formă de case, și case care deveneau vapoare, totul în verde și aur.

Noi n-aveam bani mulți, totul se ducea pe cărți. Restul era pentru băut bere în cafenele sau noaptea prin cluburi, fanteziile astea nu costau mai nimic. Zmângăleam mereu vorbind de America, dar fără să stabilesc nici o legătură între desen și patria lui Walt Disney. Pictura mi se părea tot atât de franceză ca șampania sau parfumurile. De atunci încoace California produce șampanie și curând pariziencele se vor parfuma după ureche cu esență de cactus texan. Arta e totdeauna apatridă, dar colecționarii sunt japonezi sau americani...

După treizeci de ani de decoruri de balete, de opere și piese de teatru, de filme, Daniel vrea să se întoarcă tot mai mult la pictură, să se consacre ei – căci cu ea se simte cel mai fericit și o știu pentru că ne-am regăsit cu puțin timp în urmă, pe terasa unei cafenele, nu mai avea uniformă și jandarmii au trecut mai departe.

*
* *

De vreo câteva zile, poate două săptămâni, eram urmărit, un bărbat de vreo treizeci de ani, doar o umbră fără îndoială, pe care imaginația mea schița trăsături, niște aere ipocrite, niște intenții. Dar impresia era imposibil de suportat, mă trezeam transpirat în pat crezând că cineva bătuse la ușă. Pe stradă mă opream în fața vitrinei unei galerii – sau a unei patiserii – și omul se oprea în fața

vitrinei precedente, observându-mă cu coada ochiului, dar c-un ochi pe care nu-l vedeam.

Acasă m-am hotărât să fac să dispară toate urmele stingheritoare, să-mi aranjez cu grijă materialul în două valize mari închise cu cheia, de două ori, deoarece cumpărasem două lacăte în plus.

Eram foarte hotărât să mă mut, și chiar să părăsesc Parisul pentru o vreme. Fixasem data la începutul vacanței de Paști, cam în miercurea Săptămânii Mari.

Îmi spuneam că sunt nebun. Deveneam paranoic, cel puțin bănuitor, persecutat imaginar. Deschideam fereastra și nu puteam suporta privirea veselă și nici salutul ipocrit al vecinei mele. Pe stradă mergeam cu un ochi în spate. Telefonul mă făcea să tresar.

Beam o cafea la cafeneaua din Place du Palais-Royal când bărbatul a venit să se așeze în fața mea, la propria mea masă.

– Domnul Stein?

M-am îngălbenit. Fixam bărbatul, de fapt un tânăr, dar avea pe genunchi o servietă din vinilin, așa cum le place celor de la poliție.

– Domnule Stein, mă numesc Blanchet, Paul Blanchet, sunt pictor, încerc să-mi vând picturile. Mă puteți ajuta? Tata lucra la *Paris-Presse* unde v-a cunoscut. Mi-a spus că sunteți un expert, un amator de artă, un colecționar și sunteți, și dumneavoastră, pictor.

De unde avea asemenea informații acest tânăr flușturatic, dacă nu de la Tribunalul corecțional situat pe Quai des Orfèvres? A deschis servieta sa urâtă și a scos o mapă minusculă cu desene. În mapă, un desen de Cocteau minuscul.

– Dumneata ești pictor sau vânzător de desene? m-am hotărât, în fine, să spun.

– Adică sunt pictor, dar materialul costă scump. L-am

cunoscut puțin pe Cocteau înaintea morții sale, și mi-a dat desenul ăsta. M-am gândit că poate v-ar interesa. Mi s-a spus că l-ați cunoscut și dumneavoastră pe Cocteau, că-l admirați și că vindeți adesea desenele lui.

– Blanchet, spun, nu-mi amintesc de vreun Blanchet la *Paris-Presse*. Și desenul ăsta de Cocteau nu-i foarte bun.

– Un amator de artă mi-a spus exact contrariul. Poate că-l cunoașteți, se numește, stați puțin, domnul Tanlay.

– Într-adevăr, am spus fără să mă bâlbâi, Tanlay, înțeleg. Omul ăsta a fost la închisoare, evită-l, tinere. Și ia-ți desenul înapoi, nu-i așa că l-ai făcut dumneata?

– E făcut de mine, de dumneavoastră, de Cocteau, parcă poți să știi...

Vremea se răcorea în Place du Palais-Royal, care nu mai era un cartier așa de frumos cum spune cântecul. Tonul mieros al acestei tinere lichele mă exaspera.

– Cât vrei pe el? am întrebat afabil.

– Faceți dumneavoastră prețul.

– Și apoi de ce mă urmărești de câteva săptămâni?

– Dar nu vă urmăresc, nu v-am urmărit.

– Ah, bine! am spus suspicios și totodată decepționat.

Nu semăna cu omul care mă urmărea, dar cel care mă urmărea știa să-și schimbe adesea înfățișarea, probabil că se deghiza.

– Ești pictor cu adevărat?, am spus eu.

– Nu, n-am asemenea pretenție. Micul șantajist zâmbea arătându-și dințișorii săi ascuțiți.

– Îl cunoști pe Cocteau? Nu? Eu da. Îl respect foarte mult. O să-ți povestesc cum l-am întâlnit, dar mai întâi, să facem un târg.

Am luat o bancnotă de-o mie de franci vechi, am rupt-o și i-am dat o jumătate tânărului, apoi am apucat desenul de Cocteau și am făcut același lucru. Unuia, buclele și ochii, celuilalt, gura și nasul.

– Gata treaba. (Niște clienți, la o masă vecină, ne observau încremeniți de groază.) Nu există falsificator căruia să nu-i placă ceea ce e autentic. Dumneata nu apreciezi arta, dar am să-ți povestesc despre Cocteau așa cum l-am cunoscut eu. Lucram la un scenariu după cartea sa *Impostorul Thomas*. Abia împlinisem optsprezece ani, și lucram, în mod cinstit, la *Paris-Presse*, unde pretinsul dumitale tată n-a călcat niciodată. Nu eram decât un gazetăraș plătit pe articol și nu lucram tot timpul. Dar întâlnisem la ziar o fată foarte drăguță, o tânără delicioasă, Germaine Cosima, prietenă cu familia Weisweiller, care-l instalase pe Cocteau în vila Santo Sospir, pe Coasta de Azur. Ea m-a sfătuit să-mi termin scenariul cât mai repede posibil, și s-a angajat să aranjeze o întâlnire cu poetul, povestea îi plăcea enorm.

Am lucrat zi și noapte la acest scenariu. Firește că n-aveam nici cea mai mică idee despre tehnicile de-a scrie un scenariu, despre decupajul unui film, despre lungime, de punerea în pagină. Dar eram nebun după imagini și după cinema, mai ales în perioada aceea. Și Cocteau mă fascina prin tinerețea, curajul și eclectismul său, încercase totul cu grație și insolență, spunând că „tactul înseamnă să știi până unde poți să mergi". Dumneata n-ai știut, tinere. Adio.

Tânărul a dispărut, dar el dispăruse deja din mintea mea. Mă gândeam într-adevăr la Cocteau. Germaine Cosima îmi aranjase o întâlnire, la vila Santo Sospir. Am luat trenul spre coastă, cu manuscrisul, dactilografiat de mama, într-o sacoșă. L-am văzut pe Cocteau, într-un halat de baie alb, cu un fular în jurul gâtului său plăpând și ridat, cu părul său fin, alb, electric, dat pe spate. Trăia într-un univers de vis, o feerie de lux și de culori, de armonii uluitoare, m-a îndrumat vorbindu-mi cu voce nazală despre cinema, despre noul val care-l recunoștea drept părinte, am urcat scări, am coborât trepte, într-un labirint de coridoare

și de încăperi unde mă așteptam să întâlnesc frumoasa sau bestia. În fine, am ajuns în camera lui de lucru. Frumusețe, lux, calm și voluptate. Pereții, mobilele, abajururile, tapiseriile, covoarele, chiar lămpile erau acoperite cu desene; desenele sale.

– Deci câți ani ai? m-a întrebat zâmbind cu finețe.

– Nouăsprezece, nouăsprezece...

– Vârsta Impostorului Thomas... Și vrei să faci un film la optsprezece ani! La urma urmelor și Impostorului Thomas îi place să blufeze. Îți dai seama ce greutăți te așteaptă? Desigur că nu te-ai ocupat niciodată de cinema, dar asta n-are importanță... cinematograful este un joc de copil. Dar producătorilor nu le plac copiii.

Părea un copil bătrân. Fragil și transparent, și totodată atât de sigur de el și atât de bizar. Era așezat pe-o canapea picior peste picior, eu în fața lui pe-un fel de taburet rotund capitonat în stil oriental și, după cinci minute, și-a încetat discursul despre cinematograful ideal ca să-mi spună brusc:

– Dar tu mă imiți!

Atunci mi-am dat seama că, așa cum desena el în mod automat cu pixul, făcusem și eu același lucru, dintr-un mimetism spontan.

A izbucnit în râs.

L-am revăzut peste zece zile, m-a încurajat politicos să-mi fac scenariul, dându-mi scrisori de recomandare pentru niște prieteni care m-ar putea ajuta. Filmul nu s-a făcut niciodată, dar l-am revăzut pe Cocteau de mai multe ori în micul său apartament de pe Rue Montpensier. Jeanne, guvernanta lui, mă lăsa să intru după bunul meu plac. Pisicile siameze se frecau de picioarele mele. Pe jumătate alungit pe canapea, citea manuscrisul meu zâmbind; într-o zi a dat din cap.

– E foarte bun.

– Într-adevăr, așa credeți?

– Da, da, dar mă refer la desenele pe care le-ai

zmângălit pe margine, îmi plac mult, sunt vii, au o linie, un grafism, ar trebui să te gândești la desen...

Oare el însuși se gândea la asta? Desena fără să știe că desenează neîncetat, așa cum fluieri atunci când te bărbierești, zmângălea și mototolea hârtiile, aruncându-le la coș. De îndată ce întorcea capul, șterpeleam ghemotoacele de hârtie și acasă le desfăceam cu grijă și le întindeam, le călcam, și mă străduiam uneori să le imit, în mod inocent, ca un elev.

Atunci când Cocteau voia să simtă prezența Parisului fără a fi prizonierul orașului se refugia în conacul său de la Milly-la-Forêt. În imensa cameră de zi, în timpul primei mele vizite, m-a izbit prezența unui foarte mare tablou de Picasso, fără îndoială pictorul meu preferat din perioada aceea. Subiectul părea să fie din seria Antipolis. Încercam să-l impresionez pe Cocteau etalându-mi cunoștințele, dar nu cunoștințele îl impresionau pe Cocteau, trebuia să-l surprind altfel. Încă o dată, el a fost magicianul:

– Pari a fi un cunoscător destul de bun, dar tabloul ăsta nu-i de Picasso, ci de mine.

– Și semnătura?

– Nu, semnătura e autentică. Când i-am arătat pictura asta lui Picasso, ca să-i demonstrez că picta ca tine și ca mine, și că toți aveam în noi un Picasso, a găsit tabloul atât de bun, că l-a semnat imediat. M-a asigurat râzând că experții s-ar înșela în privința tabloului; mistificarea asta minoră îi plăcea mult.

Îmi plăcea și mie, deși îi cunoșteam foarte prost pe experți. Și astfel la următoarea mea vizită i-am oferit lui Cocteau un desen în maniera sa, care ar fi putut servi drept afiș *Copiilor teribili*.

Cocteau a găsit copia excelentă, dar a refuzat darul.

– Ia-l înapoi, într-o zi o să ai nevoie de bani de buzunar... Și exersează desenul, ești talentat. Și să n-ai mai

multă încredere în experți, în vânzători și în negustori decât în falsificatori. După părerea ta, care sunt hoți mai mari?

În cafeneaua din Place du Palais-Royal, cu o jumătate de Cocteau, o jumătate de fals, în mână, cu ceașca de cafea rece în cealaltă, am hotărât să plec chiar a doua zi. La mine acasă era foc. „Dac-ar fi foc la dumneavoastră acasă, a fost întrebat Cocteau, ce-ați lua cu dumneavoastră?“ „Focul“, a răspuns el. Eu am luat cu mine falsurile.

MARSILIA

Gara Lyon, fără îndoială mai puțin mitică decât cea din Perpignan, rămâne mereu pentru mine, la un sfert de secol după evenimentele acelei primăveri a anului '64 care au marcat o cotitură în viața mea, un monument inevitabil din Paris, unul din cele mai frumoase, cu Trenul ei albastru atât de baroc, dar și atât de scump, cu orologiul ei, și aerul mediteranean pe care-l și respiri deja.

Pe vremea aceea nu exista TGV-ul*.

N-aveam cu mine decât puține bagaje. O valiză cu material, o alta cu hainele făcute de comandă din cea mai bună stofă englezească, în fine o foarte mare servietă din piele arămie în care strecurasem cel mai bune falsuri din colecția mea, diferite desene în creion, tuș, laviuri, pasteluri – ce treabă! pastelul, câtă concentrare! ca să ajungi la o operă perfectă și totuși minoră... Eram îmbrăcat ca un tânăr lord din Holland Park, cu privirea mai mult absentă decât tenebroasă, cu mersul nonșalant. Angoasa care mă încleștase în ultimele săptămâni se estompa în efervescența plecărilor de Paști, pentru unii, foarte puțini în '64, vacanțe cu zăpadă, câteva grupuri de elevi, câțiva tineri enervați. Apropiindu-mă de treizeci de ani, nu mă mai simțeam atât

* Tren de mare viteză.

de tânăr, sau cel puțin nu mai eram destul de tânăr ca să mă las închis într-un grup social predispus să asculte „Salut prieteni" și acel twist imposibil de ascultat, să mă îmbrac la hala de vechituri – la hala de vechituri mă duceam să cumpăr picturi vechi pe care să le rad și, eventual, niște blue-jeans, care se presupune mai ales că declarau război generației precedente. Nu mă simțeam nici bătrân. Nu mă simțeam foarte francez și, și mai puțin, parizian. Nu-mi era nici cald, nici frig, nici frică. Nu simțeam nimic, mă simțeam foarte disponibil, liber, cu plămânii gata să se umfle ca niște pânze de corabie. N-aveam nici o identitate precisă. Numele meu de botez, Michel Haddad, îl schimbasem de multă vreme cu cel de David Stein, ca un omagiu adus Gertrudei Stein și fraților săi. Dispuneam și de câteva nume diferite, niște pseudonime cu consonanțe agreabile. Și în mintea mea eram când pictor, David Stein, când falsificator, dar chiar ca falsificator eram totuși pictor, Picasso, Duffy, Matisse... Îmi trebuia puțin timp ca să-mi schimb nu înfățișarea, ci substanța. N-aveam decât două nevoi reale, să pictez și să câștig bani. Eram ca o call-girl care își umple pușculița ca să trăiască apoi liniștită cu bărbatul vieții sale.

Zâmbeam pe peron. Nu credeam cu-adevărat că viața e o aventură, și totuși am înțeles de atunci încoace că aventura, dacă nu-i totdeauna o viață, e mai violentă ca viața. La fel și arta. Un artist nu iubește viața sub toate formele ei, ci adesea o face pentru că n-are formă și trebuie să-i dea o formă. Eziți între mai multe opțiuni. Tatonezi, împrumuți, găsești sau nu găsești, dar cauți. Și aventurierul caută. Nu caută aventura, după cum nici artistul nu caută arta. Caută în lume locul unde viața palpită cel mai mult, apoi se potolește, unde viața e cea mai densă, unde ziua are mai mult de douăzeci și patru de ore. Când orologiul arăta nouă și treizeci de minute, m-am urcat în compartimentul meu de clasa întâi. Eram singur în el.

Puțin înainte de plecarea trenului, un bărbat în vârstă, foarte uscățiv, foarte drept și foarte înalt, a intrat salutându-mă. Cum ducea o valiză enormă, m-am oferit să i-o urc în plasa pentru bagaje. A acceptat cu plăcere. Valiza era extrem de grea și blestemam hamalul care dispăruse. Eram destul de puternic ca să ridic valiza, dar prea mic ca s-o urc la nivelul locului pentru bagaje. Bătrânul era înalt, m-a ajutat, trenul a pornit.

Încercam să înțeleg ce-mi plăcea în contrastul dintre înalta statură fragilă a bătrânului și mica mea statură nervoasă și musculoasă. Hainele roase ale bătrânului, încălțămintea englezească cu tălpile după toate aparențele găurite, înteaga sa comportare avea o demnitate care nu-mi stârnea nici o bănuială.

Nu ajunsesem încă la Melun și deja nu mai auzeam zgomotul tinichelelor pe care le cărasem până atunci după mine, prietenii credincioși, familia, pe care o mințeam, prietenele trecătoare cărora le făceam vânt la ora cinci dimineața, sudorile reci înainte de-a vinde un fals, obsesia poliției, a experților. Pianul de la Harry's mi se părea dezacordat și *Paris-Presse* o hârtie de șters la fund. Am cerut permisiunea să deschid fereastra. Respiram adânc. Bătrânul era perfect imobil, zâmbitor, un zâmbet de călugăr budist. Era aproape chel, cu o ciudată pată roz pe creștetul capului. Trenul a început să ia viteză.

– Pot închide fereastra? am sugerat, e frig afară.

– Sigur că puteți, a răspuns vecinul meu, dar va fi tot atât de frig afară.

Răspunsul lui m-a făcut să tremur, ca și când uitasem ceva, să închid gazul, să șterg amprentele, să las o viață haotică în urma mea. Un haos care nu era în urma mea, ci pe acoperișul trenului.

N-am deschis gura până la prânz, dar nu-mi dezlipeam privirea de pe bătrânul meu prieten. Degetele lui

uscățive nu tremurau, ținând în mod delicat o revistă de artă. *Galerie des arts*, din februarie '63, care costa doi franci și cincizeci de centime și avea pe copertă un Manet care-mi plăcea mult, un portret de femeie cu bluza roz, Irma Blumer cred, din profil, fără relief. Mi se părea că femeia asta călătorea de acum înainte în compartimentul nostru și că Manet însuși fuma pe culoar.

Numai la sfârșitul dejunului luat în vagonul restaurant mi-am dat seama de această șansă, bătrânul și revista lui de artă. Mi s-a părut foarte firesc că mă aflu într-un univers artistic, dar omul ar fi putut, ar fi trebuit chiar să citească ziarul *Le Figaro* sau un roman de François Mauriac. De ce citea o revistă de artă? Era un semn favorabil sau un avertisment? Comandasem o cafea. Voiam să știu cum stau lucrurile. Dacă norocul era de partea mea, cafeaua va fi proastă, dacă nu era de partea mea, cafeaua va fi bună. Dacă era bună, aș fi comandat o a doua cafea și aș fi rămas pentru restul călătoriei în vagonul restaurant. Dacă nu, m-aș fi întors în compartimentul meu și aș fi aflat cine-i acest specimen ciudat foarte uscățiv și chel care citește reviste de artă în fața mea.

Cafeaua a fost execrabilă, uf!

Bătrânul nu prânzise, citea mereu, dar acum studia o revistă de artă americană, *Arts Magazine*, din noiembire '62, un dolar și douăzeci și cinci de cenți.

N-a mișcat nici capul, nici ochii când am apărut din nou, doar zâmbetul i s-a mai accentuat puțin. Am scos din servieta mea arămie câteva desene făcute de mine pentru niște negustori din Marsilia. Le-am așezat pe genunchii mei ca să le expun mai bine.

– E uimitor, a spus bătrânul, în cincizeci de ani Parisul a făcut din New York a doua capitală a artei moderne. Nu încape îndoială că peste zece ani, cinci ani, New York-ul o să ne mături. New York-ul e viitorul, dar pictura oare are

un viitor? Ce văd aici, niște structuri „autodistructive" de Tinguely, niște mașini strivite ale acestui Cesar, căruia ar trebui să i se dea înapoi ceea ce-i aparține, să ne descotorosească de ele, niște „propoziții monocrome" de Yves Klein, adică de albastru, numai albastru! Arta e un animal ciudat. Văd că vă interesează arta...

Vorbise aproape fără să ridice ochii din revistă. M-am mulțumit să schițez un zâmbet și să-i prezint desenele mele fără echivoc, în fine, operele lui Cocteau, Matisse și Picasso, niște valori sigure și puțin stânjenitoare. Nu-l atacasem încă pe Jackson Pollock.

– Sunt desene frumoase, a spus pe un ton egal, pe care l-am considerat o jumătate de compliment, ca și când știa că erau făcute de mâna mea, în fine, de mâinile mele, deoarece desenez la fel cu amândouă.

– Sunt doar niște maeștri mari, am spus modest, într-un mod încă destul de echivoc.

– Dați-mi voie să mă prezint, Dor de La Souchère, conservator al muzeului din La Napoule.

Dumnezeule! Dacă Javert s-ar fi prezentat lui Jean Valjean, n-ar fi fost mai rău.

Am deschis fereastra fiindcă înăuntru era și cald și frig. Afară, la fel! Am crezut că tot haosul vieții mele care era pe acoperișul trenului avea să intre pe fereastră, să se aștearnă pe genunchii mei și că domnul Dor de La Souchère avea să mă împacheteze în ea ca s-o expedieze post-restant într-o gară dezafectată. Nu mai zâmbea ca un călugăr budist, ci precum călăul din Béthune. David, David, vino-ți în fire. Poate c-o să râdă numai de naivitatea mea, să creadă că sunt păcălitul acestei escrocherii, și nu artizanul. Fără îndoială. Dar, dacă mă gândesc bine, cafeaua din vagonul restaurant nu era chiar așa de execrabilă, și ar fi trebuit să mai iau una. Gândurile îmi zburau cu viteza delirului.

– Le vindeți?, a întrebat cu un ton ipocrit, mieros, deși vocea îi rămăsese tot atât de egală.

Ce să spun? Că eram falsificator și că tocmai aveam să trag pe sfoară câțiva negustori lacomi și specialiști ai hârtiei pictate de orice fel? Că era colecția mamei pe care aveam s-o încredințez surorii mele mai mari, predicatoare într-o mănăstire? Că le găsisem din întâmplare în cutia mea de scrisori împreună cu alte prospecte și ilustrate distribuite gratuit? Să se ducă dracului cu tot cu valiza lui mare și cu pata roz din creștetul capului?

– Ezit încă, am răspuns, nu sunt grăbit, după mine chiar și trenul merge prea repede .

Privirea lui se fixase în special pe un „faun dansând" semnat Picasso. Ochiul acestui faun era verde-albăstrui și vicios, burta lui mare semăna cu burta lui Ubu rege, și hârtia părea să fi fost cumpărată în ajun de la raionul Clairefontaine al magazinului La Samaritaine.

– Îmi dați voie? spune Dor de La Souchère luând faunul de coarne. Este absolut fermecător. Atâta umor, atâta veselie. Bătrânul Pablo este imposibil de imitat, nu vi se pare?

– E un faun dansând...

– Un fa... (în clipa aceea a tușit încet pe silaba asta idioată)... un dansând desigur. Vreți mult pe el?

Nu știam cum să ies din încurcătură. N-avea să cumpere de la mine mica mea colecție și să-mi spună să mă întorc la Paris ca să-i fac o serie nouă! Pe vremea aceea, le atribuiam adevăraților specialiști, experți și conservatori de muzee pricepuți un fler infailibil. (În prezent, cum mai multe din falsurile mele sunt agățate pe simeze foarte oficiale, văd că greșisem.) Dor de La Souchère mi-a înapoiat micul faun extenuat, zâmbind, și mi-a urat noroc, în cazul în care aș vrea să mă despart de bunurile mele, și mi-a dat adresa câtorva negustori din Marsilia, în care aș

putea avea toată încrederea. La gara Saint-Charles, Dor de La Souchère mi-a strâns mâna ca și când mi-ar fi dat binecuvântarea supremă sau mi-ar fi acordat o viză pentru păcăleală. M-am uitat pe acoperișul trenului, haosul vieții mele nu se afla acolo, și pe peron nu eram decât eu și bagajele mele; am văzut ușurat cum se îndepărta marea valiză a domnului Dor de La Souchère pe căruciorul unui hamal.

O valiză atât de grea conținea cel puțin câteva minciuni.

Marile orașe sunt ca niște femei, cu parfumurile, cu veșmintele lor, cu consolidările și curățirile zidurilor, cu vârsta, cu legăturile, cu statura, cu greutatea lor, ceea ce sunt și aerul pe care și-l iau, cu inima lor, atunci când au vreuna. Marsilia semăna cu o femeie obosită, ușoară și totodată dură, dar sinceră și fără lifting, vulgară fără machiaj și parfumată ca o vânzătoare de scrumbii, nu era genul meu. Dar la orașe sau la femei se remarcă totdeauna niște ochi frumoși, niște picioare lungi sau niște pistrui dacă-ți plac ochii, picioarele sau pistruii. Am citit că Truffaut, într-un oraș străin, oricât ar fi fost el de frumos, putea rămâne zile întregi în camera lui de la hotel și să iasă numai să-și cumpere ziare și să vadă filme. Numismatul caută monezi rare, gastronomul, adrese de restaurante bune, pederastul, barul cu homosexuali și tatăl de familie, străzile cu prostituate și magazinele cu jucării. M-am dus deci să vizitez galeriile fără a face un turism excesiv. Fereastra mea de la Hôtel de Noailles dădea spre Canebière. O carte poștală din Marsilia. Eram fericit că aici sunt un necunoscut pe un teren necunoscut, un om nou. Am hotărât să mă numesc Alain Leroy, era francez și anonim, inofensiv. Adresele pe care mi le dăduse cu amabilitate acest Dor de La Souchère erau niște capcane sau niște clienți serioși? Am etalat pe patul foarte plat toate piesele colecției mele. Acest mic faun nu era chiar așa de prost.

Fără îndoială că nu m-aș fi lăsat păcălit, dar eu nu-s expert. Oare falsificatorii ar putea deveni niște mari experți? În cele din urmă am cedat exotismului: o siestă de-o oră – de la nouă la zece – și o *bouillabaisse**.

Aveam patru milioane de franci vechi în fața mea, o sumă foarte frumoasă pe vremea aceea. Aveam chef s-o șterg la Nisa, Cannes, Antibes sau Mougins, ca să mă apropii de pictură. Niciodată nu mi-a plăcut gangsterismul, nici mirosul de pește, și Marsilia îmi făcea această impresie *a priori*, mă temeam să nu tragă în mine niște pușcăriași în costume cu dungi sau să fac urticarie apropiindu-mă prea tare de port. Prostia asta îmi plăcea, era dovada că-mi jucam bine rolul de dandy primăvăratic și curățel.

M-am hotărât să-i vizitez în mod sistematic pe negustorii recomandați. Fixasem prețul fiecărui desen de-al meu, un preț la care nu voi renunța cu nici un chip. Eram din Amiens (văzusem o carte postală a turnului Perret, puteam broda în jurul acestui tu:n dacă mi se puneau întrebări), stătusem șase luni la Paris (detestam orașul ăsta afumat care se considera centrul lumii și, mai ales, al lumii culturale și artistice) și trebuie să plec curând la New York (acolo unde totul se mișcă, unde arta modernă e o artă vie, deci perisabilă). Nu eram nemulțumit de personajul meu de snob antipatic și naiv, de incult îngâmfat.

Primul negustor se numea V.nci și fuma cu fesele sprijinite de-o masă joasă din marmură rozalie. Am mers drept spre el, aproape grăbit:

– Alain Leroy...

– David Stein, a spus o voce în spatele meu.

M-am întors furios pe mine sau pe idiotul ăsta de... Cum se numea oare?

---

* *bouillbaisse* – fel de mâncareprovensal picant, pregătit din diverse feluri de pește fierte în apă sau vin alb, la care se adaugă usturoi, șofran, ulei de măsline etc. (N.Tr.)

Max Kruger, îl văzusem de vreo două ori la niște cocteiluri de vernisaj, avea să-mi vorbească din nou despre Francis Bacon.

– Max Kruger! Dumneata aici! Nu există *bacon*, știi? Numai *bouillabaisse* ... Nu l-ai văzut pe Alain Leroy? E un prieten de-al meu colecționar pe care-l caut cu disperare în tot bazinul mediteranean.

Proprietarul magazinului stătea deoparte, fumându-și mai departe țigara. Genul de om invizibil sau insensibil la orice propunere atâta timp cât nu și-a terminat țigara sau whisky-ul.

– Văd că aveți niște lucruri de vânzare, spune Kruger.

– Nu tocmai, sunt numai niște desene pe care le păstrez la mine, pentru orice eventualitate, dar nu țin cu adevărat să scap de ele. Le consider ca un talisman.

– Crezi dumneata că mai ai nevoie de-un talisman? Mi s-a spus la Paris că acum doi ani mâncai sandviciuri cumpărate pe stradă și totdeauna te-am văzut îmbrăcat ca un prinț.

– Sunt un prinț căruia îi plac sandviciurile și strada.

Nu știam că acest Kruger era atât de nesuferit. Probabil că fusese montat împotriva mea. Fără îndoială că existau niște oameni care-mi doreau răul și eu nu știam. Trebuia să fiu atent.

– Lumea pare mică, spune proprietarul galeriei strivindu-și țigara într-o scrumieră foarte groasă din marmură rozalie.

– Oare suntem cu adevărat în lume? am spus glumeț, fără a fi agresiv.

– Poate că domnul are dreptate, spune negustorul, impasibil. Marsilia nu face parte cu adevărat din lume. Marsilia este un port între o lume și alta. Cu cine am onoarea?

– David Stein, am spus, David Stein, am repetat ca și când aș fi mărturisit un delict.

Kruger se uita la picturile expuse în galerie, cărora nu le aruncasem nici o privire nici la dreapta, nici la stânga, nefiind fascinat decât de marmura rozalie a mesei și a scrumierei asortate cu cămașa negustorului.

Aveam poftă să muşc marmura aceea și simțeam că dinții mei sunt în stare s-o sfâșie ca pe un banal somon afumat.

– Ce mai face Cynthia? l-a întrebat negustorul pe Kruger.

– David Stein va ști să-ți spună mai bine ca mine, a răspuns Kruger prompt, încercând să zâmbească cu răutate.

Doamne, Maică Precistă, asta era deci. Cynthia. O neînsemnată atașată de presă pe care o cunoscusem o noapte, poate două... Probabil că fusese combinată cu imbecilul ăsta de Kruger... Bineînțeles, îmi vorbea, și ea, mereu, de Francis Bacon.

– Oh nu! Max, am spus bătând din palme și râzând în hohote, nu-i adevărat, n-a fost nimic între Cynthia și mine, te asigur. Cred că a avut o pasă proastă și a venit să mi se destăinuie. Nimic altceva.

Bunul meu prieten Max și-a înghițit zgomotos saliva. Negustorul și-a aprins o nouă țigară ca să pară ocupat. A trecut un înger de Rafael, cu totul necuviincios printre picturile moderne care-l huiduiau și țipau: șo pe el. Am ieșit simțindu-mă prost, dar viu. Mi-a trebuit o vreme ca să-mi dau seama că mă aflam la Marsilia și nu în mahalaua de pe rue de Seine. Am intrat într-o cafenea unde am băut trei pahare de rachiu cu anason ca să-mi vâr în cap și în ficat certitudinea asta.

La marele meu Hôtel de Noailles am dat câteva telefoane, am fixat niște întâlniri prudente și, în patru zile, vândusem aproape toată colecția sub numele de Pierre David, o franțuzire simplistă a numelui meu.

Aveam întâlnire cu mimozele, cu greierii, aveam poftă

să pictez, să simt mirosul picturii, aceea a picturilor lui Léger, Chagall, Picasso, la Antibes, la Vence, la Mougins, aveam poftă de șampanie, de plimbări matinale prin pădure, aveam poftă să respir, aveam înâlnire cu fericirea. Dacă mi s-ar fi cerut: desenează-mi fericirea, totul ar fi fost fals.

COASTA DE AZUR

Orbitoare, bleumarin, Mediterana, asortată la blazerul meu, și același soare pe cer și pe ecusonul batistei mele de buzunar. Trenul se încolăcea de-a lungul coastei. Aerul înmiresmat, împins de vânt, intra pe fereastră. Am bătut din palme, vesel ca o focă ce o să capete un pește. Mi-am amintit de-o frază a lui Ramon Gomez de la Serna: „Vântul suflă și palmierul aplaudă cu mari mâini verzi". Eram vântul și palmierul, marea și velierele, păsările, soarele. Acoperișurile roz nu erau toate acoperite de antene, și construcțiile moderne, betoane și porturi de plăcere, nu erau încă decât o prevestire. Coasta de Azur era, în lumina și contururile ei, cu formele distincte și juste, în tihna ei, leagănul frumuseții. Înțelegeam de ce pictorilor și miliardarilor, starletelor și paraziților le plăcea să se întâlnească plimbându-se încet pe sub platanii terenurilor de petancă sau pe sub măslinii de pe coastă. Aș fi putut să trăiesc acolo, preocupat numai de pictura, culorile, capriciile mele, protejat de o bătrână englezoaică languroasă care m-ar fi numit Darling Dave mai înainte de-a recita versuri de Racine: „Încă n-am sărutat-o astăzi", ah, deliruri, delicii... Lăsasem uriașa mea servietă de piele arămie pe banchetă, piezișș, un șnapan se așezase pe ea, un tânăr

barbar, un faun bizar pe jumătate adormit căruia i-am trasat profilul îmbufnat cu un deget pe praful geamului. Aveam o poftă violentă să pictez, m-am dus să urinez, apoi m-am gândit la pictorii în atelierele lor scăldate de lumini sincere, la miliardarii emoționați de forța artei, și marea a devenit verde ca un miliard de dolari, o mie de miliarde de dolari, un flux puternic și abrupt de bancnote verzi care se lipeau de capodopere, făcându-le să se aplece sub greutatea lor, rupând pânzele, niște bancnote mucegăite verzului, niște pictori ramoliți și niște colecționari nevrotici și Cézanne într-o temniță din Zürich. Trenul a intat în gara din Cannes urlând. Tânărul faun barbar pe servieta mea de piele urla și el, într-o engleză stâlcită, un cântec al Beatles-ilor. Magia asta nu mai ține, cu atât mai bine, nu mă aflam aici ca să-mi agit simțurile și să leșin. Aveam foarte mult de desenat.

Ezitam între hotelurile Carlton, Majestic și Martinez. Un Rolls a trecut pe lângă mine și mi-a fost teamă. Am mers la hotelul Camberra, situat în spatele fostei prefecturi de poliție. Promiscuitatea asta mă ferea de mine însumi, de excesele mele de încredere. Era parapetul meu. Nu trebuia decât să observ pereții scorojiți ca să-mi recapăt sângele rece.

N-aveam nici un chef, ca la Marsilia, să-mi expediez afacerile rapid. Mi-am rezervat două zile ca să mă bronzez, un ten cenușiu ar fi dat în vileag pe omul din nord în călătorie de afaceri. Nu trebuia să merg cu mai mult de cinci kilometri pe oră, nici să mă întorc după toate fetele.Voi face totul pe îndelete, așa cum aș fi procedat cu zece ani înainte la Fort-Gouraud în deșert, hotelurile luxoase erau niște fortărețe și locuitorii din Cannes niște indigeni. Aveam să pictez camerele și apartamentele princiare cu frescele cerute de partea asta a mării. Nici vorbă să găsesc o pasăre de jumulit, trebuia să smulg câte o pană unui milion de păsări.

Aveam bani primiți de curând; chiar și banii câștigați recent au un oarecare miros de putrefacție care nu-mi displace, ca și micii caltaboși. Aveam să cumpăr câteva guașe autentice și pasteluri, în locul uleiurilor prea scumpe încă. Trebuia să-mi investesc capitalurile în mod inteligent. La urma urmei, mă înscrisesem pe fișa de la hotel Alain Leroy, negustor de tablouri. Și după aceea avea să devină un adevărat sistem, sistemul meu: să practic trocul cu galeriile de artă și să dobândesc cât mai multe piese autentice pe care să le amestec cu stocul meu așa cum acoperi o castă cu strasuri cu un strat de diamante din Africa.

Mă străduiam să zac pe terasele celor mai șic cafenele, ca un diletant în cămașă albastră ca cerul și cu fular de culoarea fucsiei la gât, dar eram nerăbdător să mă întorc în camera mea închisă cu cheia de două ori ca să desenez, să desenez, mereu, mereu, din pasiune pură, un drog plăcut.

Uneori ieșeam tulburat de la ședințele acelea de lucru la care aveam întâlnire cu pictorii mei preferați. Mi se părea uneori că-i aud cum mă încurajează. Uneori încruntau sprâncenele și formau un juriu ca să mă condamne sever; atunci mă întindeam pe pat cu ochii goi, tras la față, descompus, și boțeam toate hârtiile, blestemându-mă. Nici astăzi nu știu dacă rușinea mea țâșnea dintr-o stângăcie artistică sau dintr-o culpă morală. Eram un pictor prost sau un falsificator mârșav? Oi fi oare un mare falsificator? Un mare pictor? Aveam amețeală, ochii mi-erau încețoșați, ieșeam astfel pe malul mării, mergeam repede, la început, apoi mă întorceam încet, respirând adânc. Trebuia să fiu un falsificator conștiincios și abil, și un pictor în fiecare zi. La fel ca elita din Cannes, mă plimbam pe Croisette, seara, la ora aperitivului. Fie că ai un orar impus sau că duci o viață dezordonată, ora aperitivului e aceeași pentru toți. Toți oamenii sunt egali în fața rachiului cu anason.

Alungasem din minte pe toți acei Picasso amenin-

țători, pe Chagalli cuprinși de mânie dumnezeiască, eram David Stein sau mai degrabă Alain Leroy, negustor de tablouri (aveam și autentice) care hoinărea seara, între mare și lux.

Viața însemna și să bei un Martini sec la *Blue Bar*, afundat într-un fotoliu de paie, privind fetele drăguțe și nepăsătoare care treceau prin fața ta ca niște ținte de tir la bâlci.

O fată roșcată mă observa. Am hotărât să mă îndrăgostesc de ea. Era superbă, cam de vreo douăzeci de ani, se vedea că-i bogată, îngrijită. Eram îndrăgostit. La urma urmei trecuse multă vreme de când nu fusesem îndrăgostit. Poate că nici nu fusesem vreodată, dacă mă gândesc bine. Și asta era cu totul demnă de acest gen de sentiment excesiv pe care-l poate tempera numai o pasiune de altă categorie. Aveam să mă hotărăsc s-o acostez; nu sunt obișnuit să agăț fetele, nici nu sunt timid, dar ea făcuse primul pas fixându-mă cu insistență ca și când aș fi fost înghețata la care visase traversând deșertul Gobi. A făcut al doilea pas ridicându-se brusc ca să se îndrepte spre mine.

– Sunteți Philippe Leprince? a întrebat cu îndrăzneală.

– Alain Leroy, Leroy (Regele), e totuși mai bine decât Leprince (Prințul), nu? (Eram în vervă). Prințul nu va mai veni, n-are voie să iasă. M-a rugat să-l înlocuiesc. Ce beți? Șampanie? Cum vă numiți? Cu ce se ocupă părinții? Ce faceți în seara asta? Luăm cina împreună? Ah, uitasem, sunt îndrăgostit de dumneavoastră.

– Mă întreb totuși ce face sora mea...

– Și în plus mai aveți și o soră? Nevaf i martor. Câți ani are? Doisprezece? Să-i comandăm o înghețată. Luați loc, mă faceți să ametesc, ce înălțime aveți?

S-a așezat și chelnerul i-a adus o cupă.

– E extraordinar, spune, sora mea trebuie să se întâlnească cu un anume Philippe Leprince și eu beau șampanie cu dumneavoastră.

– Cine-i acest Philippe? Cel puțin e serios?

– E prietenul prietenului surorii mele.

– E cam prea multă lume, țin la strictă intimitate. Hai să plecăm.

– Iat-o pe Anne-Marie.

Anne-Marie era brună, subțire, zveltă, având în privire o expresie de-o vagă tristețe. Dacă sora ei avea roșeața strălucitoare a toamnei și niște pometi slavi, Anne-Marie avea o piele sidefată, delicată, și ceva de extrem oriental, aproape japonez. M-am ridicat, toată lumea vorbea în jurul nostru și noi și chiar eu fără îndoială, și totuși nu auzeam nimic, vedeam un tablou ideal pe care nu l-aș putea picta niciodată, ceva ce n-aș putea poseda niciodată, pictura asta, capodopera asta pe care o descoperi într-o galerie. Știi că va fi achiziționată, și mai știi și că nu-ți va aparține niciodată. Eram nebun de bucurie, dar era un soi de bucurie nefericită.

Începând de-a doua zi, Anne-Marie l-a părăsit pe avocatul francez a cărui amantă era, ca să ocupe locul pasagerului în superba mașină Fiat decapotabilă de culoarea căpșunii strivite pe care tocmai o închiriasem. Anne-Marie nu mai avea secrete pentru mine, puțin îi păsa ei de avocatul ăsta, ca și de studiile ei de drept pe care nu voia să le continue, ca și de consulatul francez din Katovice, în Polonia, unde lucra tatăl ei, foarte liberal față de cele două fete ale sale. Malou roșcata luase trenul înapoi spre Paris. Ținusem ca Anne-Marie să-și păstreze camera ei de la Carlton. Nu trebuia să scotocească de partea cealaltă a inimii mele și în sertarele mele cu desene. Eram Alain Leroy, negustor de tablouri. Mă găsea extrem de curtenitor, de-o politețe foarte rafinată și desuetă, și deși ea găsea că semăn cu Orson Welles, noi făceam pe Cary Grant și Grace Kelly mergând la picnic la Nisa departe de malul mării,

trecând pe inevitabila comișă. Trăiam ca într-un film în culori cheltuind o groază de bani, o umpleam de cadouri, și ea era mirată văzându-mă că părăsesc camera ei la ora trei noaptea; aveam întâlnire cu îngerii și demonii mei, desenam până în zori. Eram furios pe Anne-Marie, pe dragoste, și nu făceam nimic bun; eram stupefiat că nu puteam renunța nici o clipă la hobby-ul meu, lucrul meu de artist și planurile mele de escroc.

Uneori Anne-Marie mă întrerupea când lucram la o pânză de Kandinsky sau Klee ca să-mi vorbească despre Kennedy, Brando sau Elvis Presley. Eram răbdător. Când voiam să-i vorbesc din nou despre istoria artei, ea mă întreba dacă asta, frumusețea, natura, peisajele astea, nu erau o artă mai supremă, și mai simplă, ca fericirea.

– Anne-Marie, artei nu-i pasă de fericire sau de natură. Dacă ai impresia, aici, de perfecțiune, spune-ți că perfecțiunea asta e efemeră, în artă există o voință de eternitate, chiar și în dans, care-i o artă a mișcării, a trecerii, există această voință de-a aboli timpul.

– Cât ești de grav și de pompos, Alain!

– Spune-mi mai degrabă David, prefer să mi se spună David.

– Ah, bun! cum vrei, a spus bosumflată, întorcând capul spre cutia de mănuși, oricum îmi place mai mult David. David Leroy. Dar sună oribil! Nu poți rămâne așa!

– Atunci spune-mi David Stein. Să nu mai vorbim de asta.

Am pornit mașina și am dus-o înapoi la hotelul ei Carlton și ceaiul ei cu lămâie.

Nisa, Menton, Saint-Jean-Cap-Ferrat, Monte Carlo... Saint-Paul, Vence, Saint-Jeannet, Tourette... Curiozitatea mea turistică era satisfăcută din plin. Am început un turism mai instructiv; cu Anne-Marie zâmbitoare la brațul meu, am devenit un familiar al lui Domenico de la Galerie du

Majestic, al domului Aubry, proprietarul Galeriei de France, al galeriilor Cavalero, Rapaire, Monte Carlo, marele expert al lui Van Dongen.

Van Dongen îi interesa pe mulți negustori, în vremea aceea, în perioada aceea. Nu-l cunoșteam prea bine, nu intram cu adevărat în contact cu el. Cu atât mai mult am avut nevoie de documentare.

Am pretextat față de Anne-Marie niște migrene perseverente, cronice, moștenite de la mama, ca să mă izolez în camera mea pentru a mă apuca de-o sută de ori de treaba asta. Pentru primul meu Van Dongen, cel puțin o sută, două sute de schițe și eboșe. Acuarela este o tehnică specifică de-o nemaipomenită dificultate, retușurile sunt interzise, imposibile, dacă faci o greșeală, totul trebuie făcut din nou. Este o școală a răbdării. Mi-am folosit întreaga mea răbdare și Anne-Marie suferea din cauza asta.

– În fond, ce este acuarela, îmi spunea, o pictură de apă?

– Apropo de pictura de apă, n-ai făcut economie la machiaj, în dimineața asta...

Discuția căpăta astfel o turnură neplăcută, nu mai vorbeam cu ea două zile decât la telefon. Rămânea în camera ei să citească tratate de drept și reviste pentru femei, să bea ceaiuri cu lămâie îndopându-se cu fursecuri.

În cele din urmă am descoperit tehnica, era suficient ca spiritul meu să-mi devină mână și ca mâna să devină trăsătură. Să fiu tot atât de calm, de gol și de vioi ca laba pisicii care prinde musca.

Îmi extindeam astfel producția și clientela, dar n-aveam impresia că progresam în arta mea, învățasem numai să trag cu arcul, era o armă în plus în panoplia mea de spadasin.

– Aveai dreptate cu acuarela, este o pictură de apă.

– Te asigur că prea pui la inimă meseria ta, David, asta nu-i decât meseria ta, ai putea să vinzi tot atât de bine rochii sau canișI pitici. De ce nu vinzi canișI pitici, iubitule?

Am rămas o noapte întreagă cu ea și m-am trezit la ora cinci dimineața gândindu-mă la paginile mele de hârtie imaculate, și în jurul lor un cenaclu de pictori constantându-mi absența.

– Ce te frământă, David, ai făcut niște afaceri proaste? Ah! am uitat, scuză-mă că-ți spun abia acum, l-am întâlnit pe Charles Corbier, arhitectul...

– Cine-i arhitectul ăsta?

– Ah! nu fi gelos, e urât, e un prieten al fostului meu amant. Tocmai are un Van Dongen, ar dori să-l vezi și, eventual, să-l poți vinde la un preț bun. Nu înțeleg, într-adevăr, ce are toată lumea asta cu Van Dongen.

– Vorbești serios? Când pot să-l văd?

– Nu acum, e ora cinci dimineața, mi-e somn și tu ai o mutră groaznică. Dormi.

Corbier ăsta avea într-adevăr, în afară de-o mutră antipatică, un mic Van Dongen reprezentând-o pe marchiza d'Arcansis, o acuarelă de 18 pe 24. Mi-a propus-o mai întâi ca și când nu i-ar fi găsit loc în cabinetul său de toaletă, apoi mi-a mărturisit, ceea ce știam și eu, că pictorul reprezentase foarte des drăguța femeie, și falsificatorii și mai des. Cam optzeci la sută din portretele marchizei erau false.

– Dar al dumneavoastră? am întrebat circumspect. Marchiza dumneavoastră?

– Domnule! A mea vorbește...

Nu-mi spunea nimic, dar m-am dus să văd un negustor care mi-a cerut zâmbind certificat de autenticitate.

Corbier nu-l avea. M-a încredințat de buna sa credință și mi-a fost extraordinar de greu să-l conving că asta nu era suficient. Foarte bine; aveam să merg eu însumi să cer certificatul lui Van Dongen, care trăia la Monte Carlo. Corbier mi-a încredințat opera în schimbul unei chitanțe.

Anne-Marie m-a însoțit până la vila Otto, unde se afla atelierul pictorului. Totul părea atât de ușor, eram într-adevăr mulțumit să-l întâlnesc pe Van Dongen. Mă simțeam într-adevăr cinstit și serviabil, și o doream nebunește pe Anne-Marie. Ea purta niște bluejeans americani, mocasini fără toc, un coc nostim zbârlit și un pulover care-i scotea în evidență formele.

Ascunsă pe înălțimile din Monte Carlo, vila era o splendoare. Un adevărat tort de nuntă. Am sărutat-o pe Anne-Marie ca un licean scăpat de la internat, apoi am lăsat-o ca să mă prezint în mod demn pe peronul casei.

O femeie ursuză a coborât treptele când am sunat și s-a îndreptat spre grilajul în spatele căruia așteptam, foarte zâmbitor, cu acuarela sub braț. Păream a fi poștașul cu tașca lui.

– Maestrul mă poate primi? am murmurat suav.

– Și pentru ce? a spus ea cu un puternic accent danez sau dobermann.

Voiam să-i explic totul în mod simplu, când a întins mâna spre pachetul meu și mi-a aruncat ca o mușcătură:

– Pentru un certificat de autenticitate e două mii de franci.

Era simplă formula asta, dar puțin cam scumpă. Comisionul meu avea să se topească precum untul pe foc, dar capra asta bătrână era aceea care dirija. Corbier n-avea să accepte niciodată un preț suplimentar, nici n-ar fi crezut că certificatul se plătește. În interiorul vilei, și mai suav, am cerut să-l văd chiar pe pictor și să-i prezint cu această ocazie expresia profundului meu respect.

– Doarme. Și nu vrea să vadă pe nimeni. În fine...

Nici nu desfăcuse măcar pachetul meu.

– Dar, doamnă! aș vrea ca el să-l identifice *efectiv*, să mă asigure cu ochii săi, cu vocea sa, că nu este un fals. Semnătura are prea puțină importanță.

– Aveți banii la dumneavoastră?

– Banii, banii și iar banii! Opera asta nu valorează mai mult de patru mii de franci și dumneavoastră îmi cereți jumătate din sumă pentru o semnătură!

Și atunci mi s-a părut că-l văd pe bătrânul Van Dongen într-un fel de atelier la subsol, totul era atât de derizoriu, semnătura, bătrânul care o făcea, micul tablou ale cărui imitații erau presărate peste tot, femeia asta canină și vila Otto, Monte Carlo. Nu mirosea a pictură, ci a ceară de parchet și a ceai de buruieni.

– L-ai obținut? a întrebat Anne-Marie.

Eram roșu de furie. Am fulgerat-o cu privirea.

– Bineînțeles că da. Trebuie să mă întorc acasă.

Am condus ca un nebun tot drumul la întoarcere, fără a-mi desclești dinții. Am lăsat-o pe Anne-Marie la Carlton fără s-o sărut.

– Du-te și te îngrijește, David.

– Taci din gură. Te iubesc.

Nu i-o spusesem încă niciodată. Trebuia să mă scoată din sărite. Dar aveam să fac ceva complet smintit, să fac o semnătură falsă, un certificat fals, pentru o operă care, eram sigur de asta, era autentică.

În filmul lui René Clément, *Plin soare*, după *Mr. Ripley* de Patricia Highsmith, se vede clar cum Delon imită semnătura lui Ronet cu un proiector pus pe o hârtie de identificare. O joacă de copil. Treaba cea mai anostă a fost să-mi procur, cu ajutorul unor prieteni plicticoși ai unor prieteni agasanți, semnătura lui Van Dongen. În cele din urmă, toate acestea nu erau atât de diferite de falsele permisii pe care și le fabricau soldații la Dakar în armată.

Într-adevăr, nu făcea daraua cât ocaua, în afacerea asta nu eram decât un intermediar, dar daraua asta îmi lămurea bine universul picturii, în special, și al artei, în general.

Într-un restaurant din partea veche a orașului Cannes.

– Mănâncă, David, ți se răcește mâncarea de pește.

– Nu-mi place mâncarea de pește, de fapt.

– Atunci de ce ai comandat?

– Încerc să mănânc ceea ce nu-mi place, dar e greu.

– Fii sincer. Tu ai făcut semnătura de pe certificat, o știu. Nu proceda așa cu mine, David. Ai încredere în mine. Poți să-mi spui totul. Tu nu ești numai un modest negustor de tablouri.

Am dat din cap că nu, gustând din mâncarea călduță.

– Ei și, ce-mi pasă mie că tu vinzi certificate false sau tablouri false sau că trișezi cu bancnote false! De vreme ce te iubesc.

– Și eu te iubesc, Anne-Marie, dar, nu-i așa că-i idiot să plătești cu bani falși o mâncare de pește care nu-ți place? Oare de ce nu lucrez la pictura mea adevărată, la soare, în loc să mă scald ca o ocheană în ciorba asta lungă din conservă?

– Poftim? Vrei să spui că tu faci tablourile false?

– Sigur că da! Crezi că pot să-mi ofer un Rembrandt ca ucenic zmângălitor? Oh, Anne-Marie! Ce-o să facem?

Nu știu cum, dar deodată ne aflam amândoi în camera mea de la hotelul Camberra, făceam dragoste și aveam delicioasa senzație că eram gol, spălat de păcatele mele.

Seria de Cocteau realizată a doua zi a fost o adevărată minune, efectuată într-o stare de extaz și de transă mistică. Cocteau murise cu puțin timp înainte. Vestea mă iritase. În chip de omagiu am plasat un fals la galeria situată exact în fața capelei pe care pictorul-autor-cineast-poet o decorase cu fresce admirabile. Tifla asta dată morții mă bucura.

– Dar picturile, desenele, operele tale, cele făcute de tine, David, unde sunt? a întrebat Anne-Marie.

– În engleză, se spune falsificatorului *a forger**,

* În franceză *forger* înseamnă a forja. (N.Tr.)

forjând devii fierar, spune proverbul. Eu forjez, pictez, devin pictor.

* * *

Anne-Marie și cu mine ne duceam la dineuri, la serate, unde ea dansa și bea șampanie. Purta niște rochii nostime de la Courrèges, niște lucruri de material plastic în culori violente, care contrastau cu frumusețea ei pură ce nu avea nevoie de nici un artificiu. Era amuzant. Eu discutam despre pictură cu niște colecționari care vorbeau de pateu de ficat sau cu negustori care vorbeau despre Bursă și acțiuni.

Georges Anacréon era un fost librar parizian, devenit un colecționar foarte subtil, un amator bine informat. Locuia la Juan-les-Pins, într-o parte a vilei foarte bogatei americane Florence Gould.

Am întâlnit la el un amator căruia i-am vândut un foarte drăguț pastel de Picasso. Peste patru zile, la ora nouă dimineața, pe când dormeam ca un hârciog, m-a trezit un zgomot infernal, niște lovituri în cap, în ușă, poate, Elliot Ness spărgea cu toporul portalul unui antrepozit de *bootleggers**. M-am sculat fără să înțeleg nimic (lucrasem până la ora șase dimineața) ca să deschid ușa care rezista. L-am recunoscut pe amatorul meu, care fremăta.

– Domnule, ah, domnule! Picasso-ul pe care mi l-ați vândut e un fals! Un fals!

– Este cu totul imposibil, am murmurat reținându-mi un căscat, ce oră e?

– Ora nouă.

– Intrați să beți o cafea, asta o să ne facă bine.

L-am făcut să se așeze pe-un mic taburet în cameră.

* Contrabadiști dealcool. (N.Tr. – în engleză în original.)

– Explicați-mi totul, am spus, poate că ați fost indus în eroare.

– E îngrozitor, a spus, am fost înșelați amândoi, nu vă acuz, domnule, dar sunt foarte tulburat. Nu văd decât o soluție.

Apucatul ăsta avea să anunțe poliția. El a continuat, mai calm:

– Suntem așa de aproape de maestru, e suficient un certificat, dacă sunteți așa de sigur...

Eram surprins. Am aruncat o privire de sălbăticiune prinsă în capcană, în cameră era mare harababură; din fericire, Anne-Marie dormea la Carlton, dar lucrurile ei erau împrăștiate pe mochetă. Strânsesem materialul meu de pictură, aerisisem încăperea mai înainte de-a mă prăbuși, și vaporizasem un deodorant puternic. Camera unui tânăr depravat, gândeam eu.

Atenție: roșu. Ce avea deci acest Picasso? Îmi plăcea mult, era foarte reușit. Clientul a continuat:

– Am trimis maestrului două fotografii de-ale tabloului.

– Ah, perfect! ați făcut bine.

– El mi le-a trimis înapoi, cu mențiunea „fals" pe spatele lor!

– Fals? Picasso? Dragă domnule, să nu ne lăsăm doborâți, aveți încredere în mine. Dați-mi tabloul, voi merge personal la maestru, o să i-l arăt, și o să vedem dacă am fost într-adevăr păcăliți de-un pungaș. Cu toate acestea,originea acestei opere este cât se poate de demnă de încredere.

După ce a plecat clientul, am strâns hainele mele, pe cele ale Annei-Marie, am făcut un duș, m-am bărbierit, m-am parfumat, am strecurat tot materialul și operele mele în bagaje. Eram pe poziția start, gata să plec în America de Sud. Trebuia oare s-o și previn pe Anne-Marie? Ce-o să se

întâmple cu ea? Avea să se ducă la avocatul ei sau la tatăl ei în Polonia?

Aveam întâlnire la ora unsprezece cu clientul meu, la barul de la Carlton. Singura mea speranță era ca el să se îmbete acolo și să uite toată povestea, până și existența lui Picasso, ca memoria lui cea mai recentă să fie merovingiană.

I-am telefonat unui librar de la Nisa, simpatia noastră fiind reciprocă, Matarasso. Fusesem chiar de la Paris unul din clienții săi fideli, cheltuindu-mi banii pe maldăre de cărți pentru care știa să mă sfătuiască și pe care mi le ceda la tarife pentru „studenți".

– Sunați-l pe Picasso din partea mea, a spus pe șleau, nici o problemă, o să vedeți.

Nici o problemă, într-adevăr, întâlnirea a fost fixată chiar în după-masa aceea. Mașina Fiat se cățăra pe serpentinele care duceau la Mougins, și eu aruncam în retrovizor priviri furișe și înspăimântate la oribilul pachet dreptunghiular care mă sfida pe bancheta din spate. Aveam mai mult sau mai puțin chef să vomit, dar nu din cauza virajelor. Ar fi trebuit să-mi pun catrafusele în portbagaj în caz de furtună sau de necaz mare. Ca falsificator, eram un boboc, un debutant absolut... Nu mai speram decât să fie indulgent. Avea să-și bată joc, poate c-o să-mi spună că făcuse și el falsuri din perioada aceea și chiar falsuri „Picasso ale perioadei albastre", toate executate mai târziu, dar lăsând să se creadă că erau vechi. Da, fără îndoială, o să ne distrăm bine, Picasso și cu mine...

David, ești nebun, asta îmi scârțâiau greierii la urechi. Era o vreme splendidă. Când am intrat în imensul atelier aproape gol, cu dale, luminos datorită marilor uși-ferestre foarte înalte, eram sigur că mă arunc în groapa leilor. Ar fi trebuit să-i dau banii înapoi acelui client, să arunc falsul în foc, să-i trimit lui Anne-Marie un morman de trandafiri și

să trec Alpii spre Elveția, Italia... Aveam prieteni vechi acolo. Cei mai buni prieteni ai mei sunt întotdeauna cei pe care nu-i văd niciodată, absența și distanța îmi temperează minciunile. Fiecare dală a acestui atelier era ca un ou sub pașii mei, ca o trapă care risca să se deschidă și să mă lase să cad de la înălțimea acestui Olimp.

– Tinere? Ce vrei dumneata de la mine?

M-am întors. El. Jupiter în persoană. Uriașul picturii era doar cu puțin mai înalt ca mine. Privirea lui ar fi putut străpunge zidurile, avea să străbată secole și iar secole la rând. Legenda, intram în legendă. Inima mea bătea tam-tam-ul, toba, dangătul de clopot pentru morți, nu mai bătea deloc. Nu mai știam pentru ce mă aflam acolo, eram pietrificat ca un model, o statuie, bustul lui David Stein în chip de falsificator...

– Vrei desigur să-mi arăți una din operele mele?

Arăta spre pachetul meu prost legat. Sfori prea groase. Hârtie proastă. Am despachetat pastelul. Reprezenta un mare buchet de flori așa cum făcea Picasso pentru toate gusturile florale în anii '56–'57. S-a aplecat spre buchet, parfumul acelor flori îmi făcea greață. În pieptul meu răsuna zgomotul cizmelor polițienești într-un coridor de închisoare. Picasso nu se grăbea, învârtind pastelul între degete.

– Îl cunoști bine pe Matarasso?

Vocea sa răgușită avea un accent teribil, o rezonanță.

– Ne-am împrietenit la Paris, cumpăr multe cărți de la el, vorbim adesea de dumneavoastră, desigur...

– De mine!

Îngrozitoare privire. Mă străpungeau ca razele X. Căuta oare să afle dacă pastelul era fals sau dacă eu eram adevărat?

– Florile astea... e vag, nu-i așa? Cum să-ți aduci aminte?... Pictez fără încetare, îngrămădesc, aranjez,

deranjez, vând asta și o uit pe ailaltă, dar bun, asta corespunde într-adevăr cu ceea ce făceam prin 1956, sunt aproape zece ani...

Deci condamnarea nu căzuse ca un cuțit de ghilotină. Puteam respira mai liber. Dar nu puteam crede că avea să-și asume pastelul.

A luat dintr-o oală de gresie plină de creioane și pensule un mare „magic marker" (carioca), l-a deschis și cu scrisul său mare a înscris și a semnat cu fermitate: „Acest desen este într-adevăr de mine. Picasso."

– Dumneavoastră... dumneavoastră sunteți sigur că e de dumneavoastră? (Nu-mi putusem ține gura.)

– Și tu, tu ești sigur că tatăl tău e tatăl tău? Faci copii și-i adoptă alții...

Priveam în jurul meu statuile, ceramicile, ca și când totul avea să se sfarme aici instantaneu. Priveam craniul lui Picasso ca și cum eram Ramon Mercader în vila mexicană a lui Trotki. Și m-a cuprins o dorință nebună să sărut acest craniu ca și când eram Iuda. Valoarea acestui fals, prețul tabloului, în clipa aceea, nu însemna nimic, era hârtie de ziar. Nimic nu prețuia cât strania senzație ce-o aveam de-a fi acolo, în atelierul acela. Cel care se afla în fața mea era un descendent biblic al lui Michelangelo, Rembrandt, Velázquez. Aș fi vrut în genunchez.

Odată ajuns afară, am sărit în sus de bucurie. Îmi bătusem joc de bătrânul maestru! Îmi acordase viza! Coborând serpentinele vesel, eram mai rău decât Montand la sfârșitul filmului *Salariul groazei*... Ciocăneam volanul Fiatului roșu: „Pablo, tablou, Pablo, tablou..."

***

Am sărit așa de sus încât am atins cerul. Puteam să-mi permit totul: Chagall, Modigliani, Bonnard, Rouault, Matisse, Braque... Picasso și iar Picasso... Desigur că n-o

să mă înham la un Fragonard, un Watteau, un Tițian, un Uccello... Nu încă... Dar întreaga istorie a picturii avea să-mi aparțină. Am înțeles că nu-mi ajungea numai s-o iubesc, pictura asta, s-o cunosc, s-o las să mă hrănească, trebuia s-o scuip din nou, s-o asimilez într-așa un mod încât să ajung eu însumi o oală de pictură pe două picioare. Aceste vărsături de capodopere sau de mici pasteluri pe care aveam să le răspândesc pe întreaga suprafață a lumii era dragostea mea pentru pictură, preaplinul meu de dragoste, indigestia mea. Eram un mâncău, și voiam să mă îndop în muzee, la expoziții, în galerii, să mă îmbăt criță...

... Să transpir pictura, pictura în ulei și pictura de apă, pictura lui și pictura altuia, pictura, pictura... Afară de aceea care nu-mi plăcea. Niciodată n-aș putea investi o fărâmă din timpul meu pentru confecționarea unei picturi care nu mi-ar fi plăcut. Nici n-aș fi știut, nici n-aș fi putut. M-aș fi disprețuit, renegat, ar fi fost necinstit.

Nu mai aveam nimic de făcut la Cannes, decât să beau niște pahare de Martini dry la Carlton cu Anne-Marie așteptând Festivalul ca și când eram la *Paris-Presse. Paris-Presse*! Frumoasa epocă!... Acolo nu mi-au lipsit decât mânecuțele de lustrină. *Paris-Presse*, totul presează, viitorul presează... Dar Anne-Marie? Ea și cu mine eram legați ca localitățile Antibes și Juan-les-Pins, dar în altă parte? Îl lăsase baltă pe avocatul ei, omul legii, pentru un om în afara legii. Oare avea să renunțe la drumul drept pentru drumurile pe scurtătură pe care voiam să pornesc?

– Anne-Marie, o pagină din viața mea e întoarsă.

– Și eu de care parte a paginii mă aflu? Nu crezi că și o pagină a vieții mele a fost întoarsă?

– Dar tu ești tânără, ești frumoasă, dreaptă, fină, toți bărbații sunt la picioarele tale, sunt tot timpul gelos, ai duce o viață infernală, n-ai mai știi pe ce lume te afli, ți-ai renega părinții, ți-ai vopsi părul blond...

– Încetează! Încetează comedia! Nu sunt una din grăsanele alea urâte pe care le frecventai în Montmartre!

– Montparnasse. Și nu erau grăsane urâte.

– Casanova se credea scriitor, tu te crezi pictor. Există pești prin dancinguri, văd că sunt și pe la cocteilurile de vernisaj. David, tu ești un pește al picturii. N-ai să fii niciodată pictor fiindcă n-ai încredere în tine, n-ai încredere nici în mine, n-ai încredere în nimeni. Tu ți-ai renega tatăl și mama pentru o bucată de curcubeu de Chagall...

– Nu-l insulta pe Chagall. Și ce știi tu despre părinții mei? Despre mine? Știi măcar de unde vin? Crezi că am debarcat în viață cu o valiză de carton sau o mapă pentru desene? Dacă n-am avut totdeauna haine luxoase, asta s-a întâmplat fiindcă n-am avut gaze în intestine, nici aerofagie. Vrei să fiu murdar, așa-i? Vrei să-ți arăt deschis trecutul meu? Tinerețea, copilăria mea? Probabil că-ți spui, David Stein, un mic evreu polonez refugiat în Franța? Crescut pe rue d'Aboukir? Hrănit cu scrumbii grase și cu *gefillte fisch**. Cu mica sa calotă ca să meargă la *schule***. Cu pantaloni scurți și pantofi grosolani...

– David, nu-ți cer nimic, numai să trăiesc cu tine. Să fiu soția ta. (Spusese asta cu vocea stinsă.)

– Soția mea?

– Doamna Stein sau ce-o să vrei tu. (Tot cu prăpădita aia de voce stinsă. Ce entuziasm pentru o cerere în căsătorie!)

– Dar... n-am avut niciodată o soție, nu știu cum e când ai așa ceva.

– E prost, în majoritatea cazurilor, după câte am citit prin reviste. Liz și Richard (Burton) se ceartă. Vrei să fii soțul meu?

---

* Peștеumplut. (În germană în original)(N.Tr.)

** Școală(Idem.) (N.Tr.)

– Soț? Măgarul tău de soț? Cu certificat de căsătorie adevărat? Cu rochie albă la biserică?

– Sau la sinagogă, la templu, la moschee, puțin îmi pasă. Sunt serioasă, David. Nu știu de ce, dar te iubesc.

– Știu de ce mă iubești. Știi că voi fi un pictor mare, ai încredere în mine. Oh! da. Oh! Mulțumesc. Și-apoi mă găsești frumos, inteligent, bogat, am o mașină decapotabilă roșie și pantofi de lac de comandă. Așa-i? Te fac fericită în dragoste. Sau... mă iubești fiindcă am nevoie de tine. Că sunt slab și mincinos. Că nu spăl cada după ce fac baie. Că mi se întâmplă să beau prea mult și nu mai știu cine sunt. Că eu cred că un troglodit este cineva care vorbește mai multe limbi. Că n-am niciodată batistă la mine în timp ce totdeauna am o lacrimă în ochi. Mă iubești fiindcă sunt periculos și că preferi șerpii iepurilor de angora.

– Dar tu știi de ce mă iubești?

– Unu, nu știu dacă te iubesc, doi, n-ai nevoie să știi de ce, în cazul în care aș avea o slăbiciune pentru tine.

– Ești agasant. Numai fundul meu te interesează. Și restul îți amintește probabil de un tablou întrezărit într-o biserică romanică din secolul XII. Dar puțin îți pasă de ceea ce se află între cei doi cercei ai mei. Ești un egoist.

– Știu asta. Sunt artist.

– În regulă! Îmi place viața de artist. Atunci ne căsătorim?

– Dar ce-i cu ideea asta fixă! Ai crede că e vorba de Joséphine și de Napoleon. Și mama corsicană care se roagă „nomai să duoreze!"... Eu am nevoie de calm, de infinit și de libertate! Căsătoria e demodată.

– E suficient s-o aducem la modă. Eu vreau copii, cel puțin trei. Ei or să aibă mâinile tale și picioarele mele. Și o să-i numim Joël, Noël și Citroën în chip de omagiu lui Boris Vian. L-ai cunoscut?

– Da. Am cunoscut pe toată lumea, fără ca toată lumea să mă cunoască, asta-i drama mea. Și am o boală.

– Care?

– Îmi plac oamenii grași, urâți și inteligenți, și-l detest pe Waltney. Walt Disney. Da. Și *Pe aripile vântului*. Am să-ți spun de ce. În filmul *Pe aripile vântului* eroina e interpretată de Vivien Leigh, soția lui Lawrence Olivier, actor shakespearian clasic, pe când singurul actor demn de emfaza, barocul, de burta lui Shakespeare este Orson Welles. Și apoi toate lacrimile, toată frumusețea, emoția pe care le-a căutat Walt Disney în lunga sa carieră, aceste lacrimi de ceapă sau de crocodil tacticos, într-un mic film, Charles Laughton l-a făcut.

– Și dac-aș fi grasă, urâtă și inteligentă, aș putea fi soția ta? Sunt gata să înghit toate eclerurile, prăjiturile cu glazură, pateurile, prăjiturile cu cremă de ciocolată...

– Trebuie să-ți mărturisesc ceva. N-am numai o boală, un viciu și o pasiune. Am o mamă.

PARIS

Tata a murit la 21 mai 1951, avea șaizeci și unu de ani, era cultura, erudiția, seducția însăși. Medic, studiase în profunzime desenul, și casa din arondismentul al șaisprezecelea în care trăiam era un muzeu. Dar plăcerea sa intimă era muzica. La nașterea mea, în locul diamantului promis, i-a oferit mamei un pian Steinway ca să mă așeze la el cât mai curând posibil. Dorea să fiu un Mozart. Purta un mic barbișon ascuțit, din care ieșea totdeauna un fir de păr nebun, și niște ochelari mari rotunzi care nu-i ascundeau privirea distrată și fermecătoare, foarte blândă, vagă, un farmec slav. Ca evreu și fiindcă îngrijise niște aviatori englezi, a fost hărțuit de Gestapo în timpul războiului, dar avea destule relații ca să scape de acolo. Războiul... M-au obligat să port steaua galbenă, dar n-aveam s-o port decât o singură zi. În plus, nu eram evreu, mama nefiind evreică. Se știe că filiația evreiască nu există decât prin femei, mamele. La urma urmelor nu se știe niciodată cine poate fi tatăl. Profesorii mei iezuiți de la micul colegiu Saint-Louis-de-Gonzague unde eram într-a noua m-au scutit de steaua pe care unii o considerau infamantă.

Mama era tânără, vioaie, veselă, nonconformistă, în

sensul pe care cuvântul îl are azi. În ziua în care a murit tata ploua. Recviem în capul meu. Urmasem celebrul și foarte seriosul curs al Margueritei Long, pe cel al lui Jacques Thibaud. Se înțelegea de la sine că trebuia să fac și medicina, pasiunea artiștilor... Mi-aduc aminte de ceremonialul punerii în sicriu, șușotelile, tăcerile și câteva râsete înăbușite. Cioclii de-o eficacitate insensibilă, coroanele de flori murdare, telefoanele, telegramele de condoleanțe, toate la fel, niște formule, sincere sau nu. Un ritual. Familia noastră părăsită, în zăpăceală, durerea, sora mea vitregă, și fratele meu absent dispărut pe vecie la Orianenburg în împrejurări necunoscute, în timpul războiului.

Restul familiei, pe care n-o cunoșteam deloc, am urât-o imediat. În ziua aceea am devenit un rebel. Tata nu era încă îngropat că ei s-au și adunat la el, la noi, la mine, ca să reclame ceea ce li se cuvenea, creanțele lor, banii lor. Obiecte, cărți rare, mobile semnate, tablouri. Pentru ei tata nu era decât un artist, un boem, un cheltuitor.

La cimitir sub ploaia măruntă mi-am încleștat dinții.

Acasă, în jilăveala tristă de primăvară ratată, în apartamentul nostru jefuit de cămătari, între pereții unde lipsa tablourilor dispărute lăsase oribile dreptunghiuri albe, am înțeles că ar trebui să pictez totul din nou, aceste dreptunghiuri, să clădesc totul din nou, să nu las să dispară, niciodată, aceste opere care stătuseră sub priviri drăgăstoase și care aveau să se îngrămădească în niște cufere, trebuia să reînviu totul ca să prelungesc dragostea, viața; n-am mai atins pianul doi ani; mi-l lăsaseră. Dar în locul tablourilor am lipit sau am prins cu pioneze niște reproduceri imperfecte ale frumuseților pe care ni le răpiseră.

Mama era de partea vieții, a învins, pe când eu doar am supraviețuit.

AFRICA

Mie serviciul militar nu-mi evocă cenușiul cazarmei, kakiul uniformelor, culorile drapelului, ci niște fresce de mai multe ori milenare (dar atenție, proaspăt vopsite), și armata franceză a contribuit din plin la încorporarea mea în legiunea stranie, dacă nu străină, a falsificatorilor. N-am făcut altceva decât să mă supun ordinelor.

Încercările mele cinematografice eșuaseră. Poți fi prea tânăr ca să fii cineast și destul de bătrân ca să porți o pușcă. Serviciul național obligatoriu îmi flutura prin fața ochilor ca un drapel lipsit de glorie.

În așteptare, mă întorsesem, în frac, să asist la premiere de concerte sau de balete pentru ziarul Paris-Presse, *modul meu de a-mi câștiga existența ca gazetar în pană de subiecte. Căscam în fotoliu și sforăiam în fața mașinii de scris. Seara lâncezeam prin baruri cu prietenii de la ziar, tot atât de dezamăgiți ca și mine, sau resemnați, sau nevoiași. Harry's Bar devenise cartierul nostru general, și Andy, patronul, prietenul nostru. Plătea ultimul rând de băutură, apoi mai târziu primul rând. Nu era mizerie dar o duceam de azi pe mâine. Într-o seară prietenii m-au așezat la pian în subsol, și Andy m-a invitat să vin astfel în fiecare noapte. Nu dormeam aproape deloc, întorcându-mă târziu*

la iubita mea, mai intransigentă decât ziarul Paris-Presse, *mai presantă decât ziarul* L'Intransigeant. *Aveam mai puțin de douăzeci de ani și o sănătate de fier care nu ruginise încă.*

Timpul liber pe care mi-l făceam îl ocupam cu muzeele, cu galeriile, cu librăriile de artă. Ca să-l parafrazez pe Boris Vian, cel mai senin timp al meu îl petreceam colorându-l. Desenam cu furie peste tot, colțuri de masă, fețe de masă de bistrou. N-aveam un gen, nici stil, nici epocă, dar în capul meu era o harababură de imagini minunate. Mă rătăceam în viața mea particulară, profesională, amicală... Muzica – această meserie serioasă, spunea tata – nu mai era pasiunea mea ci lucrul meu la negru. Jurnalismul nu mă mai interesa decât prin pictură, ocupându-mă pentru ziar de vernisaje și de expoziții. Devoram revistele de artă. Viața mă enerva, dar era o nervozitate care-mi plăcea. O viață zgâlțâită ca un tempo de jazz, un shaker în mâinile unui barman nestăpânit.

Armata mă uitase oare? Mama, da. Se recăsătorise și, dedicându-se total noii sale vieți, lăsase să mucezească într-un sertar corespondența mea, printre care și convocarea la cazarma la care fusesem afectat. O neglijență care făcea din mine un dezertor mai puțin glorios decât cel al lui Boris Vian. M-am prezentat în fața colonelului trăgând în urma mea o invizibilă ghiulea de viitor ocnaș. Nefiind nici o ocnă disponibilă, m-au expediat în Africa Occidentală franceză. Era departe de Cocteau, de Hollywood și de premierele strălucitoare ale Operei, departe de iubita mea și de nopțile albe sau de Harry's Bar.

Sunt de acord cu Dakar. Descopeream Africa, armata și înșelătoria. Îmi plăcea Africa, nu-mi plăcea armata, deci trebuia să trișez ca s-o văd pe prima altfel decât în pasul cadenței militare, care nu e un ritm african. Falsificam foile de permisie ca să ies puțin, să iau temperatura orașului, a

nopților sale. Îmi plăceau mai mult burnuzurile multicolore decât cenușiul trupei noastre, mai mult tocana de porc spinos decât cutiile noastre de conserve cu mâncare de cartofi sau de fasole. Am înmulțit infracțiunile, falsurile, fraudele. Așa că n-a fost o surpriză când m-au prins. Eram bun de trimis la închisoare, dar au ales închisoarea care-mi convenea, o închisoare pierdută în nisipurile din Mauritania.

La fel se crede că este pedepsită cârtița îngropând-o.

Descopeream o frumusețe sălbatică, grandioasă, pură. O plenitudine, o emoție tot atât de intensă ca și aceea în fața picturii unui maestru. O impresie stranie de libertate, să fii astfel prizonierul deșertului. Mă simțeam eliberat, revelat mie însumi. Ca și când viața ar fi fost un mesaj codificat al cărui cifru mi se dădea. Viitorul devenea lizibil, fiecare semn, fiecare lucru, fiecare ființă era o parte din acel puzzle, o literă a alfabetului. Fire de nisip ale unui singur deșert care nu-i niciodată același, schimbându-se de la un minut la altul. Nu mai trebuia să alerg în toate sensurile, să mă dispersez, să mă pierd, deoarece eram aici și pretutindeni, ca un fir de praf la bunul plac al vântului. Eram fericit, o fericire lirică și copilărească.

Dintr-o dată voiam să pictez, asta era. Nimic altceva. Să pictez emoția, s-o regăsesc, s-o afișez, s-o transmit. Nu știam cum, deoarece nu făcusem niciodată vreun curs, nu urmasem vreo școală, neavând nici o bază – în afară de-o bază militară.

Era un lucru derizoriu și sincer, față de istoria artei, de deșert și față de grandoarea armatei franceze...

Nu mai era vorba de plimbări pe străzile fierbinți din Dakar, n-aveam nimic de făcut decât să mărșăluiesc prin pietre și să dorm, dar să dorm nu puteam, umpleam carnetele cu crochiuri, cu desene. Apoi pictam pe pânză. Inventam culori. Trăiam în meditație, în izolare, viața mea de soldat rătăcit.

A fost o perioadă de plăcere intensă, rară, de fericire completă, la Nouakchott, apoi la Atar. Ajunsesem într-un mic port de pace, adoram țara, locuitorii săi, deșertul ei, lumina ei. În picturile mele, care i-ar fi derutat pe experți, mă inspiram de la emoțiile pe care le resimțeam, de la culorile interioare care mi se impuneau, copiam invizibilul văl sau pânza dintre privire și obiect – acum nu făceam altceva decât ce aveam să fac mai târziu, când am devenit falsificator. Nu reproduceam obiectul, ci viziunea obiectului.Percepusem sentimentul creației pe care-l resimțisem până la lacrimi în fața capodoperelor.

Corespondența mea pentru Franța traducea foarte slab această impresie. Cât privește muzica, ea nu era decât trompete și tobe. Am ajuns în fine la sfârșitul periplului meu, încorporarea definitivă, la Fort-Gouraud, la capătul nisipurilor, în spatele vântului, o mică fortăreață, un bordj *și, lângă zidurile albicioase, prelate, corturi, bărăci minuscule și strâmbe: piața indigenă unde se practica trocul cu nomazii.*

Postul era conceput să primească două sute de oameni. Am ajuns acolo cu ochii incandescenți ai unui Lawrence al Arabiei ca să găsesc ambianța filmelor de dinainte de război, La Bandera *cu niște Gabin istoviți, scandalagii, bolnavi, nostalgici și falsificatori. Adjutantul revenea de la Aurès, un erou obosit, alcoolic și tacitum; mormăia când îl întrebau despre Algeria sau plângea în hohote ca un animal frământând o fotografie a soției și pușlilor săi.*

Șeful locului, locotenentul Léopardi, fuma țigări englezești cu filtru și lunga sa coabitare cu cămilele îl făcea astfel să semene cu o reclamă recentă pentru Camel. Se deplasa dând în permanență din umeri într-un nor de fum, cu privirea vioaie, zeflemitoare.

Aveam să petrec luni de zile în universul ăsta absurd, în acest deșert al tătarilor: o cazarmă și în jurul ei nimic,

afară de deșert, pretutindeni, deasupra, aiurea, infinitul. Un vertij pascalian. Unii spuneau: „e-un rahat", alții „e frumos", dar cei mai mulți tăceau sau vorbeau despre Franța, povestind cu multă gingășie despre iubirile lor. Am hotărât să fac abstracție de cazarmă și de tangențele ei ca să mă consacru observării infinitului. Când mi-a venit rândul să fac de gardă, în prima noapte, n-am fost decepționat: era un infinit foarte îmbietor, promițător, înțelegător pe măsura ambiției mele. Misterul creației era aici, compus din semne, din stele, din noapte, din liniște, apoi dintr-un zgomot, iarăși liniștea, trebuie să înțeleg și să domesticesc infinitul. Două ore de gardă, să supraveghez infinitul arestându-l ca pe un suspect. Apoi să regăsesc opacitatea dormitorului, cu mirosul de vestiar și de tutun rece, de insecte strivite, de gândaci.

De adoptat un ritm, două ore de gardă și patru ore de odihnă, să citesc, să scriu corespondența, să vânez gazela pe spatele cămilei, un exercițiu periculos în care gazela riscă mai puțin decât vânătorul.

Un maur lucra fierul forjat într-o mică baracă întunecoasă, cu gesturi răbdătoare, minuțioase, precise și cu ochi strălucitori, cu o flacără malițioasă, ca și cei ai lui Cocteau sau Picasso. După ce m-am împrietenit cu el, aproape fără să-i vorbesc, desenam pentru dânsul obiecte pe care le făurea atât de vesel încât le putea face vii.

Și timpul trecea, luni și luni de zile: „serviciul" militar. Dar ce serviciu făceam armatei, afară de faptul că speriam gazelele și oboseam cămilele?

Într-o zi visam pe pat cu ochii deschiși, în coliba mea, cu privirea fixată pe tavan, când Léopardi, locotenentul Camel, a intrat să se așeze alături de mine; m-am sculat, el mi-a pus mâna pe umăr, repaus, mi-a oferit o țigară cu filtru. Ținea în mână o revistă și ochii îi străluceau de parcă ar fi fost în posesia hărții insulei comorilor.

– Am să-ți cer un serviciu, Stein.

– Un serviciu... militar?

A dat din umeri, apoi a deschis revista la o pagină dublă marcată cu un semn de carte: niște fotografii de fresce descoperite recent în Hoggar.

– Remarcabil, am spus.

– Așa e, Stein, absolut remarcabil, splendid. Ar fi într-adevăr superb aici, nu-i așa?

Mă observa cu ochii săi de cămilă care fumează. Punea la cale vreo măgărie.

– Vreți să mă duc în misiune specială să fur frescele alea și să le aduc pe spatele cămilei? O operațiune de comando?

– Nu face pe prostul. Deoarece dumneata desenezi neîncetat tot felul de chestii, de obiecte, crochiuri mici și mari, fă-te deci util. Ai ști dumneata să faci asta, nu?

– Asta? Nu-i specialitatea mea, nici metodele mele...

Îl priveam aiurit, apucasem revista ca să mă uit mai bine la fotografii. Niște fresce destul de asemănătoare cu altele descoperite în Tassili și de-o frumusețe indiscutabilă, o frumusețe de deșert.

– Poate c-aș ști, la o adică, dar în nici un caz n-aș putea. N-o să mă inspir de la o artă care nu-i din cultura mea, din civilizația mea, care nu-i înscrisă în genele mele. Eu sunt francez.

– Știu că dumneata ești francez, deoarece te afli aici în armata franceză, și dumneata îmi spui că armata franceză e prea tâmpită ca să facă astăzi ceea ce niște indigeni au făcut cu mii de ani înainte! Dumneata îți bați joc de mine?

A dat din umeri nervos de mai multe ori, apoi și-a aprins o țigară. Mi-a smuls revista din mână.

– Epoca și locul n-au nici o legătură cu asta, domnule locotenent, e o chestiune de sensibilitate, de cinste artistică, dacă preferați.

– Ei și? Dumneata ești numai un spion, te strecori în pielea neagră a unui nomad de dinainte de Christos, observi și-mi faci asta. Nu vreau tablouri de Picasso făcute de dumneata pe pereții mei.

Fumul englezesc îi ieșea pe nări. A continuat:

– Asta se va potrivi cu pereții din sala noastră cea mare, cu decorul nostru. Totuși, noi le aducem civilizația, nu-i așa? Putem face un mic împrumut de la ei. Gândește-te la sala noastră cea mare, e așa urâtă că mi-e silă, ai văzut dumneata pereții? Sunt de culoarea nisipului. Te întorci din deșert, cu ochii plini de nisip și, intrând în sala cea mare, nisipul îți sare în ochi. Vreau ca deșertul să rămână afară, aici vreau ceva vesel, atrăgător, ca o vânătoare de gazele, cu viață, niște culori frumoase.

– Dar culorile, culorile astea, nu le am, n-am material, n-am documentare, nu știu nimic despre materialele pe care le foloseau acești primitivi.

– Și armata franceză, la ce servește oare? Intendența se va conforma, ai încredere în mine, băiatule, crede-mă. Mulțumesc, Stein, și să-mi faci o treabă bună, niște gazele frumoase ca asta. Vrei o altă țigară?

Și a plecat dând din umerii săi mari, cocoașele sale, mai cămilă hilară ca oricând.

Chiar în seara aceea am fost atracția popotei, prințul micului fort, bufonul regelui, artistul familiei. O curiozitate și un intangibil. Făceam pe falsul modest, dar eram un modest adevărat: nu meritam onorurile care mi se făceau, dezonoarea care mi se impunea. Nici nu eram sigur c-o să-mi îndeplinesc sarcina bine. Era ca și când mi se ceruse să construiesc podul de pe râul Kwai. Servind Franța, îmi subjugam arta, o trădam. Conștiința mea morală primea o lovitură. Mă despăgubeam tiranizând echipa care mi s-a încredințat. Eu însumi lucram ca un ocnaș, îndârjit, ca o brută. Michelangelo de la Fort-Gouraud! Puneam să se

adune în jurul micului fort pământ de diferite culori pe care-l amestecam cu vopsea pentru mașini, am cerut să mi se construiască un eșafodaj de titan, nu mai aveam orar, nici o disciplină, afară de-a mea. Noaptea nu mai descifram stelele, nu mai înțelegeam infinitul. Nu mai doream decât un lucru și anume ca lucrul ăsta, opera mea comandată de un locotenent cu țigara în colțul gurii, să fie plauzibilă și sinceră ca nomazii milenari. Léopardi avusese dreptate, făcuse din mine un spion.

M-a apucat un imens hohot de râs, în ultima noapte, pe acoperiș, cu capul lângă cer. Terminasem cu frescele din Hoggar în sala cea mare a micuțului fort! Oare ce vor gândi despre ele beduinii, nomazii, caprele, turiștii care vor vizita cu siguranță această sală într-o zi, în mijlocul deșertului? Era un fals foarte reușit, îndrăzneț, dar cel mai puțin credibil din lume, o Giocondă pictată pe polistiren expandat. Uneori râd încă de asta, armata franceză, pozne și fresce. N-am mai pus mâna nici pe creion, nici pe pensulă până la sfârșitul serviciului militar.

PARIS–HOLLYWOOD

Anne-Marie și cu mine luaserăm o cameră la hotelul Lutétia; nu voiam să ne simțim instalați la Paris. Nici măcar nu m-am dus s-o văd pe mama. Ea știa că eram negustor de tablouri. Ar fi preferat să fiu artist, muzician, pictor. Nu voiam nici s-o dezamăgesc, nici s-o necăjesc, nici să-i fac plăcere. Deci de ce Lutétia? Fiindcă era bine plasat în Saint-Germain. Era un motiv suficient. Bineînțeles că acolo îi instalaseră după război pe evreii scăpați din lagăre, îmbrăcați încă în pijama vărgată, așteptând să fie recunoscuți, recuperați de familia lor, dacă aceasta mai exista.

Și tot acolo, a trecut multă vreme de atunci, chiar după serviciul meu militar, doi americani întâlniți la Monte Carlo îmi fixaseră o întâlnire. Se numeau Bob și Valerie Cussak. La Monte-Carlo băusem niște cocteiluri împreună, ne bătusem cu palma pe spate, schimbasem adresele, dar am crezut că totul se va opri aici. Ca în filmul City Lights, *în care miliardarul beat nu-l recunoaște niciodată pe Charlot, dimineața după ce s-a trezit. Ei însă m-au recunoscut.*

Aceștia doi m-au luat cu ei la Los Angeles. În fine, m-au invitat. Și am aranjat ca să capăt postul de trimis special al ziarului la Hollywood. Hollywood! La douăzeci de ani, abia împliniți. După deșert, mi se părea că am aripi.

America, statuia Libertății, văzută de pe puntea vaporului meu, cu același nume, Liberté. *Fără îndoială cuvântul din dicționar care mi-e cel mai scump și cel mai greu dobândit. După o scurtă ședere la New York unde n-am văzut nimic, n-am înțeles nimic, m-am aflat pe înălțimile de la Los Angeles, acreditat pe lângă „Motion Picture Association" ca reprezentant oficial al ziarului* Paris-Presse. *Cum s-a văzut, eram nebun după cinema. Aș fi vrut să-i scriu lui Cocteau că aveam să fac* Impostorul Thomas *în cinemascop, în culori... Revista* Les Cahiers du Cinéma *mă făcuse să înțeleg mai bine importanța cinematografului american, pe care până atunci, cel puțin până la cincisprezece ani, nu-l crezusem capabil decât de westernuri și de filme de război. Mă aflam în inima citadelei, a studiourilor. Am devenit prieten cu starurile care mă uluiseră: Yves Montand, Marilyn Monroe, pe platoul filmului* Miliardarul, *Jack Lemmon și Shirley MacLane pe platoul filmului* Apartamentul, *l-am văzut turnând pe Billy Wilder! Aveam impresia că sunt mai mult decât un cinefil, decât un trimis special: un asistent. Voiam să dau sfaturi...*

Într-o seară, la familia Cussak, Marilyn Monroe și-a făcut apariția la brațul unui personaj extravagant, cu părul lung, sub o pălărie texană cu boruri largi – creată în mod special pentru el de Lanvin, aveam să aflu mai târziu –, cu ochelari de star, mantou de nurcă. Fernand Legros, negustor de tablouri. Plin de bijuterii ca un pom de Crăciun. Tablouri? Făcea pe importantul. Mă duc la el:

– Se pare că vă ocupați de tablouri?

– Ce? N-am galerie, n-am telefon, și fără un milion de dolari n-am timp să mă ocup de dumneavoastră...

S-a uitat la mine prin ochelarii săi și eu mă uitam la ochelari. Nu știam cine era, dar mi-am spus că tipul ăsta nu era decât o pălărie, un mantou de nurcă, niște ochelari și niște bijuterii. Nu auzeam cum îi bate inima.

La aceeași serată am întâlnit un actor celebru pe vremea aceea, Cliff Robertson, care m-a pus să-i povestesc despre războiul meu ciudat din Algeria. Pregătea un film pentru CBS pe un scenariu de Reginald Rose, intitulat Ziua crudă *și având ca subiect tocmai războiul din Algeria.*

– Picați la țanc, mi-a spus, v-ar plăcea să ne dați o mână de ajutor?

– Sunt omul de care aveți nevoie.

– Ni se dau costume cu grămada, scoase de la Western Costumes, e destul de fantezist...

Într-adevăr, figuranții aveau șorturi ale armatei din India, berete basce... În ciuda sindicatelor care n-au simțul umorului, m-am pus pe treabă. Vreau să iau totul de la început. Vreau să pun să se refacă decorurile, costumele, și curând scenariul și regia. Pictorii, cei care făceau costumele, persoanele care ajutau actorii să se îmbrace, machiozele, casting-director-*ii,* dialogue-director-*ii, toți tehnicienii aceia ignorați în Franța se uitau la mine chiorâș. Cliff Robertson era garantul meu:* „French consultant". *Celălalt actor – un viitor star –, care era de partea mea, era Charles Bronson, șorturile mai scurte îi puneau în valoare superbele sale coapse! Scenariul nu acorda francezilor un rol prea eroic: ei practicau acolo tortura cu veselie, mai rău decât Custer masacrând satele indiene. I-am vorbit despre asta consulului francez de la Los Angeles, un anume Romain Gary, care m-a sfătuit să renunț. Erau americani, ei erau liberi să facă ce vor cu Istoria. Până la Vietnam...*

Era totuși excitant, dar am auzit destul de repede alte discuții, mai puțin umoristice decât monologurile alcoolizate ale lui Peter Lorre: afacerile directorilor de producție, ale managerilor, executive producers, *producătorilor... „Marile personaje", ar fi spus Cocteau. Eu beam pe malul piscinelor în maniera lui David Hockney. Mi-am golit paharul, apoi s-au golit piscinele și eu am scăpat.*

De la ferestrele camerei mele de la hotelul Lutétia vedeam magazinul „Le Bon Marché", acesta era un nume destul de drăguț ca să desemneze comerțul de artă care nu era încă supermarket-ul care a devenit, mai ales de câțiva ani încoace. Povestea mea n-ar mai fi posibilă astăzi. Nu mai e loc pentru micul comerț, pentru încurcătura veselă. Întregul comerț a devenit o escrocherie.

Cine ar putea astăzi, ca mine, în același timp „să facă", adică să picteze, să fie un artist, și „să vândă", adică să fie un negustor sau, dacă vrem să bârfim, un escroc? Dar un negustor e mai puțin preocupat să știe dacă un tablou e frumos sau urât, autentic sau fals, decât de prețul cu care va putea să-l revândă. Și totuși negustorii – și azi experții – sunt cei care fac și desfac carierele, reputațiile, care manipulează comerțul ca niște brokeri la bursă. Ei exploatează în amonte creatorii și în aval clienții. Eu țineam să fiu și aici și acolo.

Nu voiam să fiu un Zorro care îndreaptă nedreptățile, atacând negustorii, protejând artiștii... Bagatele, bullshit... *De ce comerțul de artă, arta însăși ar fi mai morale decât politica sau dragostea? Artistul poate să trăiască într-un turn de fildeș, intrarea în el costă! Eu trăiam la hotel. Un vagabond de lux,* supertramp...

COLLIOURE

Anne-Marie a pierdut copilul. Nu țineam neapărat să fiu tată și totuși era un eșec. Am avut certitudinea că nu vom avea copii niciodată, și că nu voi fi pictor niciodată, că nu voi ști să pictez niciodată. Parisul mi s-a părut un oraș ostil, căruia nu mai auzeam cum îi bate inima. Eram un străin în el, fără să fiu turist. Totul mi se părea urât acolo, de la acel Montmartre al lui Utrillo la bistrourile lui Prévert, nimic nu mai avea sens. Degeaba locuia familia mea la câteva minute de hotelul Lutétia, vechiul nostru apartament mi se părea un palat antic, un castel bântuit de stafii, plin de pânze de păianjen și de tablouri prăfuite cu personaje de coșmar. Nu mai ieșeam pe stradă decât cu ochii protejați, ascunși de niște ochelari negri, pe care nu i-ai fi putut considera de soare, atât de posomorâtă mi se părea vremea.

– E frumos, David, spunea Anne-Marie, care s-a însănătoșit repede.

– Nu, e soare pe cerul albastru dar asta nu înseamnă că e frumos.

Nu mai părăseam barul hotelului decât ca să le vând unor negustori cu ochi de trădători câteva desene pe care le găseam execrabile, părăsind de fiecare dată galeria lor ca un hoț, aruncând o privire peste umăr. Era o mulțime veselă pe

terasa cafenelei *La Palette* într-o seară, și Anne-Marie a vrut să se instaleze acolo, să facă parte din decor, să savureze ambianța. Era odios.

– Nici vorbă, spun, eu fac tablouri false și ei sunt falși pictori. Singura creație artistică, aici, sunt cocteilurile casei.

Anne-Marie voia să-i arăt fostul meu apartament, pe rue Mazarine, și localurile ziarului *Paris-Presse*, să merg să improvizez muzică de jazz la pian la *Harry's Bar* după ce am cinat cu mama. Voia să deschidă albumul meu de familie, și eu voiam să-l rup, să-l pictez din nou, să-l zmângălesc. Aveam chef să mor ca să mă nasc din nou cu dreptul. Într-o noapte m-am închis în marea sală de baie, ca să pictez o serie de Marie Laurencin. Dimineața eram în cadă, acuarelele pluteau pe mine, pe apa tulbure, și pereții erau mânjiți de culori nedefinite. Într-o altă noapte mă aflam într-un bar cu târfe și-i mărturisisem unei fete cu păr blond urât cocoțată pe un taburet strâmb că eram Modigliani, un mare pictor italian, pe care nu-l cunoștea, și ea îmi repeta că era Marilyn Monroe, o actriță americană, pe care nimeni n-o cunoscuse cu adevărat. I-am mai plătit un pahar, eu eram Picasso și ea era Grace Kelly. Într-o dimineață m-am sculat, m-am spălat, m-am bărbierit, m-am îmbrăcat și m-am culcat din nou. Anne-Marie a anulat cele trei întâlniri ale mele din ziua aceea, a chemat doctorul și a rezervat două cușete în trenul Paris-Perpignan. A doua zi ne aflam la Collioure.

Collioure, ca să mai prindem culoare. Anne-Marie avusese grijă să pună în bagajele noastre o întreagă documentație despre Chagall, știa că acest evreu rus devenit din întâmplare unul din maeștrii Școlii din Paris reușea să mă tulbure prin pictura sa, și că trebuia totdeauna să-mi reținlacrimile privindu-i tabloul *Rusiei, măgarilor și celorlalți* fără a ști să explic de ce.

Collioure, ca să repictez culori. Să mă apropii de pictură și să mă îndepărtez de negustori. Era doar un mic port de pescuit, dar care în timpul războiului îi găzduise pe Picasso, Braque, Van Dongen, Dufy, Derain... Collioure ar avea mare grijă de noi.

Nu ne gândeam să rămânem decât vreo zece zile, dar am rămas acolo toată vara. Soarele mi se părea acolo mai real decât în altă parte, Anne-Marie și mai frumoasă, și eu învățam să devin eu însumi, nemaifăcând pe brokerul distins sau falsificatorul pus la adăpost. Pictam toată ziua sau aproape toată ziua. Ne instalasem la moș Pous, un faimos patron de restaurant, prieten cu pictorii, mai înainte de-a ne muta într-un mic apartament, de partea cealaltă a portului. Cu picioarele goale în espadrile, cu mâinile în buzunarele pantalonilor noștri din pânză albă prea scurți, lâncezeam seara, îndrăgostiți, fericiți, potoliți.

Privirea lui Anne-Marie se schimbase, ea nu credea numai în abilitatea mea de falsificator, în șiretenia mea de negustor, dar și în talentul meu de pictor, libertatea mea de creație, dacă creația poate avea ceva de-a face cu libertatea. Rămân încredințat că orice creație este înlănțuită de precedentele și de cele contemporane, de un trecut cultural și de o epocă. Am găsit la Malraux nu atât o justificare cât o lămurire a gândului meu:

„Dacă viziunea oricărui artist este ireductibilă viziunii comune, aceasta se întâmplă pentru că, încă de la originea ei, este ordonată de tablouri și statui – de lumea artei. Este revelator faptul că nici o memorie de mare artist nu reține o vocație născută din altceva decât din emoția resimțită în fața unei opere. Sufletul tulburat de un spectacol sau o dramă este brusc obsedat de voința de a o exprima. «Și eu voi fi pictor» ar putea fi expresia furioasă a tuturor vocațiilor. Îl face să fie artist faptul că în adolescența sa a fost impresionat mai profund de descoperirea operelor de artă decât de aceea a lucrurilor pe care le reprezintă ele. Din

cauza asta orice artist începe cu pastișa. Pastișa prin care se strecoară geniul, clandestin precum bătrânul din lucarna tablourilor flamande, este într-adevăr o încercare de participare la artă, dar nu și la viață."

Degeaba pictam biserica, portul, munții Albret, nu subliniam pe picturile mele extrem de figurative decât expresia secolelor de pictură măcinată de propria mea sensibilitate, departe de fotografiile superbe ale unui pliant turistic.

Apusurile de soare aparțineau Vameșului Rousseau, brunurile sălbatice lui Modigliani, cerurile prea albastre lui Chagall. Și ele mi-aparțineau și mie în parte, în timp ce lumea pretins reală eram incapabil s-o înhaț frontal, cu privirea inocentă și limpede, o primă privire. Primul om n-avea nevoie de stare civilă și primul pictor nu avea decât ochii săi, dar al doilea pictor nu l-a putut ignora pe primul, și de atunci încoace fiecare pictor se apropie sau se îndepărtează de grotele din Lascaux, dar grotele din Lascaux există și asemeni legii nimeni nu le poate ignora.

Cumpărând un aparat de filmat de 16 mm nu mă îndepărtam de pictură, dar căutam o altă privire interioară – altă privire sub influență. Maeștrii mei făceau parte din noul val. Reconciliat cu cinematograful, mă apropiam din nou și de muzică, Collioure fiind situat la doi pași de Prades, unde Pablo Casals a dat ultimele sale concerte Eram fermecat de această nouă lectură a muzicii, și-mi aminteam de cuvintele tatei: „Cine n-a auzit Schubert cântat de Cortot, Thibaud și Casals nu știe ce-i aceea perfecțiune..." După concerte Anne-Marie îmi arăta mâna ei, vânătă.

– Ce-i cu tine? Ți-e frig. Să mergem acasă.

– Nu. Să rămânem. Mi-ai strivit mâna tot timpul concertului.

– Dar, spune-mi, nu ești sensibilă la toată frumusețea asta?

– Face parte din fericire. E atâta violență în fericirea ta, în iubirile tale, în pasiunile tale. Cu excepția mea. Și poate că de asta te iubesc. Te iubesc mai mult decât mă iubești tu. Eu nu te iubesc decât pe tine, și viața, – tu, tu iubești muzica, cinematograful, pictura, nu viața, tu cauți perfecțiunea și un anumit adevăr, pe când dacă m-ai iubi total n-ai mai căuta nimic, mai ales aici, acum, în noaptea asta înstelată. Totul e aici în mâna noastră.

– De-asta ți-am strivit mâna... Ca să frământ bine această realitate a fericirii, s-o adaptez la mâna mea...

Ea avea dreptate. Totdeauna avea dreptate. Din fericire era adesea nesăbuită, cheltuitoare, frivolă și agasantă. Îmi plac femeile agasante. Ele nu ne dau pace, ne împiedică să dormim, ne obligă să ne batem. Copilul trebuie, pare-se, să se răzvrătească împotriva tatălui său, cred că bărbatul trebuie să se răzvrătească împotriva soției sale. Altfel lâncezeala le cuprinde trupurile flasce și viața agonizează...

Vacanța noastră era foarte odihnitoare, deci participam la toate serbările, toate evenimentele, toate splendorile. Eram lacomi, Anne-Marie de fericire, eu de exaltare.

Eram ca doi copii la un bâlci, sau la Disneyland. Nimic nu era prea frumos pentru ea și totul era prea frumos pentru mine. Aproape totul. Am fost invitați la recepție de primarul orașului, și se aflau acolo personalitățile urbei, Dali și Gala, și văduva lui Saint-Exupéry. Dali în bluejeans care-atârnau pe el și cu un aer de pictor „boem" sau mai degrabă de pe țigan, se îndopa cu lăcomie în timp ce soția sa se fandosea sub privirea de jeratic a unui tânăr lingușitor andaluz, un fel de pește abil, care-l imita pe Dali la douăzeci de ani. Totul semăna cu o farsă demimondenă, un bal mascat, o serbare decadentă cu niște oficiali scorțoși și niște artiști înstăriți, și contrastul era încă evident, în

perioada aceea în care convenienţele mai erau încă la ordinea zilei. Smochingul părea de rigoare, blue jeans-ul de vigoare. Dar ceva tremura pe sperietorile de ciori. Un anume vânt de libertate.

– Revoluţia trebuie să se oprească la perfecţiunea fericirii, mi-a suflat Anne-Marie, amuzată, asta-i de Saint-Just.

– Viaţa-i aceea care se opreşte la perfecţiunea fericirii.

– Ce crezi de Dali? Mănâncă prea mult, nu?

– Îşi permite. E slab. Pictorul? Dali ramolitul. Dali al Galei. Nu-mi place Dali, niciodată nu voi face un Dali.

– Nu vă place maestrul, a reluat o tânără care purta o pălărie cu pene verzi şi avea un nas de pasăre răpitoare, şi cum să faci un Dali? Sunteţi falsificator? Gropar? (Avea şi nişte enorme buze roşii.)

Eram în grădina primăriei, şi nişte horticultori aduseseră nişte arbuşti în ghivece ca să împodobească spaţiul gol.

– Soţului meu şi mie nu ne place acest Dali care se comportă ca un artist, spune Anne-Marie, cu o agresivitate exagerată.

– Sunteţi americani? a spus fata cu pene verzi.

– Canadieni, am spus (cu accentul lui Félix Leclerc).

– De la Toronto, a precizat Anne-Marie (cu accentul lui Diane Dufresne copil).

– Nişte huroni*! spuse Pene-Verzi, unde vă sunt penele?

– Pe pălăria dumneavoastră, a spus Anne-Marie.

Şi a izbucnit într-un râs zgomotos care a spart tăcerea oficială, Dali a înghiţit o altă tartină deschizând o gură care semăna, cu celebrele-i mustăţi atârnând, cu aceea a unui ciclop furios. Am părăsit recepţia ca să ajungem la stele.

* Tribdin Canada

Apoi în camera noastră. Patul nostru, dragostea noastră. Simțeam în zilele acelea o anume gingășie de care nu mă bucur decât azi, candoarea vieții primitive.

Anne-Marie purta, apoi n-a mai purtat, pe piept o broderie englezească, ce seamănă cu memoria, dantelele timpului, găurile memoriei. Nu știu dacă asta era fericirea, dar avea savoarea ei, astfel spus vremurile bune, pâinea bună, fiindcă pâinea și vremea sunt vechi. Nu-mi plac gândurile astea din trecut, paseiste. Nu-mi plac decât după ce sunt încălzite, migălite, cârpite, ca în bucătăria bunicii.

Un răsărit de soare superb, pe mare, totul în portul din Collioure, și noi în tren cu o altă destinație nedefinită. Viață de țigani nomazi, care în altă parte erau numiți *beatniks*, mai târziu *hippies*, în fine *babas*. Ce importanță au sumele, vremurile sau manierele frumoase? Un vânt de libertate și-o stea norocoasă ne ghida viața.

Anne-Marie îl citea pe Kerouac la coaforul Carita, eu pictam pânze de Bonnard în cadă. Era între noi ceva indestructibil care noi credeam că e dragoste, dar a persistat când dragostea noastră a fost distrusă. Nici o nostalgie nu-i posibilă, muzeele sunt vii, catedralele au un limbaj anume, Tutankhamon are misterul său, Biblia rămâne o carte deschisă, lumea asta e un labirint de frumusețe, de emoții și de frisoane. Lucruri rare într-o viață, dar comune oricărei existențe. Era în noi o gingașă încredere, puțin prostănacă, puțin prostească, pe care a trebuit s-o reanimăm.

Collioure era un hohot de râs, Ursa Mare, fata cu pene, o promisiune că pretutindeni lumea era o lume, cerul un cer, și infinite priviri. Senzație de naștere de sine. Nici un stăpân pe lume, ci o întâlnire cu lucruri și oameni remarcabili, semne și visuri.

– Erai o mică tâmpită cu avocatul tău, când te-am cunoscut.

– Tu erai un mare mincinos cu un nume fals.

– Nu ți-e rușine să fii împreună cu un nume fals? Cu mine?

– Ba da. Mor de rușine, și apoi tu mă învii. Unde suntem?

– Curând Roma, vom merge în Piața Sfântul Petru, să ne rugăm pentru noi, și apoi la câteva galerii. Restaurante și inele de logodnă.

Era un stil de viață foarte confortabil pentru perioada aceea. Era o perioadă foarte confortabilă, chiar și pentru existențele zbuciumate.

ITALIA

Dacă pictorul era fericit, încântat, că merge în Italia, falsificatorul era grăbit să părăsească Franța. Ceva anume – și câțiva prieteni parizieni, niște relații sigure și cu toate astea dubioase, cu care minciuna devenea un joc de ping pong sau de oglinzi – îmi spunea că negoțul nu era stabil și climatul nu prea favorabil introducerii imediate de noi falsuri. Niște experți migăloși, cu adevărat incoruptibili, se apropiau prea mult de anumite desene de Cocteau sau de Picasso. Anne-Marie vedea în această alergătură prin Europa, această fugă înainte, o călătorie de nuntă plină de agitație. Nu se temea de nimic, afară de, uneori, neliniștile mele subite, necugetate, de crizele de anxietate care mă făceau să-mi rotesc ochii ca un pui de mistreț hăituit. Trăia ca într-un film ceea ce era o realitate, dar această realitate era atât de presărată cu falsuri de tot genul – aveam nume noi la fiecare hotel și niște prieteni întâlniți noaptea în diferite cluburi din Paris sau de pe Coasta de Azur ne procuraseră mai multe pașapoarte –, cu roluri și cu deghizări, timpul însuși era așa de elastic, încât era ușor să pierzi contactul cu viața cotidiană.

Mai înainte de-a ajunge în Italia, de-a învinge Italia! am trecut prin Geneva. Luasem cu mine opere de Matisse,

Rouault, Chagall, cărora ștampila unui vameș le confirmase autenticitatea. La Geneva nu există o stradă a oamenilor de viață, viața este monotonă, și noi aveam puțin nostalgia portului Collioure, a culorilor mediteraneene, a nopților clare, luminoase. Am rămas în camera noastră de la hotelul Montana, să ascultăm *Noaptea transfigurată* de Schoenberg.

Sticla de șampanie pe care o comandasem în cameră ne îmbătase rapid, Anne-Marie era euforică și eu megaloman, un veritabil Napoleon pregătind campania din Italia.

A doua zi de dimineață, atras de un foarte frumos Nicolas de Staël expus în vitrină, am intrat la galeria Beyler. M-am informat despre starea pieții prezentându-mă drept un broker respectabil. Am lăsat să se înțeleagă că posedam două opere mici de Chagall... Aceste mici piese foarte reușite reprezentau vârful meu de lance. M-au îndrumat spre galeria Rey.

François Rey a fost de-o extremă curtoazie, invitându-ne chiar să stăm în apartamentul său, nu voia să ne ruinăm într-un hotel de lux.

– Nu rămânem decât câteva zile, am spus.

– Nu se poate, spuse el, comerțul este aici în plină extindere. Este multă treabă pentru un broker abil și conștiincios.

Nu eram încă atât de abil, în ciuda succeselor mele, iar cât privește conștiința, preferam s-o privesc din profil...

Chiar în aceeași seară am dormit în „garsoniera" acestui domn Rey, care locuia în altă parte. Pereții erau acoperiți de tablouri.

– Iată-ne instalați în casa unui adevărat negustor de tablouri! a spus Anne-Marie foarte amuzată.

– Și eu nu sunt un „adevărat" negustor de tablouri?

– Tu ești un adevărat negustor de tablouri false.

– Ceva mă jenează aici, e prea curat. Am impresia că sunt un mic spărgător intrat din greșeală în Banca Franței și că sirenele de alarmă au să înceapă să urle. Mi-e frică să fac un pas în plus, să spun vreun cuvânt nelalocul lui. Percep mai bine Italia, Milano, Roma, Veneția...

Cu toate că François Ray a fost surprins și puțin dezamăgit de plecarea noastră precipitată, ne-a dat totuși scrisori de recomandare pentru negustorii milanezi.

Coborând din avion, ne-a învăluit o căldură plăcută, aerul mirosea bine a nonșalanță, eleganță și a kerosen. Italia nu este numai țara capodoperelor, este ea însăși o capodoperă, orașele ei sunt niște muzee, limba ei o muzică de operă, locuitorii niște actori. Oricare artist se simte vărul Italiei.

Îmi închipui că arta italiană nu-i decât o succesiune de falsuri, de imitații și de capodopere, și întreaga Italie este un vast atelier, o școală, unde înveți să pictezi în maniera marilor pictori vechi, a maeștrilor, al căror prestigiu se simte pretutindeni, a căror amprentă e omniprezentă, și ce importanță are dacă elevul continuă opera maestrului, ce importanță au semnăturile, arta e acolo, ca o muzică pe buze, un cântec popular care aparține patrimoniului, fără drepturi de autor.

Vizitele mele la negustori nu seamănă niciodată cu demersurile unui vânzător de aspiratoare. Am grijă totdeauna să fiu prezentat, susținut, dobândind astfel un fel de carnet de membru al unui club foarte închis, comerțul cu artă. François Rey mă recomandase unui anume Bergamini, un fost negustor de cărbuni reconvertit la niște culori care murdăresc mai puțin, proprietar al uneia dintre cele mai prestigioase galerii din Milano.

Amintire a tatei sau superstiție, mai întâi am făcut o escală la Scala. Era după-amiază, o zi cu căldură înăbușitoare. Nu se putea trece dincolo de hol, orchestra

făcea repetiție. Deoarece nu-mi puteam satisface pofta de muzică, am cerut permisiunea să-mi satisfac o nevoie mai urgentă. M-au îndrumat pe niște culoare și scări și, pierdut pe etaje, rătăcit pe covoarele roșii, am deschis o ușă, aceea a unei loje, și timp de o jumătate de oră am asistat, singur, ascuns, uluit, la repetițiile uverturii la *Nabucco* de Verdi.

Acordurile, dezacordurile, disonanțele și în fine armonia, reluările continue, neobosite, dorința de perfecțiune, mă aflam în universul muzicii și picturii. În căutarea frumuseții, a adevărului operei, a exaltării sale.

Afară, în josul scărilor, concert de claxoane, lupta zilnică a Fiaturilor și a Vespelor, a mașinilor mici și a scuterelor agresive. Cerul era cenușiu, mohorât. Tot orașul părea să sufere de-o criză de ficat care-i dădea un ten cenușiu ca de ceară. Anne-Marie rămăsese să se odihnească la hotel. Instinctiv priveam femeile, totodată victime inocente și provocatoare incendiare. Eroine de film și mama spaghetelor, scorpii care vociferau și modele ale lui Botticelli... Bergamini m-a primit ca și când eram nepotul său de la Paris, proaspăt absolvent al unei ireale școli comerciale de Belle-Arte. Mă interesau operele lui de De Chirico, Morandi, Marini, el era un virtual cumpărător al picturilor mele de Braque și Bonnard. Îmi place să am în colecția mea tablouri „autentice" pentru plăcerea mea de amator și din prudență de falsificator. Ele sunt garanție ale falsurilor. Dar mi se întâmplă să fiu tras pe sfoară de niște negustori nu prea scrupuloși sau numai naivi. Tablourile false circulă împreună cu cele autentice, ca niște persoane care s-au fofilat fără a avea dreptul la o recepție mondenă. Comerțul de artă se țese astfel din fire sintetice în mod iscusit urzite cu mătase naturală.

Cu o certă obsesie, dar și cu o curiozitate nerăbdătoare, așteptam să mă găsesc față în față cu vreuna din operele mele, știam că ziua aceea va veni. Va trebui să nu râd. Nici să cumpăr.

În cele din urmă m-am hotărât pentru un mic Dubuffet din perioada africană, și am vândut o guașă de Picasso; era un troc. Eram Cortez păcălindu-i pe azteci dându-le mici podoabe de sticlă în schimbul comorilor Mexicului. Oricare a fost imoralitatea mea de hoț, ca să spunem oamenilor pe nume, și lăcomia de câștig a negustorilor, ca să privim lucrurile în față, n-a existat niciodată în relațiile noastre de atunci, din „perioada mea europeană", nici dispreț, nici ură, nici gelozie. Ar fi prea ușor să crezi în fabula pictorului necunoscut care se răzbună pe baronii din sferele înalte prefăcând aurul lor în plumb. Povestea mea e naivă, aproape copilărească, fiindcă și vremurile erau astfel. Fiecare operă, când ea se poate numi o operă, să zicem fiecare bucată de hârtie pictată, nu era pe atunci înregistrată, fotografiată, protejată de sisteme electronice, informatice. În perioada aceea, cumpărătorul credea că falsul său era autentic, se preta admirabil jocului; acum, după un sfert de secol, se cumpără copii cu bună știință, numai dacă nu ești orb și surd. Escrocheria face parte din comerțul la mâna a doua. Este totuși un adevărat comerț, care nu-i lipsit de interes, căci ce poți spune de un Modigliani fals, dacă e pictat de Soutine, sau de un Gustave Doré pictat de Van Gogh și imitat de Léger? Că pictura se exprimă astfel, cu răbdare, și apoi deodată cu urgență. Nimic nu se pierde și totul se creează, transformându-se.

Nu-mi făceam griji pentru Bergamini care va ști să-și revândă bine micul său Picasso, nici pentru Picasso care pictase niște guașe mai puțin verosimile decât a mea. Îmi făceam griji pentru mine pentru că săream peste etape, lucram prea repede, tablourile mele erau uneori abia uscate, și mă temeam ca minciuna să nu picure pe pânză, ca nasul meu fals și mustățile mele false să nu se dezlipească sub efectul căldurii. Bergamini mi-a dat pe încredere o listă cu mari industriași milanezi colecționari, cu bancheri și

aristocrați cu blazonul repictat. Aveam din nou un naș, un garant, o asigurare. Și astfel l-am întâlnit pe Arturo Tosi, cel mai renumit croitor pentru bărbați din Milano. Îmi jurasem să-l îmbrobodesc. În holul de la intrare, valoarea tablourilor era deja inestimabilă, niște capodopere ale artei moderne. Mă întrebam – și i-am șoptit chiar lui Anne-Marie la ureche – dacă autorilor acestor capodopere le dăduse prin cap că picturile lor vor ajunge la intrarea milaneză a unui pantalonar.

Am fost invitați în salon. Mobile și decor vechi, de o extremă raritate, de-un lux vecin cu manierismul decadent, o magazie magică și întreținută cu grijă, în care picturile modernilor se încadrau perfect, ca niște tineri nobili, chiar rebeli, care știu să se comporte la o reuniune de familie. Tosi era fermecător, foarte amabil, și-l lăsam cu plăcere să facă pe *latin lover*-ul față de Anne-Marie. Mi-a arătat cu o mândrie copilărească de mare colecționar ultimele sale achiziții – noile sale jucării –, o natură moartă de Morandi, un peisaj de Sironi, o guașă în gri cu negru de Picasso, reprezentând un cap de taur. O lipsă de gust surprinzătoare, de la început: agățase pe ușa lui desenul unui manechin împodobit cu panglici, în stilul lui Bérard, cu inscripția pompoasă: *Arturo Tosi, architeto del Corpo umano*. Dacă mă gândeam mai bine, acest detaliu necuviincios sublinia celelalte frumuseți ale locului, așa cum o cicatrice minusculă conferă un farmec nebun unei femei foarte frumoase.

Tosi era nerăbdător să vadă desenele mele de Picasso, pe care i le lăudase Bergamini fără să le fi văzut. S-a extaziat:

– Le găsesc superbe, cu această puritate a liniei pe care a atins-o Picasso în cele mai bune zile ale sale, când lucrează repede, cu bucurie...

În cele mai bune nopți ale mele, repede, cu bucurie...

Făcusem cele trei tușuri în ajun la hotel sub ochii stupefiați ai lui Anne-Marie. Croitorul nu putea să-mi facă o plăcere mai mare. Ar fi putut să se rezume la atât, dar deodată a pornit cu pași mari – mersul lui Groucho Marx! – spre o încăpere alăturată, și mi-a spus:

– O să i le arăt lui Sapone, va fi nebun de gelozie...

Sapone! Dacă ar fi spus Capone mi-ar fi cauzat mai puțină teamă. Sapone fusese chiar croitorul lui Picasso. Devenise firește un eminent specialist al picturii clientului său, îl văzuse de mii de ori desenând, pictând și sculptând, nu fusese niciodată plătit altfel decât cu desene, guașe, tușuri. Știa totul despre Picasso, știa să vadă defectele unei haine, cusurul cutei unui pantalon, necuviința unei batiste prea stridente.

– Ești palid, a spus Anne-Marie, ți-e rău?

– E ceva care nu trece...

– Probabil că ai mâncat prea mult, ești prea lacom, nu știi când să te oprești.

Avea dreptate, mă purtam ca un înfometat, un bulimic, mă lăsam dus de temperamentul meu. Tosi a deschis o ușă dublă și m-a prezentat lui Sapone. Un bărbatscund, nervos, slab, agitat, un Luis de Funès electric și italian, și funest. A apucat desenele, le-a cercetat, cu sprâncenele încruntate și agitate de ticuri, s-a îndepărtat ca să fie singur, ne-a întors spatele. A făcut stânga-mprejur.

– *Ma, che magnifico!* a spus fără zâmbet, fără plăcere.

Ținea desenele în fața ochilor, nu-i vedeam decât sprâncenele; dacă italienii vorbesc adesea cu mâinile, el vorbea cu sprâncenele. Mi s-a părut că discern un zâmbet prostesc pe sprâncenele sale.

– Norocos mai sunteți!l-am auzit spunând, posedați trei mici capodopere. Le-aș cumpăra bucuros de la dumneavoastră dar fără îndoială că nu-s destul de bogat.

– *Buffone!* a strigat Tosi, în timp ce eu amuțisem în poziția prepelicarului cu gura căscată de uluială.

– E bogat dar avar, a continuat Tosi luându-mă de umeri, oricum n-o să obțină aceste opere, la care am prioritatea, nu-i așa? Dar poate că mai aveți câteva alte opere, pentru prietenul meu?

Eram gata să-i fac un întreg album imediat! Să-i tapetez dulapurile, să-i pictez fulare, cravate și halate... Eu făceam acum jocurile.

– Cât vreți pe ele? a întrebat Tosi, care nu mai zâmbea.

Nu mai eram acel David Stein care avea un picior în închisoare cu cinci minute mai înainte, ci Pablo Picasso, cu ambele picioare pe soclu.

– Șase milioane mi se pare un preț interesant.

Tosi a întins mâna, eu desenele, pe care Sapone mi le înapoiase cu reget. Sapone și-a încruntat sprâncenele. Am crezut că avea să supraliciteze suma acceptată de Tosi. O luptă între colecționari în jurul micilor mele falsuri m-ar fi umplut de orgoliu sau de vanitate. Dar lupta n-a avut loc. Tosi s-a îndreptat spre Anne-Marie, care trăncănea cu o contesă senzuală. Anne-Marie m-a văzut aprinzând o țigară, a zâmbit. Tosi a semnat pe un birou Ludovic al XV-lea cecul de șase milioane de lire.

– La purtător, am precizat, încă nu mi-am deschis un cont în Italia, dar am s-o fac fără întârziere, hotărât lucru, îmi place mult țara asta. Și soția mea nu cunoaște Veneția...

* * *

– David, ești sigur că vrei să pleci așa de repede? Veneția nu va fi înghițită de ape mâine, și Milano pare a fi o mină de aur...

M-am uitat la Anne-Marie. Întrebarea ei mă jena, mă făcea să mă simt prost.

- Anne-Marie, când găsești un portofel pe jos, rămâi acolo ca să aștepți să se întoarcă păgubașul sau te

îndepărtezi ca să numeri banii? Nu cred ca pericolul să vină de la Sapone, nici de la Tosi, dar simt că-i periculos să rămânem aici. Închipuiește-ți că suntem Bonnie și Clyde, am rămâne în același sătuc să jefuim mereu aceeași bancă în zilele de plată, sau am lua caimacul în tot Middle West-ul mai înainte de-a termina în mod glorios la New York? Ce facem? Turism? Ții atât de mult la bani încât vrei să risc inutil? Vrei rochii noi? Bijuterii? O mică plimbare în gondolă nu înseamnă nimic pentru tine?

Anne-Marie a început să plângă în hohote.

– Ești nedrept, egoist! Ți-am cerut eu ceva? Cum aș putea? Tu îmi dai totul. Mă umpli de cadouri. Nu mă gândeam decât la tine, când am spus asta. Nu fac decât să mă gândesc la tine, să mă neliniștesc pentru tine, pentru sănătatea ta, somnul tău, pictura ta... Și eu? Ce sunt? Nimic. Nu dau nimic. Eu nu știu să „creez"!

Nu eram mândru. Am împins farfuria cu tagliatelle. Nu voiam să mă cert, mai ales la Veneția. Nu voiam să fac business acolo, ci să mă distrez, să mă ocup de ea, de muzee, de biserici, de lagună și de canale. Veneția era locul ideal unde să mă retrag puțin din circuit, din timp, din scurgerea zilelor.

– Fă-mi un copil. De data asta totul se va petrece cu bine. Fă-ne unul mic.

– Unul adevărat sau unul fals?

Furia din ochii ei, tremurul vocii. Ura, poate. Răutatea și nedreptatea. Mi-am spus că cel mai bun lucru era să-i trag câteva palme și să-mi termin macaroanele în mod demn pe când ea l-ar regreta pe tatăl ei, consulatul de la Katowice din Polonia, studiile ei de drept și pe tâmpitul ei de avocat. M-am sculat și am luat-o în brațe.

– Ai să vezi ce frumoasă e Veneția, este un oraș care ți se va potrivi ca o rochie de mireasă care nu se va uza niciodată.

Fără îndoială că exageram.

– Lasă-mă să-ți povestesc despre Veneția.

– Dar n-ai fost niciodată acolo! (A zâmbit.)

– Eu? Ba da. Pe vremea aceea, mi se spunea Tiepolo, Carpaccio, Canaletto, Veronese, Tițian, Caravaggio...

– Și Casanova?

– Eram mult mai serios decât el. Închipuiește-ți Piața San Marco, bazilica San Marco... Cafeneaua Florian, te afli în fața celui mai bun capuccino din lume...

*
* *

– E prea cald.

A suflat peste spuma cremoasă ciocolatie. Ce frumoasă era soția mea, în costumul ei alb, șezând astfel cuminte în cea mai frumoasă cafenea din lume, cea mai veche, cea mai plină de amintiri. Nu eram decât noi în separeul salonașului în care cerusem să stăm. Soția mea... Anne-Marie nu era soția mea, ca stare civilă autentică, dar figura pe fișa hotelului Londra, unde rezervasem apartamentul prezidențial! Vedere spre Canal Grande, terasă de marmură... Înainte de-a părăsi Milano, Anne-Marie mă cărase la marele magazin *Rinascente* unde făcuse o *razzia* printre poșete, rochii, cămăși, pălării, pantofi... Lipsea vreun accesoriu? Am trecut prin fața unui magazin ce vindea animale și s-a îndrăgostit de-un teckel cu păr scurt pe care a hotărât să-l numească Bichou. Cum uneori îmi spunea și mie Bichou, m-am întrebat dacă semănam cu un teckel cu păr scurt. Eram bine dispus, ea era fericită și aveam amândoi o poftă furioasă să cheltuim lire, aceste bilețele pentru Monopoly, lipsite de importanță: ca să punem capăt cheltuielilor i-am oferit „soției mele" o verighetă.

În Piața San Marco, Bichou alerga după porumbei în

timp ce Anne-Marie mă fotografia în fața bazilicii. Ne rătăceam pe străduțele în care trebuia uneori să evităm o hoardă de turiști mai devastatori decât o turmă de elefanți. A început să plouă și toți oamenii circulau acoperiți de impermeabile de plastic albastru deschis, asemenea unor mari saci pentru gunoi. Mergeam de la muzeu la academie și de la galerie la biserică. Când a încetat ploaia eram spălați, fără parale, trebuia să încep să pictez din nou. Uitasem puțin acest aspect al picturii. Lucrul și banii, nevoia. Mi-ar fi plăcut să fiu tare bătrân, și mare miliardar, și să rămân aici, să contemplu frumusețea într-un timp imobil și dat înapoi, de la înălțimea balconului meu, să adorm acolo fericit, potolit și zâmbitor.

La Roma am muncit intens, într-o stare de grație și de fericire. Stătusem câteva zile în niște hoteluri în care-mi era greu să lucrez în tihnă. În hotelurile de lux mă enerva liniștea, în cele de două stele nu suportam zgomotul vecinilor, țevăria instalațiilor. Am găsit în cele din urmă un *attico* la Vigna Clara, pe vârful uneia din cele șapte coline.

Mi-am pus niște apărătoare de ochi ca să nu văd Roma, pe papă sau Coliseumul. Cum vândusem galeriei Marlborough, pe Via Gregoriana, un desen de Picasso, pentru o sumă frumușică, am achiziționat un foarte frumos material de pictură. Voiam să pictez, pentru mine, cu expresia mea personală, limbajul și calmul meu, dar și ca să vând, pentru că trebuie să trăiești cât mai bine posibil.

Obținusem de la Milano recomandări pentru cele mai bune galerii, sau mai bine zis cele mai apte să cumpere picturile mele. Vindeam ușor, netrebuind nici măcar să fac certificate false... Italienii nu le cer niciodată. Am avut impresia că acordau prea puțină importanță semnăturii, concentrându-se asupra operei înseși, asupra calității sale, fiind mai îndrăgostiți de pictură decât negustorii aprigi la câștig. Am început să vând nu numai tușuri, acuarele sau

mici guașe, ci adevărate tablouri. Devenind un falsificator mai ambițios, am devenit un pictor mai cunoscut.

Acea *dolce vita* pe care o duceam acolo nu avea nici o legătură cu lumea lui Fellini. Refuzam numeroasele invitații pe care le primeam ca să mă consacru lucrului meu, uleiurilor în special. Fără îndoială că Anne-Marie se plictisea. Ea avea să împlinească douăzeci și unu de ani la 22 noiembrie, locuia în Orașul Etern și-și petrecea cea mai mare parte a timpului în fața televizorului.

– Încep să detest Roma! Am nimerit în plin conciliu ecumenic, hotelul nostru e plin de preoți, cardinali, prelați, și spioni ai Vaticanului, nu se mai vede decât negru și purpură... Ne mutăm și ne trezim în apartamentul mobilat al unui polițist dar al cărui fost locatar e o *call-girl*!... Atunci când întâlnim persoane interesante care ne poftesc la petreceri, refuzi invitația chiar și în numele meu. Nu numai că împrumuți nu știu ce sumă exorbitantă acestui Bruno di Geronimo, dar mai accepți și să-l ajuți să-și scrie scenariul după nu știu ce cărțulie de Tolstoi. Și eu stau ca o *mamma* în bucătărie ca să fierb tăiței! De altfel poate că voi fi o *mamma*.

– Ce? Ești însărcinată? O să pictez o naștere!

– Ești fericit?

– Nebun de bucurie. Dar fii și tu fericită. Uite, am vândut opere de Braque, Picasso, Van Dongen, Chagall, Dufy. Mă însoțești când mă duc să vând, sau când merg să cumpăr rame, pânze vechi, tu învechești hârtiile în cadă cu ceai chinezesc pentru că preferi China și o să ai un copil conceput, dacă nu mă înșel, la Veneția – va fi un artist. Și-o să împlinești douăzeci și unu de ani. Vei fi majoră!

– De asta ți-era teamă? Că părinții mei ar fi putut să mă caute cu poliția fiind minoră? Suntem într-adevăr nebuni, David.

– Uită-te la priveliștea asta! Roma. Am impresia c-o descopăr. E la picioarele noastre. Privește în jurul nostru,

vile, grădini, chiparoși... și ambasadori, diplomați, nu-s vagabonzi, nu-i zgomot. Și am telefonat la garaj, au primit mașina, o Innocenti roșie. Seamănă cu un Fiat dar are motor de Austin.

– Este deci contrariul a ceea ce faci tu, cu un motor de Stein și semănând cu un Picasso... Glumesc... Îmi place ceea ce faci tu, uleiurile, când le faci numai pentru tine, dar riști de-o sută de ori mai mult să vinzi picturi în ulei care sunt false. Și în plus degajă într-adevăr un miros oribil care ne obligă să stăm cu ferestrele deschise în noiembrie, e murdar și pătează! Pe când un mic desen îți ia un sfert de oră, fiecare pictură în ulei te acaparează zile întregi în care nu te mai văd!

– Vrei să mă însoțești la Torino vineri? Herlitzk de la galeria Marlborough mă trimite la unul din prietenii săi, întâmplător chiar e un ginecolog, care și-a deschis de curând o galerie, *La Bussola*, cred. Știi, am vândut galerici *La Medusa* un ulei, un Chagall, chiar lui Claudio Brunio. Un clovn în văzduh, cu un buchețel de flori, și un măgar într-un colț. Îmi place mult să pictez măgarii lui Chagall. Cred că tabloul nu era foarte bun, dar semăna destul de bine cu un Chagall nu prea bun.

(Însă destul de bun ca să se afle în catalogul Bolaffi 66–67, vândut de zece ori mai scump decât prețul cu care-l vândusem eu...)

– Și-apoi, dacă te plictisește să fierbi tăiței, Anne-Marie, n-ai decât să faci orez din când în când...

M-a amenințat că-mi sparge capul cu o sticlă de Chianti, dar am băut împreună sticla privind cum se cufundă orașul în ceață și în noapte. Orașul plutea încă, precum leagănul lui Moise pe Nil, și eu pluteam, senin, fără să mă tem de faraoni, de filistini și de toți denunțătorii lor.

Torino era un oraș mussolinian aflat la periferia uzinelor Fiat. Doctorul Bertaso era la spital ca să asiste la o

naștere și noi eram la galeriile *La Medusa*, sub arcade. Vânzătoarea ne-a primit cu căldură mai înainte de a-mi înfige un cuțit în inimă:

– Ați văzut, la Milano, povestea aceea cu tablourile false...

Am crezut că Anne-Marie avea să avorteze din nou.

– Tablouri false, am spus, există deci și autentice?

Vânzătoarea a căscat ochii cât cepele. Eu am zâmbit ca un băiat bun și nu prea șmecher.

– Glumeam, am spus grav, dar ce s-a întâmplat exact?

Nu era vorba nici de Sapone, nici de Tosi, nici de Picasso și atunci când vânzătoarea s-a lansat într-o poveste rocambolescă cu tablouri vechi nu mai ascultam decât distrat. De data asta nu era vorba de mine. Bertaso a sosit în fine, un bărbat frumos de vreo patruzeci de ani, cu aerul cuceritor al lui Vittorio Gassman, de o eleganță degajată. Mi-a vândut un mic Dufy în schimbul unui desen de Picasso și o sumă derizorie. Picasso-ul reprezenta o femeie ținând o maimuțică în brațe. Mă întrebam cu ce o să semene copilul meu.

Nu mai consideram Milano un butoi cu pulbere. Poliția era pe urma vechilor tablouri false, de ce oare ar găsi opere de Picasso? Doctorul Bertaso a examinat-o amabil pe Anne-Marie, bineînțeles pe gratis, ne-a oferit o șampanie delicioasă și ne-a sfătuit să mergem să-l vedem la Milano pe cel mai mare colecționar al orașului după el, pe prietenul său Willy Macchiati.

– Și iată, a spus Anne-Marie, de la o galerie la alta... Trăim ca niște bile de fliper.

– Ce-i aia un fliper?

– Dar știi bine, în cafenele, mașinile alea unde pui douăzeci de franci vechi și...

– Ah, un biliard electric. Nu poți vorbi franțuzește? Unde suntem aici? În Italia, după câte știu.

Acest Macchiati avea o casă boierească cu fațada de o

paloare bolnăvicioasă. Înăuntru totul era negru, întunecat, și când a apărut, era și el întunecat, haine negre, păr negru ca smoala, ochi de corb. Era subțire și demonic. Ne aflam la Mefisto însuși. Cu toate astea omul era fermecător, curtenitor, extrem de distins, rafinat, era ceva de Cocteau în el, în modul lui de-a însoți cuvintele sale degajate cu niște gesturi înaripate.

S-a prezentat ca un modest amator de lucruri frumoase care nu poseda decât o avere modestă. Existau în Italia familii care aveau comori mai prețioase decât cele ale muzeelor, tablouri și sculpturi care proveneau direct din atelierele celor mai mari pictori. Capodopere care nu părăsiseră niciodată palatele cărora le fuseseră destinate. Era fascinant și a vorbit mult pe tema asta fără ca Anne-Marie sau eu să încercăm o clipă să-l întrerupem, să curmăm farmecul. Nici măcar nu mai aveam ambiția să-i propun ceva. Mai ales nu trebuie niciodată să-ți subestimezi adversarul. Riscul meseriei de falsificator nu este cel de-a pune în circulație monedă falsă, ci cel de-a o oferi unor casieri de la Banca Franței.

– Vedeți, dragă domnule, pericolul la pictorii contemporani sunt falsificatorii. Cotele atinse de unii dintre acești pictori, în viață sau nu, sunt o tentație teribilă, nu-i așa?

– Cu siguranță, spun cu răceală, întrebându-mă dacă tot discursul ăsta frumos nu era o modalitate de a-mi spune în mod elegant: hai, băiete, nu face cu mine jocul ăsta, te-am ghicit imediat. Poate că deja circulau zvonuri pe socoteala mea. Desigur că se informase, deoarece la telefon mă invitase să-i propun niște piese care l-ar putea interesa. La cine se informase? La Sapone? La Tosi? La poliție? N-aveam de-a face cu poliția. Nici măcar un exces de viteză. M-am uitat la Anne-Marie. Ochii ei mă implorau să nu întreprind nimic, să mulțumesc gazdei noastre și să plecăm

la Roma ca să fiu binecuvântați de papă și de toți cardinalii conciliului, Sfinte Dumnezeule, roagă-te pentru sufletul lui Ioan al XXIII-lea, cel al lui Paul al VI-lea, succesorul său, și salvează-l de păcat pe bietul David Stein. Gazda mea a continuat:

– S-ar putea ca chiar în propria mea colecție să se fi strecurat unul sau două falsuri. Dar m-aș mira... Nu. Nu mă îndoiesc nici o clipă că tot ceea ce am e autentic.

– Siguranța dumneavoastră mă surprinde, m-am trezit răspunzând prompt, căci eu însumi, care sunt negustor, nu sunt atât de sigur că nu m-am lăsat niciodată păcălit. Există falsificatori geniali.

– Nu mă îndoiesc.

Ochii lui Anne-Marie păreau să urmărească un meci de tenis.

– Toate picturile pe care le veți vedea la mine, toate desenele, le-am cumpărat direct de la autorul lor. Fără intermediar. Le-am ales în atelier, am supravegheat ambalarea și transportul. De asta sunt atât de categoric.

– În acest caz, eu nu vă pot propune nimic?

Anne-Marie era ușurată, pe punctul de a-și lua rămas bun.

– Ce aveți să-mi propuneți, stimate domn?

– Două guașe fără prea mari pretenții, dar foarte drăguțe, una de Marie Laurencin, cealaltă de Picasso.

Anne-Marie se prăbuși în fotoliul ei. Ridică ochii la cer. În plus ea îmi cunoștea colecția, și știa că n-aveam nici una din cele două guașe.

– Laurencin, Picasso... Ce-ar fi să le aduceți mâine?

– Desigur, pe la ce oră?

– Să zicem pe la sfârșitul după-amiezii. Veți rămâne la cină cu fermecătoarea dumneavoastră soție.

Fermecătoarea mea soție era nebună de furie în taxiul care ne ducea înapoi la hotel.

– Ce te-a apucat? Ești tâmpit?

– Este o provocare.

– Dar el nu te-a provocat nici o clipă. Iată un tip fermecător care te face să înțelegi cu rigoare matematică că nu trebuie să fii încrezător și tu vrei să-i aduci pe tavă două falsuri pe care nici n-ai început să le pictezi!

– Este totuși o provocare. Oricum, tablouri de Laurencin, de Picasso, am pictat uneori trei sau patru într-o noapte. E suficient să fiu inspirat, să am credință sau furie.

Peste două ore eram în fața celui de-al treilea pahar de aperitiv tare. Ea încerca să se calmeze, eu încercam să aprind ceva în mine. Dar nu se întâmpla nimic.

– Hai să mâncăm, am spus eu calm.

– Hai să mâncăm, zice el calm! Și când crezi c-o să faci micile tale guașe infailibile? În taxi mâine seară?

– Mi-e foame. Am poftă să mănânc tăiței.

– Tăiței? Tăiței ca să te înviorezi? Iar tăiței!

– Suntem în Italia. În plus, mama nu-mi făcea niciodată tăiței și am descoperit târziu că îi ador.

Am mâncat mai puțini tăiței decât am băut Chianti classico. Și la miezul nopții sforăiam de-a curmezișul patului. La ora unu noaptea eram ghemuit sub dușul rece, la ora două luam un mic dejun într-o braserie deschisă noaptea și la ora trei lucram într-o stare de grație, abia remarcând că Anne-Marie îmi pregătise tot materialul înainte de a se culca.

N-am dormit decât două ore.

– Nu știu de ce te-am ajutat, a spus Anne-Marie, de altfel poate că nici nu te-am ajutat. Poate că din cauza mea ai putut face cele două lucrări care o să te trimită direct la închisoare, și poate că asta și vreau.

Îl cita pe Freud.

– Bun, abia avem timp să găsim un rămar. Din fericire ne aflăm în Italia.

Artizanii italieni nu sunt numai cei mai îndemânatici și

cei mai mari artiști din lume, dar și cei mai punctuali. Al meu a înțeles ce așteptam de la el, și mi-a dat obiectul fix la ora șaptesprezece, cum convenisem. Mi-a arătat rezultatul și am fost stupefiat. Nu-mi mai recunoșteam munca mea de noapte, dar aveam în fața ochilor un autentic Laurencin, un autentic Picasso. Eram sigur pe mine, nebun de bucurie.

Macchiati ne aștepta, îmbrăcat tot în negru. I-a sărutat mâna lui Anne-Marie înainte de-a o însoți în grădină, unde se afla și propria lui soție, o frumusețe aproape ofilită, dar în cuvântul „aproape" exista ceva de-o infinită delicatețe.

– Să vedem ce mi-ați adus, spuse Macchiati, nerăbdător.

Am despachetat tablourile, i le-am întins. Le cercetă fără patimă. Cu atât mai bine. N-am încredere în patimă. Unii negustori așa-zis amatori au mai puțină pasiune în amonte pentru opere decât în aval pentru banii pe care acestea le promit. Macchiati avea o privire pătrunzătoare.

– Drăguț lucru, foarte drăguț lucru, a spus el, câte talente... Apropiați-vă. Priviți cât e de ciudat... Aceste două guașe superbe, ai zice că sunt făcute de aceeași mână, ca și cum același înger i-ar fi îndrumat pe Marie Laurencin și pe Pablo Picasso, îngerul picturii, unic... Credeți în îngeri, stimate domn? Dar priviți mai de aproape, chiar și hârtia e identică... Ce coincidență... Ar fi oare posibil ca cei doi, în simbioză telepatică, să fi putut picta cele două opere în aceeași zi a aceluiași an, pe aceeași hârtie și aproape cu aceleași culori... puțin mai diluate, desigur, la această atât de rafinată Marie Laurencin...

Macchiati privea mereu cu aceeași intensitate cele două guașe. Și eu îl priveam cu intensitate pe Macchiati. S-a întors spre mine și mi-a dat înapoi cele două guașe. M-a luat de braț și m-a condus încet spre grădina cu copaci goi, cu crengile retezate, niște trunchiuri goale.

– Falsificatorii ăștia au mult talent, mi-a șoptit el, nu

trebuie să ai încredere în talent, el este înclinat spre facilitate. Înțeleg că și dumneavoastră v-ați lăsat păcălit. Sunteți foarte tânăr. Ce neglijență totuși, aceleași culori, aceeași hârtie... Haideți să cinăm, vă plac pastele noastre italienești? Soția mea le detestă, dar mie-mi plac la nebunie. Vă place cinematograful? Prietenul meu Visconti a terminat de curând un film splendid.

*
* *

Hotărât lucru, era iarnă, un soare violent pe cer, deasupra Romei, pe care trebuia s-o părăsesc, grăbit, scriu repede, acum, cald înainte, vânt rece, nu sunt decât un locatar al timpului, n-am nici un minut pentru mine, n-am avut niciodată – chiar vacanțele, rătăcirile, erau cu o sută la oră între pânză și penel, privire și culori, și mereu lătrăturile câinilor în spatele micii noastre caravane. Fugi. Acest Macchiati era un mesager al destinului, desigur, dar cine-l va împiedica pe Don Juan să meargă la întâlnirea Comandorului?

– Ne cărăbănim.

– Și materialul tău? Rochiile, blănurile mele?

– Ardem totul, lăsăm totul, le dăm la preț redus. Începe exodul.

– Calmează-te, David. Nu vreau să nasc într-un staul... Ai primit o lecție și ești supărat. Dar poți să-i vinzi materialul lui Luigi, el vrea să picteze, o să-ți dea un preț bun pe el. Eu pot să-mi expediez hainele mai puțin necesare la Paris, la părinții mei. Avem timp să luăm dejunul liniștiți. Nu-i foc, nu te văd decât pe tine arzând.

Da, puteam să mă calmez încă. Dar eram nefericit că părăsesc Italia, și totuși trebuia. Eram ca Attila, iarba și mai ales grâul, trestia banii nu creșteau așa de repede în urma mea. O forță mă atrăgea înainte, dar știam că n-am dreptate, nu numai că săream peste etape, dar riscam să-mi

frâng gâtul. Un broker trebuie să știe să-și vândă falsurile, fără a părăsi galeria ca un hoț. Eu făceam totdeauna un pas în plus care mă situa într-o poziție de dezechilibru, obligat să înaintez ceva mai mult, dar spre ce, unde anume, încotro? Ca falsificator, broker, voiam totdeauna mai mult – să uluiesc galeriile – și ca pictor voiam totdeauna să lucrez mai bine, dar nu reușeam. În *Bonnie and Clyde*, Clyde Barrow era neputincios. Și eu eram astfel, într-un anumit sens. Ce pictasem oare era valoros? Falsurile mele nu erau niște copii conforme cu originalele ci niște interpretări, și pictura mea nu era spontană ci o reflecție asupra picturii. Ca falsificator eram prea pictor, nu destul de artizan, și ca pictor eram prea influențat, nu destul de liber. Oare Anne-Marie putea înțelege că eram așezat între două scaune, două taburete, două strapontine, scaune ejectabile? Sigur că înțelegea, ea înțelegea totul, înghițea totul și digera totul. Și n-avea decât douăzeci și unu de ani! Eram destul de viclean, ca un țipar în apă, dar ea, ea era alga și sarea, era apa și șuvoiul ei. Uneori o admiram mai mult decât o iubeam și sentimentul ăsta îmi făcea oroare, pentru că atunci n-o puteam atinge, n-o puteam lua în brațe, mă învârteam în jurul ei, în jurul sufletului ei, așa cum într-o biserică nu îndrăznești să te apropii de o statuie a Sfintei Fecioare.

Pe peronul gării, amândoi în impermeabile, cu valizele în mână, stând sub acoperișul de sticlă pătat de ploaie, murdar, cenușiu, fără lumină, care n-avea nimic comun cu fereastra mare a atelierului unui pictor.

– Totul o să se aranjeze, David. Viena trebuie să fie un oraș formidabil.

– Ai dreptate, Anne-Marie, Viena, hai să valsăm.

VIENA

Nu trebuie să faci lucrurile pe jumătate, ci să înfigi cuiul până ce tabloul stă pe perete. Eram un necunoscut la Viena, un străin liniștit, ce poate fi mai liniștitor decât un necunoscut într-un mare oraș cosmopolit? Îți manifești neîncrederea fată de vecinul tău, poate, față de portăreasa ta, dar nu față de-un turist norocos. Ne-am instalat cu curaj la Sacher, celebru pentru tartele sale și pentru parfumul de imortalitate, de lux firesc. Clienții, angajații se deplasau acolo cu încetineală, nu trebuia să-mi mișc mai mult de zece mușchi deodată. E nevoie de-o sută douăzeci și patru ca să zâmbești, din cauza asta păream mai degrabă un om de afaceri din Zürich decât un tânăr soț venețian.

Business: am luat contact cu galeria Ludwig Pfeiffer, dar era mai ușor să mergi acolo pe jos decât s-o ceri unui șofer de taxi. Eram agitat. Anne-Marie ținuse să mă însoțească dar eu aș fi preferat singurătatea. Domnul Ludwig Pfeiffer a cumpărat orbește de la mine un pastel de Chagall și o acuarelă de Picasso. Nu le-a plătit pe loc, invitându-ne pe Anne-Marie și pe mine la cină în aceeași seară la restaurant, împreună cu propria sa soție, care lucra chipurile la o organizație ce ținea de Națiunile Unite.

– E o cursă, îi spun lui Anne-Marie, o să facă expertiza

celor două piese, și soția sa va fi o inspectoare în civil cu două perechi de cătușe în poșetă.

– E un om fermecător, a răspuns Anne-Marie, și am poftă să gust un *Wienerschnitzel*.

Am ajuns mai devreme la restaurant, Anne-Marie studia lista și eu chipurile chelnerilor. Domnul Peithner-Feichtenfels a sosit cu o doamnă între două vârste, mai aproape de-a doua decât de prima. Era strânsă într-un frumos taior de gabardină. Domnul, în fine, proprietarul galeriei, galeria Ludwig Pfeiffer, ținea în mână o valijoară, o valijoară veche din piele roasă, prea mică pentru a conține cele două tablouri pe care i le vândusem, dar destul de mare ca să ascundă unul din acele pistoale Lüger care se văd în filmele despre cel de-al doilea război mondial.

A venit la masa noastră împreună cu soția sa și a deschis repede valijoara. Nu voiam să văd. Mi-am întors privirea spre ieșire. Anne-Marie m-a strâns de braț. În vechea valijoară uzată se afla plata în bani peșin, cinci mii de dolari, o sumă frumoasă pe-atunci, și un fapt rarisim, pentru că niciodată nu mi se plătea cu bani peșin.

– Cred c-o să fac eu cinste, domnule Peithner. Viena e cel mai frumos oraș din lume și soția mea așteaptă un copil. Aveți în fața dumneavoastră un om fericit. Șampanie!

Eram ca un alcoolic lipsit de băutură care n-a mai băut după un zaiafet și descoperă a treia zi delicioasa arsură a whisky-ului pe gâtlej. Din cauza asta și pentru că o știa, Anne-Marie nu împărtășea întreaga mea plăcere. O socotea periculoasă și întrucâtva necuviincioasă aici, la Viena, cu acest cuplu fermecător care ar fi putut să-i fie părinți. Într-un anume sens mă privea, pieziș, ca pe un monstru în devenire, vedea cum îmi cresc solzi pe mâini.

I-am promis că stau liniștit la Viena. Mi-am ținut promisiunea. Aproape. Dacă firescul revine atât de repede în galop, asta se întâmplă pentru că destinul îl călărește.

Anne-Marie n-avea destule degete pentru toate inelele pe care i le ofeream, dar era plăcerea mea să-i împodobesc degetele. Datorită mulțimii numelor pe care le înscriam în fișele hotelurilor, era normal ca ea să aibă inele de logodnă și verighete de tot felul.

A căzut în extaz în fața unui mic safir dintr-o vitrină. Bijutierul era un bătrân evreu rus foarte adus de spate și lupa sa profesională îi lăsase un cerc roșu, un cearcăn perfect, în jurul ochiului albastru deschis. Prăvălia lui era mică și vetustă și el nu făcea nici un efort ca să-și pună în valoare bijuteriile. Valoarea lor trebuia să se exprime singură. Trebuia ca aceste bijuterii să strălucească, oricare ar fi fost burgheza pretențioasă și ridicolă care le-ar fi purtat. Asta era filozofia sa, filozofie care m-a determinat să vorbesc despre pictură și, când a aflat că eram broker, a ținut imediat să-mi arate ceva. Nu prea aveam timp. Prăvălia mirosea a mucegai și aveam poftă să beau o ceașcă de cacao fierbinte.

S-a întors din depozit cu o pictură mare în ulei, foarte prost înrămată. Voia să știe ce credeam eu despre ea. Era un portret, un personaj nu prea plăcut cu fața verzulie, în mod evident evreu pentru un caricaturist, și chiar pentru un evreu, deoarece ținea o Tora în mâini. Pe spatele tabloului peste o duzină de timbre de autentificare dovedeau că pictura călătorise mult. Un evreu rătăcitor. Toate timbrele erau rusești. Din nou am simțit arsura whisky-ului, șocul adrenalinei. Un torent în vinele mele.

– Aveți pictura asta de multă vreme?

– Din anii, anii... Poate că din 1929, 1930... Are vreo valoare, în afară de cea pe care o are pentru un bătrân evreu ca mine, ce are impresia că-și vede propriul tată în chipul acestui om verde?

Am privit fix acest om verde, mâinile, Tora. Mi-am venit în fire.

– Aș putea să vă dau pe el o sută de mii...

– O sută de mii de ce? O sută de mii de copeici?

– O sută de mii de dolari.

– O sută de mii de dolari? Sunteți un *meschuge*, un nebun! Pentru ce o sută de mii de dolari?

– Dar... ăsta-i... E un tablou de Marc Chagall, unul dintre primele... Dacă-mi lăsați tabloul, îl autentific aici și încerc să-l vând cât se poate de bine. Așa se procedează. Sunteți de acord?

Bătrânul mi-a întors spatele. Și-a pus lupa la ochi și a cercetat fiecare detaliu al tabloului. M-a cercetat apoi și pe mine ca și cum eram un tablou necuviincios.

Voiam să fac așa cum am spus și să vâr în buzunar un comision de vreo douăzeci de mii de dolari. O afacere frumoasă și cinstită.

– Așteptați, tinere. Păstrez tabloul și vă încredințez fotografiile necesare pentru identificare.

Era un demers posibil. Majoritatea galeriilor se mulțumesc cu fotografiile ca să identifice operele. Dar mi-ar fi plăcut mult să am o noapte întreagă acest Chagall în camera mea. Bijutierul se dovedi refractar și suspicios în ciuda insistenței mele de-a avea originalul.

Am ieșit cu safirul și cu fotografiile.

– Tabloul ăsta e o oroare, spune Anne-Marie.

– Eu nu găsesc. O oroare din tinerețe, poate...

– La ce te gândești? O să te poți descurca cu fotografiile?

– E posibil. Bătrânul nebun n-are decât să-și păstreze tabloul, la urma urmei crede că-l vede pe tatăl său în el, ține la el, și-apoi eu, dacă găsesc aici materialul care-mi trebuie, fac un al doilea om verde... Și în loc să obțin un comision, am toată suma. Nimeni nu pierde din asta, și nu cred că bătrânul bijutier o să-și agațe Chagall-ul în vitrină. Ceea ce ar face să fie ca al meu să fie singurul aflat în circulație... Safirul tău e superb.

N-am pictat Chagall-ul noaptea. Voiam să-l mai studiez; să nu mă grăbesc, și să n-o supăr pe Anne-Marie. Îi promisesem o destindere. Ne-am dus la un concert de Beethoven la Operă mai înainte de-a lua cina la Pataky, un restaurant unguresc. Dirijorul și chelnerul ungur aveau totuși capul bătrânului evreu verzuliu, și meniul restaurantului semăna cu Tora. Aveam impresia c-o înșel pe Anne-Marie. Și a doua zi Rathaus-ul cu turnul tău înalt, biserica votivă cu turnurile ei gemene, teatrul și *Hofburg*-ul, totul era pictat de Chagall.

Promisesem să nu lucrez la Viena, am părăsit Viena. La München, negustorii nu admirau decât expresionismul german, care nu-mi prea plăcea. Același lucru la Düsseldorf, unde rătăceam ca un vampir inactiv, știrb, și Anne-Marie ca o vampă la pensie.

Pe la mijlocul lui decembrie ne aflam la Basel. Fântâna din piața de pește nu mi-a stârnit prea mare admirație. Iarna nu prea ai chef de turism de plăcere. Am hotărât să acționez în mod metodic. Mi-au trebuit trei zile ca să-mi fac Chagall-ul, adică să-l pictez, apoi să-l înrămez așa cum era, în stil neglijent, la bătrânul bijutier. Trecusem pe la galeria Beyeler, fără să cumpăr sau să propun nimic. Mă prezentasem doar.

Pe Beyeler îl interesa un tablou de Klee, aflat la Galeria modernă. Firește că-l putea dobândi în mod direct, dar galeriilor nu le place să-și cumpere tablourile ele însele. Folosesc aproape totdeauna niște intermediari, niște brokeri, care își iau comisionul, făcând să crească prețul operei. Toți procedează astfel până când tabloul e acaparat de un colecționar.

După cinci zile, m-am dus la Galeria modernă și am stat la taclale în mod plăcut cu directorul. Mă interesau tabloul lui Klee și un foarte frumos călăreț de Marino Marini. În schimb, în chip de troc pentru aceste două opere,

am propus Chagall-ul meu din cea dintâi perioadă rusească și am pretins în plus un cec substanțial. Nu voiam să fac o reducere la preț la o operă atât de rară al cărei unic exemplar mucezea deasupra unui sfeșnic cu șapte brațe. Am adus opera. Am despachetat-o. Nici o reacție de extaz: tabloul nu era foarte frumos, evreul verzuliu foarte hidos, dar era realmente un Chagall autentificat de trei timbre rusești, trei ștampile, la falsificarea cărora muncisem o noapte întreagă.

– Hotărât lucru, pictorii nu sunt ca ceilalți oameni, a spus directorul galeriei, sunt mai urâți la tinerețe decât bătrâni...

– Așa este, am spus politicos, ceea ce ne face să regretăm cu atât mai amarnic viețile secerate precum aceea a lui Van Gogh sau Modigliani... Cine ar fi putut să le continue opera mai bine ca ei?

Afacerea s-a încheiat în fața unei cești de ceai fierbinte, cu un delicios gust rusesc.

La ora optsprezece am revândut tabloul de Klee lui Beyeler, și la ora douăzeci am luat avionul pentru Stuttgart. Am agățat în camera noastră călărețul lui Marino Marini. Asta era o fantezie pe care o aveam în zilele de bună dispoziție, să decorez camerele noastre de la hotel cu opere rare. Fiecare noapte era unică, nici o zi nu semăna cu cealaltă, și zilele păreau că mai degrabă se bulucesc una peste alta, decât că aveau o succesiune firească.

Stuttgart-ul nu este la drept vorbind un oraș frumos și noi n-aveam chef să întârziem prea mult acolo. Proiectul meu inițial pe care-l mențineam și acum era cel de a vinde călărețul lui Marino Marini galeriei Annunciata din Milano. Dar consideram că șederea mi-era interzisă acolo, eram *personna non grata*, mi-aduceam aminte de palma ușoară pe care mi-o dăduse acel signor Macchiati. Anne-Marie era în plină formă în primele zile ale graviditătii sale, și mi-a propus să meargă acolo cu avionul.

– Dar eu n-o să te aștept aici, în Stuttgart, nu? Să ne întâlnim mai bine la Viena. O să mă întorc la bătrânul bijutier ca să-ți cumpăr un diamant. O diademă. O coroană. O să stau la Sacher.

Viena era înzăpezită, un adevărat decor de Kokoschka. Lâncezeam pe străzile reci, în fața vitrinelor împodobite de Crăciun. Jucăriile. Mă gândeam la viitorul meu copil și la copilăria mea. Îmi inventam jucăriile. Cadourile mele: mai ales cărți. Și, aflat acum la Viena, la treizeci de ani, cu mâinile în buzunarele pardesiului, visam în fața trenurilor electrice... Lipsa lui Anne-Marie nu era o absență, nu era o durere, ci o foarte tandră promisiune. Nu-mi făceam griji pentru ea. Îmi lăsase pe umeri marea ei eșarfă din cașmir negru. Luam cina într-un restaurant baroc care nu se schimbase de pe vremea imperiului austro-ungar și a apusei sale splendori. Violoniști țigani, chelneri grăbiți, vinul Tokay de la gheață, care mă arunca în brațele voluptății.

Ne aflam în 24, deja, și curând vor fi două zile de când n-am nici o veste de la Anne-Marie. Oare de ce nu telefona? Mă hotărâsem să iau avionul spre Milano. Născoceam planuri ca s-o smulg din ghearele poliției. Să mă deghizez ca să pătrund în galeria Annunciata, unica mea pistă. Să-i fac pe toți acei Tosi, Sapone, Macchiati să mărturisească... Oare unde putea fi ?

Nu mai părăseam camera, patul, telefonul, ieșind doar ca să cumpăr țigări pe care le aprindeam una de la alta. În fața hotelului am văzut-o pe soția mea coborând dintr-un taxi. S-a aruncat în brațele mele și a izbucnit în hohote de plâns.

Am condus-o în hol, ajutând-o să se așeze într-un fotoliu adânc, protector.

– Așadar? Necazuri?

– Da. Am scăpat ușor, dragostea mea. Și pe deasupra mai e și Crăciunul, nu-s locuri la avion, m-am întors prin

München, Frankfurt și Düsseldorf... Înghețată până-n măduva oaselor în sălile de așteptare și apoi sufocată în avioanele supraîncălzite...

– Dar ce s-a întâmplat? Chagall? Macchiati? Altceva ?

– Chagall... Galeria modernă căreia i l-ai vândut a făcut o expertiză ca să fie cu conștiința împăcată, prostește. Au telefonat lui Franz Meyer, directorul de la Kunstmuseum din Basel...

– Chiar ginerele lui Chagall! Nu m-am gândit nici o clipă la asta.

– Ei, da. Ida, fiica lui Chagall, și acest Meyer au strigat în gura mare că era un fals, o oroare, o rușine... Atunci i-au telefonat lui Beyeler pentru care ai cumpărat tabloul de Klee, apoi au văzut că ai șters-o în mare grabă. Atunci s-au gândit la tabloul lui Marino Marini pe care-l cumpărașeși. În fine, cumpărat, schimbat prin troc, extorcat... Știau că galeria Annunciata din Milano cumpăra aproape toate tablourile lui Marini, așa că i-au prevenit. Erai așteptat, dragul meu.

– Și atunci, tu ce-ai făcut?

– Eu? Nu te cunosc. Ei n-aveau semnalmentele mele, sau nu m-au dat în urmărire. M-am prezentat cu pașaportul meu de fată, domnișoara La Guilhonnie, au crezut chiar că sunt nobilă... O prostuță prea naivă pentru banii ei... Am pretins că am cumpărat tabloul. L-am lăsat la ei. Trebuie să mă duc să-l iau înapoi înarmată cu un certificat de autenticitate și de un act de vânzare conform regulilor, și dacă-i posibil cu însuși brokerul...

– În fond galeria Annunciata a făcut o afacere bună... Au dobândit tabloul pe gratis și n-o să-l dea înapoi niciodată, ascultă-mă ce-ți spun. Iar noi, noi n-am pierdut mare lucru.

– Mi-e frig, David.

– Da, iarna e aspră, mai aspră ca mine... O să plecăm de aici. Dar azi e Crăciunul.

– Mi-ai cumpărat un dar?

– Am cumpărat un tren electric!..

Și ne-am jucat cu trenul electric în camera noastră de la Sacher... Apoi am petrecut numai noi doi un ajun austriac, gândindu-ne c-am putea fi trei anul viitor, încă nu știam unde anume. Și ningea, ningea, zăpada acoperea orașul, ca și cum toate tablourile din lume deveneau din nou o pânză albă, o inocență a picturii – expresia cea mai simplă a fericirii.

N-aveam timp nici să răsuflu, chiar în ziua de Crăciun eram la aeroportul din Viena, hotărâți să părăsim orașul cât mai repede. În 25 decembrie, nu erau multe zboruri, nici chiar într-o direcție necunoscută, destinația noastră. Două locuri într-un avion al companiei Turkish Airline venind de la Ankara, cu destinația Frankfurt, plecarea la ora paisprezece.

Nu trecuseră nici cinci minute de când ne aflam în aer, că fermecătoarea și melodioasa voce a stewardesei ne anunță că nu trebuie să contăm pe aeroportul din Frankfurt din cauza unui viscol și că pilotul va găsi un loc să aterizăm undeva, la Milano sau la Amsterdam...

Parc-am fi trăit aievea un coșmar. De ce oare Boeingul n-ar ateriza direct în grădina lui signor Macchiati sau pe acoperișul galeriei Annunciata? Dumnezeu era supărat pe mine. Falsificasem cu mâna mea papirusurile de la Marea Moartă, demistificasem Tora, pictasem în verde un rabin bătrân și nu eram decât pe jumătate evreu... Eram verde ca rabinul meu, și mai verde decât l-ar fi făcut însuși Sfântul Marc Chagall. Oare de ce acest Chagall genial avea un ginere și o fiică atât de scrupuloși în privința micilor detalii?

– Vom ateriza la Milano, îi spun stewardesei.

– Aterizăm la Amsterdam. N-avem destul carburant pentru Milano. Îmi pare rău. Puneți-vă centurile.

– Nu mi-e frică de turbulențe.

Era într-adevăr Crăciunul, noi eram doi copii, într-al nouălea cer, răsfățați de viață, de noroc, iubiți de Dumnezeu. Aveam să pictez niște Moș Crăciuni în maniera rabinului verde.

EUROPA DE LA NORD LA SUD

La hotelul Hilton eram ameţiţi, mult prea ameţiţi ca să adormim imediat. Am golit o sticlă de şampanie, înainte de-a ataca un pilaf pregătit după reţeta indoneziană şi Anne-Marie, care-şi pierduse bagajul de mână într-o aerogară, a cerut să se deschidă în mod special farmacia ca să-şi cumpere o periuţă de dinţi şi două duzini de produse cosmetice.

Cu atât mai rău pentru Van Gogh şi Rembrandt, timp de două zile n-am făcut altceva decât să ne iubim, să bem şi să cântăm... Lunecând pe canale cu vaporaşul şi pe podurile înzăpezite ale cartierului cu vitrine feminine. Se simţea deja mirosul haşişului în unele baruri în care rock-ul înfierbânta capetele. Ne lăsasem la hotel hainele noastre şic şi îmbrăcasem blue-jeans buni la toate. Era în oraş o ambianţă sordidă şi veselă, un vânt de libertate ca nicăieri în Europa, o presimţire a Americii.

Anne-Marie mă uimea neîncetat. Aventura ei milaneză făcea din ea pentru mine un fel de Mata Hari, şi în prezent o vedeam cum îi bate pe spate pe marinari şi pe beatnici, după ce îi remarcasem o eleganţă rece în timpul unor cocteiluri de vernisaj. E destul pentru ea să-şi ridice nasul în vânt ca să-şi schimbe personajul – vrăjitoarea mea iubită! Un alt mister, basetul Bichou. Deşi mic, era în stare

să stea trei ore într-o sacoșă fără să latre, fără să respire aproape. Hotărâsem să mergem la Londra și asta însemna să ne despărțim de el, britanicilor fiindu-le frică de turbare ca de ciumă. Câinii stăteau în carantină în niște cotețe inumane și chiar inanimale. Amsterdam părea un oraș plăcut pentru un câine, chiar câinii polițiști păreau zeflemitori și prietenoși. Am aflat după aceea că Amsterdamul era literalmente năpădit de rasa canină și de ejecțiile sale, ceea ce este totuși de preferat Reykjavik-ului, unde s-a practicat un adevărat holocaust animalier.

Bichou ne-a părăsit ca să însoțească o fetiță blondă ca grâul sau mai degrabă ca lalelele, într-un interior olandez, soții Arnolfini de Van Eyck, tăcerile lui Vermeer...

Ianuarie 65, Londra. În inima beatlemaniei. Stăteam la un hotel modest de pe Curzon Street. Sosiți în ajunul revelionului, regăsisem o vagă cunoștință pariziană, un fals avocat care se ocupa de show-business , dar clienții săi făceau puține show-uri și el puține business-uri. Un tip de-o moliciune înnăscută, căruia îi venea greu să-și țină drept gâtul său lung de pui golaș, purta în toate împrejurările un costum maro în dungi și niște mocasini bordo, și acest elegant apărător al legii ne invitase la un revelion unde macabrul rivaliza cu vulgaritatea. Invitații erau niște dansatoare din buric, niște chelnerițe fără sutien, niște băieți efeminați și machiați până la urechi, niște bătrâni obsceni, și a trebuit s-o protejez pe Anne-Marie și onoarea ei timp de trei ore lungi, înainte de a ne lua rămas bun.

Îmi place mult Londra când mă gândesc la ea, dar o iubesc mai puțin când mă aflu acolo. Autobuzele, *double-deckers*, sunt înalte, cu platformă, taxiurile sunt spațioase, parcurile se întind pe multe hectare, familia regală are dinți lungi și frumoși, dar totul mi se pare acolo în miniatură. O întreagă periferie de umbrele și de fețe roșii vine să se înghesuie într-un foarte mic perimetru.

Nu cunoșteam decât pe un tip care să mă îndrume în jungla asta, Rowen, Bill Rowen, un fost prieten de bar. Singura mea consolare era faptul că toți acești Tosi, Macchiati și alți Franz Meyer nu m-ar găsi niciodată în fauna asta cu gulere de o curățenie îndoielnică și cu unghii negre. Rowen se trăgea dintr-o familie foarte respectabilă, tatăl său era șeful personalului într-un restaurant respectabil, și frații și surorile sale erau toți niște cetățeni respectabili cu un nivel de viață apreciabil, decent. Oare nivelul vieții londoneze l-ar putea depăși vreodată pe cel al Tamisei? Rowen nu-și punea întrebarea, era un respectabil hoț de buzunare.

El mi-a explicat că a fi *pickpocket* nu era deloc o treabă rușinoasă, o afacere de vagabond, ci făcea parte dintr-o castă respectată, și că un *pickpocket* arestat, închis, nu trebuia să se necăjească pentru soția și puștii săi, prietenii săi ocupându-se de tot, de confortul, de studiile lor, o adevărată asigurare socială, la care Churchill, care avea să moară în acel an, nu se gândise.

I-am explicat lui Rowen că falsificarea nu era deloc o treabă josnică, o afacere de vagabond, și că, dacă asta îl interesa, puteam face niște lucruri împreună, cu condiția să renunțe la gulerele murdare și la unghiile negre. Mi-a propus să fie plasatorul meu. *Take five*, bate palma... Pica bine, căci nu voiam să mă arăt. Ne-am înțeles cum să împărțim veniturile. În mod curios, Rowen nu i-a displăcut lui Anne-Marie, și presupun că, după contesele și colecționarii rafinați, nu era nemulțumită să vină în contact cu o lume mai opacă, mai comună și mai secretă. Nici eu. Cultura subterană, arta agresivă, toate circuitele astea paralele sunt poate forma cea mai vie a culturii.

Au apărut două dificultăți: să-l învăț pe Rowen cine erau Braque, Matisse, Chagall, nu-i cunoștea, căci nu-i buzunărise niciodată. Apoi să-l conving să nu joace dublu,

adică șterpelind ceasurile și portofelurile giranților de galerie și altor colecționari cu care avea să aibă de-a face. L-am sfătuit să rămână la o anumită distanță regulamentară ca să reziste tentației.

El și-a început noua slujbă cu veselie la galeria Jack O'Hanna, în Carlos Place numărul 13, cu două guașe de Chagall și o mică pictură de Van Dongen. Nu mă gândeam să fac la Londra niște afaceri grozave, și „comoara mea de război" îmi ajungea, dar voiam să am relații mai strânse cu lumea anglo-saxonă, și mă gândeam c-o să am nevoie într-o zi sau alta de un *pickpocket*, un vagabond, un om de teren. Rowen se descurca bine: peste șase luni aveam să regăsesc la Palm Beach guașa mea de Chagall care reprezenta un violonist cu flori pe un fond albastru. Făcuse în kilometri și în dolari o călătorie frumoasă. Jack O'Hanna se grăbise s-o revândă la Svenska–Franska Galeriet de la Stockholm, care o transmisese de îndată la Hirsch and Adler Gallery din New York, care o expediase imediat unui important colecționar din São Paulo, care și el, fără să piardă timpul și banii, a reexpediat-o familiei Phipps, celebră pentru caii săi de curse, care a dăruit-o lui West Palm Beach Museum pentru modica sumă de șaizeci de mii de dolari... Adică de douăzeci de ori mai mult decât obținuse Rowen la Londra cu șase luni înainte.

Bill avea niște relații primejdioase, dar interesante. Mi-a procurat cu ușurință niște pașapoarte false, și numai după aceea m-a întrebat pentru ce îmi trebuiau. A găsit că această ilegalitate era periculoasă. M-a asigurat că puteam obține ușor pașapoarte britanice autentice, în 1965, la Londra, și nu un pașaport albastru, valabil cinci ani, permițându-i titularului să călătorească fără nici o restricție în toată lumea, ci pașaportul galben, care-ți permite să circuli în Europa și în Commonwealth. Cum n-aveam niciodată suficiente pașapoarte, l-am urmat pe Rowen la „Labour Office".

Prima funcționară, prea zeloasă, se îndoiește serios de accentul meu lamentabil. Degeaba îi spun eu că sunt născut la Alexandria, Alexandria nu intră în obligațiile ei de serviciu, și-i trântesc ușa în nas. Mergem în altă parte. Meseria de *pickpocket* făcuse din Rowen un om mai răbdător decât un șarpe. Pe o bătrână doamnă roz și durdulie care probabil că frecventa același *tea-room* ca Agatha Christie o pasionează povestea mea egipteană, Alexandria, Nilul, felucile și piramidele și completează formularele, apoi, tot punându-mi întrebări despre faraoni, Canalul de Suez, mă plimbă din birou în birou unde formularele se înnegresc de ștampile. Rowen și Anne-Marie mă așteaptă la primul bar din colț, având deasupra firma de neon „Curaj".

– Suntem Mr. and Mrs. David Stein...

– Ce importanță are, David, pentru zilele viitoare?

– Nu mai avem nevoie de viză ca să mergem în America. Am risca să atragem atenția asupra noastră în consulate și ambasade. Acum suntem liberi, înțelegi? *You understand, Mrs. Stein?*

– Și eu? a întrebat Rowen decepționat.

– Șterpelește-mi ceasul, oricum curând am să schimb ora.

– Și unde plecăm? a întrebat Anne-Marie, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios.

– Montreal.

– Dar acolo e ger, e iarnă!

– Via Spania.

– Ce vrei să faci acolo?

– Să mă minunez, să te minunez pe tine, și poate să mă și distrez puțin. Există un muzeu Picasso la Barcelona. Am chef să mă joc cu focul, poate din cauza acestei ploi glaciale de aici.

Era adevărat că Londra părea să putrezească pe zi ce

trece. Aveam poftă de lumini clare, de cifre rotunde, de-o limbă sonoră și de puțin soare din Europa înainte de-a înfrunta America.

***

Londra atrăgea în 1965 mii de tineri francezi în căutarea tinerelor englezoaice și mii de tinere franțuzoaice în căutare de pulovere din shetland sau cașmir. Părul băieților era încă scurt și cel al fetelor încă tapat în mod ciudat. Dar aici formația Rolling Stones striga deja în gura mare *I can get no satisfaction.* Niște culori țipătoare puneau stăpânire pe străzile cenușii, Picadilly Circus era un loc de întâlnire europeană, Carnaby Street intra în legenda străzilor, Portobello se transforma într-o anexă a bazarurilor orientale. Harrods rămânea Harrods, și oricare era modul cum se împopoțonau, englezilor le plăcea încă să stea la coadă în stațiile de autobuz sau în față la British Museum. *Wogs*-ii rămâneau *wogs*-i, barbarii de la Calais încolo.

Noi nu eram chiar niște barbari pentru guvernul britanic datorită miraculoaselor noastre pașapoarte galbene. Anne-Marie putea pronunța *this* și *that*, dar în orice împrejurare eu preferam încă să arăt cu degetul.

În ciuda șalurilor de cașmir cu fir triplu și a unor ridicole pălării Burberry's, Anne-Marie era tot timpul înghețată, până în măduva oaselor, până-n măruntaie, și nu voiam să am un copil eschimos căruia burta mamei să-i pară un iglu. După două–trei zile de *shopping*, eram la Madrid, unde ploua torențial.

– Asta-i Spania franchistă, îmi spune Anne-Marie.

– Știu, dar știi că vor să răscumpere *Guernica*? Cred că singurul mesaj al artei e arta. Cred că, așa cum va spune Truffaut în *Domiciliul conjugal*,o carte nu-i o răfuială, și că un cântec „angajat" nu-i decât o muzică agasantă, un film

nu-i decât ficțiune sau o suită de tablouri care se mișcă, și un tablou nu-i decât proiectarea unei sensibilități profunde și eterne, orizontale și verticale, care depășește cu mult un context istoric. Se citește în sensul în care vrei, în limba ce-o vorbești.

– Totuși gărzile civile au niște mutre antipatice și niște tichii de măgar.

Minunea de la Prado. Eram acolo pentru asta, minunea asta, frumusețile astea. Operele lui Velázquez și ale lui Goya. Mai ales Velázquez. Meninele, infantele. *Pavană pentru o infantă defunctă.* Acest titlu îmi evoca o întreagă expresie artistică: o muzică, bineînțeles, poate un balet, o infantă de Velázquez și o sonoritate catifelată a titlului, un rafinament aproape prețios al cuvintelor, literare și murmurate, o întreagă expresie artistică, da, în câteva cuvinte. Niște corespondențe, ar fi spus Baudelaire.

Din simplul punct de vedere al semnificației, infantele și meninele erau pentru mine niște injurii la adresa ordinii stabilite, mai grave și mai frumoase decât *Guernica* sau formidabilele opere ale lui Goya despre războiul napoleonian, ca și cum o constatare crudă și pertinentă era preferabilă unui strigăt exasperat intraductibil.

Spaniolii erau întunecați dar nu numai la piele, păr și rochii. Era în accentul lor, în cântecele, în riturile și în ritmurile lor un perpetuu urlet de moarte care implora moartea, o îmblânzea. Mereu această coridă tragică.

– Nu vreau să văd corida, spunea Anne-Marie, în ciuda lui Hemingway. Aș deveni vegetariană. Taurii uciși sunt niște oameni, sufletul oamenilor.

– E roșu pe nisip.

– Tu nu vezi lucrurile decât astfel. Nu le impresionezi mai mult decât te impresionează ele pe tine, realitatea este un zid de care te ții departe, și în clipa următoare ai trecut prin zid, dar zidul e tot acolo pentru ceilalți. Într-o zi tu vei trece și eu voi rămâne.

– Spania te face tragică și frumoasă, prezicătoare ca o țigancă.

Noi n-am auzit acele „olé"-uri ale arenelor, nici vuietul poporului. Zgomotul lanțurilor. I-am arătat lui Anne-Marie, amuzată, la Prado, vreo cincisprezece copiști lucrând în fața *Predării orașului Breda* de Velázquez. De ce n-aș fi eu al șaisprezecelea! Muzeele permit ucenicilor să se perfecționeze, să studieze în detaliu opera maeștrilor, s-o analizeze, s-o simtă, așa cum studiezi la ora de franceză un text poetic, care are un sens, o logică, un mister.

Meseria, precizia acestor elevi m-au fascinat. Și câtă dezinteresare!

– Dar... noi vindem turiștilor ceea ce lucrăm!

Eram liniștit în privința moralității lor. A mea nu trezea bănuieli. Toată lumea își copiază vecinul. Cel urât îl copiază pe cel frumos, cel frumos îl copiază pe cel puternic, cel puternic îl copiază pe cel grațios, cel grațios copiază căprioara sau norul. Fiecare dintre noi, fiecare lucru transmite niște semne pe care oricine e liber să le interpreteze. Dreptul de autor nu e decât o datorie de umilință.

Artistul nu este un *deus ex machina* ci un *homo faber*. Atât de puțin *sapiens*.

Ploua pe geamurile camerei noastre, la Madrid. Anne-Marie fuma lungită pe pat fără a reuși să facă rotocoale, semnale. Uneori era în noi o complicitate jenantă, ca și cum ideile, emoțiile noastre țâșneau din celălalt, și în alte clipe o distanță, o barieră. Eram în picioare cu mâinile în buzunare și priveam în stradă, și ea fuma deși era însărcinată.

– Plouă și în America, spun.

– De ce spui asta? Toată lumea știe că plouă pretutindeni!

– Nu mai am țigări.

– Fumează-le pe ale mele. Fumăm aceleași țigări. Dar pleacă, și spune că vrei să ieși în ploaie.

– Rahat. Îmi place să fumez aceleași țigări ca tine, dar pe ale mele. Și ploaia o să-mi facă bine.

– Sunteți ud, îmi spune chelnerița cafenelei, care avea abia vreo șaisprezece ani.

– Doriți o țigară ca să vă încălziți, un foc? îmi spune o femeie de patruzeci de ani. O brunetă greoaie, cu trăsături aspre. Arătați ca cineva care o să bea alcool pentru că nu știe ce să facă, dar știe ce-o să facă alcoolul din el.

Cu toate astea, era o cafenea șic, unde nu ești acostat pe nepusă masă. O cafenea cu mese, am remarcat, cu scaune, un bar, la fel ca oriunde în lume. Singura diferență era parfumul acestei femei. Nu era marca parfumului ei oriental, plutind în aer ca un covor zburător, ci mirosul ei personal, o emanație.

Se numea doamna Mordo. Îi plăcea ginul, mai ales la unsprezece dimineața. După aceea trebuia să mănânci și gustul mâncării ataca în mod supărător papilele, dar dacă nu mâncai te îmbătai, nu mai avea importanță nimic, nici măcar ginul.

– Dumeavoastră beți gin? m-a întrebat într-o franceză impecabilă.

– Îl detest. Curând voi fi american, o țară în care poți alege între Coca Cola și whisky, după filme.

– Ați fost deja acolo?

– La Hollywood, pentru business. (O părăsisem pe Anne-Marie în urmă cu trei țigări fumate.)

– Se spune că semăn cu Ava Gardner.

– Ava Gardner seamănă, și ea, cu Ava Gardner și, dimineața, ăsta-i ultimul lucru de care e mândră.

Numele meu era Arnolfini și eram broker de tablouri. Ea se numea Mordo și era prietenă cu frații Gaspard, proprietarii unei galerii la Barcelona și fondatorii Muzeului Picasso.

– Vă place Picasso, îmi spune, dumneavoastră sunteți un Picasso. Mic, nervos, voinic, înflăcărat!

– Dumneavoastră sunteți Ava Gardner, ce-aș putea...?

– Un alt gin, e rezonabil?

Parfumul ăsta al ei era ca și când ea însăși s-ar fi aflat la orizontală, la un metru șaizeci și cinci distanță de covor. Orizontală și fluidă. Totul în ea nu mai amintea tânăra care fusese. Nu se mai deplasa prin lume decât pe perne, mochete, covoare, magică, distrusă și de-o frumusețe derutantă. Aveam chef să-i spun „vă iubesc", dar mai avusesem cheful ăsta și în fața tablourilor pe care le veneram, și ar fi însemnat să cred că-i un tablou vechi.

– Vă așteaptă o femeie, spune ea.

– Fără îndoială. În tot cazul, așteaptă un eveniment fericit.

– Sunteți pictor, vă place să pictați. E plăcerea dumneavoastră secretă. Să pictați. Să vă masturbați din cap până-n picioare. Sunteți un masturbator care se ascunde, domnule. Domnul...?

– Stein. David Stein. Chelner, un gin și un suc de grapefruit!

– N-avem suc de grapefruit.

Peste două ore, fără să fi mâncat ceva.

– Familia Gaspard, prietenii mei. Prietenii dumneavoastră, sunt sigură de asta. Barcelona. Vedeți dumneavoastră, dușmana noastră, Barcelona! Niște catalani. Nu mai fac dragoste de șase luni, nu mai fumez de cinci minute, cum să mă las de băutură? Nu mai vreau să fiu Ava Gardner.

– Sunteți frumoasă, doamnă Mordo, un tânăr broker ca mine nu-i sensibil decât la frumusețe. Unde locuiesc prietenii dumneavoastră Gaspard?

A început să râdă în hohote, un râs din gât care era pe cale s-o sufoce ca pe un curcan. M-a speriat. Chelnerul a

venit, cu șervetul îndoit pe braț, adulmecând ca un copoi. M-a fulgerat cu privirea.

– Ea nu trebuie să bea, mi-a spus aspru, e un pericol.

Anne-Marie dormea.

Barcelona nu era olimpică, pe-atunci, nici zgâlțâită de *movida*, nu era decât un oraș la malul mării. Un port. Târfe ca în porturi. Bărbați care se duc la târfe. Și necazuri care intră în port. Exista acel muzeu Picasso, pe când adevăratul muzeu Picasso era acel scund bărbat musculos pe care-l văzusem la Mougins. Singurele muzee care există au două picioare și două mâini și se străduiesc să facă totul cât pot mai bine.

Mi se vorbea despre arhitectură ca despre o artă esențială și nu vedeam acolo decât un urbanism de complezență. Barcelona mi s-a părut un oraș al plăjii, mării, teraselor, deci trist iarna.

Anne-Marie se temea să părăsească Parisul, familia, Europa. N-avea încredere în mine și în parfumul doamnei Mordo. Se refugia în baie, se spăla, se gătea, era frumoasă ca luna în nopțile luminoase. Îi făceam complimentele cele mai neroade. De fapt, eram amândoi foarte tulburați.

Când am făcut, rapid pe-un colț de masă, două mici tușuri, ea s-a strâmbat. Le-am arătat fraților Ruiz, o părere de cunoscători, o supremă sfidare, fără a risca prea mult. Morala elvețiană nu-mi apăsa umerii. În anii '52–'53, un mic faun cânta la flaut. Chiar '51, mi-au spus ei, admirabil. L-au cumpărat împreună cu un minunat buchet. Aș fi putut fi florar când aveam chef. Aceste două piese mici sunt fără îndoială încă agățate pe simezele muzeului.

Anne-Marie m-a făcut fanfaron. I-am întâlnit pe Lee și Minnie Katz, din Mahopac, New York. Lee era împăratul puiului *kasher*. Minnie era soția lui, deci exact cu un grad mai mică ca el. Apoi la Sevilla, pe Sam și pe June Rosenfeld, din Long Island. Acești oameni mai în vârstă ca

noi erau ipohondrici, bineînțeles, hipertensivi, deși se aflau în concediu, atenți, chiar neliniștiți, noi nu mâncam destul, și ei ne copleșeau cu delicatese spaniole, salată de vinete, cu amabilități. Deja nu mai eram în Spania.

Împreună cu soții Rosenfeld am zburat spre Lisabona. N-am văzut nimic. N-am luat nimic, în afară de vaccinuri antivariolice.

Canadian Pacific Airlines.

Martie 1965. America. Acolo te naști cu mănuși de box sau o ghitară. Mergem cu Europa în bagajele noastre, nimic de declarat. Mergem ca să facem lovele. Acolo lovelele sunt culturale. „Business-ul este forma cea mai reușită a artei", spune Andy Warhol.

– Mi-e frică, spune Anne-Marie.

MONTREAL

Pisicile, cămilele, norii și vântul călătoresc pe acoperișurile lumii, în pantă lină, și banii călătoresc, și noi îi urmăm, cu avionul. Un impuls mă face să vin în America, o expulzare mă va face să plec din ea.

Montreal, brrr. Un cer atât de mare cu atâtea ploi, cu atâta întunecime, atâta zăpadă. Un singur nor opac. Pofta de a pleca imediat, sau mai degrabă de a o șterge mai spre sud, spre Statele Unite, New York apoi Florida, să ieșim din coaja asta de ou care acoperă orașul.

Rebegiți de frig, în tranzit, pe niște bulevarde prea largi, apoi refugiați în camera noastră de la hotelul Sheraton. Câteva vizite la niște galerii, ca să mă regăsesc într-un mediu cunoscut, familiar. Galeria Stern, galeria Aldington... Mai mult niște magazine de vechituri decât galerii venețiene, niște mamuți ai distribuirii artistice, niște caverne ale lui Ali Baba. Anne-Marie nu mă însoțea în investigațiile mele, în explorările mele; burta i se rotunjea, și frigul o paraliza. Nu puteam picta în camera mea de la Sheraton, ne-am mutat într-un apartament mobilat, ca să găsim în el o rutină reconfortantă. Anne-Marie bucătărea, eu lucram. Picasso, Chagall, Matisse... Priveam strada pe fereastră, zăpada, câte culori ar fi putut inventa Matisse,

domnul Matisse, în anii '60 la Montreal? Mă încălzeam la sorii picturii. Fără să jecmănesc orașul, vindeam pe bulevardul Sherbrook câteva picturi și desene, cu impresia că eram Dillinger amenințând cu pistolul un mic băcan.

Fie că țara era într-adevăr imensă, fie că eu mă micșoram văzând cu ochii. La sfârșitul lui martie trebuia să plecăm spre visul american, să părăsim această Canadă dificilă care nu avea nici culoarea și nici gustul acestuia.

Aveam pașapoartele noastre de cetățeni ai Commonwealth-ului, dar fără viză. Pentru siguranță, deschisesem un cont la o bancă din Montreal și carnetul meu de cecuri putea servi, eventual, de permis. Noi nu eram doi pehlivani din Europa, păsări răpitoare, ci un liniștit cuplu canadian doritori să petreacă câteva zile în marea țară care apăra libertatea până pe malurile fluviului Mekong. La 31 martie înainte de ora nouă ne-am urcat în trenul spre necunoscut, marele salt, fără a ști dacă a doua zi va fi 32 martie sau un întâi aprilie.

Ofițerii de la imigrări ne-au găsit în vagonul restaurant.

– O să petrecem o lună în Florida, spun cu un impecabil accent din Quebec, strângând-o pe Anne-Marie, care își scotea burta în evidență.

Ofițerul a avut un zâmbet înduioșat când a zărit burta bombată.

– Sunt Anne-Marie Stein, spune Anne-Marie, ca și când asta era rațiunea ei de-a fi, soție și viitoare mamă, mândria ei.

Ofițerul și-a notat numele nostru într-un mic carnețel, la fel de binevoitor, semăna cu Moș Crăciun fără barbă. Ne-a urat noroc, poftă bună, vacanță plăcută, eram deja în Statele Unite. O făcusem și pe asta.

– Păcăleală de întâi aprilie, America, i-am spus încetișor lui Anne-Marie.

Imaginile care defilau în spatele ferestrei vagonului erau uluitor de americane și liniștite, reluarea vechilor seriale televizate cu gust de *apple pie* și de sentimente rustice sănătoase. Până la bidonvilurile din Harlem, la ghetourile din Jersey City – sfârșitul visului, zăbrele și locuri virane –, *West Side Story*, dar fără muzică, afară de ritmul cadențat al roților de oțel pe șine. Marea Central Station. N-am văzut niciodată o gară așa de mare, nici atâția americani comportându-se ca și cei care folosesc Societatea Căilor Ferate Franceze în gara Saint Lazare. Poate că eram la New York, mărul cel mare, dar nu eram departe de casă. Nu mai aveam nimic canadian, nici francez, eram american.

O noapte la hotelul Pierre, pe Fifth Avenue, într-o cameră care dădea într-o curticică interioară sinistră. Era un hotel de lux care semăna cu toate hotelurile de lux, unde mâncarea avea un gust internațional incapabil să-l dezrădăcineze nici pe cel mai sălbatic naționalist din orice regiune a lumii.

– Ciudată lume nouă... a murmurat Anne-Marie, prăbușindu-se pe pat, epuizată, ciudată viață nouă...

– Asta-i la fel ca toate paginile noi, sunt albe și goale. Noi trebuie să le umplem.

– Și eu sunt albă și goală.

– Găsești? Și asta? (Era lungită pe spate și, de acolo unde mă aflam, vedeam cum burta îi ascundea aproape de tot capul.)

– Avem nevoie repede de-un acoperiș, o casă, un *home*. Sunt sătulă până-n gât să fiu nomadă. Nu vreau un copil care să aibă un picior francez, celălalt canadian, un cap american și niște brațe nu știu cum, în nu știu ce altă parte a lumii în care vom sfârși.

– Nu-i vorba să sfârșim, ci să începem. O să-i chem pe prietenii noștri Katz, Lee și Minnie. Știi care, prietenul tău, regele puiului *kasher*.

– Nu vreau nici un copil *kasher*. Nu mai vreau nimic fiindcă nu mai pot.

– Vei putea, și vei voi, și din ce în ce mai mult, și tot mai mult, pentru că suntem în America și aici trebuie să trăiești astfel.

– Spune mai degrabă că aici e astfel, și că pe deasupra mai trebuie să și trăiești.

Am încetat să joc tenis cu peretele, să trimit mingea înapoi, am luat-o pe soția mea în brațe. Nici eu nu mai puteam. Am telefonat familiei Katz și, a doua zi, regele puiului *kasher* a venit să ne ia de la hotelul Pierre cu mașina sa decapotabilă Impala. Soția lui făcuse cu mâna ei niște fursecuri pentru Anne-Marie, care trebuia să mănânce pentru doi, și Lee Katz ne-a povestit cum regele David, urmărit de dușmanii săi, și-a schimbat părerea despre păianjeni. Îi detesta, dar păianjenii au țesut la intrarea grotei în care se refugiase, într-o noapte, o pânză uriașă, care i-a făcut pe dușmani să creadă că grota nu era locuită de multă vreme. New York-ul și Statele Unite erau o multitudine de pânze de păianjen care vă protejau sau vă sufocau, sau poate că amândouă laolaltă. Lee Katz s-a încurcat în metafora sa și a izbucnit într-un hohot de râs nestăpânit care a făcut-o pe soția sa, Minnie, să spună că era mai degrabă un american vulgar decât un rege al puiului evreiesc. Lee Ketz a stat îmbufnat vreo două mile bune, dar Anne-Marie își ținea burta ca pe-o comoară ce-ar trebui protejată. Zâmbea și a adormit într-o lumină portocalie.

NEW YORK

Era bine la familia Katz, și asta le semăna lor. Nici prea mult, nici prea puțin. Ca tot ceea ce făceau. Erau drăguți și liniștitori, fără a fi pisălogi sau sufocanți. Din casa lor din Mahopac, un vechi sat indian, aveam o vedere spre lacul cu același nume. Ceaiul era atât de fierbinte cât trebuia și dozat cu precizie. Fursecurile erau moi. Și mâncam pui la grătar din Kentucky care n-avea gustul unui sacrificiu biblic. Am avut parte de fericire și desfătare în acele câteva zile.

Familia Katz ne însoțea prin oraș ca să găsim acolo un apartament. Mă grăbeam să reîncep lucrul. Puțin îmi păsa de lux, sau mai degrabă de confort. Luxul însemna pentru mine să pot lucra în pace. Am găsit la Rego Park, la periferia cartierului Queens, la etajul al treilea al unui imobil cu adevărat urât, un apartament de două camere mobilat care ne convenea. Cartierul era murdar, fără să fie exasperant. Soarele putea pătrunde în apartament. Vecinii noștri nu mai erau niște consuli rafinați, niște diplomați subtili, niște esteți trândavi, și puțin a lipsit să fim vecini cu Joseph Bonanno Junior, fiul lui Joe „Bananas“ Bonanno, un gangster legendar uitat. Legenda lumii îi uită pe gangsteri, apoi uită omorurile, uită pictorii, numele, totul se șterge, afară de opere. Arta. Muzeele și bibliotecile sunt

memoria lumii. Actualitatea i-a reunit pe Bugsy Siegel și Hollywood-ul, dar Hollywood-ul va fi distrus așa cum a murit și Bugsy Siegel, și Siegel a ucis sute de oameni care au fost uitați, și Hollywood-ul a făcut sute de filme care nu pot fi uitate niciodată. În memorie rămâne viața, nu moartea. Și ce importanță are tatăl dacă copilul e frumos. Cele mai inutile digresiuni mă aduceau tot la meseria mea de falsificator și de artist. Semnătura și opera. Certificatul și frumusețea. Astăzi este vânat numele, se vrea numele, nu opera. O porcărie expertizată, autentificată, valorează mai mult decât o capodoperă a unui elev al lui Țițian. Pentru că gustul cumpărătorilor s-a diversificat atât de mult, s-a pierdut, s-a moleșit, încât numai semnătura și părerea, nu publică, ci ultraparticulară a experților nu mai pot să-i liniștească. Un Huston indigest o să valoreze totdeauna mai mult decât o capodoperă cvasi anonimă din seria B. Niște coperte pentru cărțile format de buzunar valorează de o sută de ori mai mult decât pseudo-grafiti ale artiștilor la modă.

Destul am criticat. Artistul nu se află aici ca să gândească. Cel puțin nu trebuie să se vadă că gândește, căci ar fi ca și când ai arăta nota cheltuielilor, a furniturilor etc. Ce importanță are alcoolul pe care l-a băut Van Gogh și ce importanță are de altfel faptul că a băut. Aceste detalii sunt importante pentru falsificator, nu pentru amatorul direct. Ca imitator mă inserez într-un anumit psihism, dar ca amator, iubitor al unei opere, puțin îmi pasă de rest. Există fericire la Matisse, chin la Van Gogh, și la mine e și chin și fericire, și-mi plac Matisse și Van Gogh. Îmi place mai puțin Matisse decât *Fereastra albastră* și mai puțin Van Gogh decât *Floarea soarelui*. Mai puțin Mozart decât *Cosi fan tutte*. Poate să-ți placă un interpret, dar nu un compozitor. Cel mai bun omagiu care se poate aduce unui creator este acela de a-l uita și a reține în schimb operele sale, opera sa.

Dacă sunt din ce în ce mai puține opere, asta se

întâmplă fiindcă sunt din ce în ce mai puțini amatori puri. Există consumatori și colecționari. Mâncăcioși și cunoscători într-ale mâncării. Săraci și bogați.

Poate că numai un artist, chiar ratat, poate înțelege un alt artist. Și cu criticii e la fel. Sunt foarte aspri în critica lor, amară, de amanți respinși. Dar sunt niște artiști, vorbesc de cei adevărați. În ciuda tuturor lovelelor puse pe masa artei, există mai puține lovele decât prețul mesei. Dacă are picioarele strâmbe e modernă. Dacă e stabilă e clasică. Experți, amatori, cumpărători, colecționari vor comenta masa, și vânzătorul adunând bacnotele va cumpăra masa cu treizeci de dinari.

După aceea o s-aștepte cea mai mare cotă.

E înfricoșător să fii artist în acest sistem. Pentru că nu e un sistem ci o dereglare a sistemelor vechi. Ce este democrația între 1789 și 1989? Velázquez picta la curtea regelui menine, pitici monștri și se picta și pe el, în oglinzi. O libertate divină. Astăzi? Cui să placi și de ce să devii dezagreabil?

Un scriitor place unor membri ai juriului pentru un premiu la care se aleargă ca la *steeple-chase*. Place unui public feminin care-i ținta, proletar, dar și unii și alții se află pe aceeași plută.

Douăzeci și cinci de ani după New York sunt aici, aproape de parcul Sceaux. Nu cred că am găsit seninătatea. Numai că rânduiala lumii este o lege. Și eu respect legea. Suntem aproape de Sărbătoarea Tuturor Sfinților și timpul e foarte frumos, toamna anului 1989. Sunt trandafiri foarte mari în grădina plină de buruieni. Pe jos, lângă mine, sub mine, alături de mine, peste tot, sub pisică, „decupajele" mele. Niște oameni cumpără cărți de artă, scumpe desigur, ca să le pună în rafturi fără să le citească, să le vadă, să le simtă, într-o bibliotecă de palisandru din Rio. Eu decupez. Astăzi culori roșii, fecioare și nuduri, ecorșeuri și flori, oameni liniștiți și morți cu desăvârșire. Floarea și sângele.

Roșul este o culoare rară, ascunsă, în peisajul natural. O culoare care nu previne, deci o violență.

Asistenta mea îmi pregătește pânzele. Bea ceai. O să cumpere ceară. Se pictează și cu ceară. Te poți servi de orice. Astăzi există toate materialele. Amesteci. Te joci. Știu totuși că o singură materie e suficientă unui pictor foarte bun ca să exprime ceea ce vrea să spună. Dar o să aibă nevoie de multă vreme ca s-o spună, urlând în deșert. Nici o operă nu e evidentă astăzi. Suntem, noi, copiii noștri, niște conglomerate de senzații, de culturi, de școli, de programe de televiziune, de toate. Nu mai trebuie să alegem, trebuie să triem. Să facem curățenie.

Scriitorul meu a venit de la Blois. Este un băiat sensibil care muncește la negru așa cum eu falsific picturi. Îl servesc cu vin. Nu vorbim nici despre el nici despre mine. Despre pictură și viață. Despre vieți. Când a terminat vinul pleacă, nu mai aud vorbindu-se de el.

Se va citi, în paginile care urmează, cum am fost victima tuturor tentațiilor ușoare. Eram la Rego Park și pictam, cu dificultăți tehnice. Materialul american nu mi se potrivea, nu era un material european. Materialul meu trebuia să fie francez, având în vedere maeștrii pe care-i imitam. Pânzele americane erau de formate diferite. A trebuit să învăț să meșteresc șasiurile, pânzele.

Anne-Marie își regăsise o nouă bună dispoziție. Mă neglija puțin ca să se ocupe de burta ei, dar nu eram gelos deloc, simțindu-mă și eu oarecum făcând parte din burta ei. Au fost alte zile fericite, Anne-Marie pregătea ceaiul, ca să învechească hârtia, și finisa treaba cu o lampă de bronzat sub care expunea „câmpul meu de manevră". Era asistenta mea. Nu lucrezi niciodată singur, dacă nu ești Dumnezeu.

Nu eram imigranți, dar, la început, păream a fi, un cuplu venit din Europa și care așteaptă un copil. Soțul n-are încă de lucru, soția gătește. Seara ieșeam pe stradă, în mulțime, ca să facem cumpărături. Era ca pe străzile din

Europa, dar totul era altfel, gustul lucrurilor, nici mai rău, nici mai bun. Nu mă simțeam mai liber decât în Europa, ci mai disponibil, mai puțin vinovat. Aveam mai puțin impresia că mă aflu într-un port, ci mai degrabă pe un vapor care pleacă, imigrează la nesfârșit. Totdeauna se va putea analiza New York-ul, el va fi totdeauna ușor detașat de lume, pe punctul de-a se desprinde, de-a se smulge, și te simți implicat în efortul său de smulgere; e în el ceva din arca lui Noe. E naiv, patetic, și adesea îmi fac despre New York o idee atât de stupidă, încât însăși stupiditatea mi se pare a fi new yorkeză, o specialitate a casei. Știam că nu-i adevărat, că mă înșelam. Voiam să fiu mai șiret.

Mai era și altceva la New York. Galeriile. Era singurul oraș care avea la fel de multe galerii ca Parisul. Era Disneyworld-ul meu. Mergeam de la una la alta ca un nebun pasionat și interesat. Sunt două centre importante, doi poli: în jurul lui Park Avenue și Madison Avenue – echivalentul a ceea ce e Faubourg Saint-Honoré – și Downtown, de cealaltă parte a orașului, Greenwich Village – cum e la noi Saint-Germain-des-Prés.

În anii '60, New York-ul nu era capitala artei, și arta nu era o sucursală a Wall Street-ului. Fiecare pictor nu era însoțit de un areopag de experți, iar cumpărătorii se ghidau după gustul lor personal și simpatie. Acei *good boys* aveau să se întoarcă teferi din Vietnam și nici un nor n-o să împiedice vreodată zborul ceresc al cuceritorilor cosmosului.

Vedeam new-yorkezi cumsecade, new-yorkeze simpluțe și mă gândeam la acel Legros împopoțonat cu bijuterii false, un tip afectat, hainele sale de vizon, la Hollywood, *one million dollars*... Nimicuri... Chihuahua... Viața și pictura sunt cu totul altceva.

Seara pictam în salonașul amenajat ca atelier. Bine dispus, fericit ca un cintezoi, făceam un Matisse vesel, luminos. Necăjit de-o vagaboandă costelivă, pictam un

Modigliani. Picturile erau bune sau proaste, ele reprezentau totuși viziunile mele asupra lumii. Atunci când nu vedeam nimic, când nu simțeam nimic, începeam să pictez orice, ca mine. Cu sentiment, mamă. Deși sunt falsificator, nu meșteresc niciodată subiecte artificiale. Dar mă implicam mai mult în falsuri decât în lucrările mele „autentice". Mă regăseam mai mult în falsurile mele de Chagall și de Matisse decât în operele mele semnate Stein. Pretutindeni unde mă căutam, exista totdeauna un Picasso malițios sau un Chagall sentențios care mă aștepta.

Pe vremea aceea adevărul meu era în fals. Sau mai degrabă la alții. Eram un cititor al artei. Cineva care privea ploaia scrisese „plouă", și eu nu simțeam deloc nevoia să scriu „picură" sau „plouă ca un pipi de vacă". Așa era. Pictura era o evidență trecută și prezentă și eternă.

Și din pricina asta, în loc să mă măsor cu maeștrii m-am măsurat cu statuia lor. Atunci când nu făceam nimic, mă duceam să mă plimb. Anne-Marie era obosită, grasă, ușor tăcută. Și New York-ul mă atrăgea ca o târfă lacomă. Aveam șaptesprezece ani. Nu eram serios. Îmi lăsam soția și viitorul nostru, și regret astăzi că n-am avut un *walkman* și niște *rollers*.

Orașul ăsta mă vrăjea. El se mișca, se mișcase totdeauna. Dar ceea ce se întâmpla la Saigon îl făcea să palpite. Președintele Johnson era un fante, un cretin care se credea John Wayne, și nu toți îl iubesc pe John Wayne. Cauza indienilor stârnea interesul, cu atât mai rău pentru western-uri și pentru Hollywood. Nu toți negrii îl ascultau pe bunul Martin Luther King. Evreii își îndreptau privirile spre Israel unde atmosfera se deterioara rapid. Aici nu era sfârșitul lumii pentru nimeni. În mod obligatoriu, dacă sfârșitul lumii ar fi trebuit să aibă loc mâine, New York-ul s-ar fi prăpădit în ajun. Rachetă cosmică. Bob Dylan cânta timpurile ce-aveau să se schimbe, și Woody Allen în aceleași locuri își lustruia clarinetul.

Prin Greewich mirosea a haşiş şi a tratative politice. Mă întorceam acasă.

– Nu ştiu ce se întâmplă, Anne-Marie, dar se întâmplă ceva, simţi?

Ea îşi simţea burta, copilul nostru. Un viitor american. Ştiam că de partea cealaltă a Atlanticului americanii nu erau prea bine văzuţi. Urile astea peremptorii şi efemere mă agasează şi mă distrează.

– Am întâlnit un francez, de la galeria Maeght, un anume Bernard J... L-am invitat la noi. De altfel, e aici.

Îl întâlnisem pe Bernard într-o galerie de pe Madison Avenue, un tip frumos şi înalt de vreo douăzeci şi cinci de ani, cu părul şaten care se încreţea peste urechile rotunde de ursuleţ de pluş. Nu-l abordasem. Nu abordez oamenii decât rareori. Îi atrăsesem numai atenţia şi el ştia că eram mai instruit decât dânsul în ceea ce priveşte epocile pictorilor, tehnicile lor. Era de-o gentileţe încântătoare şi de-o educaţie perfectă – şi în plus avea cartea de vizită de la Maeght.

Bernard era un fel de reprezentant, un vânzător formidabil, venise la New York cu un mare lot de litografii de Miró şi Chagall. Fără tablouri.

Tablouri aveam eu. Agăţate pe pereţi. Pe Bernard Colson de la galeria Maeght voiam să-l epatez, în micul meu apartament mobilat din Queens.

Anne-Marie fiind suferindă, am comandat nişte pizza, bere, whisky şi, cu ajutorul acestora, am stat de vorbă toată noaptea. El admira ceea ce posedam şi se mira de imprudenţa mea de-a ţine „aşa ceva" aici.

– E mai la adăpost decât într-un muzeu. Nici măcar un spărgător de aici nu le-ar vrea.

El râdea. Voia să cucerească piaţa americană, dar America îl şi cucerise. Nu eram în concurenţă. Aveam doar acelaşi gust.

– Vino cu mine, mi-a spus, sunt anunţat peste tot. Pot

să te ajut. Și tu mă vei ajuta, vreau să și cumpăr câte ceva. Pot să dorm aici?

A dormit, dar după aceea existența mea a fost cuprinsă de frenezie. Galerii, întâlniri... Bernard mă prezenta. Eram umil și pretențios.

– Bernard, îmi faci un serviciu pe care nu-l voi uita niciodată, niciodată.

– În cazul ăsta poți să-mi faci și tu unul, vinde-mi acest Picasso.

– Nu, niciodată.

America ne adopta încetișor, noi ne adaptam foarte repede. Nu mă simt dezrădăcinat nicăieri: agăț de arborele meu genealogic tablourile care-mi plac și ascendența asta uzurpată îmi convine.

Îmi plac și cărțile, tot ceea ce constituie o memorie. Istoria umană e asemeni goanei unui animal prin pădure; îi luăm urmele amestecându-le cu ale noastre până când devenim noi înșine acest animal mitic, preistoric și, cu cât credem că mergem spre viitor, cu atât intrăm în legendă. Cărțile... Ele m-au atras la librăria Brentano, care are anexată și o galerie.

Custodele acesteia era o fermecătoare femeie de patruzeci de ani, Janine Wolkenberg. Eram foarte interesat de ceea ce poseda ea. I-am mărturisit că aveam și eu câteva piese deloc rele. Am revenit de mai multe ori, dar nici n-am cumpărat, nici n-am vândut. Asta semăna cu un joc amoros, o așteptare, când băiatul și fata, siguri de sentimentele lor reciproce, întârzie momentul primului sărut.

Piața new-yorkeză era atunci în plină expansiune. Goana după artă, cum le place ziarelor să titreze. Nu era numai o solidă poftă financiară, o dezgustătoare momeală a câștigului, ci mai degrabă o foarte reală și foarte frumoasă admirație, o pasiune subită, decât o modă. Nimic asemănător în Europa, atunci unde pictura își punea ea însăși întrebări, ce va deveni, rațiunea ei de-a fi, când nu

mai era o proiecție ci o reflecție. Nu știam ce se punea la cale în operele pictorilor americani. Dar se simțea o nevoie de-a exista, de-a se mișca, de-a da un impuls. Prin galerii, ochii erau încă îndreptați spre bătrâna Europă și începutul secolului. Asta mi se părea firesc. Secolele de artă sunt ca viețile și zilele: diminețile sunt triumfătoare, tinerețea e prolifică și clocotitoare, explodează, și seara, bătrânețea, sunt morocănoase, lipsite de vlagă, adesea amare. America anilor '60 voia să creadă în tinerețe, în speranță, în bucurie. Curând avea să se dea peste cap, zguduită în certitudinile ei de-un război mârșav, un război pierdut de dinainte. Ea trimitea spre Hanoi niște B52, dar aducea niște capodopere care extaziau publicul.

Am auzit un celebru negustor de falsuri cum explica faptul că nu-i era deloc rușine să vândă un fals Renoir unui texan care bea la aperitiv un coniac *on the rocks*. Eu n-am întâlnit asemenea americani. Ci niște oameni avizi să cunoască, să înțeleagă, să iubească pictura, nu ca pe o tocană sau un crenvurșt, ci ca pe un pas de dans, o muzică secretă, o carte întredeschisă. Doamna Wolkenberg era o persoană foarte delicată și cultivată. I-am mărturisit cu mândrie că mă apropiasem de Cocteau.

– Cocteau! Îl ador pe Cocteau. Aveți opere de Cocteau?

– Nu sunt foarte grăbit să le vând. Pentru mine au o valoare sentimentală.

– Înțeleg, dar poate că vreți să mi le arătați... Mâine?...

N-aveam nici un Cocteau, în ultimul timp îl cam neglijasem pe bătrânul meu prieten. Chiar în aceeași seară m-am așezat la masa de lucru – care era și masa pe care mâncam – și am desenat cu aceeași pasiune, cu același entuziasm ca în apartamentul de pe rue Mazarine, vreo zece profiluri, niște tineri bosumflați, sub privirea amuzată a lui

Anne-Marie. Odată terminată seria mea de desene, vorbeam, mă mișcam precum Cocteau.

– Tu nu ești un falsificator, îmi spune Anne-Marie, ești un imitator.

– Nu sunt imitator, sunt un medium... Auzeam deslușit vocea lui Cocteau, sfaturile sale.

A doua zi i-am prezentat doamnei Wolkenberg patruzeci de desene, cu o sută de dolari desenul. Ea mi-a completat un cec pe-un colț de masă.

– Nici un Chagall? a adăugat, ca și când îmi ghicise posibilitățile.

– Doar o mică guașă. Mică dar foarte interesantă...

Ca să nu fiu bădăran, am cumpărat de la ea trei litografii de Picasso, și o foarte frumoasă coridă în cărbune, care s-a dovedit mai târziu a fi un fals, în ciuda autentificării oficiale a lui Brentano.

A doua zi seara, Anne-Marie și cu mine luam cina la familia Wolkenberg. O seară încântătoare. Versiunea mea după *Ce viață, ce plăcere* de Chagall a avut mare succes, un succes estimat la patru mii de dolari.

– Ce viață, ce plăcere, îmi spune Anne-Marie, ce țară fantastică!

– Tipul ăsta, Andy Warhol, spune că business-ul este forma ultimă a artei. Nu știu ce să cred despre asta. Ar fi fantastic să câștig destui bani ca să deschid o galerie, să nu mai vând decât tablouri autentice, și poate într-o zi propriile mele opere. Cred că totul e posibil de acum înainte aici. În America imposibilul nu e francez.

CHICAGO

Ideea asta cu galeria mi-a trecut într-adevăr prin minte. Nu mă hotăram între Greenwich Village și Park Avenue... Castele în Spania, firește, dar de ce nu? Castelele din Spania sunt pline de comori, de capodopere... Aveam un apartament, urma să am un copil, nu mai eram niște nomazi. Eram în America, trebuia să visez ca un american.

Foarte francezul Bernard J... era prietenul familiei. Într-o seară m-a anunțat că trebuia să se ducă la Chicago pentru că un complex de mari magazine, Sears–Roebuck, voia să deschidă un departament de artă și pictură. Colson era foarte captivat de acest proiect; avea un mare număr de litografii de oferit, în numele lui Maeght. Și i se părea nostim faptul că consilierul artistic al magazinelor Sears–Roebuck să fie actorul Vincent Price, un artist rafinat, partenerul lui Gene Tierney în *Laura*, celebru pentru rolurile sale de vampir și alte orori și erori cinematografice. Price avea să dea curând un „party" pentru aniversarea sa; convocase statul major de la Sears–Roebuck; Colson era invitat; și prietenii prietenilor... Eu de ce nu?

Nu voiam să ajung cu mâinile goale. Am luat cu mine o parte din ceea ce cumpărasem în mod cinstit de la Brentano, mai ales picturi de Dunoyer de Segonzac, plus un mare Picasso creat de mâna mea. Debarcăm în Chicago,

o superbă metropolă, imensă. Două ore de zbor de la aeroportul Guardia la O'Hare Airport. Anne-Marie se plângea de grețurile provocate de calitatea îndoielnică a tartinelor servite. Mă făcea nervos și iritabil. Bernard mi-a vorbit despre Price, despre vampiri, apoi de Frankenstein, în fine de Chicago, de Al Capone, de hemoglobină, și sosind la Chicago am fost mirat că nu găsesc un oraș în foc și sânge.

„Party"-ul n-a fost de plăcere. Eram grăbit să-mi prezint marfa. O femeie a remarcat că semănam bine cu Charles Boyer, alta mi-a povestit despre plimbarea ei romantică cu vaporașul de plăcere în timpul călătoriei de nuntă în Europa; doi invitați furioși m-au întrebat de ce de Gaulle nu iubea America, și a trebuit să răspund că nu-i iubea nici pe francezi. Numai după un dineu copios Bernard și cu mine ne-am putut arăta creațiile. Picturile lui Dunoyer de Segonzac au avut un succes moderat, și buna dispoziție mi-a revenit atunci când Price s-a îndrăgostit de Picasso-ul meu – o recompunere a atelierului artistului. Făcut noaptea în apartamentul din Queens.

Vicepreședintele firmei, un anume Harry Sondheim s-a apropiat de noi și m-a întrebat care era prețul.

– Optsprezece mii de dolari.

– Zece mii, răspunde Sondheim, și fiți sigur că o să cumpărăm de la dumneavoastră și alte picturi.

– Optsprezece mii.

– Să zicem paisprezece, și cecul ăsta este al dumneavoastră, imediat.

Își scoate carnetul de cec, scrie paisprezece mii, îmi întinde cecul.

O sumă enormă, cea mai mare pe care aș fi încasat-o, treisprezece mii nouă sute de dolari de beneficiu net dacă scădeam prețul pânzei și materialului.

– Optsprezece mii nu-s paisprezece, am răspuns.

Sondheim m-a privit mai întâi ca și cum eram nebun,

apoi a scos un fel de cotcodăcit răgușit, a rupt cecul și l-a azvârlit la coș.

Nu blufezi lăsând ochii în jos, nici brațele. Chiar dacă trișăm, să trișăm drept, să nu subestimăm impostura. Price era disperat de atitudinea mea, sau de aceea a lui Sondheim. Aș fi putut face un efort pentru aniversarea lui. Dar ar fi fost o greșeală profesională. Pierdeam paisprezece mii de dolari dar câștigam stima celor de la Sears–Roebuck. Încăpățânarea mea de mic funcționar mărginit dovedea că nu eram un vânzător foarte grăbit să vândă ci un curtier integru, preocupat de valoarea lucrurilor. Sears–Roebuck era preocupat de valoarea banilor. Puteam deci să ne înțelegem, multă vreme. Am vândut picturile de Dunoyer de Segonzac cu un beneficiu frumos. Colson se distrase, Anne-Marie mult mai puțin. M-a tot cărat prin toalete.

– Ești nebun!

– Dacă lupul se repede la o oaie, celelalte fug, dar dacă se împrietenește cu câinele ciobănesc, poate să le mănânce pe toate.

– E oare nevoie să le mănânci pe toate?

– Da. Dacă nu, păstorul le va auzi behăind și ne va prinde.

Sfârșitul acelui „party" a fost mai plăcut; și întoarcerea. Dispuneam de toate atuurile, niște atuuri pictate de Dufy, Laurencin, Cocteau, Van Dongen... Trebuia să deschid o galerie.

NEW YORK

Marți 10 iunie 1965, o mică serată între prieteni, la noi, pentru aniversarea lui Bernard. Miercuri, dimineața devreme, mă trezește Anne-Marie. Au început durerile. O însoțesc la Flower and Fifth Avenue Hospital. Medicii hotărăsc s-o adoarmă. Atunci când se trezește la ora șase seara, e singură, disperată. Eu nu sunt departe, ci în camera copiilor. Anne-Marie vine și ea într-un fotoliu cu rotile.

– Anne-Marie, ți-o prezint pe Cecilia, fiica noastră. Seamănă cu tine.

Mai rămânea încă să-mi montez galeria. Mă simțeam cu atât mai important cu cât greutatea mea pe vremea aceea se apropia de nouăzeci de kilograme. Puteam să mă consider Orson Welles. Citizen Stein.

Adusesem în camera lui Anne-Marie la spital o Sfântă Fecioară cu Pruncul în stilul lui Picasso. Am găsit acolo și crizanteme. Bob Horn, de la Graphic Gallery, i le oferise cu amabilitate. Din fericire americanii nu știau că florile acelea splendide sunt în Franța pentru ziua morților, 2 noiembrie.

Eram împăcat cu mine însumi. Aveam prieteni, toți mai mult sau mai puțin făcând parte din lumea artei, mergeam la restaurantele și cluburile din Greenwich Village. Duceam o viață boemă fără a fi țigani. Nimeni nu

mă întreba de unde scoteam tablourile, desenele, acuarelele mele.

Lee Katz, regele puiului kasher, m-a sfătuit cu insistență să creez o „corporație", o societate ale cărei sarcini administrative și contabile să le aibă el. Aveam încredere în experiența lui. Avocații săi mi-au fabricat o companie legală dar, pentru a afirma, a consolida hotărârea noastră, m-a prezentat bancherilor săi și mi-a obținut *illico* un împrumut de douăzeci de mii de dolari. Lee nu știa că eu făceam într-o noapte un Picasso de valoarea asta și că în seara următoare refuzam această valoare. Eram un jongler. Forța mea stătea în repeziciunea mea, în suplețea mea, în îndrăzneala mea; aceea a lui Lee era în prietenii săi. Era forța ghetoului, a lobby-ului (grupului de presiune) evreiesc. Eu nu eram evreu, dar la urma urmelor aș fi putut fi. Lee îi mulțumea lui Dumnezeu că e evreu, la sinagogă, eu în fața pânzei îi mulțumeam lui Dumnezeu de-a fi într-o zi Picasso, în cealaltă Chagall. Totul era bine. Lee credea că eram evreu și eu nu spuneam nimic care să-l poată face s-o creadă, repetându-i mereu ceea ce putea să-l determine să creadă că contrariul era fals, eram misterios și totodată talmudic.

– Lee, dacă ai fi avut o soră, i-ar fi plăcut puiul?

– Știi povestea cu heringii? (Lee adora poveștile cu heringi, și prefera acele *schmalze herrings* odiosului său pui albicios.) Un tânăr se duce la piață și vede pe un afiș heringi cu zece copeici. Cere doi. Dar la ora asta nu mai sunt heringi. Se duce la un alt negustor care vinde heringi cu cincisprezece copeici. Se plânge, căci îi văzuse în altă parte cu zece. „Trebuia să-i cumperi de acolo", îi spune negustorul de pește. „Nu mai erau", răspunde Lee, sau tânărul. „Dacă n-aș mai avea nici eu, i-aș da și eu cu zece copeici", răspunde negustorul de pește.

Și Lee izbucnea într-un mare hohot de râs care se ter-

mina cu o tuse bronșică datorată consumului exagerat de havane de proastă calitate.

Anne-Marie ținea la prietenii noștri. Noi nu ne manifestam niciodată superioritatea de masculi latino-americani, ei erau întotdeauna delicați. Mi se părea că delicatețea mea față de ea consta în mare parte s-o las liberă fiind discret, făcându-mă uitat. Noi eram, mi se pare, un cuplu straniu și grandios, ea o prințesă din Extremul Orient, eu un sultan levantin, cu pântece mare. Râdeam adesea, pe vremea aceea. Râsete, hohote de copilărie. Tot mereu jocul. Azi nu mai râd așa de des, și nu râd în joacă, ci din cauza jocului. Fără nici o amărăciune. Fără remușcări, fără regrete. Am trecut la alte lucruri și am pus în ordine tablourile.

Urmare de poveste evreiască. Bancherul mi-a oferit un loc în birourile sale. Compania mea s-a numit Trianon, fiindcă tatei îi plăcea să se plimbe în grădinile de la Versailles, și atingea cu voluptate marmura roz a acestui palat. Președintele, care nu cunoștea palatul Trianon, și puțin îi păsa de asta, era un prieten, Kramer.

Eram o echipă heteroclită și omogenă. O societate. Înțelegeam cum mergeau afacerile în America. Nu eram american, nici americanizat, ci un hibrid curios și transplantabil între amatorul de cuscus berber și mâncăul de heringi grași. Mâinile mele pictau hotărât franțuzește, capul meu raționa ca în Wall Street. Nu urmăream cursurile nici unei burse. Computerele de-abia începeau să apară. Niciodată n-aveam să folosesc limbajul Basic, Cobol, Fortran, Pascal, dar știam câteva boabe de latină, poezii de Ovidiu și de Vergiliu. Ovidiu și Vergiliu, în Queens, erau niște prieteni foarte siguri împotriva deteriorării memoriei mele europene.

E sigur că aveam o plăcere răutăcioasă să fiu goi la evrei, evreu la goime, un american la Paris și un parizian la

New York. Nu se știa de unde veneam. Eram acel „Little Gatsby" al anilor 60. Cu apartamentul ăsta de două camere în Queens. Zgomote de metrou, de la Highway. Niște pușți tâmpiți care scoteau urlete de sirene cu fluierele lor furate. Și muzica tranzistorilor pe care n-o mai înțelegeam, nu mai ascultam muzică aproape deloc și uneori regretam, dar în majoritatea timpului mi-acordam un certificat de bună purtare, pentru că muzica pe care o iubeam, și apoi toate muzicile adevărate sunt aproape de inimă și de lacrimi. Le asculți cu lacrimi. Chiar notele de pe partituri seamănă cu niște lacrimi.

Era o perioadă, 65, în care nimeni nu voia să plângă.

Nici măcar vietnamezii. Ei strecurau sub picioarele vitejilor *good boys* capcane pentru pantere, cu spini. Ceilalți replicau cu napalm. Chipuri și imagini văzute în fotografie, nu în pictură. Masacre, oroare și rușine, rușine. America nu știa, dar rușinea venea spre ea ca un talaz din adânc.

Bernard, care și-ar fi agățat cu plăcere câteva capete de soldați vietnamezi de umerașul său, întâlnise la Vincent „Dracula" Price, un *mister* Verkauf, de la magazinele Korvett. Mare lanț de magazine americane. Totdeauna se întâmpla ceva la galeriile Korvett, arta era ceva de care nu te puteai lipsi atunci. Se va putea oare să te lipsești într-o zi? Verkauf voia să deschidă un departament „de artă". Arta sau porcul era în mod hotărât pentru el același lucru, unul *kasher*, cealaltă nu. Dar ambiția lui Korvett, un Edouard Leclerc american, era să provoace o scădere bruscă a prețurilor, să vândă cu preț redus față de galeriile importante. Acel Chagall–Korvett avea să pornească ca un William Saurin fără etichetă. Eram destul de departe de emoțiile unui artist.

Nu-mi plăceau oamenii ăștia, ei au venit să mă vadă, am fost foarte distant.

– Nu știu cine sunteți și nu țin să vând.

Nu știam că Verkauf era președintele unui imperiu. El o știa și răspunsul meu l-a stupefiat. Nici chiar Verkauf numărul trei nu-i vorbea astfel. El și-a strâns nodul cravatei mai tare și zâmbetul i-a dispărut de pe buze și mi-a fixat o întâlnire. Eu îmi făceam de lucru cu carnetul meu de adrese, cu agenda. Ne-am înțeles asupra unei date. Mi-a strâns mâna, și din această strângere de mână americană, „sinceră și cordială", am ghicit că nu-i plăceam dar că avea nevoie de mine.

– Anne-Marie, pariu câștigat. Sunt Rockefeller!

– Și ce-o să facem acum cu Picasso?...

L-am revăzut pe Verkauf peste trei zile, la cel de-al treizeci și treilea etaj al unui imobil– un zgârie-nori – desenat de Hergé în *Tintin în America*. Biroul mai degrabă vast era tapetat cu un tapet verde ca migdala care contrasta cu costumul albastru-petrol al lui Verkauf. Omul de la galeriile Korvett își pusese niște ochelari cu o montură groasă de baga. Lumina care invada încăperea era de-un galben moale, vag grețoasă, care te îndemna să ieși imediat ca să iei aer. Căldura era insuportabilă, instalația de aer condiționat fiind defectă și Verkauf se enerva la telefon cerând ca niște servicii competente să facă ceva, pentru Dumnezeu!

Adusesem o parte a colecției mele, un eșantion. Văzând unicul tablou care „decora" biroul, am început să mă îndoiesc de convergența gusturilor noastre artistice. Era un foarte prost portret al unui bărbat de vreo cincizeci de ani care trebuia să fie fondatorul imperiului Korvett, dacă nu cumva era vorba de Abraham Lincoln însuși.

– Am cunoscut un Stein, îmi spune Verkauf, la Paris, Joseph Stein, vindea impermeabile și se ducea la *Schule* în cartierul Marais.

– Impermeabile? Interesant. Nu. Nu cunosc. Sunt mai mulți Stein care merg la *Schule* în cartierul Marais.

Acest Verkauf, ca un mare număr de evrei americani, credea că Parisul era un *stettl* (orășel) unde toți evreii erau veri, și grăbiți să emigreze în Israel sau la New York. Mă trata ca pe un liliputan.

A apăsat pe un buton și un întreg consiliu de administrație a năvălit pe ușa batantă dublă, ca să se alinieze într-un perfect semicerc în jurul biroului, ca o echipă de handbal pe zona ei de țintă. În „zonă" eram portarul. Întrebările au fost ca niște mingi trimise neregulamentar, liftate, fără vlagă.

Consiliul nu era de acord în unanimitate în ceea ce privește necesitatea deschiderii unui departament „Artă" în marile magazine. Era mai bine să mărească raionul de lenjerie, să deschidă o băcănie chinezească, să valorifice femeia și confecțiile. Verkauf n-a scos o vorbă. Telefona ca să i se repare aerul condiționat pentru care cheltuia mai mult decât pentru douăzeci de funcționari care ar fi făcut vânt cu evantaiele sau cu ramuri de palmieri, pentru Dumnezeu, voia servicii competente!

După ce tot consiliul terminase să înșire niște subtilități și vorbe de clacă și niște digresiuni pline de umor, Verkauf s-a ridicat și a propus să ne arate locul pe care-l alesese ca să-mi instaleze galeria. Nu era aer acolo, dar dacă ar fi fost, ar fi fost o încrucișare de curente de aer, între teancuri de valize și munți de cosmetice.

– Ce părere aveți, domnule Steen? a întrebat Verkauf, destul de mulțumit de proiectul său. (Îmi spunea Steen, alții îmi spuneau Stène, iar alții Schtein – trei moduri de a mă numi care mă defineau mai puțin decât interlocutorul meu.)

– Hmmm... Valize, cosmetice... Îmi place această simbolică a călătoriilor și a machiajului, a deghizării... Dar sunt obligat să vă sfătuiesc să nu puneți galeria în locul acesta îngust, care nu prea se potrivește cu strălucirea care-o

va cunoaște departamentul nostru de „artă" peste câțiva ani, peste câteva luni. Ca și când ai planta porumb pe balcon. Nu. Îmi trebuie loc, amploare, aer.

– Aer. Aveți dreptate, domnule Steen. Ne trebuie aer. Cred că avem asta, aerul condiționat trebuie să funcționeze acolo... Și faceți ceva aici, pentru Dumnezeu, a telefonat pentru ultima oară serviciilor competente.

Și în marea viteză a Cadillac-urilor am plecat cu toții la sucursala din Douglastown, cartierul aristocratic și rezidențial al unui mare număr de miliardari. Miliardarii nu sunt nici ei mai pasionați de artă decât săracii, dar ei fac curte artiștilor, pe când săracii n-au încredere în ei. Magazinul era foarte elegant, mai mic dar mai îngrijit, și aerul condiționat zumzăia voluptuos. Observam localurile, oamenii; le atingeam. Eram cel care știa. Cercetașul pe jumătate piele-roșie, pe jumătate vânător care pune capcane, fără de care tunicile albastre s-ar rătăci în câmpiile cu bizoni. Descoperitorul de izvoare în deșert. Oracolul din Delfi. Regele nu-mi era văr, nici Rockefeller, și mai puțin încă Joseph Stein, vânzătorul de impermeabile de la Paris, din cartierul Marais, rue de Rosiers.

– Inutil să transformi o parte a magazinului, spun. Să nu vă atingeți de el. Mai degrabă puneți să se construiască o anexă pe acoperiș. Să ne înălțăm. Galeria asta, pe acoperișul dumneavoastră, va fi cea mai frumoasă firmă a dumneavoastră, firma dumneavoastră de neon glorioasă! Cartierul e ideal, imobilul e superb! O să facem lucruri mari împreună, Eugène.

Verkauf a fost oarecum surprins că i-am spus pe nume.

– Împreună, David, împreună, a răspuns zâmbind, dar în vorbele lui banale era o vagă amenințare, sau mai degrabă o limită ambiției mele. Eram o *team* (echipă). Picasso era calul, eu jocheul și Korvett proprietarul. Așa stăteau lucrurile, și la sfârșitul după-amiezii, aerul

condiționat funcționa în toate magazinele Korvett, și Verkauf îmi spunea Dave și eu îi spuneam Gene.

M-am întors acasă cu un buchet de patruzeci și nouă de trandafiri albi înveliți în ziar și puțin cherchelit. Hoinărisem prin baruri, euforic. Anne-Marie stătea apatică în salon, copilul plângea în cameră, am lăsat florile în antreu, pe-un scaun strâmb. Nu stau pe nimic așa de bine ca pe scaunele strâmbe, dar Anne-Marie voia balansoare, fotolii Chippendale, șezlonguri, hamace, o viață mai bună și mai echilibrată. La urma urmelor era femeie. Ea nu se hotărâse să-și conducă barca spre furtuni și avea rău de mare.

– Ce-i cu tine, Mary-Ann? (Îi spuneam așa, când era întoarsă pe dos.)

Ea s-a smiorcăit, i-am împrumutat una din acele batiste oribile în carouri, pe formatul ștergarelor de bucătărie, pe care le aveam întotdeauna la mine și-mi deformau buzunarele celor mai luxoși pantaloni.

Trebuie să mărturisesc că totul era urât în jurul nostru și picturile lui Picasso, lui Chagall, pe pereți, nu erau în forma lor cea mai bună, nici ele, agățate strâmb, repede și prost. Unele ar fi cerut chiar un retuș. Nu era momentul.

– A fost bine? a întrebat.

– Cât se poate de bine, cât se poate de bine.

– Totdeauna e cât se poate de bine. Nu suntem împreună la bine și la rău, ci la cât se poate de bine și cu atât mai rău. Micuța a urlat toată ziua, David. Fă ceva. Ești tatăl ei.

M-am dus să iau fetița în brațe, legănând-o încetișor, un prunc, pruncul meu. Cât era de frumoasă! Tot mai plângea, dar nu așa de tare. Anne-Marie s-a sculat. Și a pus mașinal apa să fiarbă pentru un ceai fierbinte.

– Te-ai dus să bei undeva, sau aveai ce-ți trebuia la tine?

– Am băut numai câteva pahare de Martini la Marlowe's.

– Mai e chelnerița aceea?

– Pete mă servește chiar el, dar chelnerița cu sânii mari e tot acolo și palmierul din plastic translucid. Unde vrei să ajungi, pentru numele lui Dumnezeu, nu-i aer aici!

Anne-Marie s-a pornit să plângă cu hohote violente, un torent de exasperare și de dragoste contrariată. Fericirea noastră era o pictură perfectă, dar proaspătă, pe care tocmai se așezase o muscă. Neliniștea. Nu neliniștea sticleților, a experților, a ilegalității. O altă neliniște. La douăzeci și unu de ani, Anne-Marie descoperea anxietatea care te roade. Deci gelozia. Angoasa. Și într-un anumit mod, moartea care-ți dă târcoale.

– Strânge-mă în brațe, David, să nu-mi faci rău niciodată.

– Mai mult frică decât rău, Anne-Marie.

Asta era adevărul. Cu atât mai adevărat cu cât în mod curios fac economie la minciuni. De fiecare dată când un adevăr, fără a fi bine de spus, poate fi spus, îl spun. Un mincinos, ca și un falsificator, trebuie să amestece adevărul cu falsul, e aceeași țesătură, aceeași culoare. Toate romanele sunt niște minciuni plauzibile. Toate operele de artă. Adevărul e atunci când asculți Mozart. Realitatea, atunci când oprești sonorul și asculți strada. Oare Anne-Marie o știa? Oare știam eu să i-o spun? Am făcut dragoste, tocmai pentru că nu știam ce să spunem.

În pat, sub cuvertura matlasată, grea, în plină vară. Lângă pat, un mic ventilator. Cecilia tace. Și al tău, nu al meu. Râsete de copii. Fericiți ca înainte, ca totdeauna. Povestește-mi.

– Am două povești. Adevărul și realitatea. Adevărul e că Israelul este în război. Închipuiește-ți. Toate țările arabe împotriva Israelului. Moshe și David sunt niște vânători de prime israeliți. Parcurg teritoriul, deșertul, în căutare de palestinieni feroce, de bandiți. Zile și nopți, patruzeci de zile și patruzeci de nopți. Nimic. Contul lor la bancă e secat

ca deșertul. Nu știu dacă suferă din cauza setei sau din cauza contului lor pe roșu de la banca Leumi. Adorm posaci, în deșert, cu pistoalele lor mitralieră Uzi lângă ei, ca niște idoli, ursuleți de pluș din copilărie. Dimineața, un soare roz, și în jurul lor mii de palestinieni. Înarmați până în dinți. Niște ucigași. Niște lupi. David se trezește și constată că sunt încercuiți. Îl bate pe Moshe pe umăr. „Trezește-te, Moshe, suntem bogați!"... Nu râzi? Realitatea este că lucrez pentru Korvett. Se servesc de mine, de competența mea, de achizițiile mele. De legătura mea cu Maeght via Bernard. Beurnârr, cum spun ei. Mă plictisesc așa de tare că-mi vine să distrug tot ce spun și ce ating ei. Uneori nu știu de ce îi iubesc. Fără îndoială pentru că-mi oferă o havană chiar în momentul în care am poftă să fumez o havană. Korvett, în fine, Verkauf, ei știu ce-o să fie piața picturii. O mică bursă, care poate deveni mare. Prevăd un *boom* pe douăzeci, treizeci de ani. Americanii au nevoie de cultură. Evreii vor cumpăra opere de Chagall, ceilalți, foarte sensibili la arta modernă, se vor repezi la această reînnoire numită Picasso, care le seamănă așa de mult. Picasso e un catalan newyorkez și n-o știe. Ei fac un efort. Și sunt destul de șireți ca să nu despoaie clientul, n-o să vândă la preț dublu ci vor calcula niște mici marje de beneficii. Doar minimum.

– Dac-ar fi să cumpăr, spune Anne-Marie, aș prefera să cumpăr de la o galerie.

– Vor să-și bată joc de galerii. Fac aceeași treabă, dar soldează. Vând ceea ce e autentic la prețul falsului. O să vândă falsul la prețul falsului majorat. Nici o grijă. Vor avea ștampila lor de autentificare. Au încredere în mine, ei cred ce spun. O să-i fac să-și piardă o grămadă de timp. Îi am la mână. Eu îi spun Gene. El îmi spune Dave.

– Ai cumpăra un Miró de la Galeries Lafayette?

– Nu sunt încă destul de american.

– Nu te-ai săturat de rahatul ăsta? Cine suntem noi?

– Ăsta nu-i un rahat, e America și noi suntem doi pești în apă. Ascultă. Micuța a tăcut de tot.

– Și tu. Nu-mi mai spui povești frumoase. Nu-i vorba decât de lovele. Tu, tu voiai să pictezi? Du-te să vinzi pardesie, impermeabile.

– Ei, drace. Am un văr așa, Joseph Stein, el merge la *Schule* în cartierul Marais. Tu nu mă iubești.

Ea și-a tras cuvertura matlasată pe ochi, și lacrimile au ieșit de sub cuvertura matlasată, atunci m-am dus să mă plimb, cu Cecilia în brațe. Simțeam cutremurul, cutremurarea sufletului. Un tip căruia tonomatele îi cântau că vremurile erau pe cale de-a se schimba. De-a se mișca. La fel ca sânii mari ai chelneriței, la Pete. Ea mi-a vândut un exercițiu de cinci minute în timp ce barmanul o zgâlțâia pe Cecilia ca pe un shaker. Era cât se poate de bine. Totul ar fi putut fi excelent.

Înțelegeam atitudinea lui Anne-Marie, dar ea mă deranja, în majoritatea timpului. Frecventând gospodinele din Queens, mândră de copilul ei, carne din carnea ei, mă trata ca pe un gangster, o mamma, tu n-ai să faci niciodată alte prostii. Rahat, aveam de lucru. Nu voiam ca Anne-Marie să ajungă în cele din urmă în papuci de casă și halat de lână pufoasă, nici Cecilia în Babygros de culoare verde ca mărul din plastic. Era o dragoste ambiguă. Nu ne mai uitam unul la altul, nici unul și celălalt în aceeași direcție, ea se uita la copilul nostru, care se uita la mine când mă întorceam acasă, și eu mă uitam în sus, la ceea ce era frumos, eu aveam dreptate. Totdeauna am avut dreptate. În America mi se spunea că emblema francezului era într-adevăr cocoșul, cel care cântă când e cu picioarele în rahat.

Eu aveam picioarele încălțate cu pantofi de lac seara, făcuți de comandă.

Verkauf, Gene, mi-a cerut să animez și mai ales să

organizez petrecerea pe care o dădea Korvett pentru deschiderea galeriei.

– Gene, poți conta pe mine.

Uneori, când eram numai noi doi, își scotea ochelarii cu ramă groasă de baga și atunci avea ochi frumoși. America în spatele imenselor paravane de baga avea un suflet frumos.

Serata a fost sublimă. Uvertura de Mozart la saleuri și icre negre. Un mare bufet pantagruelic în sunetele muzicii *country* pentru pateu și rock pentru fripturile umplute. Vinuri franțuzești. Șampanie în fine, pe arii de operă. Amestecul Callas–Moët și Chandon a făcut minuni.

S-a aflat, s-a vorbit despre asta. S-a vorbit despre mine. Îmi luase oarecare timp, pierdusem câteva kilograme, dar câștigasem în greutate.

Întâlnisem tot ceea ce piața newyorkeză avea ca vânzători, mai mult decât avea de vânzare. Eram parte la acțiune, cum se spune, dar nu dădeam nici o lovitură, nimic. Adesea mă întâlneam la Pete cu chelnerița cu sânii mari și barmanul care-și agita vasul.

– E rândul meu, spunea el, adică al patrulea. Încă trei și doza mea gratuită.

O să mă întorc acasă puțin beat, poate că tare beat, și scenele aveau să înceapă din nou. Atâta vreme cât aveam autoritate asupra lui Anne-Marie, asta putea să reziste. Și rezistam și eu. Viața mea nu era o ascensiune, era un montaj.

– Pare foarte singur, în seara asta, spunea chelnerița cu sânii mari.

Mă trăgea de nasturii și de fermoarul de la pantaloni până la o cameră unde nu se aflau decât sânii ei mari și eu. Un dialog de nebuni.

– Bună ziua, sâni mari, eu sunt aluatul pentru *chou*-uri.

– Eu sunt clătita neroadă–neroadă, pe unde mă umpli?
– Să facem ca de obicei, îmi place obiceiul.
– Am mai multe găuri în sacul meu.

Vulgaritatea era punctul nostru comun de legătură. Mă detașa de Anne-Marie. Voiam să mă culc cu fata asta și-o făceam atunci când ea nu voia. Ea spunea „ai" așa cum se spune bună ziua în americană. Ea voia să facă mai mult sau prea mult, dar eu nu prea eram amator. Din când în când îi spuneam să termine cu circul, cu frenezia. Avea o anumită frumusețe. Toată lumea are o frumusețe. Ea era o mie de tablouri și cei doi sâni ai ei două mii de splendori. Zece mii de pictori în atelier expunând-o în detaliu. Negustori de carne și de picturi.

Mi-era din ce în ce mai greu să lucrez acasă. Anne-Marie trăia în ritmul Ceciliei, mi se pare, și eu trăiam ca un nebun, între compania mea Trianon, magazinele Korvett, și comenzile mele de asigurat. Pictam noaptea, când familia dormea, și ziua, între două întâlniri. Nu voiam să se creadă, ca la Roma, că eram pictor eu însumi, nici măcar un pictor de duminică, un amator. Nu agățam pe perete decât un minimum de pânze, și la fiecare vizită – și acestea erau din ce în ce mai numeroase – Anne-Marie mă ajuta să-mi ascund materialul: tuburi de culoare în frigider, hârtie Canson sub pat, foi de toate dimensiunile, pensule în dulap. Cel mai rău era mirosul de pictură în ulei, insistent, agresiv, persistent. Asta puțea, și era evident ca în apartamentul unui mare fumător, căci mirosul se încrustează. La cel mai mic apel la sonerie, alergam ca un nebun prin tot apartamentul cu deodorantele mele. Văzut din exterior, era burlesc, dar, din punctul meu de vedere, era dramatic. Lucrul de care eram cel mai mândru, munca mea de pictor, o făceam cu un ochi în spate, la pândă, ca un hoț. Îmi spălam și-mi tot spălam mâinile, peste tot pe unde mergeam mă repezeam la chiuvete, verificam urmele de culoare pe sub unghii, chiar și în

păr. Totul mergea cât se poate de bine, și repede. Foarte repede. Dar aveam fără încetare impresia că pierd ceva, că las ceva în urma mea. Mă uitam în urmă și o vedeam pe Anne-Marie, ea se străduia să zâmbească. Poate că nici nu se străduia, la urma urmelor, nu știu, o înțelegeam mai puțin. Nu Cecilia era aceea care ne despărțea, ci New York-ul, orașul ăsta, viața asta.

– Ai necazuri, David? m-a întrebat Lee Katz.

– Eu? Glumești! Totul merge bine.

– Menajează-te. Ești tânăr, nu te speti.

– Puii vor fi întotdeauna pui, și-o să existe totdeauna niște rabini să-i binecuvânteze. Pictura, asta merge, vine, urcă și coboară. Un imbecil poate decreta mâine că Picasso nu valorează nici cât cuiul ca să-l agăți pe perete, un alt imbecil o să-l urmeze și eu voi rămâne cu un stoc de Picasso în brațe!

– Tu vorbești astfel despre artă? Pot să te scap de-o greutate. O să intru în compania ta.

– Tu? Dar puii?

– Sunt destul de mari ca să se descurce fără mine. Minnie a primit de curând o mică moștenire. O să plasez banii ăștia în compania ta, dacă vrei. Pun cincizeci de mii de dolari.

Nu știam de ce venise să mă vadă cu o papornițăă caraghioasă din plastic galben, dar a scos din ea teancuri de bancnote verzi învelite în ziar. L-am numit pe loc președintele companiei și în avântul meu l-am invitat să vină la mine la cină, cu soția.

Anne-Marie a pregătit o masă excelentă, eu am deschis câteva sticle bune de vin franțuzesc; eram cu toții foarte destinși. În fine mă simțeam aproape de Anne-Marie, și de mine însumi. Nu trebuia să mă las îmbătat de succes, dus de angrenaj.

Lee s-a uitat îndelung la cele câteva tablouri pe care le

lăsasem pe pereți, așa am crezut mai întâi, în realitate se uita la pereți.

– Nu vă simțiți cam la strâmtoare, aici, toți trei? a spus în cele din urmă.

– Abia se poate respira, am spus, dar n-am prea avut timp să respir în ultima vreme.

– Pot să vă ofer ceva bun, chiar foarte bun, spune Lee, un apartament spațios la etajul opt, pe Park Avenue.

Chipul lui Anne-Marie s-a luminat. Park Avenue? Ultraselect. Ne-am instalat peste câteva zile, părăsind fără regrete acel Queens și Rego Park. Vecinii noștri erau persoane remarcabile: domnul Rossuk, unul din așii galeriei Wildenstein, Pauline Trigère, mare casă de modă, Edward Gilbert, un bancher abil până când a fost amestecat într-un scandal financiar care avea să-l ducă în America de Sud, apoi la *Tombs*, o închisoare din New York, pe care aveam s-o cunosc și eu, ironie a sorții, fidelitate a vecinătății.

Anne-Marie a cheltuit vreo cincisprezece mii de dolari cu decorarea apartamentului, ceea ce, la urma urmelor, era rezonabil pe Park Avenue, cu atât mai mult cu cât a făcut-o cu mare pricepere. Park Avenue numărul 525 nu era numai adresa noastră, ci și aceea a galeriei Trianon. Cu asemenea adresă, nu mai aveam nevoie nici de Empire State Building, nici de Champs-Elysées. Nimerisem în careul cel mai bun al jocului Monopoly, și n-aveam decât să așteptăm la casă. Unul dintre cei dintâi vizitatori a fost Eugene Verkauf, foarte impresionat de *standing*-ul nostru cel nou, încât ne-a comandat pe loc tablouri în valoare de optzeci de mii de dolari.

În ciuda comenzii importante, simțeam că Verkauf nu avea încredere în mine, nu ca falsificator, ci în calitate de curtier. Credea că fac bani pe spinarea lui Korvett, și era hotărât să reducă marjele beneficiilor mele.

Iată cum pisica își mușcă coada: i-l prezentasem lui

Verkauf pe Robert Horn, de la Graphis Gallery, și ei s-au împrietenit destul ca să facă afaceri împreună. Horn i l-a prezentat pe Abe Lublin lui Verkauf, care a cumpărat de la el un splendid Chagall, apoi altul, în total cinci Chagall.

– Ce crezi despre achiziția mea, Dave?

– Hmmm... Reușită, foarte reușită.

Toate picturile erau făcute de mine. Evitam cu o atenție scrupuloasă, cu precizie de aurar, să încarc departamentul „de artă" de la Korvett cu falsurile mele, și ele mi se întorceau în galop, ca un lucru firesc. Nu-mi prea plăcea ca Verkauf să cumpere picturi fără să mă consulte, pe de o parte, și mai ales detestam faptul că falsurile mi se aduceau înapoi chiar mie, ca și când asistenta socială îi înapoia unei mame rele copiii părăsiți pe rogojini.

Niște norișori, într-adevăr, pe-un cer albastru și roz. Nu mai era vorba să mă-mbăt cu bourbon la Pete, nici să mă leg de oricare pereche de sâni. Era o viață nouă, o nouă lună de miere cu Anne-Marie. Voiam o mulțime de copii ca să-i vedem alergând, să-i auzim râzând în apartamentul nostru de lux.

Mă organizasem la perfecție, neezitând să închiriez o garsonieră pe First Avenue ca să-mi fac atelier. Gata cu mirosurile urâte, nici nu mai riscam să pătez cu culori mocheta noastră albă. S-a terminat cu teroarea la cel mai mic apel în interfon.

Era o problemă, faptul că eu câștigam enorm de mulți bani, dar cheltuiam și mai mulți. Nu puteam face altfel atât timp cât mă mișcam prin Jet Set, printre miliardari și negustori de artă. Trebuia să păstrez un mod de viață și o imagine cu pretenții. Primul lucru care nu se acordă decât celor bogați este respectul și atenția. Aruncasem costumele mele de o sută cincizeci de dolari ca să-mi refac complet garderoba cu costume de cinci sute de dolari. Eram obișnuiții restaurantelor Caravelle, Pavillon, și ai tuturor

celor mai bune restaurante franceze, ceea ce ne costa mii de dolari pe lună. Nemaisuportând taxiul, am închiriat o limuzină cu șofer cu cincizeci de dolari pe zi.

La bancă tot în roșu. Telefoane de la bancheri, de la creditori, de la furnizori. Răspundea Anne-Marie. Nu voiam să-i atac direct pe rechinii ăștia fără scrupule. Trebuia să mă apăr, să păstrez, „undeva" – pe First Avenue –, o parcelă intactă a mea, o anumită puritate, ca să continui să pictez, să învăț, să mă perfecționez, și să pot, într-o zi, să fiu pictor și mândru că sunt.

Credeam că pot să continui a mă cățăra liniștit, dar tavanul era mai jos decât crezusem. Eugene Verkauf a decis să înceteze achizițiile pentru galeria magazinelor Korvett. Fără îndoială că avea dreptate, fiindcă acolo nu mai era loc, făcusem plinul. Nu mai era vorba decât să lucrez una după alta, să înlocuiesc o pictură cu alta. Epoca de aur se terminase. Aș fi putut prevedea acest lucru. N-o făcusem, și neglijasem în ultima vreme celelalte galerii, curtierii, negustorii, colecționarii. Investisem prea mult în magazinele Korvett. Mă simțeam înșelat, trădat. Trebuia să încep din nou de la zero, și mai de jos încă, fiindcă îmi făcusem dușmani.

Abe Lublin, în special, nu era o vulpe bătrână ușor de îmblânzit. Mă loveam neîncetat de el, găsindu-l peste tot în drumul meu. Îl simțeam gata să-mi facă vânt pe scară, și când îmi strângea mâna, îmi număram degetele după aceea ca să mă asigur că nu-mi furase vreunul. Mai degrabă decât să-i vâr un cuțit în spate, care a fost prima mea intenție, i-am revândut la un preț mai mult decât interesant câțiva Chagall, foarte reușite, mult mai mult decât o treabă de artizan. El a părut să aprecieze gestul. Chestiunea autenticității picturilor nu se punea, singurul lucru care-l interesa pe Abe Lublin era cota de beneficiu pe care ar scoate-o revânzându-le. Un negustor abil nu se lasă înșelat cumpărând fal-

suri, dar e sigur că-l înșeală pe cel care-i vinde cumpărând la preț scăzut, pentru că oricum va obține un beneficiu important după aceea. Va putea spune pe-un ton confidențial:

– Pictura asta de Bonnard am avut-o pentru o îmbucătură de pâine.

Sau:

– Guașa asta de Picasso mi-a vândut-o ieftin fiul drogat al unui miliardar ca să obțină imediat bani lichizi.

Singurul obiectiv nu e cel de-a poseda o pictură, ci de-a ști mai înainte de-a o dobândi cui i-o vei putea vinde la preț dublu. Probabil că Abe Lublin a avut un profit din achiziția picturilor lui Chagall, pentru că mi-a comandat altele în mai multe rânduri. El mi-a prezentat pe un anume Irwing Yamet, cu pielea cenușie și chip viclean, cu ochi galbeni. Acest Yamet punea întrebări despre pictură, despre piață, despre prilejuri favorabile, vizita des galeria Trianon și privirea lui galbenă murdărea picturile. Nu aveam încredere în Yamet, în Lublin și în portarul imobilului nostru. Numai șoferul limuzinii mele era un băiat de treabă, pasionat de mecanică și de base-ball, ignorând până și numele lui Picasso.

Lublin părea că se joacă cu mine.

– David, unul din marii mei clienți canadieni sosește mâine dimineață, pleacă mâine la prânz, și vrea neapărat să-i descopăr trei Chagall din perioada rusească. Și-a vârât în cap să aibă trei picturi de Chagall făcute în Rusia după Revoluția din Octombrie dar anterioare plecării maestrului în Franța. Nimeni nu poate avea asta! Nu-i așa, David?

Îmi cerea pur și simplu să fac un triplu salt periculos cu mâinile legate la spate.

– Dumneata poți spune că ești băftos, Abe, norocos afurisit, am exact ceea ce-ți trebuie.

De îndată ce-am închis telefonul, m-am repezit la

toaletă ca să v ıit. Mi-era frică. Nu de Lublin, nici de canadianul său, ci de mine. Eram într-adevăr regele cretinilor? N-aveam nimic gata. Eram livid când am sărutat-o pe Anne-Marie și pe Cecilia, și am șters-o pe First Avenue, atelierul meu secret, garsoniera mea vinovată, tripoul meu de pipăit tuburile de culoare.

– Aveți vreun necaz, domnule? a întrebat șoferul.

– Ce-i zgomotul ăsta în motor?

– Nu-i zgomot în motor, domnule.

– Tocmai. Un motor care nu face zgomot este obligatoriu defect. Să repari chestia asta.

– Pot pune un tranzistor sub capotă ca să facă zgomot, dar nu-i prea înțelept.

– Cine îți cere să fii înțelept? Ce, eu sunt înțelept? Trei Chagall din perioada rusească! Într-o noapte!

– Renunțați la ruși, domnule, ei se pricep la zgomotul din motor.

Și eu aveam un zgomot în motor, în piept. Din fericire nu-mi tremurau degetele. Eu umblam cu dinamita, conștient că țes sfoara care mă va spânzura în cele din urmă. Am făcut cei trei Chagall; încă un al patrulea, și mi-aș fi înmuiat penelurile în whisky. Livid, i-am livrat picturile lui Lublin.

– Ai probleme, David?

– O noapte de orgie, Abe, s-a deschis un nou club în Greenwich Village.

– Ești tânăr, profită de asta. Aceste picturi de Chagall sunt superbe. Întreaga stângăcie simulată a maestrului, ca și când și-ar bate joc de public ca să-l servească mai bine, nu, David?

– Nu pricep nimic din psihologia pictorilor, Abe, văd picturi, vând picturi, dar nu-s în stare să spun de ce Chagall a pictat acest oribil cocoș roșu, și nici nu-mi pasă de altfel. Poate că-i plăceau cocoșii, nu-i așa, Abe?

I-am lăsat cele trei picturi ca trei scrisori la poștă. El m-a părăsit cu un zâmbet pe chipul lui ciudat, zâmbetul bunicului care e depășit de mașina unui nebun nervos și care-i spune „du-te să mori". Asta era exact impresia ce-o aveam. Mai purtam în buzunarul hainei mele o ștampilă de tipograf care-mi servise să fabric certificatele de autenticitate. Atenție, proaspăt vopsit. Un tipograf oarecare din cartier îmi făcuse o colecție de ștampile după fotocopiile certificatelor reale, autentice. O joacă de copil.

Când m-am întors acasă să mănânc l-am găsit pe Lee Katz în bucătărie în fața unei ridichi negre și o pulpă de pui.

Luase obiceiul să livreze el însuși picturile și desenele eventualilor noștri clienți. Nu acționa altfel cu operele lui Picasso decât cu puii săi, se credea obligat să laude marfa, calitatea, avantajele ei. Era totodată președintele companiei, și cel care făcea livrările. Asta îl amuza și eu însumi simțeam o anumită plăcere, Lee Katz era fermecător și înduioșător. Dar n-aveam chef să-l văd astăzi. Eram foarte obosit, nervos, avusesem chef să-l sugrum pe Abe Lublin ca pe un bătrân pui fără pene și mă sugrumam până la urmă eu în ițele, combinațiile și minciunile mele.

– Bună ziua Lee, ce mai faci? Scuză-mă, vreau să fac un duș, astăzi e prea cald, nu?

– Desigur, Dave, e prea cald. De ce nu vrei să vinzi picturile de Bonnard și de Dufy? Mi se propune pe ele un preț foarte bun.

– Prețul lor o să urce.

– Ele poate, dar noi coborâm. Lasă-mă să vând picturile astea de Bonnard și Dufy, și cumpărăm altele din beneficii.

– Mie îmi plac astea.

Erau autentice, cel puțin. Le cumpărasem eu însumi. Nu doream să mă despart de ele. Îmi dădeam seama că eram mai mult un amator decât un negustor, după cum

descoperisem că eram mai mult un interpret, un virtuoz, decât un falsificator. Evoluam în mediul artei, al picturii, în ilegalitate, dar în business-ul meu ca și în munca mea, rămâneam un marginal, un franctiror.

– David, lasă-mă să-ți vorbesc sincer, spune Lee, tu ești omul nostru de informare, specialistul nostru, tu ai privirea formată și flerul ca să găsești comorile. Dar ascultă-mă atunci când îți vorbesc despre afaceri și vistierie. E tot atât de sigur c-o să vindem picturile astea de Bonnard și de Dufy pe cât e de sigur că sunt președintele galeriei Trianon. Afecerile noastre stagnează. Nu critic costumele tale de lord englez, notele de plată de la restaurantele franceze, nici limuzina ta de rege negru, dar nu critica modul în care conduc afacerile noastre.

– Afacerile noastre? Dar afacerile noastre sunt ale mele. Au început înainte de tine și se vor sfârși după tine. Eu eram deja obișnuit cu Van Gogh când tu jumuleai încă curcanii de pene în baia ta din Brooklyn! Nici la păsări nu te pricepi deloc, n-ai fi în stare să deosebești un pui din regiunea Bresse cu labele negre de-o puicuță din regiunea Gâtinais și știi de ce? Pentru că nici puiul nu-ți place mai mult decât pictura. Ție îți place dolarul, Wall Street și soția ta fiindcă pregătește acel *gefüllte fisch* așa cum îl pregătea mama ta, Lee.

– Te-ai schimbat, David. (Ah! odioasa lui voce calmă, dură, așa-zis liniștitoare). Te-ai schimbat mult. Te porți ca un parvenit, e ciudat, fără bani erai distins, dar acum, în mobilele tale frumoase și în costumele tale de alpaca sau de vigonie, pari un mic gangster, un Al Capone, un Scarface, faci pe toată lumea să sufere în jurul tău și nu ești fericit.

– Știi de ce nu-s fericit, Lee Katz, pentru că sunt pisălogi ca tine în bucătăria mea la prânz când mă întorc acasă după ce am realizat o afacere grozavă. Am vândut trei rahaturi de Chagall, și tu vrei să soldezi picturile mele

de Bonnard și de Dufy? Dar cine te crezi?

În clipa asta a dat buzna în bucătărie Anne-Marie, se întorcea din parc cu Cecilia.

– Dar ce se întâmplă?

– Lee, spun eu, demisionează din postul său de președinte și părăsește compania, își recuperează miza și vâră în buzunar beneficiile substanțiale pe care le-a realizat la mine, se simte mai în largul său cu *yiddisch mamme* (mamele evreice) și târfele lor de rabini decât cu niște amatori luminați. Nu facem parte din aceeași lume. Tipul ăsta e un *schlemazel* (nenorocit), ne-ar îmbarca pe *Titanic*, chipurile să ne prezinte pe prietenul său Iceberg, vărul său din Brooklyn-banchiza.

– Dar ce-i cu tine, David? a întrebat Anne-Marie încruntându-și sprâncenele.

– Tu de ce-ți încrunți sprâncenele? Ia te uită, e unul care a depășit limita. V-ați înțeles? Vreți să mă înlăturați de la companie, așa-i? N-o să ajungeți prea departe. El vrea să vândă picturile mele de Bonnard și de Dufy, Anne-Marie, vrea să mă prade, exact așa cum familia evreiască a tatei ne-a prădat la moartea lui, au dat jos de pe pereți toate tablourile, unul câte unul, ca să le vândă la talcioc și să-și cumpere bonuri de Tezaur. Într-adevăr, frumoasă mentalitate. Nu-ți termini pulpa de pui, Lee? Ai auzit? Răscumpăr toate părțile tale, și tu pleci. Salut-o pe Minnie.

El n-a plecat imediat, blegul Avea pălăria pe cap, în bucătăria mea și în fața soției mele, era numai în cămașă, una din cămășile acelea care se vedeau peste tot, cu un imprimeu „discret" pe care îl reperai de la un kilometru și dovedea că petele de sub brațe sau autentice. Și eu avusesem încredere în el. Ce nebun!

– A plecat, spune Anne-Marie.

– Cine?

– Lee, prietenul nostru.

– N-am nici un prieten cu acest nume, de altfel, n-am prieteni. Singurii mei prieteni se numesc Picasso, Renoir, Léger, Braque și Matisse.

– Și te culci cu Marie Laurencin?

– Mă culc cu cine-mi place! Și când îmi place!

Am luat-o de mijloc, ea s-a ferit, ne-am prăbușit în bucătărie pe dalele albe ca de spital, clinică, azil psihiatric... I-am ridicat fustele. Ea nu țipa și la urma urmei, pe Park Avenue apartamentele au amortizare fonică.

Mi-era rușine stând pe-o bancă, în parc, la ora două după-masă, în căldură. Oamenii mergeau încet ca niște marțieni, dar nu știu dacă marțienii merg încet. Un tip cu păr ca de fată s-a așezat lângă mine. Avea trei cărți în mână, din care una de Rimbaud, ceea ce m-a surprins fiindcă nu era francez. El și-a aprins o țigară de hașiș și asta nu m-a surprins. Drogul începe să circule bine la New York, dar nu era vorba atunci nici de cocaină nici de *crack**. Drogul nu era violent și era antimilitarist. Tipul se uita drept în fața lui ca și când s-ar fi aflat pe malurile Gangelui și eu priveam drept în fața mea ca și când mă aflam pe peronul unui metrou parizian. Pe peronul celălalt un afiș lăuda frumusețea malurilor Gangelui, și un vagabond mă mustra. Un oarecare sau un profet. Oricum nu înțelegeam nimic din ce-mi spunea. Tipul cu păr de fată și-a scos pantofii, niște mocasini de piele moale cu franjuri, o fantezie de mohican. Atunci mi-am scos și eu pantofii de șevro făcuți de comandă. Șosetele mele de bumbac erau ridicole. O manifestație se auzea în depărtare, poate că nu chiar așa de departe. Era mai mult o chestiune de timp decât de metri. Lee Katz era într-adevăr un tip șic. Și Anne-Marie cea mai genială fată pe care o pot cunoaște în orașul ăsta de nebuni. Aveam cel

* Drog rezultat dintr-un amestec de cocaină și bicarbonat (N.Tr.)

mai reușit copilaș din lume, și zâmbitor. Un job, care mergea bine, și un mod de viață remarcabil și remarcat. Eram un senior, în șosete, pe-o bancă, da, un senior, puteam picta treizeci Chagall într-o noapte și face vânt celui mai bun prieten din șandramaua mea dacă voiam. N-aveam șandrama, sau mai degrabă n-aveam acoperiș la șandrama. Eram tot atât de liber ca tipul cu păr de fată. M-a bufnit râsul.

– Cum va fi timpul mâine? am întrebat.

– „Steaua a plâns roz în inima urechii tale".

– Frumos, urât?

– Timpurile o să se schimbe.

Bun. Încă un oracol din Delfi. Era o perioadă plină de profeți. Posturile și aparatele de radio se năruiau sub mesajele sibiline sau nu. Muzica o luase razna. Viața își pierdea sensul ei, ca să-l regăsească aiurea, se spunea. Iisus avea să revină. Un cuplu se distra pe peluză. Lee Katz, rahat. Trebuia să-l sun, nu, mai degrabă pe Minnie. Împăciuitoare din instinct. Pețitoare și repețitoare, remaieuză. S-o sun pe Anne-Marie. Să mă simt mai bine. Relaxat.

– Tu fabrici monedă falsă, îmi spune tipul cu păr de fată.

– Tu consumi fericire falsificată, spun arătându-i țigara.

– Noi n-avem timp să ne înțelegem deci, crede-mă, aleargă, ca acel copil în urma mingii, tu alergi în urma pământului, o minge de cauciuc pe punctul de-a exploda. Nu va rămâne nimic.

– Tu nu-i cunoști pe Bonnard și pe Dufy.

Restabilisem relația cu Lee Katz datorită aniversării lui Minnie. Trimisesem patru duzine de trandafiri albi plus una roșie pentru iertare. Trecusem împreună cu Anne-Marie ca o furtună pe la mica petrecere pe care o dădea.

Cerusem apă minerală mai degrabă decât alcool, vătămător, și nu mai fumasem havanele acelea cubaneze care începeau să-mi placă. Minnie era strălucitoare, cel puțin i-am repetat-o de zece ori, dar era tare grăsană, bea pe ascuns. Am rămas zece minute sau cincizeci, este același lucru, mă gândeam la altceva. Când Lee m-a servit cu apă minerală am udat florile și m-am servit cu o șampanie australiană demențială. Cu o cireașă în fundul paharului. Mă întrebam dacă nu era posibil să-i unești pe Picasso și pe Velázquez. Să organizezi întâlniri pe pânza pictată.

– N-am avut dreptate, Lee, dar puii sunt niște opere de artă. Agață zece pui pe-o pânză, ștampilată de acel *beth dinnh* din Brooklyn, și basta. Astăzi arta e această moarte, niște pui morți. Dar puii sunt copiii unor pterodactili și noi suntem copiii lui Velázquez, Goya, Bosch. Este același lucru. Privește mișcarea. Ea nu merge înapoi, nici înainte, ci de-a curmezișul, spre Asia. Este o renegare. Trebuie să reconstituim memoria.

– Ce spui, David? a întrebat Anne-Marie.

– Spuneam că ești frumoasă. Frumoasă în seara asta. Și frumoasă totdeauna ca Mona Lisa. E o chestiune de memorie. De fidelitate și de credință și de minciună. Minnie e frumoasă căci e aniversarea ei. Eu nu-s frumos, nu-s decât un medium, un intermediar. Știu ce vreau să fac, să transmit, și să repar, să renovez, să creez un suflu nou. Lee, tu care vinzi pui, mă crezi în stare să fiu o rotiță într-un sistem?

– O rotiță într-un sistem?

– Doar o rotiță într-un sistem, Lee. Ca și când n-ar fi decât aceeași pânză, căreia fiecare îi aduce un grăunte de sare sau o pată de culoare, o trăsătură, o urmă. Nimeni să nu fie departe de pânza asta, să trăiască acolo, chiar mic. Ca și când arta n-ar fi decât superbul monument al lumii întregi. Aș vrea un muzeu cu pânza asta enormă în care toți maeștri s-ar învecina!

– Singurul muzeu pe care-l cunosc eu, David, e Auschwitz. Minnie și cu mine am fost acolo acum șapte sau opt ani, asculți vântul, privești ceața, și atunci auzi cuvintele și vezi chipurile oamenilor. Vânt și ceață. Totul dispare, chiar și memoria ta. Minnie, ia o cupă.

– Trebuie să mergem acolo, Lee.

– Știi, tu trebuie mereu să mergi acolo, într-o zi îmi vei spune unde.

* * *

Peste trei zile. Sosește la mine, pe Park Avenue numărul 525, Fernand Legros, francezul. Păr lung și pălărie texană, îi mai lipsea o pană pe undeva. Am crezut c-o să mă facă să-i sărut ur.ul dintre inele. Culmea: era însoțit de Judy Garland, un veritabil geniu artistic, o bombă umană fără nici un farmec fabricat sau corespunzând unor pretinse canoane. „Bombă", vă spun. Perora într-un mod dezgustător.

În seara aceea dădeam un cocteil. Îmi place să ofer, dar nu-mi prea place să fiu stăpânul casei, obligat să se poarte civilizat și urban.

– Sunt nebun după vrăjitorul din Oz, m-a fermecat! spun eu.

– *Ovaire ze Rimbaud**, a murmurat ea fredonând.

– Pe dumneavoastră, zice Legros, vă credeam ziarist. Dar v-ați îngășat atât de tare.

Eu eram gras ca Orson Welles dar el slab ca un gât de pui de un metru optzeci. Cu pălăria pe cioc.

– Dansați cu Marilyn, credeam că sunteți Chazot!

– Îmi place să dansez. E un limbaj.

* Corect *Over The rainbow*(deasupra curcubeului). Titlul melodiei din filmul *Vrăjitorul din Oz*, interpretat de Judy Garland - eroina principală (N. Tr.)

În mediile artistice sau presupuse ca atare apărea rapid narcisismul. Existau locuri în care anii 60 anticipau anii 80. Fiecare pentru el și în ceea ce-l privește. Acest Legros, cu pălăria și inelele sale, un *nightclubber* demn de Palace, de Bains-Douches. Un avangardist vânzând vânt. Un bidon găurit, o pompă de dolari.

– Vă amintiți, îmi spune, un milion de dolari!

– Cumpărați?

– Vând. Cumpăr în timpul meu liber, vând atunci când câștig. Dumneavoastră aveți lucruri interesante, tot orașul vorbește despre asta.

A căzut în extaz în fața unui Chagall, ca și când Chagall era preferatul meu, maestrul meu inconștient.

– Cu toate că e Chagall un pictor mediocru, ba adesea chiar prost, pictura asta e o capodoperă. Îți vine a crede că nu-i făcută de el, ci de vreun elev obscur.

– Ca fiecare, Chagall este uneori cuprins de inspirație și atunci, profită ca să picteze în loc să se ducă să danseze. Chagall este un dansator atât de prost încât în cele din urmă o să picteze Opera.

– Dar Matisse are niște culori pe care credeam că nu le-a explorat niciodată, puse în lumină. Și acest Picasso! din perioada 56, nu?

– Sfârșitul anului 56, începutul anului 57. Un *atelier*.

– Americanii devorează pictura lui Picasso precum crenvurștii. Perioada 56 sau oricare alta, ei dau năvală. Cumpără o semnătură și recomandă copiilor lor să deseneze câinele așa cum e.

– Și cum e câinele? Picturile astea vă interesează?

– Două sute cinzeci de mii de dolari pentru toate trei. Prețul dumneavoastră nu-i și al meu. Dacă-i mai mic, fiți fericit, dacă-i mai mare, gândiți-vă douăzeci și patru de ore.

Și-a scos carnetul de cecuri și mi-a semnat un cec de două sute cincizeci de mii de dolari. La dracu Lee Katz și

traficurile sale de pui, Abe Lublin și capcanele lui.

– Ca să vinzi de un milion de dolari, trebuie să cumperi ferm și mult. Să alegi calitatea. Nu atât calitatea noastră, David, ci aceea în stare să facă să fremete mustățile texane. Să nu încasezi cecul înainte de întoarcerea mea de la Paris. Texanii dorm la Ritz. Vreau să arăt picturile experților mei parizieni, André Pacitti, Bernard Lorenceau. Niște perle. Nu pot vinde la prețul meu decât tablouri cu certificat.

Judy Garland și-a făcut apariția binefăcătoare.

– Honey, la prețul ăsta, ai fi putut să-mi oferi un diamant de la Harry Winston! E mai șic și mai puțin aglomerat. Picasso! fata mea Liza ar face unul la fel!..

N-am încasat cecul. Așezat într-un avion în flăcări, voi aștepta până în ultima clipă ca să-mi catapultez scaunul, mai ales dacă e capitonat cu nurcă.

Dar n-aveam să dorm liniștit mai înainte de a-l revedea pe Legros. Poate c-ar trebui să telefonez experților parizieni, Pacitti și Lorenceau, sub un pseudonim, ca să aflu părerea lor despre tablourile mele.

La New York nu mai făceam nici o mișcare, nu mai eram un nomad mergând în întâmpinarea seismelor, a catastrofelor, acum acestea deveniseră un fel de prietene cărora le plăcea să flirteze cu mine.

Trebuia să întâlnesc o anumită Lynn Epstein, dintr-o foarte bună și foarte bogată familie din Chicago. O interesa arta și cumpărase de la mine ocazional câteva picturi. Apoi s-a instalat pe contul ei în calitate de curtieră, și părinții i-au oferit o galerie la New York. Această Lynn Epstein îmi telefona neîncetat, îmi cerea sfaturi, ponturi, îmi făcea ochi dulci dar nu eram deloc sensibil la strabismul ei pustiitor. Anne-Marie își bătea joc de mine:

– Micuța ta Lynn te-a sunat din nou, David scumpule.

Micuța mea Lynn mi-a prezentat un prostănac de

treizeci și cinci de ani care semăna, mi se pare astăzi, cu prințul Albert de Monaco corcit cu prințul Charles. Simțindu-se prost în pielea sa prea roz. Era moștenitorul unei enorme fabrici de tăieței, Goodman Noodles, și se numea Richard Cohn.

Tatăl lui fusese cu câteva decenii înainte prietenul marilor pictori expresioniști germani, printre care și Käthe Kollwitz. Richard Cohn voia să scape de-un bronz de Käthe Kollwitz, și cine altul decât mine putea face pe patronul unei întreprinderi care face mutări, pe golitorii de pod? Nu mă pricepeam aproape deloc la sculptură, care rămâne o artă foarte specifică, uitată de experți, disprețuită de negustori, necunoscută de colecționari.

Era un bust de femeie robustă care ar fi putut fi mama lui Lynn Epstein. Nu voiam viziunea asta în galeria mea. Am plasat bustul unei prietene mai specialistă ca mine, în depozit. Ea a făcut turul galeriilor, fără mare succes, și capul nemțoaicei a aterizat în cele din urmă într-un magazin de vechituri din Greenwich Village.

Aproape că-l uitasem, dar Richard Cohn și Lynn Epstein mă tot sâcâiau cu privire la el. Oare nu era prea ascuns, prea expus curenților de aer? Puțin mai târziu bustul a emigrat în galeria Evei Lee, la Great Neck, Long Island.

Eva Lee era gata să cumpere bronzul de la mine, ce noroc picat din cer. N-aveam nici o idee cât valora bibeloul. Dacă-i vorba pe-așa, Eva Lee a luat capul sub braț și, fără să mă consulte, s-a dus să arate sculptura galeriei Etienne din Manhattan. Directorul a cercetat-o, a dispărut în biroul său particular, și s-a întors, îngrijorat, cu sprâncenele zbârlite, foarte mâhnit.

– L-am chemat pe procuror, Miss Lee, vă rog să așteptați câteva minute aici, până când vor sosi inspectorii. E vorba de-un fals.

– Dar e imposibil! Am toată încrederea în David Stein care mi-a cedat sculptura. Nici nu-i cunoștea valoarea...

Și eu, aici de față, David Stein, avusesem toată încrederea în moștenitorul tăieților Goodman. Era să o pățesc pentru o implicare într-o poveste sumbră de mic comerț cu lucruri de ocazie care nu mă privea! Miss Lee a așteptat sosirea poliției și nu i s-a permis să plece decât după ce mă denunțase și, bineînțeles, lăsase oribila dovadă de culpabilitate în mâinile autorităților competente.

A venit imediat să mă vadă înnebunită, în pragul unei crize de nervi. Aveam poftă s-o pălmuiesc ca s-o calmez și să mă calmez. Am implorat-o să înceteze. Cecilia a început să plângă, și Anne-Marie se învârtea în apartament, gata să dea jos de pe pereți toate tablourile. Poliția avea să vină la noi, cei care n-aveam acte în regulă, sosiți ilegal în Statele Unite, care aveam un magazin cunoscut, și pe ce stradă, Park Avenue! și, agățate în magazin, pe-o stinghie frumoasă, falsuri de tot genul...

Nu știam nimic despre justiția americană, despre poliția acestei țări, acestui oraș. N-o văzusem decât urmărind în mașină niște răufăcători în serialele de la televizor sau reprimând manifestații antirasiste sau antimilitariste pe stradă. Nu cunoșteam pentru orice referință utilă decât poliția franceză care ne-ar fi chinuit multe ore mergând până acolo încât să scotocească albumele mele de familie și cazierul judiciar al strămoșilor mei.

N-aveam nici măcar timp să plec în America de Sud; aveam o situație, o familie, un cont la bancă, o companie aproape înfloritoare și o răspundere față de stabilimentele Korvett. Nu mai eram într-adevăr un nomad. Eram un tânăr burghez.

M-am așezat deci într-un fotoliu și am aprins o țigară în timp ce Miss Lee se smiorcăia, Cecilia scâncea și Anne-Marie se machia din nou înainte de a sosi poliția.

N-am să uit niciodată momentul când l-am văzut pentru prima oară pe *district attorney* Joseph Stone - de acum înainte judecătorul Stone - și pe asistentul său, detectivul Nicholas J. Barrett. Primul se apropia de cincizeci de ani, și capul chel, gâtul descărnat, nasul de vultur și silueta gârbovită nu-l ajutau deloc să pară mai tânăr. Era îmbrăcat cu un costum de culoare închisă și ponosit. Judecătorul părea să-și fi petrecut noaptea cu niște recidiviști periculoși, mai duri ca mine. Asistentul său Barett era un trup de salahor cioplit într-un butoi de bere, având deasupra un cap fără gât, roșu cu păr roșu, fără nici o expresie.

Fără nici o expresie, nici o răutate, m-au întrebat dacă știam că opera era un fals, de unde venea, de unde veneam noi. M-au ascultat, și când am pronunțat numele lui Richard Cohn, al tăieților Goodman, tonul lor s-a schimbat în mod inperceptibil. Joseph Stone, cu nasul lui mare ieșit parcă din gâtul lung, mi-a explicat că exista în Brooklyn o turnătorie specializată în bronzuri false, și că, în calitate de negustor, nu trebuia să am încredere. Mi-a admirat colecțiile de tablouri. A dispărut apoi din viața mea.

Mi-a telefonat peste câteva săptămâni ca să-și ceară scuze: în cele din urmă bronzul era autentic.

Dar de atunci am început să simt nasul mare și gâtul lung al viitorului judecător Stone în spatele meu, ca o umbră chinezească și o urmărire discretă; paranoia mă învăluia. Îmi lăsasem amprentele pe bronzul justiției.

Relațiile mele cu Lee și Minnie Katz s-au reluat, și nu vorbeam nici de pictura mea nici de puii lor, ci de evenimentele care zguduiau America, războiul din Vietnam, manifestațiile, protestele în universități. Se simțea că întreaga țară se mișca precum un vapor care se îndreaptă spre furtună.

N-am revăzut-o nici pe Lynn Epstein, nici pe Richard

Colin mai multe săptămâni, dar Fernand Legros a debarcat într-o zi pe neașteptate în galeria mea. Era radios, volubil, înconjurat de doi efebi buclați.

– Experții mei m-au asigurat că sunt un om cu gust și cu discernământ, puteți încasa cecul fără nici o problemă.

Și fără nici o problemă au trecut câteva luni.

Anne-Marie se cufunda în viața asta de lux. Echilibrul material provizoriu, reușita financiară nu mă puteau satisface. Simțeam o nevoie imperioasă de-a picta.

Eu n-am vrut niciodată să fiu negustor de tablouri. Nu eram Fernand Legros, nici moștenitorul familiei Goodman Noodles. Simțeam cum moare artistul în mine, în unele seri, în timpul seratelor semimondene sau al dineurilor care lâncezeau. Și-apoi artistul nu voia să moară. Îl auzeam zgâriind niște pereți invizibili, pictând pânze invizibile. Dispăream pe furiș în garsoniera mea, ascunzătoarea, teritoriul meu de vis, de pe First Avenue.

Încercam să pictez, fără prea mare reușită. Nu mai eram bun decât să semnez cecuri, să încasez cecuri, și să vorbesc, mai ales, să vorbesc. Anne-Marie îmi percepea tulburarea fără s-o înțeleagă, sau mai degrabă refuzând să admită că nu puteam trăi astfel multă vreme. Pentru ea această viață avea să dureze totdeauna dacă știam să fiu rezonabil. Pe ea n-o mai interesa pictura, cel puțin, din punctul de vedere al emoției, al creației; nu mai voia să audă vorbindu-se de pictura mea, o pasiune de om care crapă de foame, de bolnav. Întâlnea prietene, ținea un regim cu calorii puține și se ocupa de decorarea apartamentului nostru, care pentru ea însemna baza solidă a armoniei cuplului.

– Ar trebui să te intereseze mai mult culoarea perdelelor, Davis, ele condiționează dispoziția noastră cotidiană.

Viața mea nu era cotidiană, sau mai degrabă viața mea

cotidiană nu era o viață. Eu trăiam în picturi, tablouri, artă, dar mă îndepărtam de cultură, de sensibilitate, de căldura artistică.

Nu eram familiar deloc cu lumea în care trăiam. Pictura devenea inumană în ea. Doar un obiect. Degeaba mă refugiam în garsoniera mea, în fața șevaletului, ce eram altceva decât un pictor de duminică, un falsificator la comandă?

Abe Lublin, vechiul meu dușman, mi-a propus o pauză: să țin o conferință despre pictură la universitatea din Wellesley, lângă Boston. Intram în toamnă, trebuia să acționăm. Și să nu uităm să luăm câteva tablouri: societatea din Boston, marea societate, acele WASP din cap până în picioare, erau pline de virtuali clienți, cultivați, cât se poate de bogați. Lublin era ca un elev. Cu atât mai mult cu cât universitatea, foarte renumită, era în exclusivitate feminină.

Am plecat cu mașina, cu portbagajul plin de comori în stare să înspăimânte oricare societate de asigurări. Am traversat păduri roșii până la Massachusetts. Eram aproape în concediu. Lublin mi-a vorbit mult despre soția sa, Rachel, moartă de zece ani. Eu nu i-am spus nici o vorbă despre Anne-Marie, moartă undeva în mine.

Boston-ul a avut fericirea să-mi amintească în mod vag de Europa, care-mi lipsea. Casele lui din cărămidă roșie, calmul înstărit, bogăția lui, un sentiment liniștitor de eternitate, o anumită greutate a trecutului.

Conferința s-a desfășurat într-o atmosferă fantezistă, destinsă, care a plăcut mult tinerelor studente. Ele s-au înghesuit în jurul meu, dar îmi aduceau prea mult aminte de Anne-Marie de la începutul legăturii noastre. În ansamblu am fost destul de fidel, dacă ținem cont de posibilitățile oferite, de ușile deschise spre un dezmăț excesiv. S-au deschis însă și alte uși.

Fiind prezentat acestei încântătoare societăți din Boston, invitat la niște „petreceri" savuroase și rafinate, unde conversațiile cu voce scăzută, șoptite, alternau cu o muzică cu decibelii îmblânziți, am putut reuși câteva mici afaceri, și mai ales întâlni un fermecător miliardar, foarte amuzant, Louis D. Cohen, specializat într-o pictură americană pe care n-o cunoșteam decât foarte puțin. El însuși voia s-o cunoască mai puțin, să schimbe genul. Să revină la niște valori sigure din punct de vedere intrinsec estetic.

– Arta se poate îndepărta de frumusețe, să se joace de-a v-ați ascunselea cu ea, dar nu trebuie să facă pe struțul. Adevărul artei e frumusețea.

– Și frumusețea ce-i?

– Un nor, desigur, care la un anumit punct din drumul lui pare să se unească cu cerul și cu vântul...

A nimerit bine. Vânt, exact asta vindeam eu. L-am revăzut pe Cohen la New York. Miliardar autentic, protesta la orice, nu era niciodată convins, îndrăgostit. A cumpărat de la mine doi Dufy cărora nu le-aș fi acordat premiul întâi pentru frumusețe.

– O să le iau mâine, înainte de a pleca în Florida. Înghețiți aici, la New York.

A doua zi nici o veste de la Cohen. Cred că afacerea a căzut baltă.

– Alo! David, trimit un șofer ca să ia picturile lui Dufy, și un cec, desigur. Dar spuneți-mi de ce nu veniți și dumneavoastră la Palm Beach? E un loc ideal ca să vinzi picturi, și să stai puțin la soare în trecere.

Îmbietor. Am amânat răspunsul; trebuia să merg seara la un cocteil la hotelul Regency, dar în onoarea Beatlesului... Anne-Marie era îndrăgostită de Paul McCartney. O adevărată „fan". Rătăceam printre mondeni și beatlemaniaci când am dat de inevitabilul Fernand Legros, având alături un culturist afro-cubanez. Ne-am dat deoparte ca să-i

lăsăm să treacă pe Eleanor Rigby la brațul lui Sergent Pepper, apoi i-am povestit despre întâlnirea mea cu Louis D. Cohen și despre propunerea lui. Anne-Marie mi-a arătat autograful lui Paul McCartney.

– Du-te să-i ceri un certificat de autenticitate, îi spun.

– Știți că locuiesc la Regency cu anul, îmi spune Legros, veniți deci să vedeți noile mele achiziții.

Tihna plăcută a culoarelor după agitația de la „party". Apartamentul lui Legros era tapetat cu picturi de maeștri, tapetat până și la toalete, sub pat și în cada de baie, o abundență de tablouri extraordinare.

– Mi-ar place să cumpăr de la dumneavoastră câteva picturi, am spus, dar o să-mi cereți un milion de dolari, nu?

– Nu tratez niciodată cu negustori de tablouri. Dar scotociți, scotociți, vedeți ce vă place...

Când în patru labe, când înălțat pe vârful picioarelor, am început să inspectez minuțios tot apartamentul, în efluviile albăstrii ale havanei lui Legros, zeflemitor. De sub patul său am tras un Picasso, un faun grațios din perioada de la Antibe. Dintr-un dulap în perete din baie, un Van Dongen din perioada fovă, reprezentând-o pe Coco Chanel. Pe o etajeră din chicinetă o mică minune de Rouault, niște saltimbanci. Eram înnebunit ca într-o zi de solduri la magazinele Tati.

– Aveți certificate?

– David! eu nu-s Wildenstein... Tablourile mele sunt garantate de artiștii înșiși, mi le-au dat în mână.

Mi-a arătat atestările, ca și cum ar fi etalat în fața mea un joc de cincizeci și patru de cărți. Și prețul lui, de fapt?

– Un milion de dolari, vi l-am spus o dată pentru totdeauna. Și nu ezitați să cereți mai mult de la clienții dumneavoastră. Vor plăti, pot s-o facă. Și dacă nu vor, o să vă prezint texanii mei.

– Ai fost odios, David, îmi spune Anne-Marie în limuzina neagră care ne ducea acasă.

– Ți se pare. Vrei să fac afaceri, fac. De fapt, plec mâine în Florida.

_ Singur?

– Nu. Iau cu mine câteva tablouri. Ai grijă de casă, cumpără perdele noi. Eu am chef de-un cer nou. Nu uita că pe tine te iubesc, nu coafurile tale, nu prietenele tale, nu afurisitele tale de perdele.

FLORIDA

Palm Beach, Miami, Florida... Nu le visasem niciodată, și totuși era un vis. După atmosfera cenușie și rece newyorkeză, toți pașii pierduți, telefoanele fără importanță, tracasările. Incredibila peninsulă de la Palm Beach. Lagăr de concentrare pentru miliardari. Aurul picura de peste tot, chiar soarele părea că transpiră aur, răspândindu-l pe fațade, grădini, piscine, o culoare galbenă curgea gârlă până la îngrețoșare, pe chipuri, pe degetele cu inele, pe lanțuri, pe șevaliere. Chiar Rolls-Royce-urile păreau galbene, și apa care curgea de la robinete. În ciuda acestui aur, o impresie de fals. Nici unul din așa-zișii privilegiați n-ar fi deosebit o pictură proastă din Place du Tertre de o capodoperă de Monet. O impresie de grosolănie, de enormitate.

– Ce crezi despre Palm Beach? m-a întrebat Constance, secretara mea, soția actorului Jack Levine, introdusă în societatea *upper-class* (societatea superioară) a Floridei.

–Seamănă cu o gaură a fundului din aur masiv.

Taxiul aluneca între palmieri, în fața caselor somptuoase, a fațadelor spre mare.

– Spune-mi, Constance, oamenii sunt fericiți, aici, mai fericiți decât în altă parte?

– Trebuie să fie, David, sunt fericiți că sunt bogați.

– Atunci ce le lipsește?

– De ce vrei să le lipsească ceva?

– Simți mirosul acesta, Constance? Nu-i nici Paris, nici Neapole, nici New York. Orașul ăsta nu miroase a viață. Oamenii ăștia nu miros nici a sânge, nici a sudoare, nici a pipi, ei put a bani.

– E oare un miros atât de neplăcut, David?

– Presupun că te obișnuiești cu el.

Hotelul Colony mă costa șaizeci de dolari pe zi. N-aveam intenția să pictez, aici, să produc. Eram deci constrâns să pierd bani, dacă nu cumva vindeam picturile mele rapid, cele făcute de mine, desigur, și cele câteva pe care le cumpărasem de la Legros.

L-am regăsit pe Louis D. Cohen la barul hotelului meu. Era mândru că e bogat și mă bătea pe spate ca și când eram prieteni de la regiment, de la Boston, sau de la New York, niște orașe de garnizoană. Într-o seară, în chip de confidență, îmi arată casa de bani: teancuri de dolari și o îngrămădire de bijuterii de tot soiul.

– Bijuteriile, David, sunt mult mai bune decât pictura. Un adevărat plasament. De neclintit.

– Fără îndoială, Louis, dar mai puțin fulgerător. Pictura e un plasament financiar, dar cu implicare emoțională, pentru cine știe s-o aprecieze.

El nu știa, dar cu toate acestea a cumpărat de la mine un fals Chagall cu optzeci și patru de mii de dolari, și cu ceva mai puțin un Picasso autentic, o cursă de cai. Nu-i plăcea Picasso dar aprecia cursele de cai.

Mă plimbam ca un turist, pe Worth Avenue, o înșiruire de anticari, de bijutieri, de magazine de lux, unde făceam cunoștință în mod viclean cu doamnele de la hotelul Colony, niște trecute burgheze pretențioase și puțin ridicole, foarte bogate și însingurate, ai căror soți se stresau în

Wall Street. Una din ele era fermecătoare, fosta soție a lui Edward G. Robinson, Gladys. Picta și ea puțin și nu era lipsită de finețe în judecățile pe care le emitea. De altfel, când s-a judecat procesul ei de divorț, recuperase o enormă colecție de tablouri, din care vânduse o parte cu două milioane de dolari lui Stavros Niarhos, armatorul grec.

Gladys Robinson a făcut din mine băiatul ei de companie, *escort boy*-ul ei, prezentându-mă numeroșilor săi prieteni, Alfred Cass, un fost ambasador, Frances Springold, soția lui Nathan Springold de la filmele Columbia, George Schrafft, proprietarul unei rețele de restaurante, un prinț rus, Nikky Toumanoff, Marjorie Meruweather Post, un personaj important în comerțul cu cereale, Charles Dubois, industriaș al chimiei, Jim Kimberley, de la nu știu ce altă fabrică de dolari... Toți voiau să savureze parfumul artei. Le captam interesul, dar fără a-i convinge încă.

Am avut ocazia s-o fac la sfârșitul lui ianuarie, în timpul acelui Red Cross Ball, balul Crucii Roșii. Gladys Robinson donase ceva pentru a fi vândut la licitație, și am făcut să urce licitația într-un mod pe cât de eroic pe-atât de nesăbuit. Asta a fost punctul de atracție al seratei, și a doua zi ziarele din Palm Beach mi-au publicat fotografia pe prima pagină. Publicitatea mea era făcută. Îmi trebuia o galerie.

Existau mai multe pe Worth Avenue, printre care și aceea a lui Wally Findlay, specializată în tablourile Școlii din Paris. Am găsit aproape ca prin minune un local liber pentru restul sezonului. Aveam să decorez localul după gustul meu, să agăț acolo picturile care eram sigur că vor merge, să organizez o inaugurare zgomotoasă și fastuoasă, să epatez, să atrag toată societatea asta împănată cu aur, grasă de lovele.

Constance avea dreptate, te obișnuiai cu mirosul de

lovele. M-am întors chiar în seara aceea de la New York să semnez contractul de închiriere; Trianon Gallery Inc. avea magazin important în Palm Beach.

Vreme proastă la New York. Anne-Marie credea că înnebunisem. N-aveam simțul măsurii, nici al realității, și Cecilia era bolnavă. Mai bine m-aș fi ocupat de fata mea mai degrabă decât să fac pe gentilul cu trecutele burgheze pretențioase și puțin ridicole. Și unde aveam să găsesc banii?.

– L. D. (Cohen) e fraierul care-mi trebuia. Acum cumpără fără să țină socoteală. Și-apoi nu fac pe gentilul. Vino cu mine, instalează-te cu mine pentru o vreme. Aici îngheți.

Nu știam dacă era o idee bună s-o fac pe Anne-Marie să vină la Palm Beach. Mă sâcâia faptul c-o să protesteze la mașină, acel Rolls-Royce Silver Cloud pe care o închiriam cu două sute de dolari pe săptămână. Fără Rolls, la Palm Beach, ești zvârlit ca un chiștoc. Și-apoi hotelul, Colony. Cu atât mai rău. Ne vom instala într-un apartament, cu Cecilia.

– Iar am schimbat perdelele, a spus Anne-Marie, m-au binedispus, în cele din urmă. Dar n-am nimic de îmbrăcat pentru Florida.

Am rămas puțin timp la New York, mă grăbeam să regăsesc aurul și soarele, să-mi deschid galeria. l-am telefonat totuși lui William Findley, membru al unei dinastii de negustori de tablouri, fratele lui Wally Findley de pe Worth Avenue, de la Palm Beach, și certat rău de tot cu el. William, excitat la ideea să-i facă rău fratelui său, a hotărât să se asocieze cu mine. A pus să se expedieze pe loc opt picturi superbe.

Superbele picturi au fost livrate, nu galeriei Trianon, ci celei a lui Wally Findley, fratele certat, care a refuzat cu

fermitate să le restituie, păstrându-le ca să spunem așa ca ostatec.

Atunci, eu, David Stein, încrezător în justiția țării mele, am fost nevoit să apelez la FBI ca să le recuperez. Din fericire toate picturile acelea erau autentice.

Am găsit un apartament, cum era prevăzut, pe Chilean Avenue. Anne-Marie renăștea. Adoptase Rolls-ul alb fără a clipi în cele din urmă. Soarele nu-i rănea ochii. Mirosul aurului nu-i făcea rău.

O angajasem ca vânzătoare pe prințesa Marie Obolenski, ai cărei părinți fuseseră veri cu țarul. Ea a atras la galerie căruțe întregi de miliardari moștenitori ai diverselor imperii industriale sau bogății străvechi.

Străbăteam în lung și-n lat sudul Floridei, în Rolls, alături de prietenii mei miliardari, sezonul era cald, o căldură admirabilă și savuroasă. Acordul acesta perfect între viața mea și caracterul meu a durat puțină vreme, apoi am simțit niște nori de moliciune, siropul zilelor prea liniștite.

O nouă vizită a lui Fernand Legros n-a reușit să mă distreze. Un Rolls roșu a parcat în fața ușii galeriei, un șofer negru în livrea și cu mănuși albe, având caschetă cu inițialele L.F., a ieșit din el ca să deschidă ușa stăpânului său, îmbrăcat cu niște blugi vechi prespălați, cu pantofi de tenis, și acoperit de brelocuri zornăitoare.

– Fernand, îi spun, ofer șapte sute de mii de dolari pentru tablourile dumitale.

– Renunță, David, te fură, te păcălesc, te înșală! Ți-aduc mâine unul din prietenii mei texani pentru care va fi o bucurie să le cumpere cu un milion de dolari, din care va scoate cel puțin trei din viitorul impozit fiscal.

Înainte de-a fi asasinat, Kennedy făcuse să fie adoptată o lege foarte avantajoasă pentru colecționari. Ei defalcau din impozitul lor valoarea operei pe care o donau, cel mai adesea, propriei lor fundații. Prețul operei era în funcție de

vânzările la licitații din anul acela, dar, mituindu-l pe funcționarul departamentului fiscal, se putea urca prețul în mod considerabil.

Apoi Legros a cumpărat de la mine un Picasso din perioada Ingres, un Chagall de-un roșu asortat mașinii sale Rolls și un Matisse reprezentând o femeie cu anemone.

– Superb, îmi spune, știi că experții mei mă consideră un nou lord Duveen.

Și a dispărut în Rolls-ul roșu și căldura molatecă m-a cuprins din nou.

NEW YORK

Nu mai puteam suporta Palm Beach. Luam Rolls-ul și conduceam unde vedeam cu ochii. Apoi am luat avionul ca să mă întorc la New York, lăsând-o pe Anne-Marie și pe Cecilia să închidă prăvălia atunci când ultimul miliardar va fi plecat. Era în mine ceva nebun, violent, pe care nu-l puteam exprima în pictură. În garsoniera mea de pe First Avenue, cu torsul gol în fața șevaletului, zmângăleam pânza cu delirurile mele ilizibile, apoi rupeam pânzele și mergeam de la un bar la altul, din Greenwich Village sau chiar din Harlem, împleticindu-mă, dezechilibrat și pierdut. Nu puteam dormi acasă pe Park Avenue la numărul 525, atunci mă refugiam în orice hotel, la orice preț. Când Anne-Marie s-a întors în ajun de ziua mamei, am trimis un șofer s-o ia cu o limuzină, dar soția mea a fost mirată că e adusă la Beekman Hotel unde mai degrabă doream s-o întâlnesc, decât acasă, unde nu așteptam nimic bun. Eram prost bărbierit, aveam gura uscată și mi se împleticea limba de cât băusem, fără să scot o vorbă. Am mormăit doar ceva când Anne-Marie mi-a spus că era din nou însărcinată. Medicul era categoric.

Și medicul meu era categoric, eram prea gras, aproape o sută de kilograme pentru mai puțin de un metru

șaptezeci înălțime, și în plus aveam ulcer la stomac. Alcoolul, haleala, stresul, hipertensiunea... La treizeci și unu de ani aveam un trup de bătrân cretin. Am redus alcoolul și sosurile, dar eram nervos, obosit, am început să iau amfetamine, și să fac injecții cu vitamina B 12 la care se adăuga o oarecare porcărie medicală, un dopaj. Asta mă făcea arțăgos, frenetic, agitat de sus până jos, în profunzime. Un vulcan.

Pictam Chagall pe bandă, guașe, pasteluri, acuarele, amestecam mediile, și pictam iar clovni, rabini, cocoși și pui și măgari și sinagogi, îndrăgostiți, dansatoare, sate rusești... Într-o seară, în timpul unei recepții date de un important om politic, mare colecționar, am avut surpriza să văd trei picturi de Chagall vândute lui Legros agățate pe pereți.

– David, ce crezi dumneata despre aceste capodopere pe care le-am cumpărat de la Fernand Legros? m-a întrebat omul politic.

– Niște capodopere! Ele valorează un milion de dolari.

– Extraordinar! Exact atâta am plătit pentru ele.

Eu mă speteam trudind și pușlamaua asta de Legros, ocupat doar de figurile sale complicate de dans, de efebii și de brelocurile sale, câștiga niște lovele grase pe spinarea mea. Chagall era căutat pretutindeni.

Fanny Margouliès avea o importantă galerie pe Madison Avenue, numită Niveau. Afacerile mele mă făceau s-o întâlnesc frecvent și ea nu vorbea decât despre Chagall. Voga lui extraordinară, talentul lui minunat, n-o mai ascultam. Mi-era greață de Chagall. Picura mai rău decât aurul de la Palm Beach. Trăiam într-o lume care picura de peste tot în timp ce pe stradă manifestațiile se terminau în răzmerițe. Îmi venea să mă arunc pe fereastră ca să ajung în stradă, la răzmeriță.

Eram speriat, blocat, aveam să pictez Chagall toată

viața, muncă silnică pe viață. Eram sclavul lui Chagall, negrul său necunoscut. Și mai rău încă: nu bătrânul pictor era cel care mă telecomanda, ci piața. Dolarul îmi ordona să fac picturi de Chagall, și simțeam că dacă Dolarul mi-ar ordona să desenez niște Mikey Mouse aveam să desenez niște Mikey Mouse, niște Donald Duck...

Fanny Margouliès îmi lăuda deci toate calitățile lui Chagall, ale pieței Chagall.

– Fanny, i-am spus brutal, amețeală, nebunie, Fanny, vei avea cât poftești, te vei bucura mult de tot de Chagall, aștept un transport direct cu douăzeci și cinci de Chagall, ca un coș cu stridii, o ladă cu vin bordo, douăzeci și cinci de Chagall așa cum îți plac dumitale.

– David, dumneata mă păcălești?

– Numai Maeght și cu mine putem acum să-ți propunem așa ceva. Renunță la Legros, el n-are contacte decât de mâna a doua. Douăzeci și cinci de Chagall! Fanny!

– David, ciupește-mă, nu pot să cred...

– Dar te ciupesc, îți strâng mâna, te ciupesc de fese, îți trag o bătaie la fund, tot ce vrei dumneata. În mai puțin de cincisprezece zile ți le aduc.

Dacă executam trei guașe pe zi era ușor de făcut. Aș avea chiar dreptul la niște duminici libere. Era evident că mă declaram ca un falsificator notoriu. Ea nu putea ignora asta. A ignorat-o.

– O să-mi faci un preț acceptabil, o reducere?

– Desigur, ne-am învoit, șapte mii de dolari bucata, un preț de angros, un preț de prieten.

Peste cincisprezece zile a cumpărat guașele de Chagall, vreo douăzeci de formatul 27x32 și 30x40, plus cinci de format mare 50x65.

Escrocheria era evidentă. A devenit jenantă atunci când guașele de Chagall au fost expuse în vitrinele galeriei, provocând în fiecare zi o adevărată îmbulzeală, și Chagall

însuși a debarcat la New York ca să inaugureze frescele acelui nou Metropolitan Opera de la Lincoln Center.

Aveam o nevoie acută de amfetaminele mele, de injecțiile cu excitante și cu B12. Aproape că nu mai mâncam, beam puțin și pictam ca un nebun. Abe Lublin mi-a comandat patru Chagall pe care le-am realizat în timp de trei ore, chiar înainte de frugalul *brunch* (masă între micul dejun și prânz) pe care mi-l accepta doctorul. Cum mă duceam să-l văd pe Abe la Waldorf Astoria, am cumpărat ziarele. Coperta de la *Times*, pictată de Chagall însuși. Venirea pictorului la New York era destul de importantă pentru ca bătrânul să apară pe prima pagină, rahat! Era suficient să apară nasul lui ca o trufă, gros și rotund, pe Madison Avenue și eram prins; n-o să mai fiu crezut.

Era ca și când Batman ar afla despre existența unui fals Batman în Gotthan City; l-ar înghiți lacom. L-am văzut pe Abe la Waldorf, m-a invitat la cină la noua sa soție, o tânără întâlnită la Boston, în timpul unei conferințe.

– Eram acolo, Abe.

– Ce ai? Ești palid. Transpiri. Fii atent cu tâmpeniile tale, David, nu te arde, cunoști piața? Dacă strănut la New York, cineva îmi răspunde „noroc!" la Los Angeles. Lumea asta e mică.

– Prea mică, Abe, din toate punctele de vedere.

Întors acasă, sună telefonul. Un negustor de tablouri, Morini, căruia îi vândusem un Chagall, voia să mă vadă. *Illico presto.* A fixat întâlnirea la ora trei într-un bar pe Madison Avenue.

– N-o să ieși așa, David!

– Am nevoie să ies, oricum, mă înăbuș. Dumnezeule, mi-ar trebui o nouă injecție, mă doare burta.

– Ai pictură în pântece, ar trebui s-o vomiți o dată pentru totdeauna.

Morini mă aștepta, am comandat un whisky, am simțit

cum curge whisky-ul în esofag, ezitând în stomac și prelingându-se, atingând rana ulcerului să-mi năvălească în sânge. Să mă injecteze. Dumnezeule, chiar la prețurile care se practicau în barul ăsta de-un snobism tâmpit, era mai ieftin decât injecțiile doctorului-minune.

– E ceva care nu-i în regulă, David? a întrebat Morini ridicând paharul.

– Era o muscă în paharul meu, verifică-l pe al dumitale.

– Bine, bine, nu era nimic în paharul dumitale, și dac-ar fi fost vreun sâmbure l-aș fi scos. Dumneata îmi ești foarte obligat.

Morini zâmbea, ce mai era și cu obligația asta?

– Știi dumneata ce vreau să spun...

Zâmbea continuu, mulțumit de el.

– Ești sigur de originea picturilor dumitale de Chagall. Știi că Chagall este în oraș în clipa asta. A trecut împreună cu soția lui pe Madison. A văzut o cantitate enormă din picturile sale în vitrină. A avut o criză de nervi demențială, soția lui, Vava, era într-o furie și mai nebună, țipa: „Cum pot oamenii să creadă că sunt picturi autentice de Chagall!" și au intrat în galerie, au întrebat negustorul cât plătiseră pe ele, și furia cea mare s-a întors în galop, era și mai rău: „Cum vă puteți închipui că picturi autentice de Chagall s-ar vinde atât de ieftin!"

– Ce vrea să însemne povestea asta de bani, prețurile?

– Le-ai vândut pe șleau mai ieftin decât Maeght la Paris.

– Ei și, picturile astea de Chagall nu valorează nimic, se găsesc peste tot valorând și mai puțin încă.

– Să n-ai încredere să valorifici nimic de acum înainte dumneata însuți. Am fost convocați, unii care au cumpărat picturi de Chagall, printre alții și de la dumneata, la *district attorney*. Am fost abili. Am depus mărturie în favoarea

dumitale. Am invocat faptul că impetuozitatea dumitale dinamică se putea datora unei naivități juvenile. O eroare de tinerețe.

– Dumneata mai servești ceva? Dar de ce n-am fost prevenit?...

– O să fii fără îndoială.

– Ce oră e? Mama! Rahat și iar rahat!

Mama trebuia să sosească chiar în ziua aceea. N-o văzusem de mult. Aș fi vrut s-o epatez. Rolls Royce alb la Palm Beach și onorurile acelei *jet society*. Ea nu se ocupase niciodată prea mult de mine, nici eu de ea. Totul se zdruncinase atât de tare la moartea tatei. Ea avea să se lovească de Anne-Marie, să nu înțeleagă nimic din oraș, din situație, din mine însumi. Mă schimbasem atât de mult. Nu eram nici slab, nici gras, dar aveam un aer nesănătos. Ea avea să-mi amintească că eu mă născusem exact după o sută șaptezeci și nouă de ani după Mozart, nu după Chagall! că mă rătăcisem, că ieșeam fără să mă pieptăn și uitasem totul de la cursurile unor Lelong și Jacques Thibaud. Degetele mele de zână. De copil cuminte. Ca o icoană. Mamă, oare icoanele sunt cuminți? Vapoarele care se văd pe apă au aripi? Și eu, oare, am aripi? Să plec, să plec. Doamne, cât ar fi trebuit să rămân nomad. *No mad*, nu atât de nebun.Trebuia să-mi regăsesc capul, doctorul, injecția mea. El avea să-și bată iarăși joc de sănătatea mea, o să-mi golească portofelul, și aveam să fiu nevoit de teama ulcerului să fac din nou niște picturi de Chagall asasine. Cerc închis.

De Park Avenue, numărul 525 și mama insultând-o pe Anne-Marie, sau invers, puțin îmi păsa. Tăceți. Și Cecilia! Tata e aici, tata te iubește. În salon, Irwing Yamet, omul cu ochi galbeni și nasul mirosind a mosc de ragondin cu blana pâsloasă, un monstru viclean. El era negustor de tablouri dar făcea pe vânzătorul de prieteni. Transpira. Aerul

condiționat era defect în salon și fără îndoială peste tot, totul era defect, afară de corzile vocale ale mamei. Nu-mi mai aduceam aminte că avea acest păr roșcat și foarte creț. Intra pentru prima oară în apartament, cotrobăind ca un ind scret care-și vâră nasul peste tot, ca un furnicar în căutare de gândaci bine îngrășați, el însuși un gândac gras.

– Irwing Yamet, am puțin timp.

– Cine se poate lăuda că are timp? Noi suntem tocmai aici pentru un timp, o piesă de timp...

– Rahat, ce vreți dumneavoastră? Scuzați-mă. E cald. Vi-e sete?

– Poate un ceai?

– Ceainicul meu e defect. Un whisky?

Mama a țâșnit în cameră. David, scuzați-mă, domnule, spuse spre Yamet, cine-i femeia asta, e soția ta?

– Mamă, vin. Îl servesc pe domnul Yamet cu un whisky.

– Nu beau niciodată alcool.

– Este malț pur, vechi de douăzeci de ani.

– Aș vrea să vorbim despre aceste picturi de Chagall nu atât de pure, neavând douăzeci de ani. Fără certificate recunoscute ca valabile.

– Sunt sigur de proveniența lor.

– Sunt sigur că dumneavoastră sunteți sigur, luați înapoi picturile mele, clientul meu a trimis certificatele la expertiză la Paris, domnului Paul Pétridès, un om cinstit, nu? Sunt îndoielnice...

– Chagall e aici, în oraș. Duceți-vă să-l vedeți. Cuvântul maestrului valorează cât cel al lui Pétridès, nu?

Yamet a strâns în mână paharul său de whisky, l-a mirosit, s-a strâmbat, l-a pus la loc.

– Stein, dați-mi banii înapoi și să nu mai vorbim despre asta.

– Mă duc să iau banii, nu mai vorbiți despre asta.

Am ieșit din cameră, Anne-Marie mă aștepta, palidă.

– Unde-i mama?

– Puțin îmi pasă de nebuna asta.

Se aude soneria, lung, încă o dată mai lung, ceea ce ne-a făcut să tăcem, ne-am apropiat repede, ne-am îmbrățișat, cred.

– Pușlamaua avea la el un microfon, spun eu.

– Mie nu mi-e frică. Fii prudent, David, nu face pe nebunul.

Am strâns-o la piept. M-am uitat pe vizorul ușii, capetele deformate ale lui Stone și Barrett. Câțiva polițiști.

– Nomad, Anne Marie, *no mad.*

Irwing Yamet tușea în micul salon. Am putut înțelege că gustase whisky-ul meu malț pur, vechi de douăzeci de ani. Răzbunarea calității pe spiritele slabe, el avea să se sufoce. În perii bărbii sale împrăștiați în cele șapte colțuri ale obrajilor săi colțuroși și cenușii.

– Apără-te, îi spun lui Anne-Marie, nu știi nimic. Sunt curtier, negustor, niciodată pictor, niciodată.

Din cauza acestei călduri blestemate și a puținului respect pe care-l aveam pentru Irwing Yamet umblam în șosete negre pe mocheta albă, pe dalaj, păream că-mi caut de lucru neliniștit pe culoare. Era sfârșitul unei vieți puțin cam prea închisă după gustul meu, în ciuda unui iz de aventură uneori.

Mergeam într-un labirint. Am dat din nou în salon peste Irwing Yamet sufocat în paharul său de whisky. I-am vârât sub nas un cuțit de tăiat hârtie. El tremura, eu nu, eram liber în chip mârșav, liberat. Suna la ușa mea, un *district attorney* și asistentul său spătos.

Am găsit drumul spre bucătărie cu ochii închiși, mama era acolo, în fața a două ochiuri, îi era foame, am trecut de ușa de serviciu, nimeni, am coborât valvârtej cele opt etaje.

Îmi făceam o plăcere. Mă simțeam bine. Aveam o

muzică în cap, niște picturi ritmate de muzici. Un sentiment de extremă instabilitate, confort suprem, am auzit-o pe Anne-Marie deschizând ușa, scăpată ea însăși de toate spaimele. Lucrurile se aflau provizoriu la locul lor.

Ușa de serviciu dădea în holul vast de la parter. Un sticlete. Se uita în tavan, însoțit de gardianul imobilului. Părea că fixează o pânză de păianjen. Pe Park Avenue la numărul 525 nu există păianjen, în caz contrar izbucnea scandal, aveam poftă să râd. Nici vorbă să iau Rolls-ul. Am sărit grilajul, mult mai amuzant, și mai rezonabil. Am șters-o calm și repede pe Lexington Avenue, ca un trecător grăbit. În șosete. Am sărit într-un taxi disprețuit și m-am îndreptat spre Broadway, plin de lume. Am fost depus în fața unui vânzător de pantofi. Nu mă interesa marca. Voiam niște încălțări pentru mers, care să meargă drept.

Aerul era străbătut de fire electrice pe care majoritatea oamenilor nu le simțeau. Ele ar fi putut deveni stânjenitoare. În anumite circumstanțe excepționale, ele făceau într-atâta parte din lume încât păreau a fi însăși țesătura ei.

* * *

Bucuria acestor salturi de crap, de pe scări în taxiuri galbene, din trenuri în hoteluri jalnice. Eu îi spuneam asta șoferului taxiului, care îmi spunea că nu era drept ca toți negrii ăștia să moară în Vietnam. Că negrilor puțin le păsa de un Vietnam galben sau roșu. Negrii habar n-aveau unde erau Vietnamul și America, ei știau unde erau lada cu gunoi de jos și sticletele de-alături. Nu trebuia să martirizezi zona.

El nu putea să știe că primarul din New York în 1989 va fi negru.

Poate că nu negru ca el. Dar destul ca să-i semene, ca să-l facă să creadă. Există și mai mulți falși negri și mai mulți ipocriți decât falși Chagalli!

Am dormit într-un hotel de zece parale. O cameră de dormit sărăcăcioasă. Un hotel puchinos. Nu semăna deloc cu cele din filmele polițiste, unde lumina albastră crudă scoate în relief sticla de bourbon. E ceva diferit. Să fii deja, singur, fără soție și copil. În uriașul pântece al marelui oraș, protejat și destul de liber ca să mergi să mănânci un *chili* la barul de jos, să asculți o poveste despre fotbalul american, și un tip să spună că nu mai avea dreptul să facă pipi singur, doctorul lui interzicându-i să ducă mai mult de zece kilograme. Am pufnit în râs. Cred că eram beat. Asta era oarecum viața, nu a mea, doar așa, o cotitură. Nu mă lăsam înșelat. Se auzeau trompetele triste ale cluburilor de jazz, afurisită melancolie. O târfă s-a apropiat de mine.

– Ce faci în New York City cu ochii ăștia triști, întoarce-te la Veneția, la Paris, întoarce-te la nevasta ta!

Ea a început să râdă și eu la fel, ne-am simpatizat reciproc, drăguț ținând cont de ceea ce avea ea de oferit unui tip în situația mea. Apoi m-am întors la hotel, am fumat câteva țigări și am analizat situația în care mă aflu cu scopul de-a ajunge foarte sus, dar, cum eram foarte jos, am rămas tot în groapă.

Am stat puțin timp în acest hotel. Ei mă considerau un canadian drogat, vânzător de droguri. Mi se spunea domnul Davy. Precum Crockett. Majoritatea timpului mă simțeam totuși destul de prost, aveam problemele mele legate de femei-copii-mamă, îmi lipseau injecțiile.

Septembrie 66. Aveam un pumn de dolari. Banii lichizi se lichidează repede. Eram grăbit. Mergeam ca să mă calmez. Din punct de vedere fizic mă simțeam mai bine, puteam să respir fără să imit o focă în pericol. Mâncam. Beam ca un adevărat newyorkez.

Astăzi nu știu în ce parte se orientează bucuria de-a trăi. N-o simt, aici, în Franța, unde mă aflu. Rareori. Lucrurile par definitive sau murdare, niciodată nu apar

niște nori în suspensie, care să te poarte aiurea, spre o reînnoire, ploaie și zăpadă, puritate, dar totul este aici și discursurile sunt triste. Îmi place Parisul când vin aici, simt nostalgia și totodată eternitatea când trec pe Pont-Neuf, cel mai vechi. Nu înțeleg, am angoasa de-a trăi, ea e bucuria mea, forța mea. Am impresia că acești tineri au o angoasă care nu-i a lor. Vor muri oare fără să fi trăit? Roboți, copiii lor? Ar trebui să aibă ochi ca să-l vadă pe Velázquez.

În hotelul ăsta era murdar, ca și pe rue Mazarine, nu mai mult, eram tânăr, treizeci și câțiva ani. Nu aveam revolverul lui Bogart dar trăiam același sentiment.

Septembrie 66, singur, noaptea, într-o cameră jegoasă a unui hotel de prostituție. Afară plouă, o ploaie greoaie, caldă, de sfârșit de vară. Stau pe marginea patului, îmbrăcat încă, dar nu-i o ținută de sărbătoare, de serată, am cerut o sticlă de whisky. Nimeni nu mi-a pus întrebări. Fumez țigară după țigară. Imaginea se oprește. Imaginea? Portretul mamei, pictat de Chagall, o pictură imaginară. Mama n-ar fi trebuit să vină niciodată la New York, nici Changall. Voia oare să inaugureze în stilul ei galeria Trianon precum Chagall frescele de la Lincoln Center? Mama și Anne-Marie se ocărâseră, exista o anume incompatibilitate de dispoziție, o contabilitate de birou de plânsete!... Și Chagall o ocărâse pe Fanny Margouliès, de la galeria Niveau, care expunea operele sale, în moda Stein... Aveam chef să râd, dar nu mai era momentul. Ah... acele ultime clipe!... Capul lui Irwing Yamet, soneria poliției, spaima controlată a lui Anne-Marie... Cum ajunsesem aici?

Totul începuse cu Cocteau, o poveste poetică, aproape, și eram în plină serie neagră. Poate că sărisem peste etape. Nu era momentul să mă aplec înapoi, vârtejul vieții și afurisitul ăsta de whisky ieftin m-ar fi făcut să mă prăbușesc. Voiam doar să recapitulez, să știu unde pusesem picioarele, ca să nu mai alunec pe cojile de banane care vor veni.

Imposibil. Mă vedeam doar coborând valvârtej în câte patru trepte cele opt etaje ale imobilului, auzeam soneria amplificându-se în capul meu ca o stridență de free *jazz*. Jazzul! asta era pictură modernă. Asta trebuia să fac, Chagall *jazzy*, free Velázquez.

Auzeam jazzul claxoanelor, râsetele trecătorilor, frânturi din conversațiile lor americane, tablouri vii ca niște baloane de gumă de mestecat. Mama îmi interzicea să mănânc acele *bubble-gums*, am totuși un ulcer. Acest whisky de hotel cu faimă proastă nu aranjează nimic. Dar arsura asta, e tot viața, ca ploaia, acest muson newyorkez, această recoltă de mirosuri, de senzații... Pe Broadway în ploaie eram „*on my own like a rolling stone*", cum cânta Dylan, o piatră care se rostogolește și nu poate conta decât pe ea. Îi păcălisem prea mult pe ceilalți și socotisem bancnotele, afurisiții de dolari. Bancnote verzi nu mai aveam decât vreo cincizeci la mine, era destul ca să dormi, să bei, și să fumezi. Nu-mi era foame. Un ulcer garantat dacă te servești cu vin sancerre. Erau hoteluri prost famate, deci nu prea dădeau mare atenție părții de jos a orașului, *down-town*, puteai dormi acolo multe nopți fără ca să te întrebe nimeni nimic. Să dormi, să mori, să visezi poate și să privești cum plouă până când ploaia îneacă whisky-ul și whisky-ul ucide oboseala, imaginile, sunetele.

Mă instalasem mai întâi într-un bar pe care-l cunoșteam. Chelnerița avea sâni mari. Ea îmi aducea aminte de Queens. O ambianță comodă de brute abrutizate, dependenți de noapte, încântați, persoane care aveau insomnii și somnambuli. Chelnerița îmi recomandase acest hotel de prostituate unde petrecea și ea uneori câte un sfert de oră cu intermitență. Aici ajunsesem.

Judecătorul Stone și adjunctul său Barrett n-ar veni să inspecteze salubritatea scâncetelor, autenticitatea gravurilor lascive agățate pieziș pe tapetul cu flori ofilite al

pereților. Nimic sordid, în acești doisprezece metri pătrați, doar un loc ideal ca să vezi cum trece noaptea, cum plouă, cum curge alcoolul și cum zboară fumul și speranțele de reușită, de integrare, de recunoștință. O să-mi instalez oare șevaletul aici? Aș fi putut merge în garsoniera mea de pe First Avenue, dar n-ar fi fost prudent, și n-aveam nici o poftă să întâlnesc umbra lui Chagall. De ce oare bătrânul pictor nu rămăsese lipit de plafonul Operei sale din Paris? Ce nevoie avea să hoinărească pe străzi, la vârsta lui? Și eu, dacă m-ar vedea mama, între peștii, prostituatele și clienții lor, aici eram un om printre alții, sau mai bine un om în plus, sau mai degrabă nu eram un om, nu mai eram cineva. Doar un număr de cameră.

În ce zi ne aflam? Nu mai ploua. Soarele trezea praful străzilor. Era provizoriu, ploaia previzibilă, ne îndreptam spre iarnă, și eu mai repede decât ceilalți. Mi-era deja frig, și totuși eram umed. O scolopendră își făcea plimbarea matinală în stomacul meu în jurul ulcerului. Camera dădea spre o curte adâncă precum un puț. Perdelele erau făcute din niște șorțuri vechi de pânză groasă. Ticălosul ăsta de Yamet avea să se trezească în camera lui cu confortul dulce, ca o cutie de rahat. Ochii lui galbeni aveau să se deschidă încetișor. Nu avea soție, nici mici prietene și mai puțin încă mari prieteni. În tot cazul nu-și recuperase banii săi, nici pe-ai mei, dar nu eram sigur de jocul lui. Avea oare într-adevăr un microfon la el? Voia pielea mea sau lovelele sale? Acum era totuna. Yamet putea să crape ca un rahat slab și uscat, o smochină bătrână zbârcită. *De profundis* și ultima carte, eram sigur că eu câștigasem.

Nu era momentul să-l îngrop pe Yamet. Trebuia să ies din camera asta, din puțul ăsta adânc. Singura persoană care consideram că m-ar putea ajuta era Ed Fodor, un prieten sigur, un vecin al garsonierei mele de pe First Avenue. Vorbeam adesea despre restaurarea mobilelor, jobul lui,

avea o prăvălioară care mergea bine. Îi și comandasem de mai multe ori câteva lucrări. Aveam să-i comand să mă restaureze puțin. Nu-mi cunoștea activitățile și de altfel nu-l interesa deloc pictura. Era îndrăgostit de scaune și de mese.

Am pus o monedă în telefonul de la recepție sub ochiul gol al portarului, care a căscat așa de tare că ochiul căzuse parcă în fundul gâtlejului. Nu văzusem niciodată așa ceva, afară de-un documentar cu hipopotami. Fodor nu știa nimic de necazurile mele. Nici eu, de altfel, deoarece nu citisem încă ziarele de dimineață. Nu era nimic în ziare, doar mai târziu am aflat că nu veniseră să mă aresteze, ci să facă un inventar al apartamentului meu: directorul galeriei Trianon, Mr. Stein, avusese în posesia sa doi falși Chagall; cine oare nu avusese în posesia sa doi falși Chagall în perioada aceea? Poate că-mi pierdusem cumpătul. Poate că nu.

Ed era încă în pat, leneș.

– Nu sunt telefonista care te trezește, Ed, sunt Dave, David Stein, am o problemă.

– Singura problemă care se poate avea la ora asta e de ordin conjugal, Dave, și nu pot face nimic pentru dumneata.

– N-am omorât pe nimeni, dar este mai grav decât asta, sun-o pe Anne-Marie imediat, după aceea probabil că nu va mai putea vorbi. Apoi sună-mă din nou la acest număr.

Portarul care căsca mi-a dat numărul cabinei și, puțin mai târziu, Ed m-a sunat așa cum promisese. Aranjase la doctorul Blatt o întâlnire clandestină. Doctorul Blatt o să aibă amabilitatea să-mi facă o nouă injecție cu vitamina B12 îmbogățită.

Am trecut mai întâi pe la Ed Fodor; aveam nevoie de haine, de lenjerie, un loc unde să mă ascund. Eram un fugar, un ascuns, un vinovat, un grăbit.

– Ai bani, cel puțin? m-a întrebat Fodor.

– Cinci dolari, și nu știu care-i prețul tartinelor.

A luat un teanc de bancnote verzi pe care l-a rulat ca să-l vâre în buzunarul meu, și-a scărpinat capul așa cum întorci un mecanism cu arc și trucul ăsta a dat roade: Ed avea un prieten care m-ar putea găzdui în garsoniera lui neocupată din Greenwich Village. Ed avea și el cheile. N-a pus nici o întrebare cu privire la necazurile mele.

– Ai whisky și covrigei?

– Am și cafea fierbinte și fursecuri.

– Whisky-ul mi-ajunge. Anne-Marie nu-i în regulă cu vizele de imigrare, au s-o prindă.

– Ea nu-i în regulă și tu fugi?

– Și eu am imigrat câteva tablouri de origine îndoielnică, de proastă calitate...

– Îți spusesem, David, mobilele!... Un fotoliu Ludovic al XV-lea, chiar fals, nu-i niciodată strâmb. Grăbește-te, ai întâlnire la doctor.

* * *

Sunt două moduri de-a aprecia New York-ul, atunci când ești celebru: să cobori pe Broadway într-un triumf de confeti, sau să mergi tacticos fără să te lipești de pereți, dacă celebritatea nu-i așa de glorioasă. Un mușuroi uman, și furnicile, chiar așa de individualiste ca newyorkezii, seamănă toate unele cu altele. Nu mă temeam deloc c-o să fiu remarcat, chiar dacă mi s-ar fi publicat fotografia pe prima pagină a ziarelor. Mulțimea mă înghițea, mă mesteca, mă digera. Scolopendra din stomacul meu își făcea siesta și aveam întâlnire cu Anne-Marie. Chiar în condițiile astea excepționale, ba chiar dramatice, era o plăcere foarte mare, o desfătare, un fruct oprit.

Ea mă aștepta, febrilă, zgâriindu-și pielea genunchilor cu unghiile, așezată pe marginea unui fotoliu verde din sala de așteptare a doctorului Blatt. S-a ridicat dintr-o săritură,

și ne-am aruncat unul în brațele celuilalt, în fața celor trei clienți jenați de-o asemenea intimitate, fără să prea înțeleagă asemenea dragoste.

După aceste efuziuni, Anne-Marie mi-a povestit tot. Fusese politicoasă cu polițiștii, ca o adevărată stăpână a casei. Nu era la curent cu nimic, puțin cam proastă, sau naivă, cum voiau să creadă polițiștii, care fără îndoială că nu credeau decât în faptele reale și prezente. Singurul fapt prezent se numea Irving Yamet, care stătea necăjit în sala-mas.

– Astfel, mister Yamet, dumneavoastră vreți să vă recuperați banii mai degrabă decât să ajutați acțiunea justiției?

Yamet era verde, de-un verde cenușiu, cu ochi galbeni și roșu de furie. Polițiștii pe care-i păcălisem erau de-un zel tot mai veninos față de negustorul lacom și josnic. Ce poveste frumoasă, Anne-Marie. Râdeam, regretând că nu putusem urmări spectacolul. Râsul s-a gâtuit.

– Ei n-au nici o milă în ceea ce te privește, David, Stone era nebun. Nasul lui de vultur mirosea pictura ca pe-o omletă de ouă stricate. Au răvășit totul, au luat picturile, actele de contabilitate, fișele, carnetele de adrese, albumele de fotografii, cărțile de conturi, am crezut chiar că un *pig* (porc) gras avea să confișteze păpușile Ceciliei... Au ciocănit pereții ca să găsească uși ascunse! în patru labe pe podea căutau un chepeng! N-au găsit decât ceea ce-au văzut, dar nu era destul pentru ei... S-au răzbunat pe Yamet, cum îți spuneam, apoi pe agentul de gardă din hol... L-au tras de urechi până au ajuns lungi ca cele de asin, așa cum meritau.

– De asin?

– Urechi de măgar, am descoperit asta în cuvintele încrucișate în noaptea asta, tu ce-ai făcut în noaptea asta? Ai dormit bine?

– Eram într-un puț, cu capul într-un sac.

– Cred că Yamet te-a reclamat. Cu capul lui de sac de rahat. Nu se știe nimic despre Chagall. Dar Stone mi-a spus c-ar fi mai bine în cazul în care aș avea vești de la tine, să te predai justiției.

– Cu mâinile și cu picioarele legate? Și cum să pictez?

– Vorbești să pictezi, astăzi!

– Întocmai. Viața mea de falsificator s-a terminat. Am lichidat-o eu însumi. Vreau să pictez. Dar nu cu mâinile și cu picioarele legate.

– N-o să te predai?

– Nu pot să mă predau fără să mă fi recuperat. Sunt pierdut pe undeva, nu știu unde. Mă caut. *Wanted Dave or alive...* Trimite-o pe mama înapoi în Franța, sau trimite-o la dracu..

– Ea spune că dracul ești tu. Călăul ei evreu. Mai rău decât Nero care și-a ucis mama. O faci să moară.

Cei trei clienți ne priveau, uluiți și stupefiați. Se uitau cu un ochi în revistă și cu celălalt la noi. Doctorul Blatt avea să se specializeze în strabism.

– Pe tine nu te-am făcut să mori?

– M-ai făcut să trăiesc. Nu atât viața cea mare, cât viața cea adevărată.

Aveam în buzunar cheia garsonierei din Greenwich Village și o hârtie cu adresa, plus un sfat zmângălit de Ed Fodor: „Nu mai face scaune cu picioare strâmbe, Dave!" Mă simțeam grozav de bine, în ciuda tuturor tracasărilor. Aveam cel puțin un prieten, cel puțin o nevastă, cel puțin o viață care nu era tristă. Și deja un copil. Cecilia mă chemase, apoi adormise lângă Anne-Marie care dezlega cuvinte încrucișate.

Nu mă temeam așa de tare să nu fiu urmărit, dar ca să-i descurajez pe eventualii mei urmăritori, făcusem niște halte prin baruri. Un drum din ce în ce mai luminos, alternând

bourbonul și berea, servite tot de chelnerițe cu sâni mari. Când voi fi bătrân voi face un studiu despre alcoolurile reconfortante și mamelele care-l servesc. Eram beat de tot și euforic în garsoniera aceea impersonală. Aveam impresia că sunt în Japonia, și peste zece minute, mi-am adus aminte că asta a fost impresia lui Van Gogh când a debarcat în Provența arleziană înzăpezită, aplatizată, picturală. Aveam poftă de tot, imediat, și viitorul nu-mi promitea decât foarte puțin, trebuia să învăț să fiu modest.

Timp de câteva zile Ed a fost singurul meu contact cu exteriorul. Ieșeam puțin. Îmi plăceau vânzătorii de ziare, chelnerițele cu sâni mari, acest cer bizar și newyorkez, niște semne cenușii înscrise pe cer, indescifrabile fiindcă erau trecătoare, ridicam nasul, nu înțelegeam nimic, agasat mă întorceam acasă. Presa tăcea, făcea puțin caz de mine. Iubeam presa fiindcă iubeam oamenii, cei de aiurea și de pretutindeni, pe care n-am să-i cunosc niciodată. Eram în garsoniera aceea ca în Fort-Gouraud, dar nu vedeam cerul decât foarte rar. Lumina neoanelor reprezenta stelele. Ce importanță are materia, naturală sau electrică. Citeam romane polițiste. Niște romane *„beat"* ale *„beat generation"*. Mă simțeam îngrozitor, frenetic *„beat"* și mai bine în bascheți decât în pantofii mei făcuți de comandă. Aveam poftă să mă mișc, aveam poftă de viață, de corpuri, de peneluri, de tot. Eram într-o perioadă de singurătate. Deci de refugiu. Mă cercetam. Eram îmbătat de-un sentiment de putere, care nu emană decât din această libertate ciudată. Libertatea de-a fi tu însuți. Eram mai puternic decât ceilalți. Eram eu însumi. Voiam să le iau pe Anne-Marie și pe pușstoaică pe sub nasul polițiștilor și al magistraților și să le ascund în New York City.

Eram sigur de mine. Un gangster organizat ar fi plecat în Wyoming dar eu n-aveam nimic de făcut în Wyoming, neavând destule în comun cu rasa cabalină, nici cu aceea

care o călărește. Neavând relații. Am optat pentru California. E mai greu să găsești un tip care fuge în California decât niște tineri *just married* (căsătoriți de curând) la Veneția.

Urma să fiu acuzat. De poliție, apoi de justiție. Dar pe drept. Vinovat de frumusețe.

Voiam o mașină mare roșie care să-ți spargă timpanul, să-ți facă să crape sternul și elasticul de la slip, un radio mare și totul, *free jazz*, să mă îndrept cu mașina spre vest, să ajung la soare.

Când te afli de-o anumită parte a legii, nu-ți alegi prietenii. Cunoșteam un anume Alex, un mafiot așa-zis pocăit, sau mai degrabă reconvertit în comerțul cu bijuterii de-o proveniență din cele mai nesigure. Trăia la Philadelphia, eram sigur că mă va sfătui bine.

– Vino la mine imediat, vei fi mai în siguranță decât la New York. Te pot găzdui, dar nu la mine. Probabil că ți-au puricat carnetul de adrese, nu trebuie să ai încredere în nimic și în nimeni. O să-ți dau și niște bani, desigur că n-ai acces la contrul tău de la bancă.

Era o idee. Eram dispus să fac orice pentru a-mi atinge scopul. Mai întâi s-o previn pe Anne-Marie. Eram bine dispus, mă simțeam cu moralul ridicat. Nu mai aveam nevoie de injecții cu B12 îmbogățit.

– Anne-Marie, trebuie să părăsești casa de pe Park Avenue. Nu știu ce pune la cale Stone, dar n-o să te lase în pace. Oricum, s-a terminat cu Park Avenue, cu galeria, cu Rolls Royce-ul și cu schimbatul perdelelor. Proprietarii te vor da afară, vor păstra o garanție de cincizeci de mii de dolari, și n-au decât să se gâtuie cu ei.

– Ce-i cu povestea asta nouă?

– E o poveste de dragoste, îmi lipsește. Mama a plecat?

– A izbucnit în lacrimi mai întâi, apoi a plecat cu

avionul... Cu toate astea mi-a spus că Cecilia e o ciumă, tu un monstru și eu o cheltuitoare care te-a împins la crimă. Afară de asta m-a sărutat, a spus că Cecilia era adorabilă, că era îngrijorată pentru tine, și că eram o fată șic puțin cam tânără pentru toate șocurile astea brutale. Și a plâns.

– Mă iubești?

– Nu prea am chef de asta, dar nu mă pot împiedica s-o fac.

Erau grozave aceste cuvinte. După asta am rămas câteva zile fără vești. Am petrecut niște după-amieze lungit pe pat fumând privind tavanul, o pânză albă. L-aș fi pictat din nou bucuros în maniera Operei din Paris, dar Chagall și cu mine eram certați, și n-aveam materialul care-mi trebuia. Anne-Marie m-a sunat în fine de la o cabină publică. Puteam auzi chiar alături ecourile unei manifestații.

– America e terminată, spune Anne-Marie, urăsc țara asta, am chef să mă întorc în Franța, la Cannes sau la Collioure... Acolo găsești niște culori care nu există aici, băutură cu anason pe terasă, Mediterana. Acei *good boys* din Vietnam se dopează, fumează, se droghează. Trag în spatele sergenților lor. Sergenții masacrează sătenii. Acele B52 vor să radă Hanoi-ul de pe harta lumii, dar Hanoi-ul va distruge avioanele americane, America. Ce le pasă că tipii ăia sunt comuniști sau nu? O să mă înscriu în partid!... Trăiască rușii!

– Chagall e rus. Ești sigură că nu te filează, că nu te ascultă?

– Desigur că sunt filată. Am tot timpul pe urmele mele un uriaș blond, gen mormon, sau un tip mic nervos, gen Fred Astaire. Uneori chiar mă amuză. Dar acum, la familia Blatt, la Scarsdale, au mai slăbit urmărirea. Să știi că am salvat hainele, mai ales pe ale mele, oricum nu-mi mai plăceau costumele tale. Am preferat să iau pânzele și penelurile tale. Nu mi te pot închipui fără să pictezi. Sper că tu nu faci prostii?

– Ba da. Mă plictisesc. Asta-i cea mai rea din toate prostiile. Stau lungit pe-un pat și încerc să calculez lungimea șireturilor de la încălțămintea mea, ajung la o cifră destul de corectă, și realizez că n-am șireturi la încălțări. E ceva suprarealist.

– Vreau ca tu să pictezi, David, altfel devii nebun. Nu știu ce boală ai, dar vindecarea ta, asta-i, pictura. În plus, ca să trăiești, asta trebuie să faci, cópii, interpretări.

– Da, mai înainte era să smulg poșeta unei doamne bătrâne. O capră bătrână, ca la Palm Beach. Cum te simți?

– Însărcinată, ce vrei. Probabil că ei supraveghează clinicile... Dau târcoale în jurul vilei familiei Blatt.

– În seara asta plec la Philly. Alex o să mă ajute puțin. Nu-ți despacheta toate bagajele, vin să te iau. Curând.

– Aici, la Scarsdale, ești de-a dreptul bolnav!

În Scarsdale nu erau decât vile de miliardari. Familia Blatt locuia într-un castel cumpărat de la boxerul Floyd Patterson. Dobermanii locuitorilor probabil că fuseseră dresați la școala poliției.

Ed Fodor m-a condus la gara Pennsylvania. Era trist.

– O să te prindă, David.

– Ei o să prindă pe toată lumea, Ed, ei sunt ca mușteleși moartea și memoria. Există o memorie a frumosului și o memorie a crimelor. Mândria, rușinea. Nu-mi pasă, mă distrez.

PHILADELPHIA

Trenul s-a urnit. Mi se închideau ochii. Sau ceața orașului intra prin fereastra închisă. Totul era neclar. Chiar Alex. Trebuia să-l conving. Să fiu mai tare ca el. Nu eram din același sânge, n-aveam aceeași soartă, nici aceeași familie. La Philadelphia, era mult soare. Cadillac-ul de culoare cafenie-aurie al lui Alex mă aștepta, și el, picior peste picior, cântând la pian pe volan, zâmbind. Văzându-mă, a ieșit din mașină, cu elanuri siciliene. Era evreu ca toată lumea, dar venea totuși din sudul Italiei. Mic, subțire și musculos. Ten închis și profil de pasăre răpitoare. Ochi umezi, negri, ușor inflamați. Păr creț dat cu briantină Gomina. S-a uitat cu mirare la ținuta mea neglijentă, cu cămașa deschisă pe piept. A ridicat capota mașinii ca să-mi arate motorul. Nu știam nimic despre motoare, dar nici prea mare lucru despre Alex. A demarat cu calm, liniștit, ca un fluviu metalic.

Alex era minunat, liniștitor, nostim. Eram doi bărbați mititei, doi pitici, poate, dar Cadillac-ul său făcea din noi niște uriași. Conducea fără grabă, cu suplețe, cu un ochi în retrovizor și cu celălalt pe Buick-ul care ne preceda. Avea o armă în cutia pentru mănuși, whisky în bar, un minitelevizor, un emițător cu unde scurte. Și era mândru de toată

tehnologia asta de vârf, în toamna anului 1966, nimic japonez în echipamentul său inutil.

– Deci, David, ești un om în afara legii.

Eram instalați în apartamentul său, prăvăliți pe niște canapele care te înghițeau, adăpați cu diferite alcooluri, viața se scurgea, pierea, se reunea... El își scărpina încetișor bărbia cu mâna dreaptă, ascultându-mă cum îi spuneam povestea mea cu o atenție disimulată. Un soare galben și plăcut intra pe fereastră, ungând cu ceară de miere lemnul deschis al scărilor, al mobilelor, al lambriurilor de pe tavan.

– David, ți-aduci aminte când o luam pe Anne-Marie cu mine la plajă? Cu biciclete pliante în portbagaj? La Palm Beach? E departe. Ce noroc să ai o asemenea soție. Ai o stea bună. Nu-i așa că nu ți-am plătit totul pentru tablourile pe care mi le-ai vândut?

– Erau false!

– Aveam certificate, nu? Le-am vândut din nou cu un beneficiu substanțial. O să-ți dau bani. O să ai nevoie de ei.

A intrat soția sa, Roselyn – care dăduse numele ei prăvăliei de la Palm Beach, Roselyn Sailor Boutique – era îmbrăcată cu un costum cu pantaloni verzi ca mărul și purta niște cercei enormi care semănau cu doi ananași de aur roșu călăriți de două maimuțe poznașe. Eram într-adevăr deconectat. Am încercat să ridic paharul în sănătatea ei, dar am preferat să ridic mâna goală și să-i fac un semn cu degetele, *how do you do?* (ce mai faci?).

– Atâta timp cât stau la o distanță apreciabilă de Alex, nu prea mi-e frică să încasez gloanțele pierdute.

Alex a fulgerat-o cu privirea, și ea a dispărut în baie, sau în altă parte, nu știam unde dădeau toate ușile.

– Cum stai cu colecția ta, Alex?

El a zâmbit, s-a ridicat, umflându-și torsul ca un gimnast, și a mers, legânându-și brațele ca o gorilă, până la un

vechi orologiu rustic, nepotrivit în salonul lui de metal și piele. S-a uitat de jur împrejur, dar nu eram decât eu acolo; atunci a deschis orologiul, și n-a scos cutiuțe cu coliere de diamante, de smaralde, de safire, ci o panoplie de ucigaș de elită, o armurărie, un arsenal. Erau în mod vizibil niște bijuterii pe care le cunoștea bine. În ciuda serviciului meu militar la Fort-Gouraud, din fire sunt pacifist, și nu-mi pasă deloc de armele de foc. Ele sunt o nebunie care nu mă atinge. Toate morțile sunt violente și nu văd motivul pentru care există nerăbdarea de a le grăbi. Dar, la Alex, era o joacă, de copil, desigur, o nostalgie a unei tinereți sfărâmate. Revolverele Colt, Browning, pușca Winchester, puștile cu țeavă retezată, Riot Guns, erau jucăriile sale, păpușile sale. Mi-a făcut onoarea unei prelegeri, și am adormit în aburii de malț.

Roselyn ne-a servit un coniac franțuzesc, orologiul indica mereu aceeași oră, eram într-un timp suspendat, într-o altă viață. Alex a deschis televizorul, dar nu s-a uitat la el. Îl deschidea ca să știe că mergea și că vânzătorul nu-și bătuse joc de el.

– Nimic altceva decât povești de gangsteri! O să te pun la adăpost. Un apartament, o *„penthouse"*, cum nici nu-ți închipui că există.

Era al unui prieten de-al său, un medic cu mare renume, foarte onorabil.

– Lumina trebuie să fie excelentă acolo, pentru un pictor, fă-mi o listă cu ceea ce-ți trebuie, și o să-ți fac rost și de lucruri inutile. Lasă-mă câteva zile ca să adun niște bani, pictează câteva lucrări, o să știu să le vând. O să fie foarte comod. Îți place acest coniac? O să-ți dau o lădiță. Ai putea face portretul lui Roselyn? Un Picasso și un David Stein.

– Ce este un David Stein?

– Nu știu. Îmi place misterul. Descurcă-te, vino, o să-ți arăt hotelul luxos.

Peste două ore, eram sub stele și un vânt ușor, pe terasa unui imobil din Philadelphia. Nimeni n-ar veni niciodată să mă caute acolo. Era apartamentul unui medic în plină ascensiune, o somitate și eram protejat de un arsenal ascuns într-o pendulă rustică. Mă simțeam al dracului de bine. Îmi beam ultimul coniac cu siguranța că nu era cel din urmă. Existau stele într-adevăr frumoase, unele singure, și altele în armonie cu micile lor surori. Cerul acesta era cu adevărat frumos.

Am visat că eram într-un tunel, mă urmăreau niște piticii. Eram în patru labe, ca un arici speriat, și piticii, ticăloșii, alergau cât îi țineau picioarele în acest tunel fără să-și plece capul măcar; nu m-au prins. Pentru că în cursa mea pictam lucruri așa de frumoase pe pereți că se opreau, le contemplau și se băteau între ei ca să fixeze prețurile, tarifele. Am ajuns la o răsuflătoare gâfâind și, ce-i și mai rău, am dat peste alt circ. Anne-Marie se căsătorea cu Alex și era așteptat cineva, martorul, martorul eram eu. M-au scos din tunel. Anne-Marie m-a găsit îmbătrânit, urâțit, urât. Am sărit la ea foarte hotărât s-o sugrum și a intervenit Alex.

– David, David, mai mult coniac!

Era deasupra mea, în locul stelelor. Cu ochii neliniștiți și iritați.

– Am pensulele tale, David, tot materialul. Fă-mi-o pe Roselyn. Un Picasso, un Stein, și un Chagall dacă vrei să mă înveselești.

Am început să pictez din nou, mașinal. Rutina. Îl uitasem pe Stone, și viața, necazurile. Ăsta era drogul meu. Mă îmbătam de culori. Nu mai aveam nevoie de coniac franțuzesc. Eram deasupra orașului, departe de lume, vedeam viața de la un balcon foarte îndepărtat, lucrurile și ființele, evenimentele acestor ultime zile aveau mai puțină importanță, mai puțină greutate.

Îmi regăsisem ritmul de viață; numai Anne-Marie îmi

lipsea. Nu resimțeam în chip prea amar reversul hazardului, precaritatea situației mele materiale. Nu eram grăbit să creez falși Chagalli, niște interpretări de Picasso. Mă consacram mie însumi, în toată libertatea.

Pe terasa mea, eram inaccesibil și fericit. Fericirea soarelui pe mâinile mele, aceea de-a amesteca culorile, de-a asculta notele vesele din *Cosi fan tutte,* de-a schița un nud dintr-o singură trăsătură, de-a uita influențele lui Matisse sau ale lui Braque, de-a regăsi o anume inocență de-a picta, o plăcere de-a mă juca liber.

Alex se ocupa de tot. Stabilise un program, pe care-l respecta. Frigiderul era umplut pentru o lună cu fripturi, legume congelate, înghețate gigantice, lapte, sucuri de fructe, bourbon. Nu se punea problema să ies în timpul zilei. N-aveam nimic altceva de făcut decât să pictez. Alex, Roselyn și cei doi puști ai lor veneau să mă ia seara ca să hoinăresc în orașul vechi, în cartierele negrilor, foarte populate. Ne ghiftuiam cu tartine în maniera franțuzească. Mă conduceau acasă pe la miezul nopții dar nu-mi găseam deloc somnul mai înaine de ora trei noaptea.

Eram prizonierul lui Alex, obligatul său. El se extazia în fața picturilor mele Stein, dar aștepta cu nerăbdare picturile mele de Chagall. Era marca fabricii mele... Mă săturasem până la greață de violoniștii naivi, de măgari, de damele cu piept de cântărețe de operă, de capre zburătoare și de sate rusești... Amplificam opera maestrului și nenorocirea mi se trăgea de la ingratitudinea lui. Nu puteam picta mai mult de trei Chagall fără întrerupere, trebuia să alternez cu un mic Klee, un Van Dongen, sau un Stein. Dar Alex voia Chagall...

După cincisprezece zile, devenisem un leu în cușcă. Libertatea mea era din cele mai condiționate, supravegheată de Alex, muncă silnică! Chagall forțat! Nu mai voiam să mănânc tartine în manieră franțuzească în cartierul negru din Philadelphia cu un fost mafiot, cu muierea și cu cei doi

plozi ai săi. Aveam nevoie de prezența lui Anne-Marie și de Cecilia, aveam nevoie să mă așez la volanul unei mașini, aveam nevoie să trăiesc ca toată lumea, și chiar să trăiesc mai mult.

– Alex, tocmai am terminat acest Picasso, ce crezi despre el?

– E Picasso... Știi bine ce gândesc eu... Prefer Chagall, e-o nebunie cât de bine se vinde acest tip.

– Gata cu Chagall, Alex. Terminat, Chagall. Mort, Chagall. Și terminat David Stein, mort David Stein! O să-mi inventez un nume nou. Găsește-mi repede cinci sau șase mii de dolari, și o mașină, una mare, în care să mă arunc. O să-mi iau soția și puștoaica și o s-o ștergem spre Est; o să ne refacem viața, o să fim pionieri... Vom fi un cuplu tânăr fără probleme, a cărei soție e însărcinată, și care se odihnește...

– Chagallii mergeau foarte bine, totuși. A m un prieten evreu care-mi propunea o sumă frumoasă ca să-i repictezi tot antreul cu mici rabini sărind și capre grațioase...

– Nu mai am rabini în rezervă, nici capre... Alex, găsește-mi ceea ce-ți cer, și repede. Mă numesc Philip Gray, sună destul de bine, cred că este universal valabil, nu?

Alex și-a rotit ochii pe chipu-i micuț, negricios. A dat din umerii săi ascuțiți, a aruncat o privire disprețuitoare spre Picasso, l-a scrutat mai de aproape.

– Ai ratat mâinile, David, fiecare din ele n-are decât patru degete.

– Ei și? Și Mickey are doar patru degete... Cel de-al cincilea poți să ți-l pui unde vrei tu.

– Ești un tip josnic, David Stein, sau Phil Gray, cum vrei tu, te respect fiindcă ești artist, dar ești un tip josnic.

– Glumeam, Alex, m-ai ajutat într-adevăr foarte mult. Nu-s un ingrat.

Am deschis ușa șifonierului, i-am arătat doisprezece Chagalli nou-nouți, strălucitori, niște rabini halucinați, capre cu cinci labe, violoniști acrobați... Putea scoate pe ei o mică avere pe lângă niște orbi nu prea atenți și niște mafioți excentrici. Apoi i-am arătat senzația colecției mele, un portret al Roselynei în maniera lui Rubens. Trebuia să vezi lucrurile așa cum erau, Alex, și, mai bine, așa cum ar fi. Am destupat o sticlă de Jack Daniel's și i-am servit lui Alex paharul prieteniei. El se uita la portretul lui Roselyn, rotunjimile ei îi plăceau destul de mult. Zâmbea cu ochi triști.

– Ai zice că-i o madonă, a spus el, o madonă adevărată, seamănă cu mama.

– Și cu mama mea, trebuie să ne obișnuim cu asta, e la fel pentru toate femeile, într-o zi sau alta seamănă cu asta. E frumos, nu?

– E frumos, dar e trist.

A băut paharul cu bourbon.

– Ce mulțumită o să fie Roselyn.

A plecat visător, s-a întors mândru, la volanul unei mașini Thunderbird mov, cu partea cromată lustruită de un maniac al perfecțiunii, cu interiorul lucrat în piele stil Chippendale de cluburi englezești, cu un claxon muzical evocând în mod vag primele paisprezece note din *Imnul bucuriei*. Asta îmi convenea. Alex găsise timp să se schimbe, purta un costum ușor albastru ca cerul, o cămașă albastră ca cerul, o cravată albastră ca cerul și pantofi de lac. Nu trecea neobservat, nici mașina de altfel. Puțin îmi păsa. Dimpotrivă. Fotografia mea nu apăruse în nici un ziar. Mă ascunsesem fără alt motiv decât să fac picturi de Chagall.

– Chiar dacă devii celebru, David, n-o să vând niciodată, cu nici un preț, portretul lui Roselyn. E leit mama. Te-ai distrat bine, dar nu ți-ai bătut joc de mine.

Era adevărat. Respectasem concepțiile, convingerile artistice și gusturile lui Alex. Valorau cât altele. Niște experți riguroși se extaziază în fața unor lucrări abominabile și neglijează niște capodopere clasate drept artă minoră, pompierească, de mâna a doua. Ca și când un rasol excelent n-ar valora cât un mușchi de vacă mediocru.

Alex m-a îmbrățișat. Cu pași înceți cadențați s-a întors spre Cadillac-ul său. Și-a trecut mâna prin părul ca pana corbului și a trecut mai departe.

Am demarat valvârtej. Câteva blocuri mai departe am oprit lângă o cabină telefonică. Strada mirosea bine, un amestec de bere, de catran, de praf și de iarbă putrezită. Mă simțeam al dracului de liber. Caii mașinii erau liberi și tumultuoși. Aveam ceva mai mult de treizeci de ani și mă vârâsem într-un viespar periculos. Aveam o anume plăcere pentru catastrofe. Ele te ajută să știi cine ești, e ca și cu războiul și cu dragostea. Situații în care trebuie „să reziști", cum se spune azi. Să reziști singur. Fără asistență. Nici insistență. Cea mai bună armă, calmul, o voință superioară de-a rezolva rapid și ușor lucrurile.

Nu sunt un moralist, oricare ar fi cuvintele mele, digresiunile mele; am fost totdeauna în avans. Avangarda. Un curios foarte grăbit. Și sunt și astăzi. Toamna anului '89, lumea și-a schimbat culoarea, cerul și-a schimbat forma, pictura nu va mai fi niciodată aceeași. Se vinde pe rue Montaigne un Picasso – autentic, presupun – cu mii de dolari, sau de yeni. Nici un muzeu nu-l va putea cumpăra. Va ajunge la un colecționar, un industriaș japonez sau texan. Oare va fi îngropat pentru totdeauna? Nu orice om e artist, dar artistul veritabil are o vocație, aceea de-a da mici bucăți din el, bucăți de viață, la toată lumea, ca Dumnezeu Tatăl și Fiul. Să-și împartă masa. Toată lumea e cultivată, chiar și cel mai mare ignorant, și cultura are vocația și hrana necesară să alimenteze fiecare viață cu o viață mai

veche și mai profundă, mai diversă, mai îndepărtată, porcul chinezesc nu știe nimic de porcul franțuzesc. Primul n-a făcut mai multe stampe decât a construit catedrale cel de-al doilea. Respect porcul, dar îl prefer pe om.

Era ora unsprezece seara, pe ceasul pe care mi-l dăduse Alex. Doctorul Blatt a fost cel care a mormăit la telefon.

– Nu mai am nevoie de injecții, doctore, dar spuneți-i lui Anne-Marie să fie gata.

– Ele dorm.

– Peste o oră și jumătate, cel mult două ore.

– O să mai răresc injecțiile, aveți nevoie de Tranxène.

Avea să-mi facă comisionul. Am zburat ca vântul pe autostrăzi. Anne-Marie mă aștepta în umbră. Vile de miliardari. O viață de autosatisfacție și de frustrare: nici o rigolă nu va mirosi urât vreodată.

Am aruncat tone de bagaje în portbagajul mașinii Thunderbird.

– Unde mergem, de fapt? a întrebat Anne-Marie.

– În concediu, desigur.

– Ce-i cu mașina asta nebună?

– Este a noastră. Rocambolescă. Are patru roți care nu vor altceva decât să meargă spre vest. Mă urmărești?

– Nu gândesc, deci te urmăresc.

Lui Anne-Marie îi plăcea genul ăsta de formule pe care eu le înțelegeam după un anumit timp. Citea mult, și orice, niște atracții ciudate. Într-o zi Descartes, într-alta Chester Himes, a treia Pascal, apoi Dostoievski. În ultimul timp, explora sufletul american printre autori. Nu cred că l-a găsit. Nu știu dacă America are un suflet, ca Franța, Italia sau Rusia. Are o morală, dar nu-i același lucru. Este o țară condamnată să-și caute sufletul. Să-l inventeze, să-l fasoneze. Când ideea, noțiunea de suflet va fi dispărut, America va mai căuta încă. Am mers direct spre California.

După câțiva kilometri, și ceva mai puține mile, dar era totuși aceeași distanță, Anne-Marie m-a întrebat:

– David scumpule, și banii?

– O să vină, am făcut o afacere cu Alex.

– Iar ai făcut picturi de Chagall?

– Ultimele cartușe.

Și apoi am pus muzică. *The more I see you.* Anne-Marie era mândră că-și păstrase trofee, triumfuri, mantoul ei de panteră – se pare că noi, săraci ingenioși, și anumiți africani, vând de acum încolo pielea lor unor tăbăcari progresiști, și că peste vreun an sau doi, se vor găsi, la un anumit preț, vai, mantouri din piele de om, mai puțin călduroase decât lutrul sau castorul, dar minunate pentru primăvară și toamnă –, mantoul ei de vizon și cel de chincila alb sidefiu. Salvase cele trei sute de cravate ale mele și eu purtam un tricou găurit.

A fost ora când leii merg să se adape... Ne-am oprit la șes, pe câmp, și „Ruth se întreba nemișcată deschizând ochiul pe jumătate sub văluri care Zeu, care secerător al eternei veri, trecând, aruncase în mod neglijent această seceră de aur pe câmpul stelelor".

Atunci când leii au fost satisfăcuți Anne-Marie m-a întrebat:

– O să revedem Franța?

– O vedem peste tot. Și peste tot ea ne lipsește. Chiar în Franța ar fi deja altceva.

– Vom fi deci și noi alți oameni? Poate că într-o zi străini unul altuia, despărțiți?

– Cred că leilor li-e sete încă.

Era un traseu, o șoșea superbă. Ca totdeauna în viața mea, ca în mașină, mergeam foarte repede, neținând cont de legi, de prudență, și apoi mă opream, ore întregi, ca să privesc cerul. Anne-Marie mă asculta cu religiozitate, cum se spune, ciudată religie, îi spuneam orice. Inventam nume

stelelor pe care nu le cunoșteam. Numele contează atât de puțin. Belfénorme și Sapristiche, Ventreplume și Chassemadame. Anne-Marie n-avea mai mult de douăzeci de ani, eu treizeci și ceva... În jurul nostru lumea nouă. Nu eram decât la câțiva kilometri de New York. Ashbury Park în New Jersey. La vreo sută de metri de mare, o vilă, dalii și crizanteme. Ultimii trandafiri. Un cămin tipic englezesc. O anumită siguranță.

ASHBURY PARK

Casele din împrejurimi își închiseseră obloanele, era toamnă. Foarte frumos anotimp, calm și roșcat, un cer de lapte. Ceilalți vecini erau niște pensionari fermecați de Anne-Marie, de pântecele ei rotund, și de Cecilia. Am fost invitați la toate *five o'clock*-urile, edificând cu ajutorul minciunilor noua noastră rațiune socială, rațiunea noastră de-a trăi, papucii de casă și confortul și America profundă. America asta profundă, cu ridurile și cu ceaiul ei îndulcit, nu ne displăcea. Ne mințeam într-atât încât credeam că vom vedea într-o zi crescând plantele din grădină, Anne-Marie descoperea natura. Voia chiar una sau două pisici, găini, poate câțiva curcani și era destul de bine să visezi sub cuvertura matlasată.

Viața se organiza. Eram la ani lumină distanță de New York. Sau, mai degrabă, ce importanță aveau anii, zilele și săptămânile, lumina nu mai era aceeași. Trăiam într-o lumină galbenă și blândă, aurită, departe de neoanele și de becurile crude.

Cecilia alerga în urma iepurilor și aricilor, și acelor veverițe tigrate care se cățărau în copaci.

Mă întrebam dacă n-ar fi prea mult să fumez pipă și să-mi cumpăr o pălărie de tweed împodobită cu pene de fazan. Îmi plăcea să merg singur dimineața spre mare, salutând pe unii și pe alții, calm și drept.

– Ce mai faceți, domnule Gray?

– Dar dumneavoastră, domnule Smith, frumos timp încă, nu-i așa?

– Frumos timp, domnule Gray, zi bună. Ce mai face soția dumneavoastră?

O porneam pe unul din digurile lungi care decupau oceanul. Zgomotul valurilor, râsetele pescărușilor ce se aruncau pe pântecele peștilor. Ridicau capul. Ciuguleau măruntaiele. Citeam ziarele, nu găseam în ele numele meu. Inspiram cețurile, mă întrebam dacă pantalonii de catifea nu mă făceau să par puțin mai gras.

M-aș fi instalat pe dig, cu șevaletul, cu pensulele mele, să stau acolo, să pictez pescărușii, să devin eu însumi un pescăruș și să râd culegând pântecele alb al peștilor.

Fericirea se află peste tot. Te mângâie sau te arde. Ea lasă pe piele, pe inimă înțepături de insecte, urme, insecta e departe și înțeapă alți oameni, îndrăgostiți sau contemplativi. Am un ochi care contemplă, și celălalt care caută. Există un dialog între cei doi, mi se pare că-și vorbesc, ca și când eu n-aș exista. Adevăratul pictor este fără îndoială un ciclop al cărui ochi unic are aceste două funcții.

După toți acești ani sunt sigur că acela care nu caută nimic este un animal bun de povară și de adăpat, și că acela care nu contemplă are doi ochi în mormânt. Artistul contemplă ceea ce caută.

Ce bine mă simțeam în pantalonii ăștia care mă făceau să par mai gras. Grăsun, le plăceam mai mult moșnegilor din vecini, ei îmi dădeau mai mulți covrigi, prăjituri uscate, fursecuri făcute în casă. Ghici cine vine la cină? Semănau toți cu Spencer Tracy. Anne-Marie scormonea frunze moarte cu o greblă rustică. Cecilia se ascundea în frunze. Noi ne ascundeam de noi. Această fericire falsă ne era suficientă. Poate că toate fericile sunt false, amuzante, nu te mai gândești atâta la moarte, nici la urmare.

Citeam în ziare că comerțul de artă americană avea să

se nască și în America. Că America era pe marginea prăpastiei, epuizată în Vietnam. Țara asta stabilă mi se părea a fi un voinic înalt care tocmai a avut prima blenoragie. Cu picioarele acolo, aveam senzația că sunt pe un covor rulant fără a ști unde mergea covorul. În mintea mea eram într-un supermarcket, o escrocherie.

Într-o dimineață pe când îmi aprindeam pipa și-mi îndesam pălăria mea de tweed împodobită cu două mici pene de potârniche pe cap am citit în ziar: „S-a deschis o anchetă de marele juriu din New York... Marele juriu a fost reunit ca să hotărască asupra «falșilor Chagalli» care au fost vânduți de galeria Trianon Inc., situată pe Park Avenue nr. 525, dar n-a putut fi stabilită nici o inculpare. Nu se știe ce s-a întâmplat cu proprietarul acestei galerii, un englez numit David Stein..."

Uf, uf! Și eu îl ignoram pe acest englez, David Stein. Perfid Albion. Evrei mârșavi. Mă numeam Philip Gray. Mi-am aprins pipa din nou, și am ridicat pălăria ca să salut pescărușii, bună ziua, libertate. Nici o fotografie de-a mea în articol. Îmi plac fotografiile, fotografii, albumele și cărțile, reportajele și emoțiile violente de viață, asta a dat chiar picturii o tentă de interes. Dar pentru vecinii mei preferam acest anonimat, cu pipă și pălărie de țăran.

– Alo, Alex, mi-ai vândut Chagallii?

– E bine, e bine, am citit articolul, o să-ți trimit lovelele. Când o să ai timp, vino să ajustezi puțin talia lui Roselyn, ea consideră că ai reușit șoldurile, dar ai ratat talia. Și-apoi fața, găsește că seamănă cu mama. David, tabloul ăsta e-un rahat sau mă înșel?

– Alex! Totul e bun. Sărut-o pe Roselyn și tabloul ei. Plec la Chicago.

La 29 octombrie, la prânz, telefon de la Alex. Îmi

trimitea cinci mii de dolari prin *special delivery* (livrare specială).

– Nu mai mult? m-am răzvrătit eu.

– Imposibil. Dac-o să plasez tablourile tale proaste o să meargă mai bine. Așteaptă. Fii cuminte, individule. Nu pronunța niciodată numele meu.

– Niciodată, Alex.

Nu l-am revăzut niciodată, nu mi-a lipsit niciodată. Am distrus punțile. Cheile, pământul și cenușa, n-a mai existat nimic.

Pentru moment pândeam pușlamaua de telegrafist și mandatul său.

– Lovelele te-au îmbolnăvit totdeauna, spunea Anne-Marie.

– Deloc, nici nu-mi pasă.

S-a întâmplat așa cum era prevăzut. Vecinii își tundeau peluza, trebuia s-o șterg încetișor. Să-i mâhnesc, să le las pipa mea din rădăcină din iarbă neagră și pălăria cu pene de păun... Viața. Niște etape. Aveam o poftă nelămurită de-o lume diferită, nu știam că toată lumea occidentală voia o lume diferită. Astăzi în fața pânzei mele îmi spun că după douăzeci și cinci de ani lumea rusească a urmat această lume diferită.

Întreaga lume se armonizează. Pisicii mele nu-i vine să-și creadă urechilor. Întreaga lume devine viabilă, un teritoriu viu. Toamna asta a anului '89 a adus noutăți de primă importanță. Înnăbușiți ultimii cărbuni de ură, oare încotro se va îndrepta dragostea noastră?

– Mi-e frică de asta, ceva se mișcă.

S-o ștergem englezește. Familia Pinsherasshole ne spiona puțin. Niște oameni drăguți, dar curioși, trebuia să-i păcălim.

La cea mai mică ocazie deveneam nebun ca un iepure speriat, pe când ar fi trebuit să-mi păstrez calmul, și sângele

rece ca Alex. Dar eu nu făcusem parte din mafie, n-aveam o armurărie secretă într-un orologiu de țară, aveam o soție însărcinată, o fetiță, și poliția pe urmele mele. Degeaba era calm cartierul nostru, vitele cu obloanele închise, pensionarii zâmbitori, fursecurile și *five o'clock*-urile, totul se putea schimba de la un moment la altul, puteam vedea ieșind o droaie de sticleți în spatele tufișurilor, legăturilor de vreascuri, cuștilor câinilor. Ashbury nu era un loc sigur, cel care ne închiriase, agentul imobiliar, locuia la treizeci de metri de noi, o plecare precipitată l-ar mira. Chiria era plătită, plus o garanție, n-ar fi rămas în pagubă, dar s-ar fi alertat, bănuitor. Întregul Ashbury avea să vorbească de tânărul cuplu, cu un copil plecat în grabă și fără să lase adresa.

– Mă obosești tot învârtindu-te, David.

Când au sosit lovelele, eram ca un alcoolic care nu băuse, am apucat plicul, făcând să foșnească bancnotele sub degetele mele. Nu mă mai învârteam, dansam, un derviș care dansează învârtindu-se; eram într-adevăr nebun. Am privit grădina prin fereastră, viața asta oprită, pașnică, stabilită acolo. De ce trebuia să plecăm neîncetat? Nici astăzi nu-i nimic stabil în viața mea. Pisica nu doarme decât cu un ochi, și eu stau numai pe-o fesă, niciodată nu sunt departe de basculții mei, gata să sar, să fug, să descopăr altceva.

A sosit taxiul, bagajele erau în antreu. Voluminoase. Simțeam priviri la ferestre, perdelele vecine se mișcau. Am înghesuit valizele, pachetele, în portbagaj, am aruncat puștoaica pe bancheta din spate și am șters-o iute, Newark, repede!

Șoferul era un negru viguros, care n-avea gât, ceafa era rasă, puțin roz, violetă. Mergea repede, fără să scoată o vorbă. Vremea era frumoasă, o vreme ideală ca să pleci în concediu.

Când am ajuns la Chicago ningea. Ultima oară când fusesem în acest oraș, refuzasem să soldez un Picasso, acum îmi soldam viața.

Eram vag deprimat. Zăpada asta, era mai rău ca în Canada. Repede California, spunea Anne-Maria, o să culegem portocale de pe copaci. Îmi vedea confuzia. Aveam în cap niște circuite dezarticulate. Puteam ședea pe-un scaun ore întregi, sau să deschid televizorul și să citesc o carte, două cărți, până la terminarea programelor, puteam râde fără motiv, și plânge fără motiv. Uneori îmi reveneam și era și mai rău. Aveam poftă să pictez, dar îmi tremurau degetele, ochii mi-erau încețoșați, și n-aveam nici o idee grozavă în cap. Camera noastră de la hotel din Chicago nu era decât o sală de așteptare. Nici nu ne ostenisem măcar să despachetăm lucrurile. Cecilia se juca pe mochetă cu un elefănțel de pluș. Anne-Marie fredona mereu același cântec sfâșietor, o melopee, dezlegând cuvinte încrucișate. Mă duceam jos, la chioșc, să cumpăr ziare, pe care le citeam într-un bar, chelnerița semăna cu Dolly Parton și un client beat care semăna cu Tom Waits sărea în spatele tejghelei strigând: Vietnamezii, niște lepădături! și plecam cu ziarele, ningea, lunecam până la hotel, era ceva provizoriu, iarăși, și eram obosit. Voiam ca asta să înceteze.

CALIFORNIA

San Francisco devenea un oraș mitic, pe vremea aceea, un loc de întâlnire, o răspântie, un mic port adăpostit. Așa cum aveau să fie Katmandou, Kabul, Goa, Bali, Istanbul... Era un oraș în culori, în pantă, un leagăn. Oamenii mergeau mai încet decât în altă parte și unii chiar nu mergeau deloc, stăteau acolo, în picioare în colțul unei străzi, în fața librăriei City Lights de pildă, și priveau cerul, albastru. Păreau că se hrănesc cu cerul ăsta, că-l sorb cu ochii.

Știam bine că noi nu puteam rămâne acolo multă vreme.

Încercam și eu să mă așez în colțul unei străzi și să sorb cerul, îmi intrau furnici în pantofi făcându-mă să plec în altă parte țopăind.

Anne-Marie era pe punctul de-a naște, FBI trebuia să știe asta. Ticăloșii telefonaseră pe la clinici și spitale. Li se părea inuman ca o micuță Stein să se poată naște fără asistența unui agent federal, fără îndoială deghizat în moașă sau în Moș Crăciun.

Am închiriat o casă de lemn galben, pe o coastă de colină. Probabil că această colină s-a zguduit recent, în timpul cutremurului din toamna anului '89. Poate că acea casă galbenă n-a rezistat, scândurile ei au trosnit și ele. Am cumpărat o bicicletă și mi-am propus să slăbesc. Dar cu

bicicleta mă duceam direct la băcănia care vindea niște înghețate cremoase, niște creme înghețate ca niște aisberguri, în stare să facă să naufragieze *Titanicul*. Eu nu mă aflam la bordul *Titanicului*, eram *Titanicul*.

Am început din nou să pictez. Dar la Frisco (San Francisco) negustorii nu erau numeroși. Ei nu se interesau ca la New York sau la Philadelphia de toți rabinii aceia ruși și albaștri.

Văzând-o pe Cecilia pe pragul casei noastre galbene de pe Seward Street am regăsit, puțin, savoarea solului, cu picioarele pe pământ.

Micul golf se întindea la picioarele noastre, am băgat din nou picioarele în mare.

Mi-aduc aminte că, atunci când Anne-Marie mă contraria, făcând o observație nepoliticoasă, răspundeam calm, destul de pompos: „Nebunia e aceea care mă conduce". Sau îl citam pe Saint-John Perse: „Un mare principiu de violență ne comanda moravurile". În fiecare dimineață, în fața oglinzii, aveam întâlnire cu un coș alb, pe care îl rădeam de-aproape. Apoi ascultam Wagner.

Am pictat un Picasso drăguț, cu o mică dedicație, îmi plăcea să imit și scrisul. Am vândut opera cu cinci sute de dolari. Nu prea mai cunoșteam valoarea banilor. În orice caz, în peste douăzeci de ani, valoarea banilor s-a schimbat. Mai mult sau mai puțin. Mai ales ideea de bani s-a revalorizat.

Cinci sute de dolari era puțin, o șmecherie să te lași prins, o mărturie a falsului. Negustorul se numea Remi. Nu-l interesa decât un profit imediat, ca să-și cumpere marijuana. Pe vremea aceea, drogurile nu circulau în mod deschis. Beatnicii fumau hașiș, marijuana, se drogau cu LSD, cu acid, planând într-o lume de vis. În prezent te dopezi, îți injectezi stupefiante, ca să fii performant sau criminal, cocaină și *crack*.

– David, am impresia că-i sfârșitul lumii, a spus Anne-Marie.

Cerul era de-a dreptul mov, cu niște fisuri verzi.

Ceva mai târziu, la ora cinci dimineața, a avut primele dureri. Frisco era în *fog*. 29 noiembrie 1966. Am dus-o pe soția mea la Children's Hospital.

Aveam un mic *deal* cu acest Remi. Îi promisesem un mic Picasso superb, pe care îl terminam de uscat la lampă. A sunat telefonul, aveam un fiu. Ascultam o nocturnă, fiul se numea Frédéric.

Am lichidat, am golit, o sticlă de șampanie singur, ca să sărbătoresc. Am luat un taxi ca s-o sărut pe mamă și pe fiu. Eram încă beat și nebun. Într-un stat aproape de Ohio. Cu capul gol.

Întorcându-mă acasă soarele alunga ceața în spatele mașinii. Cred că eram mai degrabă mulțumit.

Am băut o altă sticlă de șampanie și m-am dus la Remi.

– Bună ziua, David (cu un ton înghețat).

El nu mă cunoștea decât sub numele de Philip Gray.

N-a vrut Picasso-ul meu, nu mai voiam să i-l vând, era bine. Am închiriat un Oldsmobile albastru, ca să plec la Los Angeles. Acest Remi semăna într-adevăr cu un merlan pe o grămadă de gheață.

La Los Angeles, era altfel. Câteva zile fastuoase, într-un hotel de lux. Am dat gata toată agoniseala noastră. Nu mai manipulam decât monedă falsă, tablouri false, prieteni falși. Alergam. Am închiriat o fermecătoare casă roz. Cinam la Dino sau la Frescati. Frumoasă viață, dar cinele se terminau în război cu toate armele de apărare și de atac. Ne certam.

Această casă roz era un lux nemaipomenit, o haciendă pe înălțimi, pe Beverly Hills Drive, Los Angeles era imens, eram *safe* (în siguranță), teafăr și nevătămat. N-aveam

să-mi fac griji. Aveam din nou scolopendra matinală în burtă și niște vâjâieli în urechea stângă. N-aveam să-mi fac griji, să trag pe dreapta...

Mi-am instalat materialul și am început din nou șmecheria. Niște Chagall și niște Picasso. Evitam galeria Otto-Perls, prea celebră, nu eram decât un vânzător în mare grabă, un tip care plasează cărți poștale suedeze. Derivă. Mi s-a întâmplat să vomit în ultimă instanță în closete publice gândindu-mă la asta. Viața mea. Nu mă interesam nici o clipă de puștiul meu, nici de soția mea. Uitasem existența fiicei mele. Scrutam finețea perilor de le pensulele mele.

Anne-Marie s-a pus pe picioare, vindea tablourile mele proaste, în galerii modeste, inculte. Puțin îmi păsa de asta. Aveam nevoie de bani, să plecăm iarăși, să ne înecăm acolo, mai departe decât acel Scwab's drugstore.

Majoritatea timpului eram de neînvins, cavaler și cavaleresc. Aduceam cadouri pentru familie.

– Ți-ai văzut sprâncenele? Semeni cu un drac!

Ne certam, plecam în baruri unde găseam sâni mari.

Mă întorceam totuși, terminat. Dărâmat. Anne-Marie dezlega cuvinte încrucișate în pat.

– O să părăsim totul, spuneam, o să lăsăm totul aici, s-a terminat. Ei nu ne vor găsi niciodată. Acumulez, milioane, crede-mă. Îmi rafinez pictura mea. Am chef să-ți fac portretul.

Făceam dragoste cu ea, asta-i bine, poate că mai bine, dar la îndemâna primului client. Totul e la îndemână, fără îndoială. E suficient să te urci pe taburetul invizibil și să vezi realitatea oblic, s-o decupezi în felii de salam. Arta se practică cu toporul, o treabă de măcelar, de spintecător. Se scot măruntaiele din realitate. Oamenii care vorbesc despre ea n-ar pune degetele în ea. Arta e murdară.

Anne-Marie spunea contrariul, îi citam niște fraze: „Watteau se sinchisește prea puțin de originalitate; se sin-

chisește prea puțin de unde-i vin ideile. Își ia ce-i trebuie unde găsește... În mansarda lui de pe Pont Notre-Dame, își câștigă existența pictând niște falși Teniers și niște falși Gerard Dou..."

Cine-s băieții ăștia? Niște publicitari ai epocii? Niște stele căzătoare, care au șters-o englezește?... Ieșeam totuși puțin între două certuri. La Frescati. Ne făcusem chiar prieteni, relații.

– Phil, mă întreba Sam, de ce soția ta îți spune David? De ce te uiți tot timpul în urma ta? De ce apuci cuțitul de cum se apropie chelnerul?

Și el râdea. Eu nu. Eu mă uitam la Anne-Marie, gata să plece, apoi râdeam politicos. Mă înecam cu o măslină. Mă simțeam din ce în ce mai rău, sufocat.

Eram legănat tot timpul ca o pirogă în vâltoarea fluviului, care o cară spre cataracte. Într-o zi bine, în cealaltă rău. Chiar pictura era un refugiu și o distrugere, mă îndepărtez de oameni, dar și de Anne-Marie, de puștii mei, apoi trebuia să vinzi falsurile, cădeam din nou în business, în trafic, în pericole. Existau și zile fericite, reușeam să mă smulg temerilor mele.

Aveam prieteni, dintre care mulți actori – Burt Lancaster, de pildă, adesea la masa noastră – și ca și actorii aceia jucam un rol, foarte american, cel al soțului model, fericit, decorator în concediu, îndrăgostit de California și hotărât să mă instalez aici pe un termen mai lung sau mai scurt. Nu credeam nimic dintr-asta, într-adevăr nimic, eram pe un tobogan bine săpunit care nu cunoștea decât un punct de cădere.

Anne-Marie se ocupa de copil, ridicând uneori încetișor capul spre mine, care fumam cu ochii în gol, imobil în mijlocul încăperii. Răspundeam zâmbetului ei, nu ne spuneam nimic, știind totul.

Am hotărât să mă las în grija lui Alex. El făcuse parte

din mafie, asta mă liniștea. Voiam să obțin repede pașapoarte false americane, pentru Mr.&Mrs. Philip Harcourt și cei doi copii ai lor, cu orice preț. Reușisem câteva *deals*-uri drăguțe, cu riscuri mari în niște galerii importante. Chiar Anne-Marie, Anne Gray, a vândut câțiva Cocteau unei galerii de pe Santa Monica Boulevard. Contul nostru de la bancă își revenea, dar încă era la strâmtoare.

Voiam să coborâm spre Mexic. Acolo, cu banii economisiți, am putea respira puțin, dacă o permitea căldura. La urma urmelor, ne îndreptam spre iarnă. Ceața, *smogul*, acoperea orașul. O poluare serioasă. În Mexic ar fi altfel, am avea o a doua piele, o peliculă de sudoare și de praf, în umbra haciendelor, dedesubtul vulcanului.

În cele din urmă am uitat de urmăritorii mei, coșmarurile mele au încetat, eram invulnerabil. Adică ieșeam din febrilitatea amărâtă, ca să dau în exagerarea megalomaniacă. Mă umflam și mă dezumflam de la o zi la alta.

Distinct attorney Jo Stone pusese să se telefoneze la toate maternitățile din California. Voia să știe dacă văzuseră o femeie gata să nască, de vreo douăzeci, douăzeci și trei de ani, brună, tip ușor asiatic, cu un frumos accent franțuzesc, declarată sub numele de Stein sau orice alt nume de altfel.

Precum măgarul protejându-l pe Iisus, conducerea de la Children's Hospital din San Francisco a declarat că nu știa nimic despre povestea asta, și că n-avea nimic a face cu poliția din New York. Oare nu era California o țară a făgăduinței? Probabil că Stone pusese receptorul aparatului modern de telefon la loc, fără să se descurajeze, nu era grăbit. Probabil că Barrett băuse bourbon și făcuse un alt număr de telefon, plecându-și fruntea de catâr irlandez.

Ei contau pe-o imprudență din partea mea. Atunci când nu poți să-i pui piedică hoțului, aștepți să calce pe

șireturile sale desfăcute. Hoții au niște comportări freudiene, ca toată lumea, săvârșesc greșeli.

Degeaba îmi schimbasem numele, nu-mi schimbam comportarea. Eram Michael și Anne Harcourt, de acum înainte, și Frédéric a fost înregistrat la spital cu acest nume. Dar fie eram Stein, Gray, sau Harcourt, pictam mereu Chagall și Picasso, trebuia să trăim și să încălzim laptele copilului.

În 23 ianuarie 1967 mă sculasem devreme și bine dispus, era o zi de bună dispoziție. Era frumos și senin, nu era unul din cerurile acelea difuze de iarnă în care soarele nici nu pare rotund, nici măcar galben, în care soarele n-are culoare. Mă apucasem să pictez așteptând să se trezească Anne-Marie, niște guașe mici, și niște Marie Laurencin foarte delicate și puțin afectate, cum mi se întâmpla să fac atunci când eram cu adevărat nepăsător și relaxat.

Mă întindeam pe scaunul meu căscând. Beam cafea foarte neagră. Anne-Marie a venit în spatele meu să-mi pună palmele pe ochi, Cecilia s-a agățat de pulpele mele. M-am eliberat prea brutal.

– M-ați speriat, iertare.

Telefonul a sunat după-amiază, a răspuns Anne-Marie, ca întotdeauna. Din livingul, vast și luminos, ale cărui ușiferestre se deschideau spre piscina goală, a strigat:

– E Alex!

Încă o dată soneria telefonului, urletul lui Anne-Marie m-au șocat, acum tremuram ca o frunză, cuburile de gheață se loveau în paharul meu.

– Vei avea pașapoartele săptămâna viitoare, îi spune Alex, cu vocea calmă, sigură, profesională.

Am închis telefonul modern, mai puțin satisfăcut decât aș fi crezut. Săptămâna viitoare... Asta nu însemna nimic pentru mine, trăiam cu adevărat de pe o zi pe alta. Și apoi, aici sau acolo... Poate că eram obosit, ajunsesem la capă-

tul tăvălugului... Nu știam nimic despre Mexic... Oare copiii mei au să vorbească spaniola? să se îndoape cu *torlillas?*

– Era Alex, îi spun lui Anne-Marie, vom avea pașapoartele peste opt zile.

Ea a fost mai fericită decât mine, apoi a observat tulburarea mea și m-a strâns în brațele ei plăpânde și totuși puternice.

Am deschis o sticlă de șampanie pentru cină, să sărbătorim vestea, noul exod... Am promis să mă pun pe lucru serios. „Lucrul meu, pictura mea" odată ajunși acolo, nici măcar nu știam unde, sub cactuși... Aveam în spate zidul închisorii, în fața mea deșertul. Nici nu vedeam măcar că trăiam într-o vilă luxoasă, hollywoodiană, cu o piscină goală și robinete care nu se închideau bine. Am avut poftă să pictez imediat, șampania mă scosese din toropeala mea morocănoasă. Anne-Marie s-a dus să-i culce pe copii.

– Am să citesc puțin, spune, te aștept...

Ar fi trebuit să mă duc după ea, să trimit pictura la dracu, s-o strâng pe soția mea în brațe, să-i smulg cartea, veșmintele, s-o arunc pe pat și să dispar în trupul ei.

Pictam în bucătărie – adesea locul meu favorit – un Laurencin enigmatic, o tânără femeie, era plăcut și mi-am servit un pahar de vin rece. Închisesem ușa de la intrare cu zăvorul, pusesem lanțul de siguranță. Cu toate astea nu mă temeam de hoți.

Pe pick-up, sonata pentru clarinet și pian, opus 120 de Brahms.

Mi se pare că purtam o cămașă înflorată, descheiată peste un șort pătat de culori.

Încă o dată eram în intimitatea mea, departe de tot, vinul și muzica intrau în mine, și pictura ieșea din mine, era o mișcare organică.

Doi bărbați în spatele geamurilor mă priveau pictând.

Ei au spart vraja. Au sunat la intrare, corecți dar grăbiți, au făcut să sară zăvorul, Anne-Marie țâșnise, scoasă din lectura ei, din visurile ei mexicane, au tăiat lanțul de siguranță, au năpădit în vestibul.

– Gata cu joaca, David, cunoaștem muzica.

– Și pictura?..

Nu eram surprins, nu tremuram ca frunza și cuburile de gheață nu mai se loveau în paharul meu. Am adăugat o tușă la Marie Laurencin. Cei doi sticleți erau mai degrabă înalți și subțiri, ar fi putut fi niște mormoni veniți să mă evaghelizeze în mod cert, ei erau gata să mă creștineze. I-am zâmbit ușor lui Anne-Marie care-și mușca pumnii.

– Patru luni de amânare, Anne-Marie, e ceva..

Am terminat pălăria doamnei de pe șevalet. M-am gândit chiar că Anne-Marie ar putea s-o livreze comanditarului dacă tabloul nu era confiscat.

– Cum m-ați prins? am întrebat politicos.

– Gusturile dumitale pentru lux, David, mai ales mașinile... Peste tot pe unde ați trecut ai închiriat limuzine cu șofer și tot restul, s-au urmărit mașinile, sau mai degrabă s-a telefonat la garajele care închiriau. Data viitoare să iei autobuzul.

– Voiam să mă amuz puțin, înțelegeți băieți, să mă distrez... Dădusem lovitura... Știți ce spunea Nick grecul? În viață e important să câștigi un pariu, și cel mai important e să-l pierzi. Să știi să-l pierzi. O să-mi puneți cătușele?

– O să faci pe prostul?

Am dat din umeri. M-am ridicat în fine de pe taburetul meu și am luat-o în brațe pe Anne-Marie.

– Nu risc scaunul electric, scumpo.

– Dar ce-o să fac eu? (Plângea încetișor, fără nervozitate, trist).

– New York-ul a cerut extrădarea?

– Totul va fi în ordine peste câteva zile. Până atunci,

dumneata vei putea dormi la închisoarea din Los Angeles. Pregătește-ți valiza. Un smoking nu-i necesar.

Mi-aduc aminte că cel mai tânăr dintre sticleți se uita la soția mea cu senzualitate. Am propus un whisky celor prezenți, mai ales pentru a o reconforta pe Anne-Marie; cei doi sticleți au refuzat politicos, erau în serviciu.

– Dumneata faci asta? a întrebat cel mai bătrân arătând tabloul agățat pe șevalet.

– Nu, Marie Laurencin, eu nu-s decât un intermediar.

– Asta ni s-a și spus, o să ne vorbești despre această Marie.

Mă văzuseră pictând, dar nu credeau că eram falsificatorul, nu eram decât un vânzător de falsuri. Un negustor, un escroc. Nu un artist. Pentru ei, artiștii dormeau pe plajă și vindeau artizanatul lor turiștilor, nu circulau în limuzine cu șofer stilat și mănuși de culoarea untului... Cred că Anne-Marie, dacă reacționa, mai putea vinde câteva piese, să recupereze banii din contul de la bancă.

– Dumneavoastră mă duceți înapoi la New York?

– Noi suntem de la New York. Te vom însoți.

– Poate că dumneavoastră o să-mi dați drumul. E vorba de-o eroare.

Credeam c-o să izbunesc în râs, dar au izbucnit ei înaintea mea.

– Cum e vremea la New York?

– *Pretty bad*, mai degrabă proastă, mai ales pentru tine.

Iarăși am dat din umeri.

M-am îmbrăcat pentru noapte, pentru închisoare, am sărutat copiii, cu tristețe dar cu încredere, niște copii liberi, apoi am îmbrățișat-o îndelung pe Anne-Marie, pe mâine, vino să mă vezi, nu ești supărată pe mine?

– Nu mă lăsa, David, nu mă lăsa singură.

Când am ieșit între cei doi polițiști am ridicat ochii spre cer, nu erau stele pe el. M-am întors spre ușă, dar

Anne-Marie o și închisese, am auzit-o hohotind, apoi hohotul de plâns s-a transformat într-un țipăt răgușit și lung, și probabil c-a aruncat cu ceva în perete, acel ceva s-a spart, și apoi n-a mai fost decât liniștea, peste tot, și cerul ăsta gol. M-a cuprins un frison scurt și violent, ca un fulger. Un polițist m-a împins încet către mașină.

Câteva formalități conform obiceiului, și confortul rudimentar al închisorii municipale. Aș fi putut fi satisfăcut deocamdată, dacă eram singur cu câteva cărți și niște pensule, aș fi împodobit decorul cu fresce mauritaniene sau chagallesce... Dar nu eram singur, și când am fredonat *sotto voce* ultimele măsuri ale clarinetului sonatei de Brahms, mi s-a ordonat ferm „*shut up*". Taci din gură. Închidere, cortina. S-a sfârșit comedia, *commedia dell'arte.*

Chiar de a doua zi de dimineață, au început plictiselile administrative. Cei doi polițiști din New York au făcut o convenție cu mine.

– Am făcut cerere de extrădare de la stat la stat, asta-i legea, hârțoaga asta, dar știi foarte bine că va fi acordată imediat. Desigur că poți să ceri să vezi un avocat aici, să tergiversezi, să cauți nod în papură, dar n-o să-l găsești, tot ce-ai să găsești va fi lighioana aceea bătrână, numită Jo Stone, care o să-ți facă o mulțime de necazuri. Nu vrei să ai necazuri, David?

Nu erau amabili. Evadarea mea de la New York îi necăjise grozav. Nu mai semănau deloc cu doi mormoni înalți, fericiți că au cules un porumbel pentru capela lor, ci cu doi sticleți irlandezi blond-roșcovani și prost bărbieriți, care erau ocărâți întruna de la escapada mea de acum patru luni. La urma urmelor nu eram un tip din mafie, ci doar un negustor de tablouri, cu unghiile îngrijite și ducând o viață boemă confortabilă... Un rahat, un nimic. Nu eram din lumea lor. Cred că nu mă iubeau deloc. Ieri se prefăcuseră

față de Anne-Marie și tricoul ei mulat. Se terminase.

– Cred că o cauțiune mică o să aranjeze totul, spun calm, suntem în America, nu?

– Ei, drace. În America, David, o să ți se ceară o „cauțiune mică" de cincizeci de mii de dolari. Ai atât la tine?

Suma era exagerată, în anii '60. Își băteau joc de mine. În plus, aici nu cunoșteam nici un avocat.

Anne-Marie a găsit unul în paginile galbene ale cărții de telefon. El era gata să refuze extrădarea. Asta mi-a spus Anne-Marie după-masa. Avusesem timp să mă hotărăsc.

– Nu. Să ne întoarcem la New York. Prietenii noștri ne vor apăra. Fă valizele, scoate tot ce poți de la bancă. Vinde tablourile.

Probabil că Anne-Marie nu dormise prea mult.

– Crezi că la New York o să putem găsi cincizeci de mii de dolari? asta cer ei drept cauțiune pentru mine. Crezi c-o să te poți descurca?

A căscat ochii și a izbucnit în hohote de plâns.

– Ești un monstru, ai un tupeu colosal... Cum poți să-mi ceri asta! Știi bine că nu-i am... Și crezi într-adevăr că mai avem prieteni la New York...

– Sună-l pe Ed Fodor. Dacă banca îți face greutăți ca să scoți banii, el o să-ți împrumute. Nu te necăji, scumpo. Ne întoarcem la New York.

Era așa de tulburată că a uitat să mă sărute la plecare. Aveam să-mi negociez întoarcerea. Voiam că Anne-Marie și copiii să călătorească împreună cu mine, în fine, cu noi, îngerii mei păzitori și eu. În clasa întâi. Astea erau condițiile mele, la urma urmelor eram *fair-play*. Nu eram un mic mafioso care pune în mișcare niște relații veroase, un gangster care-și negociază drepturile, ci un gentleman care ar dori o mică favoare... Refuzată favoarea. Gentleman pe dracu. Anne-Marie n-avea decât să se descurce ca să se

întoarcă la New York cu propriile ei aripi, dacă mai avea aripi și voia să se întoarcă la New York.

– Las-o să-și trăiască viața la Los Angeles, spune tânărul sticlete, va putea face cinema, tu ești scos de pe afiș.

Nu-mi plăcea zâmbetul lui, al acelui tânăr sticlete; avea o bucată de gumă de mestecat blocată între cele două palete care-i serveau drept incisivi.

M-am întors totuși la New York în clasa întâi, cu șampanie și icre negre din Iran. N-aveam cătușele. Am cules câteva informații despre cazul meu, voiam să știu în mod special dacă cei de la Biroul de Imigrare se interesau de mine. În aparență nu era nimic și judecătorul Stone nu se interesa decât de originea falselor tablouri, de falsificatori, de filieră. Cei doi sticleți uitaseră chiar că mă văzuseră pictând. Probabil că acel Marie Laurencin li se păruse o operă dulceagă, o lucrare de doamnă, așa cum poate face duminica un estet cretin de genul meu.

NEW YORK

Întoarcerea la New York a fost plăcută, fără turbulențe, un pilot în avion, și chiar scurta vijelie de zăpadă topită care biciuia pista de pe Aeroportul Kennedy nu ne-a stricat buna dispoziție care domnea la bord, mai ales în mica noastră echipă. Ei erau mulțumiți de captura lor, la urma urmelor, și eu eram sigur c-o să scap. Nu făcusem nimic rău, afară de faptul că rasolisem câțiva Chagall, poate, și închiriasem niște limuzine de lux. Aveam un pardesiu bun pentru iarnă, dar New York nu însemna numai iarna, era și brutalitatea asta neașteptată, tăria pumnilor sticleților mei mai sigură decât niște cătușe, și modul de-a mă arunca pe bancheta din spate a unei mașini a poliției ce aștepta, care a demarat cu toate sirenele urlând spre oraș. Perdea de ploaie amestecată cu ninsoare, gri murdar, oraș creat de fantome încremenite.

La sud de Manhattan, biroul judecătorului, la ultimul etaj al palatului de justiție. Câteva etaje mai jos, închisoarea, acel *tombs* (penitenciarul din New York), mormântul.

Amprente digitale, fotografii de identitate judiciară, redevenisem David Stein. Singura consolare era faptul că încă nu mă descoperiseră ca imigrant clandestin. Eram în afara legii, dar un om în afara legii relativ legal, legitim, de aici.

Atunci am cunoscut mai bine cele două persoane care au fost mari și tari peste viața mea câteva luni, câțiva ani. Judecătorul Joseph Stone și asistentul său, Nick Barrett, vulturul și bizonul. Vulturul nu se apropia de mine mai mult decât la trei metri, dar ochii lui mă străpungeau. Bizonul avea un trup imens, o sută de kilograme musculoase, aproape doi metri, un păr roșu pe toată suprafața trupului, și o voce firavă de copil timid. Mi-a spus la ureche:

– Noi doi nu ne mai despărțim.

Anne-Marie călătorise în clasă turist, într-un avion prost datorită unui bilet plătit de Ed Fodor. Avusesem timp s-o văd la aeroportul din Los Angeles, o sfătuisem să găsească rapid cele cincizeci de mii de dolari pentru cauțiune. Ea bâlbâise ceva, tulburată.

Intram într-un univers fără ea, fără femei, nici copii. Cuvinte dure, oameni duri, ziduri. Nu știam cu adevărat ce erau zidurile, mai ales atunci când zidurile sunt niște oameni. Niște ziduri care n-au urechi, uneori, sau care au prea multe. Niște ziduri care se prăbușesc sau se toarnă în alte ziduri. Niște labirinturi. Și apoi gratiile, coridoarele, țipetele, vorbitorul. Trebuia să devin destul de ușor ca să nu ating pământul, destul de ușor, de nebun, de escroc ca să trec prin ziduri. Cum așteptam în anticamera judecătorului Stone, mi-am adus aminte această mică poveste chinezească. În China seniorilor războiului un pictor a fost condamnat la moarte, el urma să fie spânzurat de gât, fără brutalitate, degetele cele mari de la picioare menținându-i greutatea trupului. Atunci când degetele cele mari de la picioare n-ar mai fi putut suporta greutatea asta, funia ar fi preluat greutatea. Pictorul a fost închis într-o celulă și s-a făcut așa cum se prevăzuse. Noaptea, pictorul a desenat pe nisipul închisorii, cu degetele cele mari de la picioare, niște șoareci, și i-a desenat în noaptea aceea așa de bine că șoarecii i s-au cățărat pe picioare, pe tors și pe umeri, și au

ronțăit funia. Pictorul a putut să fugă. A luat șoarecii cu el.

Pliscul judecătorului-vultur s-a agitat, manifestând oarecare veselie. Un vultur cu ochi negri. Aceștia se aprindeau, se stingeau. Am preferat să-l privesc pe Barrett, bizonul roșcat. El a gâfâit cu ochii pe jumătate închiși, ca Sfânta Tereza în extaz. Stone și-a aprins ochii. Barett a ieșit.

– Stein, David Stein, a spus încet Stone fixându-mă, ai răspuns în fine invitației mele. Cred că o să ne înțelegem, adică, cred că am multe de auzit de la dumneata. Cunosc prea puțin pictura.

– Asta cere timp.

– Nu numai că am tot timpul, dar îl am și pe al dumitale.

Biroul nu era mare, fără a fi totuși cât un dulap în perete. Mi-aduc aminte că în stradă era o manifestație, în acea primă zi, așa-zișii Black Panthers. Judecătorul Stone s-a strâmbat. Și-a întors ochii spre fereastră. Eu mă uitam în jurul meu. Patru scaune, un birou metalic verzuliu, trei dulapuri în perete pentru dosare. Regatul acestui mic vultur uscătiv.

– Stein, Stein, a repetat, dumneata ești evreu?

– Da, spun cu nerușinare, fixând pliscul coroiat al judecătorului.

– De unde?

– De peste tot, nu? Rusia, Polonia, Egipt, Franța, Anglia...

– Eu din Rusia, ca Chagall, dumneata îl cunoști pe Chagall, nu?

– Mai bine decât mă cunoaște el pe mine.

Manifestanții de pe trotuar strigau tot mai multe lozinci. Voiau într-adevăr ceva.

– Vor un primar negru, a spus judecătorul. Îl vor avea într-o zi sau alta. Italienii vor avea un primar italian. Noi

vom avea un primar evreu. Spun asta la întâmplare, dar așa-i. Spune-mi, David, soția dumitale a luat contact cu un avocat foarte celebru.

Am înghețat. Tonul lui era de gheață, ochii de oțel. Nasul lui părea o sabie din același metal, gata să-mi taie mâinile la cea mai mică minciună, la cea mai neînsemnată păcăleală.

– Nu știam. Ea e liberă.

– Bailey, ciudată alegere, e poate cel mai mare avocat criminalist din Statele Unite. Dumneata ai omorât pe cineva?...

Anne– Marie acționase repede. Și prost. În mod spontan apelase la ceea ce era mai bun. Cel mai bun, *the best*, cel mai rău și flop (prăbușirea). Bailey apărase de curând doi ucigași ticăloși și pledase pentru o crimă pasională din cele mai atroce, mai târziu avea s-o apere pe Patty Hearst, moștenitoarea răpită, o inteligență reconvertită în extorcările Armatei symbioneze de eliberare, sau ceva de genul ăsta nu prea ortodox... Alegerea era neavenită. L-aș fi preferat pe Spencer Tracy sau pe Charles Laughton. Niște maeștri ai marelui joc, ai jocului dublu, nu niște luptători pentru o cauză pierdută ai baroului.

– Un asemenea avocat costă scump, nu? a întrebat Stone scoțându-și ochelarii. Ce ai dumneata să-ți reproșezi? Chiar să-mi reproșezi mie? Te consult pe dumneata pentru o convorbire, o documentare, dacă îndrăznesc să spun așa, și dumneata arunci în picioarele scaunului meu un tip a cărui cravată valorează cât chiria mea lunară. Nu-i elegant.

Își bătea joc de mine. Știa sigur că Anne-Marie, înnebunită, comisese o eroare tactică și mă supunea unui test. Mă sâcâia. Făcea pe brutalul.

– Spune dumneata totul acum, sau, dacă dumneata ai de spus mai mult, spune încet, pe episoade, dumneata nu spui mare lucru dar compania dumitale nu mi-e neplăcută.

Îți plac macaroanele italienești? Dar acele pizza foarte rotunde și umflate? Dar chianti? Hai să mergem să mâncăm ceva. Cred că manifestația s-a terminat, astea-s ca ploile mici. Și apoi, desigur, într-o zi, furtuna. Cred că e ziua cu *osso bucco**. Îți place?

– Nu știu pe unde se iese de aici...

– Știu eu.

Judecătorul Stone s-a ridicat, era mic, puțin adus de spate, dar mai ales avea niște picioare arcuite în mod ciudat, ca Louis Jouvet în filmul *Quai des Orfèvres*. Era țeapăn, înțepenit de statul pe scaun, ca anchilozat. A îmbrăcat un palton urât gri, și și-a pus în jurul gâtului subțire, gol, o eșarfă groasă, aspră, ecosez. Fără îndoială că se temea pentru nasul său lung. Se temea să nu-și piardă flerul. A evitat ascensorul, fie să facă puțin exercițiu, fie ca să mă facă să vizitez casa. Nu eram decât puțin surprins de amabilitățile astea. Ca orice om sigur de el nu ezitam deloc.

Era o scară mare de marmură falsă, murdară și plină de oameni grăbiți lovindu-se de cei care-și pierdeau timpul pe acolo, de palavragii. O trupă de mamuți a coborât repede în spatele nostru, dar nu era decât Barrett. Purta o canadiană ciudată cu cingătoare în talie, dar n-avea nici chingă, nici talie. Stone nici nu se clintise. Era convins de agilitatea lui Barrett, așa cum am fost și eu mai târziu, convins că cele o sută de kilograme se puteau așeza pe urmărul său ascuțit fără să-l deformeze. Barrett avea o finețe pe care nu i-o cunoșteam pe atunci. Stone era ascuțit, colțuros, sucit, altceva. În holul de la intrare mă simțeam liber. „Un om liber, a scris Paul Morand în legătură cu Céline, se recunoaște după cum sfârșește în închisoare". Aveam să petrec în ea aproape cinci ani... Am fost lipsit de libertate, mi-am făurit o alta, poate falsă, poate și mai liberă încă, în gând, vis, și altele de genul ăsta...

* Un fel de tocană de vițel (N. Tr.)

Restaurantul italian nu era o speluncă ordinară *olive oil* și miros de transpirație, așa cum mă temeam. Un loc unde se putea veni fără cravată cu condiția să ai o cămașă curată. Stone cunoștea pe toată lumea, sau, mai degrabă, toată lumea îl cunoștea pe judecător. El a mers cu ochii închiși până la masa lui. S-a așezat și n-a comandat. Judecătorului nu-i plăcea să comande, îi era suficient să fie servit, știa să aștepte. Trufe albe, *osso bucco.*

– Dumneata ești un tip ciudat, Stein, mi-a spus, într-adevăr, un tip ciudat. Ai o soție drăguță. E asiatică? Vom avea și un primar asiatic, fără îndoială. Barrett, evreica aceea tăiase cu adevărat limba fiului său ca să nu vorbească idiș, în cazul arestării evreilor de către naziști? Da? Cine picta pentru dumneata, Stein? Sau, dumneata pentru cine revindeai? Ce-i încurcătura asta? Mafia? Ce pot înțelege din Chagall sicilienii ăștia rustici? Dumneata amestecat în treburile Siciliei, dumneata? Un evreu rus ca mine? Ești unul din ticăloșii ăia mărunți? *Osso bucco* e destul de gustos? Puțin cam fraged, poate că prea...

Nu mă atingeam aproape de nimic. *Osso bucco* avea să-mi sară prin gură, pe limbă, să-mi zgârie cerul gurii, să mă determine să fac cele mai agreabile mărturisiri. Confidențele între gorgonzola și *suppa inglese.*

– Dumneata nu spui mare lucru...

– Oboseala, dezrădăcinarea, domnule judecător.

– Am văzut notele dumitale de plată de la bar, uluitoare, și dumneata nu bei nimic. N-ai încredere în mine, în alcool, sau poate că în dumneata?

– Sunt puțin cam dezgustat de împrejurări, domnule judecător. Găsesc dejunul ăsta delicios. Atât de pitoresc. Mi se pare că sunt în Italia. Cunoașteți Italia?

– N-am pus niciodată piciorul acolo. Vaticanul ar fi ținut de Mafia. Cum poți fi atât de creștin, atât de cretin. Oare cuvintele au aceeași origine?

– Cuvintele au mai puțină origine și mai multe destinații, e la fel ca pictura, ca arta în general, aceasta e prima noastră lecție, domnule judecător.

– Dumneata îmi placi, Stein, cred c-o să te păstrez mult timp. Barrett, ce părere ai despre asta? Dumneata gândești uneori, Barrett?

– Numai în afara orelor de serviciu, domnule judecător.

– Îmi place mai mult așa.

Fața de masă avea mici carouri roșii și albe. La fel și perdelele, și șorțul chelneriței. Era curat, în tot cazul, și am servit în cele din urmă, chiar dacă mâncarea aproape se răcise.

– Dar e călduță, spune Barrett, și am cerut să mi-o încălzească.

Mi s-a oferit o *grappa*, alta. Cu toate astea nu eram beat. Mă îmbăt la comandă, nu la livrare.

– Ce crezi dumneata de acest Stein, Barrett, a spus Stone, scoțând o bomboană cu aromă de salcâm din buzunar.

– Nu cred nimic de el, a spus înțelept Barrett, scoțând din buzunar un trabuc prost, stil Toscani, răsucit; a considerat că miroseam bine și rău ca trabucul răsucit. Patronul le-a oferit un ultim pahar. Stone a luat un ceai de verbină îndulcit. Avea ulcer.

– Ne regăsim, ne vom regăsi, Stein, dumneata nu ești niciodată departe. Un ulcer, spui dumneata? Vei avea un regim de favoare. Dar de ce avocatul ăsta mare ai cărui pantofi costă cât de trei ori chiria mea, nu-i serios? Îți plac bomboanele cu gust de salcâm?

– Știți, domnule judecător, nu-mi place nimic, nici măcar avocații. Lăsați asta.

Nici o notă de plată scumpă n-a umbrit sfârșitul dejunului. Stone s-a ridicat mecanic. Barrett a ridicat masa

ca să iasă. Eram în travee. Am fost anunțat că un judecător urma să fixeze cauțiunea pentru mine. Barrett mi-a spus la ureche că nu trebuia să mă necăjesc.

– Dac-o găsești, David, ești liber, dacă n-o găsești, ești liber... s-o cauți.

A avut un zâmbet inteligent. După aceea, zâmbea astfel din ce în ce mai des. Am aflat mai multe lucruri despre el. Iubea cu pasiune caii; avea acasă patru pisici, credea în metempsihoză, iar una din pisici ar fi într-o viață viitoare cal și ar câștiga cursa de la Epsom sau de la Longchamp, gloria europeană, *first class*. Derby. Făcea antrenament cu cele patru pisici la săritura cu obstacole. Era oaia neagră, animalul râios al unei familii de universitari demni de Joyce, de Beckett; premiu Nobel și din cele mai nobile. Uneori părea că-și reține lacrimile. Atunci își scutura părul roșcat, așa cum vântul scutură pădurile de toamnă. Nu știam ce să cred despre acest Barrett.

Într-adevăr judecătorul de cauțiuni a ridicat suma la cincizeci de mii de dolari. Pe vremea aceea douăzeci și cinci de milioane de franci vechi, o avere. Un castel în Spania franchistă. Eram prăjit ca slănina. Nu eram un *capo mafioso* (cap al mafiei) ca să merit asta.

– Mâine o să mergem la cel chinezesc, a anunțat Stone.

Go back to the jail (Întoarce-te în temniță). Groapa cu șerpi. Oamenii liberi au o calitate dominantă față de prizonieri, ei sunt liberi și ceilalți sunt jos. *Down by law* (Jos prin lege). Se transformă încet, sunt transformați în animale. Hiene și lupi, dihori și urși. Este prăbușirea în infern. Infernul este fără îndoială descris de poeți, e drăguț infernul, dar nu închisoarea din New York, mormântul, acel *tombs*. Nu era murdar, nu era nimic. Viața-nimic. Închideam ochii, strângeam pumnii. Puțea a cățelușe de la Piccadilly Circus, numărul de pederești vicioși incluși,

care-ți scrutau fundul. Sau acei duri de fermă, sfidările lor, cu care-ți măsurau bicepșii. Ce era și pederastul ăsta, o puicuță dichisită pentru o măciucă de infern? Alinierea cuștilor. Grădina zoologică. Ca Vincennes, dar mai puțin flamingo roz. Aveam să dorm aici. Mi s-au refăcut fotografiile, identitatea. Trebuie să fiu identic. Eu hotărâsem să fiu altceva. M-am gândit la Monet. Nufăr pe mocirlă, un mod de-a supraviețui. O imagine. Un adevăr frumos, un lucru sigur. Ușa s-a închis din nou, o cușcă, singur.

În jurul meu alte cuști, și aleea, balustrada, universul meu. Artistul e fragil, am gândit. Și-apoi mi-am spus că artistul este trestia din fabulă, și la dracu cu fragilitatea.

Aici eram acasă, aveam să mă fac respectat. N-aveam cele mai mari testicule, nici cele mai mari brațe, nici cele mai mari protecții, nici cea mai mare pedeapsă de ispășit, nu omorâsem pe nimeni. Eram cel mai îndemânatic, cel mai abil. În țara orbilor, chiorul e împărat, n-aveam să pictez decât cu un ochi dacă trebuia, dar voi avea totul ca s-o fac.

Etajul unsprezece, dl. William, gardianul negru, m-a condus până la cușca mea. Etajul bandiților periculoși. De ce? Intimidare, judecător Stone... Asistent Barrett... Un tovarăș de celulă. Un tip șic, Pedro Ruiz, își spintecase soția, amanta, mama, și o altă femeie, fratele său mai mic și mulți oameni bine. Avea o mutră ticăloasă dar asta era mai ales din cauza unui glonte în picior, pe care refuzau să i-l îngrijească. Avea temperatură, delira. Mă simțeam pe post de guvernantă. Și apoi el protesta, vigoare bărbătească. Mă ocăra. Mă ponegrea. În spaniolă, americană, dihor, șacal, voia să mă dea afară, la spânzătoare, pe scaunul electric.

– De de ești aici?

– Sunt asasinul lui Picasso, o afacere mârșavă...

– Scaun electric. Picasso ăsta nu-i ăla care desenează

imitându-i pe copii? Care face nasurile de-a curmezișul de la boxer la oricine... Cât e cauțiunea ta?

– Cincizeci de mii.

– Afacere mare. Mă doare laba. Dacă moare înaintea mea, înmormânteaz-o în mod demn. Cu onoruri. Să nu fie aruncată într-o ladă de gunoi. Cu tine ce-i aici?

– Mă numesc David. Ce caut aici, nu știu. Am ucis niște fantome, sunt cel mai greu de atins, nu?

– *Hombre, loco,* nebun, *crazy man!* nu mă face să mor de râs! Vreau să dorm, e mare lucru să dormi, trebuie să știi să fii pregătit pentru asta, e ca și cum ai muri, să știi să te stingi, flacăra care se stinge, și omul, inima care șovăie...

A doua zi era mort, îl deocheasem, pentru un pictor asta-i cel mai rău. A venit Anne-Marie. Eram despărțiți de-un geam. Mi s-a părut că geamul ăsta a existat totdeauna. Eram nedrept, dar aveam dreptul să fiu. Și viața era nedreaptă.

Trebuia totuși ca Anne-Marie să-și organizeze viața; stătea la Sheraton, dar era ceva provizoriu. Voiam să se instaleze la Ed Fodor, el i-o propusese. Aveam încredere în Ed. Trebuia să se ocupe și de apărarea mea. Să găsească un avocat specializat în delicte de tipul celor comise de mine, nu un tenor gălăgios. După ce a plecat, am avut impresia că nu ne spusesem nimic, mai ales nu esențialul.

Am cerut să văd un preot, dar, decepționat, m-am întors la un rabin. Era un tip tânăr destul de modern și zâmbitor, care-mi permitea să folosesc telefonul pus la dispoziția lui. Aveam discuții lungi, îmi spunea povești. Îmi plăcea mai ales aceea a povestitorului.

Într-un sat, nu exista povestitor. Atunci un om devotat și pasionat altruist s-a instalat în piața satului, și a dojenit mulțimea, a improvizat o poveste, și unii l-au ascultat. El credea că vorbele sale aveau să încolțească în inimile cele mai seci. A doua zi, s-a întors în același loc, și a spus o altă

poveste, pe care o auzise în alt sat. Deja venise mai puțină lume. Oamenii treceau, grăbiți. El a continuat totuși, în fiecare zi, în același loc, și curând nu l-a mai ascultat nimeni. Numai crengile copacilor aplaudau, încurajate de vânt, cu mari mâini verzi. Au trecut anii, el a îmbătrânit astfel, vorbind singur, inventând de acum înainte povești încântătoare. Într-o zi s-a oprit un copil, s-a apropiat de el, și i-a spus: „De ce te încăpățânezi, bătrân nebun, nu vezi că nu te-ascultă nimeni?" Povestitorul și-a scărpinat bărbia, s-a gândit. „Eu spun povești, zice, înainte spuneam ca să schimb lumea". „Lumea s-a schimbat?" a întrebat copilul. „Nu", a admis povestitorul. „Atunci de ce te încăpățânezi astfel?" „Pentru ca lumea să nu mă schimbe", a răspuns povestitorul, înainte de-a inventa o legendă minunată, pe care n-a ascultat-o nimeni.

Apoi, fără să se oprească, rabinul mi-a vorbit de soția sa, care făcea uneori mici acuarele, voia să mi le arate. Să afle o părere competentă.

Mă întorceam în celulă. Mă lungem pe pat și fumam. Gardianul deschidea gratiile și ieșeam toți pe pasarelă, ne grupam în jurul meselor, ca să ne uităm la unicul televizor, să jucăm cărți, sau să traficăm. Erau acolo mari criminali, mici drogați. Narcoticele circulau din plin, și alcoolul. Supradozele și alte come etilice nu erau rare. Nici încăierările; unii tipi ajungeau să smulgă urechi cu dinții, să crape ochii cu furculița. Cei mai solizi, cei mai demni erau Panthers-ii. Nimeni nu le căuta gâlceavă. Nu erau niște haimanale intrigante, ci niște revoltați, drepți, neînduplecați.

Eram chemat la biroul judecătorului. Cum ziarele scriseseră despre mine, eram o vedetă, un caz aparte. Ceilalți deținuți mă respectau, fiindcă eram artist. Voiau să le fac portretul, cu pixul, pe blocuri de hârtie reciclată, și mai ales nu în maniera lui Picasso. Voiau să fie realist,

asemănător cu realitatea și, de preferință, să reflecte ce era mai frumos, nu ce era urât.

Stone mă primea cu un zâmbet, ridica de pe nas marii săi ochelari cu sticlă groasă și mă scruta cu micii săi ochi înghețați. Îi plăcea mult cazul meu, care era pe cale să facă din el o vedetă. Dădea interviuri. Eram protagoniștii aceluiași film, eroii aceleiași cărți, *Judecătorul și asasinul*, *Crimă și pedeapsă*. Stone voia mereu să-i dau numele complicilor mei, ale negrilor mei, ale subproletariatului meu care creau picturi de Chagall în niște ateliere clandestine. Nici o secundă nu credea că eram unul și același om, falsificator și negustor. Pictor îndârjit și broker hrăpăreț.

Adesea judecătorul era deranjat de telefon, și adesea era soția lui, ceea ce-l deranja și mai mult. Ea avea cancer și el nu suporta boala asta. O liniștea și promitea să nu se întoarcă acasă târziu și să se gândească la boiangiu, la mezelar, să facă un nod la batistă, dar el avea un nod în gât. Punea receptorul în furcă și se scula să meargă la fereastră. Deschidea fereastra și respira adânc. Barrett se ciupea de obraz dând din cap și reluam interogatoriul.

El avea ulcer ca și mine. Sosurile picante de la restaurantul italian și saramura de pește îi erau interzise, dar în calitate de judecător, trecea peste asta, era deasupra interdicțiilor. Poate că voia să fie solidar cu soția sa. Oare a mea era solidară cu mine? Ce făcea cu Ed Fodor? Avea grijă de copii? Avocatul pe care mi-l găsise avea toate caracteristicile unui funcționar de birou. Un bondoc foarte roșu la față, irlandez mândru de originea sa, și care-i convenea destul de bine judecătorului Stone. Și mai bine lui Barrett.

– De ce nu un avocat evreu, Stein? mi-a spus Stone.

– Mi-ați spus că-i o afacere foarte sucită, domnule judecător, voiam un buldozer ca s-o îndrepte, nu un țipar.

Mă întorceam în celula mea. Am avut drept tovarăș un băiat foarte tânăr și plăpând, un homosexual drogat, un mic

dealer. Nu suporta închisoarea, nici abstinența. Noaptea vorbea singur. Nu putea dormi.

De aceea, el fost cel care a auzit primul oribilul zgomot al lanțului de tras apa de la closet pe care l-a făcut pe gâtul spânzuratului de deasupra. Nu știu de ce s-a spânzurat ăsta, nu-l cunoșteam. Se pare că s-a spânzurat cu un fir de sârmă.

Sinuciderea asta n-a liniștit moralul tovarășului meu căruia îi lipsea morfina. Era un tip care avea nevoie de calmant. Un timp, poate, se drogase mai mult cu morfină, cu heroină și cu opiu decât cu amfetamine și alte cocaine. Vecinul meu se rostogolea pe jos urlând; atunci eu ceream să ies pe pasarelă. Tot îl mai auzeam, dar nu-l mai vedeam.

Într-o dimineață, nu l-am mai auzit, și m-am neliniștit. Horcăia, își tăiase beregata cu un blacheu de pantof. Nu știu unde îl găsise. Nu puteam face nimic altceva decât să chem paznicii, care au chemat infirmeria, care și ea a chemat pompele funebre. Mi s-a găsit un alt vecin, un pontator.

Acestui gen de om nu-i place să părăsească colțul întunecos al celulei. Era un violator. El dădea loviturile la femeile bătrâne. Pe deasupra se interesa și de pictură. Îmi spunea David. Îmi spunea că în universul ăsta nemilos eram singurul care-l înțelegea. Asta din cauza mamei sale. Ea venea să-l vadă la vorbitor, de unde se întorcea cu ochii în lacrimi. Ceilalți îl mardeau ca să facă haz, să se distreze și să-l învețe respectul. În cele din urmă, asta îi plăcea. A găsit o dăltiță la bucătărie, cu adevărat periculoasă, am crezut că avea să facă și el saltul cel mare, dar era un cadou. Am început să fac niște graffiti pe pereți. El era publicul meu, clientul meu. Cumpăra totul. Avea o anumită delicatețe. Am început să desenez contururi de femeie, zeițe, opere de Matisse, și apoi bizoni, zimbri, fresce din Lascaux. Eram în grotă. Nu mai aveam decât un singur mijloc de-a fi viu, să pictez.

Tom, avocatul meu irlandez, m-a sfătuit să spun adevărul.

– Tot adevărul, Dave, spune totul, mărturisește tot. Asta o să-ți aducă o pagină de glorie și de ziar, o bună publicitate. Un adevărat bumerang pentru restul vieții tale.

– Dar cât timp o să rămân în gaura asta?

– Sunt avocat, nu ghicitor. Pe scurt, ai dat de belea, Dave, ești căutat în Europa. Italia, Elveția și Franța. Ești condamnat în lipsă.

– Ce lipsă?

Mormântul era închis bine, închis din nou. Dacă ieșeam de aici, era pentru a mă muta la închisoarea de la Fresnes sau închisoarea Santé din Paris. Viața mea era într-adevăr terminată. Anne-Marie nu-mi spunea niciodată nimic la vorbitor, articula niște silabe ca să-mi spună că văzuse familia Katz sau pe Janine Wolkenberg, care-și schimbase coafura. A observat că slăbisem și că-mi stătea bine. Mă părăsea spunându-mi „ciao, scumpule". Prietenii îmi spuneau: „E soția ta?" și eu răspundeam: „Aici n-ai soție". Eram foarte trist.

Eram mai puțin gelos, cât invidios. Ea respira un aer pur. Eu eram într-un submarin. Scufundat. Pentru ani și ani. Era departe acel David Stein din cartierul Saint-Germain-des-Prés.

În cușca mea, eram un om al cavernelor, gravam pe pereți profiluri cu fruntea îngustă, frunte de animal, ca a temnicerilor mei.

– Max, ți-am desenat două coarne.

– Fii atent, David, ești favoritul judecătorului, nu al meu. Aici judecătorul nu vine. Eu comand. Scoate coarnele astea.

Mă săturasem până-n gât de tot.

Într-o dimineață devreme, Barrett m-a scos din pat, din biroul judecătorului, din închisoare, să respir puțin aer. Peste tot în jurul imobilului erau niște *Bail gonds,* mici maghernițe unde se tratează cauțiunile. În fiecare odăiță din

fundul prăvăliei, Barrett avea sticla lui de whisky. Am mers pe la toate. Comparând mărcile. Cerul era cenușiu, noi eram beți, și Barrett, care mergea drept, mi-a explicat că nu exista o diferență fundamentală între apă și whisky, mai ales dacă ești irlandez.

– Barrett, recunosc că sunt vinovat.

– Asta-i ceva nou. Dar atenție. Dave, ai băut.

– Am vândut și pictat, auzi, mai mult de patru sute de falși Chagall, Modigliani, Picasso. Și alții. Vreau să-l văd pe Stone, o să facem un catalog. Dacă aveți cărțile mele de conturi, carnetele mele, o să regăsim toate astea.

– Atunci nu mai ești nevinovat? a întrebat Barrett zâmbind, îmi place mai mult așa, detest nevinovații. Ei sunt totdeauna niște vinovați care se ignoră. Să bem pentru asta.

Era o vreme din acelea răcoroase în care-ți îngheață și oasele, și nici chiar o mare pasăre răpitoare clarvăzătoare n-ar fi știut să spună unde se ascundeau Empire State Building și statuia Libertății. O ceață foarte deasă. Era în martie, martie 1967. Curând timpul avea să se îndrepte, să vină primăvara, dar eu aș fi în închisoare. Eram pe trotuar cu marele Barrett, același trotuar, aceeași galeră, eram destul de mulțumit că voiam să dau drumul la gură ca să spun totul, n-aveam să compromit pe nimeni. Afară de mine, să-mi scufund propria-mi barca.

Ne-am întors puțin beți, mai ales eu, în clădire, în palat.

Stone nu luase masa. Înghițea un fel de Alka-Seltzer. Se stâmba.

– David vrea să vă spună ceva, domnule șef, spune Barrett cu umilință, eu am să mă duc să iau o cafea.

Ceea ce Barrett numea cafea era ceva pe bază de malț și de hamei în floare și făcea economie de filtru.

– Un tip și-a tăiat venele, spune Stone. Nimănui nu-i place aici. Nici măcar dumitale, David. Ce vrei să-mi spui?

– Tot adevărul, domnule șef. N-ar ajuta la nimic să luăm mereu masa împreună, tăieței sau supe chinezești, dacă trebuie să vă mint, sau dacă dumneavoastră nu trebuie să mă credeți. Interesul meu este adevărul, numai el mă poate salva. Adevărul meu e pictura, adevărul este că eu am pictat totul. Credeți-mă, eu sunt fasificatorul.

Stone și-a ridicat ochelarii săi mari, și-a îndreptat ochii spre fruntea mea ca să mă observe. Am fost însoțit până la cușca mea. N-am avut curajul să mă uit la televizor. Eram grăbit să termin.

În celula mea a fost adus un pește din Baltimore, Junius Every, un negru foarte parfumat. Înțolit ca un proxenet de mâna a doua.

Avea o obsesie, săpunul. Avea nevoie de un săpun special, care nu se găsea oriunde, și mai ales nu aici, în Criminal Court Building. Spunea că fără acest săpun mirosea a junglă, a Africa, și că în Statele Unite chiar un proxenet negru are datoria să miroasă bine, mai ales dacă există săpunuri magice. De acum încolo, la fiecare ieșire, trebuia să revin cu un săpun. Nick Barrett știa unde să-și parcheze mașina în fața *drugstore*-ului.

Junius îmi spunea „băiatul de la biroul fraudelor", sau „artistul". Nu-l prea interesa pictura.

Caizii de la pârnaie nu se sinchiseau pentru mine, nu se temeau c-am să dau drumul la gură, mă protejau cu tăcerea lor. Și pentru ei eram un artist, un tip aparte a cărui prezență n-o înțelegeau, dar o acceptau. Era normal ca un artist, un negru, un pederast să fie la închisoare. Democrația era aceeași pentru toți, aceeași închisoare.

Noaptea gardienii mișcau neîncetat cheile, se jucau cu legătura de chei. Într-o seară am văzut oamenii pe Lună, era ceva metafizic, noi nu eram niște oameni pe Pământ. Liniștea eternă a spațiilor ne speria, chiar și pe brute.

Stone mi-a spus într-o zi că o chemase pe soția mea.

Ne invita la masă în Chinatown. Voia să încerce un nou restaurant, niște sosuri dulci-acrișoare care calmează ulcerele. M-a însoțit într-un parc și acolo erau muguri, mâțișori, floricele roz pal.

Restaurantul chinezesc era într-o pivniță. Anne-Marie se afla acolo.

– Bună, Dave.

– Ce faci, scumpo?

Dejunul a fost copios, călduros. Proprietarii cei noi ne-au făcut chiar mici daruri, calendare, scrumiere, beținșoare parfumate. Am băut un ceai de iasomie delicios, în afară de Barrett. Dar Barrett l-a luat pe Stone deoparte, lăsându-ne singuri. Anne-Marie m-a asigurat că mă iubea.

Totul s-a petrecut foarte repede, a urmat întoarcerea la mormânt. Biroul panoramic al lui Stone. Aveam în buzunar săpunul lui Junius, asta îl făcea să râdă pe Barrett.

– E pederast?

– Nu, proxenet. Dar nu vrea să miroasă a negru. Spune că are pe cap același păr ca pe fund. Vrea să-și descrețească tot părul. Am să spun totul, domnule șef.

– Nu azi, David. Vino mâine. Avem tot timpul.

A doua zi dimineață, Barrett m-a scos devreme ca să facem turul acelor *Bails gonds*, al whisky-urilor. M-a adus înapoi cu puțin înainte de ora douăsprezece, beat mort.

– *You had a good time Dave?* spuneau gardienii, e o zi simpatică.

Peste o oră, eram în fața biroului lui Stone.

– Să începem.

– Ca să încep, domnule șef, îmi trebuie o pânză, zece pânze, culori și pensule, și am să vă dovedesc că sunt pictorul falsurilor mele.

Barrett mi-a făcut cu ochiul; avea încredere. Și-a aprins o havană Toscani răsucită ca degetele sale nervoase. Îmi mărturisise că era oaia neagră a unei familii de oameni

de știință. Era un băiat delicat, un înger în piele de bizon furios. Alcoolul îl ajuta să uite asta.

– Problemele tale se rezolvă? m-a întrebat Junius.

– Cred, ți-am adus și săpunul. S-a scumpit.

Am jucat poker și, în cele din urmă, prețul săpunului s-a scumpit din nou pentru Junius.

– Trișezi, mi-a spus, dar nu te jena față de mine, încerc să văd când te voi prinde. Îmi vei datora zece săpunuri!

Și a izbucnit în râs. L-au făcut să tacă și negrul s-a enervat. Toată lumea s-a întors în cușca sa. Junius m-a încredințat mai întâi, că toți tipii ăștia nu erau de calitate, apoi, mi-a vorbit despre femeile sale, prostituatele din Baltimore. Cum trebuia să le conducă. Niște tinere iepe fragile, sensibile. Mi-a cerut vești despre Anne-Marie; pentru el eram mai mult un client decât un proxenet. Un găgăuță.

În noaptea asta un tip a abuzat de altul, fără consimțământul mutual.

Junius mi-a mărturisit că nu-i plăceau pederaștii. Toți erau niște încurviți. Și-apoi mi-a spus povestea asta: „Un tip ca Junius era foarte sărac, s-a zbătut ca să iasă din sărăcie. L-au făcut comandantul unei trupe, care a ajuns învingătoare până la malurile unui mare fluviu, a fost făcut general și și-a condus așa de bine trupele că l-au făcut prim-ministru. Guvernator al regatului. A devenit de-o cruzime fără egal. Punea să-i ucidă pe cei care i se opuneau. În fine, unul dintre ei, pricăjit și pipernicit, mai mult mort, decât viu, îi spune: «Ai să mă ucizi, dar simt c-ai să mori și tu, ești deasupra oricărei legi, tu ești legea, dar moartea te urmărește».

El a fost înspăimântat și a plecat imediat. A ajuns într-o țară unde moartea nu exista, se înțelege că era acum liniștit. Dar după trei secole de viață liniștită, a văzut cum vine o pasăre mare ale cărei aripi atingeau estul și vestul, și al

cărei cioc lovea suprafața pământului. «Când pasărea asta va fi mâncat pământul, noi vom fi morți», spuse unul din cei mai bătrâni. A plecat imediat înspăimântat. A ajuns într-o insulă, a trăit acolo o mie de ani liniștiți. Apoi o enormă balenă chelboasă a țâșnit chiar în fața plajei unde el visa la satul său. Cine mai era și asta? «Când va fi băut toată marea noi vom muri», au spus cei care credeau că n-o să moară niciodată. El a plecat imediat și a mers drept înaintea lui, a adormit pe-o pajiște. Când s-a trezit a văzut o muscă prinsă în pânza unui păianjen. A eliberat musca, ea a devenit imediat o fată, o zână. «Sunt zână, spune ea, și te duc în țara în care nu moare nimeni». A urmat-o, a iubit-o, au trăit multă vreme, apoi l-a cuprins o nostalgie, și a părăsit-o; voia să revadă satul în care fusese sărac. A mers mult timp. N-a mai recunoscut satul său. Era acum un oraș mare, cu blocuri, claxoane și oameni cu vorbe de neînțeles. S-a retras până la un teren viran, s-a așezat într-o mașină stricată. O femeie s-a apropiat. Nu era prea departe. Purta escarpeni de mătase neagră. În spatele ei o grămadă de pantofi diferiți. «Ăștia-s pantofii care i-am stricat ca să te caut, David. Sunt ai tăi». David a privit-o în ochi, dar n-avea decât găuri sub sprâncene. «Știi cine sunt?» «Da, spune David, ia-mă cu tine.»"

Junius a izbucnit în râs, voia muzică. Judecătorul Stone mă voia pe mine. Gândește-te la săpunul meu, a spus Junius.

A venit Crăciunul, judecătorul avea materialul. Barrett instalase cum putuse mai bine atelierul meu în biroul judecătorului. Era ceva ireal.

– Îți convine, Dave? Nu mai aveau culoarea ocru.

– O să mă descurc și fără. Îmi vine să plâng, domnule șef.

Eram sincer emoționat. Dar aveam și o poftă nebună să râd. Totul semăna cu o farsă. Eram încarcerat poate pentru multe luni, trăiam între criminali, ucigași, sadici și

brute, și judecătorul, șeful, dușmanul meu declarat pe față; îmi instala în biroul său un mic atelier. Îmi întindea un taburet și mă interoga curtenitor în timp ce eu pictam, din memorie niște Picasso și niște Chagall. La ora douăsprezece, era timpul să mergem să mâncăm, și plecam în oraș, de preferință la un restaurant bun.

Stone analiza minuțios cărțile mele de conturi, niște serii de piese justificative. Făcuse inventarul tuturor tablourilor pe care le vândusem la New York și în Florida. Unele autentice, înecate în mijlocul falsurilor. Desene, guașe, pasteluri, uleiuri... Cel puțin două mii de piese, într-un timp foarte limitat. Stone a fluierat admirativ. Descâlcise în cariera sa vreo zece afaceri de falsuri, dar nimic comparabil cu ce-i ofeream eu. Tot se mai îndoia foarte tare că eram autorul tablourilor.

– Cred că dumneata ești foarte șiret, David, un foarte bun organizator, și un destul de bun cunoscător. Dar nu cred că dumneata singur ai pictat două mii de piese. Cred că ești dirijorul și o mică echipă de muritori de foame te-a ajutat.

Eram ofensat, dar aveam în mână pensulele care vor dovedi buna mea credință, adică vinovăția. Eram un falsificator, nu eram un exploatator.

– Nu-i nici o bandă organizată dedesubt, am spus, nu e Mafia, nu sunt un industriaș, sunt doar un mic artizan, și uneori un artist.

Atunci mă apucam de treabă. Barrett zâmbea. Până seara terminasem câteva pânze, totuși nu mă grăbeam. Nu mai pictam cu spaimă și febră, cu frică, ci cu o anume libertate, un sentiment de evadare dacă pot să spun așa. Sau o invadare în mine a geniilor picturii.

Tovarășii mei de celulă mă priveau de acum înainte cu un anumit respect. Eram cineva. Mă vedeau dispărând pentru toată ziua, și mă întorceam seara fluierând vesel.

Povesteam despre dejunurile din oraș cu judecătorul, spunându-le meniul în detaliu, calitatea vinurilor, povestindu-le despre aluniţele chelneriţelor.

A doua zi, la ora zece, Nick Barrett venea să mă ia, ieșeam să golim câteva pahare în acele *Bails gonds*, apoi mă întorceam în biroul lui Stone să-mi reiau lucrul de unde-l lăsasem.

Stone făcea același lucru, scotea din sertarul metalic dosarul Stein și-și reîncepea litaniile.

– Colecționarului Abraham Lublin i-ai vândut o guașă de Chagall, semnată Marc Chagall, și intitulată *Păstor cântând la flaut*...

– Este exact, domnule jduecător.

N-aveam nimic de obiectat la afirmațiile judecătorului. Contabilitatea era ținută perfect la zi. Niciodată nu delapidasem fiscul. Dar de fiecare dată când trebuia să anunț originea piesei vândute, declaram că era făcută de mine, ceea ce era foarte adevărat.

Stone apleca nasul ca să mă observe peste ochelarii săi mari. Dădea din cap, fascinat de amploarea și diversitatea producției mele. Niște experți au declarat că falsurile mele erau mediocre; am răspuns că înșiși cei mai mari pictori erau uneori mediocri, că Picasso a pictat câteva lucrări proaste și Victor Hugo a scris versuri slabe.

Stone a trecut în revistă întreaga mea carieră americană fără a se interesa nici o clipă de activitățile mele europene. Presupun că părinții săi părăsiseră Rusia supărați pe acest continent.

La sfârșit, Stone citea cu voce tare lista tablourilor vândute; îi întorceam spatele, ostenindu-mă să pictez un clovn sau un păstor. Spuneam simplu: autentic sau fals, era ca un joc.

Încet-încet, neînduplecatul judecător, uriașul Barrett și cu mine, răufăcătorul, deveneam prieteni, în mod vag com-

plici; s-a instalat între noi o înțelegere reală. Barrett îmi vorbea despre familia sa, despre fratele său, om de știință, care merita premiul Nobel.

– Și eu premiul pentru Literatură și Artă, răspundeam zâmbind.

O frumoasă lumină de primăvară inunda biroul judecătorului, la ultimul etaj din Criminal Court Building, deasupra mlaștinii urbane. Nu lipsea decât puțină muzică. Am făcut observația lui Jo Stone.

– O să mă gândesc la asta, a spus el, îți vor trebui și câteva dansatoare?

Seara mă întoarceam în celula mea. Aveam un săpun nou pentru Junius. El se temea într-adevăr să nu fie extrădat la Baltimore. Erau acolo câțiva gangsteri ranchiunoși care îi doreau într-adevăr răul. Noaptea, se auzeau zgomote, horcăieli, certuri, bătăi sau violuri. Junius se trezea țipând, un coșmar. Cu toții aveam coșmaruri, uneori niște visuri.

Vizitele lui Anne-Marie se răreau. Căuta de lucru jumătate de normă, îmi vorbea de-o viață care nu mai era a mea. Într-altă zi, complicitatea noastră se suda din nou și ni se întâmpla să râdem.

Timpul, orele, zilele nu mai erau ca înainte, ca afară. Era ca și când ar fi trebuit să rămân acolo pentru totdeauna.

Deținuții cei noi veneau la masa mea să-mi strângă mâna, să-mi arate cel mai bun profil al lor. Cu toții voiau să le fac portretul. Mă priveau cu o anume neîncredere, ca și când eram un vrăjitor în stare să le fure o bucată de suflet. Dar majoritatea nu avea suflet. Eram considerat și ca un șef important, un tip care conducea o rețea. Dacă-mi petreceam zile întregi în biroul judecătorului era fără îndoială pentru un motiv mult mai grav.

Niciodată n-am fost considerat un denunțător.

Îl vedeam regulat pe rabin. De la el îi telefonam lui

Anne-Marie sau lui Ed Fodor. Mi-ar fi plăcut ca ea să fi putut negocia într-un fel sau altul acele „în maniera lui" pe care le pictam la Stone. Uneori mă gândeam la capul lui Eugène Kaufmann, de la galeriile Korvett... La cel al doamnei Margouliès... Capul lui Lee Katz... Eram întemnițat în mod umilitor. Nu mi-era rușine, dar nu mai eram același om. Mă eliberasem de minciunile mele, totuși. Recunoscându-mă falsificator mă revendicam ca pictor. Eram destul de mândru. Dezvăluiam adevărata mea natură.

– Acest Irwing Yamet nu-mi place, a spus Stone.

– A cumpărat de la mine fără să ezite niște Chagall, și-mi aduc aminte și de-o acuarelă, un Bonnard, un *Mic dejun*...

– De dumneata? U n Bonnard?

– N-am aici un material foarte bun. Am impresia că mă amuz ca într-o grădiniță de copii, o *kindergarten*... În punctul în care ne aflăm ar fi mai bine să am întreaga latitudine ca să pictez în aceleași condiții ca un om liber. Am impresia că sunt privat de pictură. Îmi lipsește soția mea, domnule șef, și copiii mei, râsetele lor, mașinile, zgomotul motorului și multe alte lucruri, dar ceea ce-mi lipsește cel mai mult e faptul că nu mă pot exprima total cu pictura mea.

– Dar dumneata ești inconștient, Stein! Dumneata nu crezi că ești răsfățat, aici? Icrele negre nu-s destul de proaspete? O să-l ai afurisitul de material, chiar de mâine, nu-i așa Nick? Îl va avea! O să ne dea pace! Dar dumneata ai interesul să-mi faci un Bonnard mai autentic decât în realitate! Apoi un Picasso! Și, ca să termini, un Matisse!

Era muncă silnică, desigur, dar cea mai mare bucurie a mea. Avea să trebuiască să mă depășesc, să mă transcend. Uneori nu știu cum făceam să pictez într-o oră vreo zece piese. Starea de grație, poate. Transă. „Transă în dans". Un mic balet al degetelor, al pensulelor, pe pânză... Era în

mine spiritul pictorilor. Mă strâmbam în fața pânzei, aveam picioare mici pictând un Lautrec și eram un titan pictând un Picasso.

– Mai ales să nu mă faci să-mi pierd timpul, a spus Stone, mi-aș pierde și răbdarea. Am întrebat portarii imobilelor, șoferii bogaților, trecutele burgheze prietenoase și puțin ridicole de la Palm Beach și canișii lor pitici. N-ai dus viața unui călugăr. Dumneata vrei să mă faci să cred că treceai cu o lovitură de baghetă de la smokinguri și cearșafuri de satin la șevalet și la halatul de pictor?

– Așa era. Materialul promis l-aș vrea în celula mea. Aici mi-e frică să nu deranjez. Și tovarășii mei din celule au să creadă că ne tutuim. În cele din urmă nu vor mai avea încredere în mine. Aș dori și ca falsurile să fie date soției mele, ea le va vinde ca falsuri, desigur, dar asta îi va da o oarecare siguranță materială. Avem doi copii.

– Crezi c-ai să poți picta cu haimanalele care sunt cu dumneata?

– Nimic nu mă poate deranja când pictez. Nici chiar un cutremur n-ar face mâna mea să devieze cu un centimetru.

– Dumneata mă plictisești, Stein. Hai să cinăm. O chem pe soția dumitale.

Era vizibil enervat. A sunat-o pe Anne-Marie cu multă politețe în vocea aspră. Barrett era și el prezent, desigur. Stone l-a privit cu insistență ca și când nu-l văzuse niciodată.

– Barrett, ce-ai mâncat dumneata la prânz? Roșii, ouă, vin roșu desigur, dar asta, ce-i asta pe cravată?

– O firimitură de ton, Jo, dar nu ți-l recomand.

Barrett era totdeauna într-una din extreme, oscila între brutalitatea polițienească și delicatețea timidă, avea lista de vinuri întipărită pe chip, dar ochi albaștri, inocenți. Era foarte inteligent și părea să-i fie rușine de asta. A făcut această remarcă pertinentă și neașteptată, la restaurant.

– Nu merge. Jo, n-avem dreptul să introducem în

celule obiecte metalice și tuburile de culoare sunt din metal, și ele. N-o să meargă.

– Ce mai e și povestea asta? a spus Anne-Marie.

– Jo Stone vrea să pictez în celula mea. Procură-mi ceva fără metal. Asta se poate face, nu?

– Totul e posibil, totul e încă posibil dacă pictezi, David.

Cu excepția întoarcerii, a fost o seară încântătoare, Anne-Marie de-o parte, eu de cealaltă. Junius, proxenetul din Baltimore, mi-a spus povești cu târfele care trebuiau pedepsite.

Devenisem atracția închisorii. *The painter.*

Jo Stone mă răsfățase cu adevărat. Mulțumesc. Am pregătit sub ochii lui o serie de palete diferite prinse cu pioneze. Una pentru fiecare pictură. Una Modigliani cu brunuri, roșuri, sânge, închise, mult alb și o alta cu ulramarinuri, albastruri de cobalt, violeturi, pentru Chagall, în fine o a treia pentru Matisse, coloristul meu preferat, niște culori fove și bogate, voluptuoase, în care triumfa un roșu-aprins, învecinându-se cu un galben de crom și un albastru de ceruleu.

Deținuții se grupaseră într-un cerc atent, niște puști în fața instalării unui Barnum*.

Stone și Nick Barrett se așezaseră în celula mea. Un deținut chelbos le-ar fi putut tăia beregata cu o furculiță ascuțită. Dar nu s-a întâmplat nimic. Era suficient ca judecătorul să-și îndrepte privirea spre unul dintre monștri pentru ca lupul să devină miel. Judecătorul avea niște ochi de-o eficacitate de necrezut, asta era vesta lui antiglonț.

Jo Stone m-a văzut pentru prima oară pictând în mod real. Altceva decât pictura cu apă. Un Chagall delirant, un mic violonist care semăna cu rabinul meu și-și lua zborul spre un cer albastru de furtună.

* Phineas, Taylor Barnum (1810 – 1891) – Fondator (american) al circului care îi purtanumele.

Îi propusesem lui Stone să-și facă munca lui, să mă interogheze, puteam răspunde prompt, adevărul, fără să întrerup pictura. Dar el nu spunea nimic. Nimeni nu scotea vreo vorbă. O odaliscă de Matisse. Anne-Marie se descurcase, găsise niște perii și niște pensule din bambus japonez, cu perii fixați direct în tijă. Culori în borcane de plastic. Regulamentul era respectat. Și era o treabă bună, o dovadă a muncii noastre de echipă.

Lucrul a fost lung și dificil. Nu-mi pierdusem mâna, dar simțeam o anumită tensiune. Eram febril, voiam să fac bine, chiar dacă aceaste picturi aveau să sfârșească în lada cu gunoi. Aveam în minte această poveste, dansatorul de la Notre-Dame, un biet nebun, care nu știe decât să danseze, un jongler, el dansează și tot dansează în fața unei statui a Sfintei Fecioare, e singurul său dar, biata sa ofrandă, lumea își bate joc de el, dar el dansează atâta încât cade în sudoare, bolnav, epuizat, aproape mort, și Sfânta Fecioară coboară de pe piedestalul ei și-l ia brațe, îl încălzește, și-l acceptă drept copil.

– E gata, am spus, se usucă. Voi putea fără îndoială să vă invit la vernisajul expoziției mele? Am o senzație ciudată, domnule judecător, n-ați spus nimic, dar am impresia că am trecut un examen, ca actorii care recită un text. Textul nu-i de ei. Ei nu-s încă actori. Am trecut la examen?

– Dumneata ai să rămâi multă vreme la noi, elev Stein. Ținem la dumneata, nu-i așa, Nick? Hai să cinăm.

Judecătorul mă făcea să mă îngraș, cu tăieteii lui. Astfel, evita să rămână între patru ochi cu soția sa canceroasă. Dinspre partea mea eram fericit că Anne-Marie e cu noi. Nu le spuneam nimic despre asta celorlalți deținuți. N-ar fi suportat.

Am lucrat astfel în fiecare zi, dădeam lucrările mele judecătorului, biroul său a devenit o grotă a lui Ali Baba, o peșteră de tăinuire. Le semnam Stein.

Stone a avut mai multe greutăți cu reclamanții, vreo

patruzeci, decât cu mine. Ei retractau, se încurcau. Cumpăraseră de la mine niște falsuri pe care le revânduseră cu un preț bun, un frumos beneficiu. Mințeau. Pretindeau că li se furaseră operele, că le arsese casa, se eschivau. Stone știa de multă vreme că oamenii cinstiți sunt cei mai vicleni și cei mai corupți. Asta îl făcea să mă simpatizeze tot mai mult. Cinam împreună aproape în toate serile.

Nu mai pictam ca să dovedesc ceva, ci ca să rămân în viață. Scandaluri izbucneau neîncetat. Mă ascundeam în spatele șevaletului meu. Mă obișnuiam să imit un pictor nou, David Stein.

Niște foști clienți, ca Gladys Robinson, au refuzat să mă reclame. Ținea prea mult la falsurile pe care i le vândusem. Am semnat depoziția mea. Judecătorul a mărturisit că nu eram cel care credea el. Barrett m-a luat cu el să facem turul barurilor din spatele prăvăliilor, m-am întors beat de tot; *„you had a good time, Dave?"* (Te-ai distrat bine, Dave?) întrebau gardienii.

Junius făcea scandal fiindcă-i uitasem săpunul.

Justiția, care veghează, se ocupa de mine. Cei doi copii ai mei, născuți în Statele Unite, erau într-adevăr americani. Colaborarea mea cu Stone dăduse câteva roade. Cauțiunea mea a fost redusă la cinci mii de dolari. Eram vinovat de-a fi vândut optzeci și șapte de tablouri false. Totul se aranja. Anne-Marie m-a anunțat că în Franța eram pasibil de nouă ani de închisoare, condamnat în lipsă. Și aveam să fiu expulzat.

La 25 iulie 1967, porțile mormântului s-au deschis. Căldură și bucurie, libertate scumpă. Eram uluit de această nouă lumină. Am simțit nevoia să fiu singur, să merg liber.

Nu înțelegeam prea mare lucru din toată agitația asta newyorkeză. Lumea vibra. Eram lefter. Evitam vechii prieteni. Presa făcuse din mine un falsificator al secolului. Eram copleșit de comenzi. Treaba asta începea să mă dezguste de mine și de pictură.

Începeam o carieră falsă, mai mult artizanală decât artistică, acele „în maniera lui".

Era rentabil. Niște Van Gogh de patru metri pe șase, pentru o vilă din Hawai.

Mi se luau interviuri, eram asaltat, căutat. Mi s-au propus chiar și niște reportaje fotografice. Aveam poftă s-o șterg. M-am gândit o clipă să caut refugiu în Israel. Sfârșitul lui august '68; nașterea lui Jason, cel de-al treilea copil al meu. Apoi, întoarcerea la pârnaie, înaintea judecății definitive. Opt luni de așteptare. Singura mea bucurie, să pot picta. O libertate care mi s-a acordat.

În ajunul procesului, Nick Barrett și judecătorul Stone au venit să mă ia la cină. Să prind puteri, spuneau ei amabili. Voiau și să fie siguri de ceea ce-o să spun. Cina a fost cordială, doar atât. Încercam să obțin promisiuni, pronosticuri, estimări pe care nu le-am căpătat. Barrett și-a vărsat bulionul pe cravată și Stone mesteca în vârful dinților *osso bucco*. A doua zi, expertul a avut ciocanul foarte greu. Adjudecat! Eram condamnat la cinci ani, liberabil pe cuvânt după treizeci de luni. Eram trădat, înșelat, mort.

L-am văzut atunci, la cererea mea, pe judecătorul Stone, prietenul meu.

– Nu-i din vina mea, a spus jenat, Europa te-a înfundat, Interpol, o condamnare acolo la nouă ani. Nu-i din vina mea, David.

– Știați, aseară, la cină?

– Desigur, știam. Îți spun, David, ăștia-s pederaștii de europeni. Ei te trimit în capcană.

În mormânt. M-am întors acolo pentru patru luni de tratative: voiam să mă bat, am făcut-o. Primăvara anului 1969, anularea primei sentințe. O hotărâre nouă a anulat-o pe cea precedentă. Eram achitat, detențiunea mea părea suficientă.

Liber? Nu. Am părăsit mormântul pentru închisoarea

federală de pe West Street. Unde am rămas până în luna august. Nu mai știam ce sunt lunile, anotimpurile. Serviciile de imigrare m-au trimis atunci în Franța. Anne-Marie era supărată pe mine. Mă zbăteam singur înăuntru, o cușcă de sticlă. Eram nebun. Ea dispărea din fața mea, un tablou care se șterge. Eram singur.

FRANȚA

Orly. Niște sticleți francezi. Apoi închisoarea de la Fresnes, deținuți francezi, un bătrân italian care violase o puștoaică de doisprezece ani, și un tinerel care furase poșete. Jalnici, jegoși, Franța.

Tovărășia lor mi-era insuportabilă. Moralul, la pământ.

În cele din urmă mi s-a acordat o celulă individuală, voiam să pictez. Nu numai atât, dar și să pot scoate picturile mele de aici. Eram încăpățânat, un catâr. Am avut câștig de cauză. Redeveneam uman, deodată; l-am văzut pe preotul închisorii, care mi-a oferit împrumut armoniul său. Au trecut optsprezece luni, au stagnat... Am fost transferat la Toulouse pentru încă un an. Reședința mea de concediu. în comparație cu Fresnes... Tovarășii mei nu văzuseră niciodată un prizonier așa de bine înzestrat cu material de pictură... S-a transformat pentru mine o celulă de condamnat la moarte dezafectată în mic atelier exclusiv.

„O, Toulouse al meu", cânta Nougaro pe-o parte, și pe cealaltă „Privește orașul meu, el se numește minciună". Puteam face un potpuriu, cântând „Toulouse, închisoare, închisoare, închisoare-oraș". Nu era infernul, dar și mai puțin paradisul. Mă dăduseră la o parte din circuit. Nu puteam să aleg ce-aș mânca seara, nici prietenii, nici ieși-

rile. Nu erau ieșiri. Ceilalți deținuți spumegau în tăcere, își rodeau unghiile, se băteau uneori cu furculițele, se grupau în clanuri, în triburi. Am trăit închisoarea nu ca pe o inexperiență, nu voiam să văd prea multe, să știu prea multe, ca să nu-mi păteze memoria și nici picturile mele. Am rezistat datorită acestor picturi și Magdeleinei. Sora mea, sora mea cea mare. Uit prea adesea că este prezentă aici, mereu, ca șevaletul tabloului, așa cum a fost aici în timpul zilelor grele. N-a lipsit niciodată, nu m-a judecat niciodată – era un condamnat, pentru ea era destul, și chiar prea mult. Începuse să mă vadă la închisoarea din Fresnes. Să mă viziteze, cum se spune. Trecea pe poarta închisorii fără rușine, fără jenă, nici teamă. Ca pe-o ușă de spital, nu mai mult, fără a dramatiza situația. Era foarte demnă, sora mea. Avea șaptesprezece ani când m-am născut eu. Ar fi putut să-mi fie mamă, și chiar a fost puțin. Când fratele meu vitreg a murit în chip misterios, într-un lagăr de concentrare din Germania, și-a îndreptat întreaga ei afecțiune asupra mea. Devenisem preferatul ei, protejatul ei. Venea să mă vadă elegantă, primăvăratică, la închisoare, la vorbitor. Ceilalți primeau câteva portocale, sora mea mi-aducea creioane, pensule și pânze. Eu trebuia să-mi pictez portocalele. Ea pleca înapoi cu lucrul meu. Lucram pentru mine, mai întâi, ca să lupt împotriva singurătății, a decăderii. Lucram așa cum alții făceau game la pian, culturism, gimnastică, jogging pe loc, în opt metri pătrați, ca să nu se anchilozeze. Lucram apoi pentru ea, le lua, ducând picturile mele, rulate, legate cu sfoară, pe spate, fără teama de a-și șifona taiorașul... Se uita la ele la ea acasă. Niște „în maniera lui". Le păstra câteva zile, așa cum găzduiești niște prieteni sau prietenii fratelui tău, de încredere, apoi le trimitea în Statele Unite sau în Anglia. Acolo se vindeau cel mai bine. Cu banii ăștia se putea hrăni familia mea îndepărtată, din ce în ce mai îndepărtată... Și se plătea materi-

alul meu pentru pictură. Așteptam vizitele Magdaleinei cu nerăbdare. Ea era în contact permanent cu avocatul meu. Cred că se frământa fără s-o arate niciodată. Ca să vină să mă vadă, se îmbrăca, se farda, ca pentru un ceai într-un salon, avea pe buze și în ochi un zâmbet care n-o părăsea. M-a însoțit toate lunile acelea lungi ca un doctor conștiincios care nu-și părăsește bolnavul.

Peste un an, eram liber.

Când ieși de la pârnaie, ești ocnaș. Părăsind închisoarea, eram liber ca aerul. Aerul închisorii mirosea a pictură, cel al libertății nu mirosea a nimic, vai! Poate că aveam nasul înfundat.

Nu mai aveam mare lucru al meu, afară de senzația de-a fi achitat o datorie. Senzația vagă de-a fi fost escrocat în afacere. Plătisem prea scump. Prea scump, David? La urma urmelor, cumpărasem o libertate nouă. O conduită interioară. Această libertate cinstită trebuia s-o rodez, cu blândețe, s-o conduc cu suplețe, în oraș. Ce știam despre oraș, acum, la începutul anilor '70? Despre Franța? „Forma unui oraș se schimbă mai repede, vai! decât inima unui muritor". Eram muritor sau nemuritor? Lunile astea lungi în închisoare, după miile de ore de fugă în toate direcțiile, în viteză, zgomotul legăturilor de chei, cuburilor de gheață în pahare, asprimea gardienilor după cuvintele discrete ale amatorilor de artă. În închisoare, mă simțeam pictorul și pictura sa, sculptorul și opera sa. Eram o statuie care merge. În biroul din fața închisorii, meditam; la urma urmelor, îmi mersese bine, apoi rău; acum n-aveam să mă mai grăbesc. Să merg încet.

În închisoare, o pierdusem și pe Anne-Marie. Prin sora mea am cunoscut-o pe Françoise. Ea voia să devină avocată. Ar fi trebuit să avem lucruri interesante să ne spunem. Legea, dreptatea, nedreptatea, baroul, gratiile...

– Sunteți pictor? m-a întrebat.

– Încerc să fiu pictor, dar toată pictura pe care o cunosc pare azi un alfabet perimat. Aud spunându-se că arta a murit.

– Ah! suntem într-un film de Godard! uitați-vă la noi, culorile astea țipătoare pe care le purtăm, lucrurile astea care evocă stările psihedelice pe pereți, și chiar conversația noastră, care nu vrea să spună nimic, nu arta a murit, ci conceptul de artă. Arta e pretutindeni, deci nicăieri. Pe stradă, chipurile.

– Și chiar în metrou, am văzut.

– Dumneavoastră luați metroul?

– Am închiriat o mașină, vă las acasă?

Și de la vorbitorul șic la cameră am învățat să ne cunoaștem, departe de cuvintele goale. Curând vor fi douăzeci de ani de când e soția mea, adică răbdarea ei și dragostea mea, dragostea ei și seninătatea care a știut să mi-o aducă, papuci de casă de comandă și nebunie bine temperată. Simțul realităților, furia pe care n-o mai am în viață, o scuip pe pânză.

Nu se vorbește de soția mea, nu se scrie despre ea, are totdeauna un ochi ațintit pe pagină, un zâmbet asemănător cu cel al modelului care așteaptă să-și vadă portretul; atunci se spune simplu: „Vă prezint pe Françoise", și ea se descurcă, și i se aduce o cupă din bufet. Și apoi e Françoise avocata, „vorbăreața", cum se spune în argou.

Ne-am instalat la Antony, într-o casă cu grădină, la marginea parcului Sceaux. S-a născut un alt copil, Emmanuel, care se alătura celor pe care mi-i trimisese Anne-Marie. Am dus o viață simplă, agitată...

M-am întors la Paris, cafenelele Closerie, Flore, Montana. Nu mai cunoșteam multă lume, a trebuit să învăț să-mi fac relații noi. Mi s-au propus mici afaceri, niște „în maniera lui"... La urma urmelor, unii își aminteau de-un

articol pe care mi-l consacrase revista *Paris-Match*.

1973 va rămâne, în istoria țărilor occidentale și a câtorva state arabe, anul primului șoc petrolier, zorii unei crize care va dura mai bine de zece ani. Nu aveam petrol, ci idei. Dovada: Bardot turnase, oare cine-și mai aduce aminte? *Les Pétroleuses*. N-o întâlnisem niciodată pe Brigitte Bardot, și fotografiile ei pline de farmec nu-mi tapetaseră niciodată pereții celulei. De altfel, pereții celulei mele nu fuseseră niciodată tapetați cu nimic, afară de filigranul ireductibil al viitoarelor mele opere. Mi s-a propus Bardot. Nu mai eram un novice, eram o fosilă de falsificator, deja o prăpastie de neînțelegeri mă despărțea de vocația mea confirmată de anii de pârnaie. Bardot cu toate sosurile, anacronice, asta era, „maximum", cum nu se spunea pe atunci. Dacă mătușa mea avea... Dacă Leonardo ar fi cunoscut-o pe Brigitte, biata Mona Lisa, zâmbetul ei constipat... Dacă Modigliani ar fi prins-o pe Bardot, se termina cu zilele lipsite de pâine, cu îndrăgostitele triste... Și Braque, Picasso, cubismul!... Redus la unghiuri, cubismul, umflat cu heliu, cu silicon, urechi de Mickey peste tot, tâțe, tâțe, tâțe. Rotunduri și sfere, niște volume delicate. M-am distrat deci să pictez niște Bardot, în maniera lui... Toți au trecut, prin fața pânzei, Bardot în spatele pânzei, în deplinătatea celor treizeci de ani ai săi.

Am făcut astfel ca o corvoadă vreo zece portrete lui Bardot.

Fără a fi un eveniment real, era o performanță. Întâlnirea unui star cu pictorii săi – toți sau aproape toți defuncți. Brigitte și bătrânii... Eu însumi eram un tânăr bătrân, la treizeci de ani și ceva. *Stardust*. Mă trezeam cu votcă, ca să am puterea să deschid o sticlă de vin sancerre, etcetera. Îmi bătusem joc de toate relațiile mele, eram în pivnițele muzeului, bâjbâind. Lucrul meu era plătit cu bacșișuri. Aruncam banii pe fereastră, apoi tablourile mele,

apoi mă aruncam eu pe fereastră, de la etajul întâi, și dormeam făcându-mi siesta în grădină. Acolo m-a găsit George Mélet. Buhăit, desfigurat, obez, livid și melancolic, cu gânduri negre și descurajat. M-a așezat pe-un scaun pentru fotografia lui. Era tipul de la *Paris-Match*. Erau niște cireșe pe-un copac, le-am cules, cercei la urechi. Aveam niște amintiri comune. Nu-mi mai aduc aminte care. El făcuse toate războaiele, în spatele obiectivelor, a subjectivelor sale, subjonctivele reporterilor săi. El într-o poziție periculoasă. Am stat de vorbă, Georges și mustățile sale de bărbat, eu cu mâinile în buzunar și pungile sub ochi. A făcut câteva fotografii, a plecat. M-a bătut cu palma pe umăr, am hrănit pisicile și am pictat-o din nou pe Bardot începând de la coc. Totul pornea de la coc, de la țâțe sau de la curbura piciorului. Georges a venit din nou. M-a plimbat în parcul Sceaux așa cum un stăpân își plimbă câinele care n-a urinat de mult. N-am urcat din nou pe pantă cu mâinile goale, cu viteza unui alpinist cu experiență. Îl chemam pe Georges și el venea. Când nu era acolo, era în Vietnam, în America de Sud, în Africa. Era ținta gloanțelor și-și ștergea sudoarea de pe frunte, și se întorcea cu primul avion. Ce faci, David, bine mulțumesc. Vorbeam. Încet-încet, printr-un efort uriaș, am ajuns în cele din urmă să vorbim ca de la om la om, și atunci am înțeles că redevenisem un om. Nu l-am mai văzut atât de des pe Georges, poate că avea reportaje, urgențe. Răbdarea lui m-a remontat. Dacă nu mi-am spart capul în geamul colorat al atelierului, lui i-o datorez. El mi-a arătat unde e ușa. Brigitte Bardot s-a îngrășat, cireșii sunt în floare, pisicile sunt flămânde, noi am trecut prin toate crizele de petrol, și Georges mă întreabă mereu ce mai faci, David, și dacă eu răspund bine, mulțumesc, el știe, privește cu curiozitate, ca un fotograf, și eu nu mai am pungile sub ochi, sunt mult mai bine.

Câțiva ani de închisoare au făcut din mine un om

definitiv liber. Experiența mea de falsificator fiind o scurtătură surprinzătoare – și care mă surprinde – către șansă, bogăție și *la dolce vita* – dar deloc mai profundă decât o înaintare umilă și o evlavie sinceră pentru a ajunge într-o zi la inima sacră a picturii. Cititorul va fi înțeles că nu-mi expun aici memoriile, că nu fac o confesiune, nici nu mă dau ca exemplu, nici nu scot în evidență pe altcineva prin contrast. Nu-mi dau nici o sentință pentru actele mele trecute. Dar dacă în tinerețe am ajuns să fac niște compromisuri, astăzi nu mai fac decât alegeri. O anume nebunie a mișcării, neastâmpărul, nerăbdarea, urgența, o întreagă cutremurare mi-a condus viața multă vreme, în prezent cu răbdare, în calmul exterior, și o anume seninătate a sufletului, recompun această mișcare stăpânită în picturile mele, recuperez frânturi de emoții și suprafețe de picturi de maeștri, ca să-mi reconstitui o memorie vie, sensibilă, o cultură și un viitor. Să mi se ierte această digresiune, dar atitudinea mea agresivă față de comerțul cu artă, de piețe valoroase, galerii și averi, s-a terminat. Îmi pierd vremea între Leonardo și Andy Warhol, dar totdeauna Stein este cel care semnează și mânuiește pensula, cârma.

FLORIDA

Ocaziile de-a mă întoarce, sau mai degrabă de a-mi schimba direcția, și de a lăsa să acționeze vântul favorabil, n-au lipsit.

Mi s-au propus chiar „înțelegeri care nu se pot refuza"...

Jacky Cooper nu era la drept vorbind un mecena, nici un foarte mare amator de artă. El aproviziona cu merinde care se alterau ușor, hrană și băuturi, niște restaurante din Sudul extrem.

Era un tip de aur, dar nu prea se știa de unde venea tot aurul acela. Lucra pentru Sindicat, Organizație, Caracatiță. La Miami.

Mi-era greu să merg împotriva curentului. Eram un pictor ignorat, sau mai degrabă înăbușit de costumul meu de falsificator, de reputația mea falsă. Mi se comandau imitații, interpretări, variații. Eram un interpret care voia să cânte propriile sale opere, dar ei voiau să audă de la mine un alt dangăt de clopot. Stein, renunță la zmângăleala dumitale și fă-ne vreo zece capodopere, un Chagall, doi Chagalli, un Picasso, zece Picasso. Picasso, Picsou și Cie. Arta și aurul. Totdeauna și iarăși. Jacky Cooper nu scăpa acestei norme, acestei ușurințe de-a merge să culeagă aurul în muzee, în vitrine, mai degrabă decât să prospecteze, să

sape până în fund în Klondike, și în atelierele secrete. Povestea mea, încă proaspătă în anumite spirite, îi plăcuse mult. Un artist, un pictor, un intelectual care ajunge la pârnaie, asta îi dă niște scrisori de recunoaștere la unii, asta îl umanizează puțin, asta îi relativizează turnul său de fildeș.

Pedepsit cu doi ani de închisoare pentru că trăsese în mod stângaci în prietenul său Arthur (Rimbaud), Verlaine își croise pentru veșnicie un costum de vagabond, de Villon, de blestemat. Și toate operele bigote pe care le-a putut scrie după aceea, de la *Înțelepciune* la *Fericire* n-au putut schimba nimic dintr-asta. Era din rasa lui Cain. Înfierat. Nici prescriere, nici mântuire. Mă voiau și pe mine așa, clandestin, fraudulos, prea șmecher ca să mânuiesc pensulele pe lucrări proprii. Aș fi putut s-o iau de la început, și spune într-o zi despre mine, în mod laș, cum s-a spus despre Oscar Wilde, că am avut mai mult geniu în viață decât în operele mele.

La urma urmelor îmi ispășisem pedeapsa, dar nu epuizasem filonul. Era o idee bună, în business-ul meu, ceea ce Cooper înțelesese. Îi plăceam mult. Probabil că se gândea la asta între partidele sale de tenis și saunele sale libidinoase. În cele din urmă a ridicat receptorul ca să sune peste ocean.

Înainte de asta, în același an, un alt Jack luase contact cu mine. Lemmon, actorul din filmul *Some like it hot* (Unora le place jazul). Dar eu nu eram prea încântat. Voia să facă un film cu povestea mea la Hollywood. Nu eram împotrivă. Când ești cu spatele la zid ai o perspicacitate remarcabilă. Dar Lemmon voia rolul principal, și *nobody's perfect* (nimeni nu-i perfect), el avea deja cincizeci de ani. Asta nu se potrivea. Aș fi dorit pe acel Delon din *Plein Soleil* (Plin soare), un vagabond suspect și distins, un cameleon cochet, seducător, amoral și cu aureola inocenței

originare. Am refuzat *deal*-ul. Cum am mai spus mai sus, eram liber, nu mai făceam compromisuri, ci alegeri. În mod liber am acceptat oferta lui Cooper, ceea ce însemna să schimbi un baril de detergent X pentru o rețea de spălătorii automate. El mi-a trimis un bilet de avion clasa întâi pentru noul meu fiu, noua mea soție, și noul om care eram eu. Mulțumesc. Nu-mi spune mulțumesc, Dave, o să facem afaceri împreună. Se purta puțin ca judecătorul Stone, furnizându-mi pânze și pensule și confortul ideal pentru a picta. Dar n-avea mentalitatea lui Stone, nici rigoarea lui.

Cooper semăna cu un Voltaire făcând grimase și chelos, care ar fi avut trupul lui Clint Eastwood. Transpira pe terenul de tenis, în sauna unde invita cele mai frumoase târfe din oraș.

O vilă de cinci sute de metri pătrați locuibili, două saune, trei băi turcești, patru piscine, terenuri de tenis, baruri, umbrele de soare, peluze, bungalovuri pentru prieteni, săli de baie cu periuțe de dinți electrice și camere cu somiere care se puteau înclina, săli de recepție, un *green* pentru golf... Știa să trăiască.

Probabil că mă confundase cu David Hockney.

Dar eu am plăcut totdeauna celor bogați, așa cum unii băieți plac bătrânelor. Și existau destule lespezi de marmură în grădină ca să nu calci pe răzoare. Nu căutam să mă amestec în viața lui Cooper, în hobbyurile lui, în toanele sale, în contabilitatea sa. La șaizeci de ani, acest evreu solid știa ce făcea. Și eu făceam unde mi se spunea să fac, mi se arăta rigola și rigola era un bazin de apă stătătoare în care era ancorat o *houseboat* (o casă plutitoare) pusă pe de-a întregul la dispoziția mea.

– Ești sigur că ai tot ce-ți trebuie, Dave?

– Am tot ce-mi trebuie, Jack.

Eram deci acolo, Miami, în atelierul meu reconstituit într-o *houseboat*. N-aveam inspirație, dar inspirația nu era

prevăzută în contractul meu. Agățam pânza pe un șevalet foarte jos, mă așezam confortabil într-un balansoar și puneam niște tușe de culoare în maniera lui Matisse sau Picasso, regăseam cu ochii închiși, toropit, curbele lui Cocteau, profilurile.

– Îmi place mult profilul ăsta, Dave, dar n-ai putea să-l faci de femeie, clienții nu sunt cu toții pederești, ce zici?

– Mâine voi face câțiva Toulouse-Lautrec, Jack, plini de țâțe ca hetairile tale.

– Am contactat o persoană, Dave, ea a dibuit mai întâi trei angrosiști, niște fabricanți de *schmates* (cârpe), și apoi un circuit de distribuire prin corespondență, plus o implantare în *supermaket*-uri.

Nu era vorba să deschid din nou o galerie Trianon, să fac pe tânărul filfizon ridicol la Palm Beach, nici pe milordul pe Park Avenue, ci să desenez și să pictez niște Picasso și niște Chagall sumari și aproximativi, destinați a fi reproduși pe fețe de pernă, pe cuverturi matlasate, pe tricouri, pe hârtie igienică, clasoare de elev, suluri de căpătâi, halate, mănuși de toaletă, și de ce nu, pe prezervative? America era culturală, nu? Putea să se șteargă la fund cu Gioconda și surorile sale și să-și sufle nasul în Guernica. Era business, eram artistul, n-aveam de ce mă necăji.

– Mai ales, nu te necăji, Dave, ne ocupăm de tot.

Nu mă necăjeam. Avem un statut privilegiat. Nu mi s-ar fi cerut ca unui alt funcționar să curăț piscina sau să fac pe paznicul cu arma în mână la poartă. Eram un element de producție, și o atracție, o distracție pentru vizitatorii numeroși. Jack primea mult, colegi. Avea câteva terenuri de curse (de ogari) bine organizate; el însuși nu lua parte niciodată, dar câștiga totdeauna. Prietenii lui erau cu toții bine cunoscuți de FBI. Veneau să se destindă la Jack, piscină, tenis, baie turcească. Știau să-și conducă organizația de răufăcători care extorcau bani prin șantaj, intimidare

sau teroare și să treacă de pe terenul de tenis la curtezane. Un ocol pe la atelierul meu.

– *Hey, Dave, you got some Picasso for me?* (Bună, Dave, ai niște Picasso pentru mine?)

Majoritatea erau niște imbecili ordinari cum se văd destul de rar în Europa. Majoritatea imbecililor ordinari, în Europa, nu circulă în Rolls galben, nu cumpără falși Chagalli, nu pun să li se decoreze livingul în maniera muzeului Guggenheim și nu folosesc târfe cu onorarii de *top models*. În Statele Unite și în special în Florida prostul gust are o artă de-a trăi și cineva care vrea să-și găsească un stil, își găsește unul prost.

Când vedeam invitații îndreptându-se spre mine, ascundeam micile mele crochiuri personale ca să reiau un Braque, niște *Domnișoare de la Avignon* (de Picasso), un profil de faun. Moțăiam.

– Hey, Dave, îl cunoști pe Meyer Lanski?

– Desigur, era prietenul lui Lucky Lucciano și al lui Bugsy Siegel, contabilul mafiei, cel mai crud dintre toți, cel mai șmecher, de ce, a murit?

– Nu, Dave, ți-l prezint pe Meyer Lanski.

Drăcie. Ăsta era, cea mai îngrozitoare teroare a legendei mafiei? Un bătrân sfrijit, căruia i-ai fi aruncat o monedă să se ducă să mănânce un crenvurșt, și încă una ca să-și dea costumul la curățat. Un bărbat scund, livid și prăfuit, jegos, gârbovit, tot atât de șovăielnic precum câinele său bătrân de portar, o javră nestatornică și băloasă, râioasă. Lanski a clipit din micii săi ochi galbeni ca să mă salute, și-a încrețit buzele groase și moi ca să-mi spună că-mi aprecia lucrul, apoi ochii lui și-au schimbat expresia, viteza, ca să-mi găurească capul ca două gloanțe de 45, atunci m-a îmbrățișat și mi-a suflat în ureche: „*You are one of us*". Dumneata ești unul de-ai noștri. Un compliment. N-aveam să-l dezmint. Jack Cooper era mândru de mine, zâmbea cu

toată proteza. Probabil că am făcut același lucru, ceva mai crispat, și bătrânul caiman știrb s-a îndepărtat în lumina prea puternică. Nu mai avea unde merge, unde să sfârșească. Israelul refuzase să-l primească, FBI și fiscul îl sâcâiau, și oriunde s-ar fi dus părea să meargă printre morminte, el însuși deja o fantomă.

Eram departe de boemă, de pictură, de drumul care era al meu – dar acum îmi spun că era poate o etapă spre o altă lume, un nou mister. După șase luni nu mai puteam înghiți nimic, nici un *milk shake*, nici un cocteil, nici o gogoașă de-a lui Jack Cooper. Afacerile lâncezeau. Mă plictiseam. Nu era decât soare acolo, soarele ăsta nu mai era nici măcar lumina bună de lucrat, nici materie – nu mai aveam nici materie, nici manieră. „În maniera lui?" Nici măcar. Eram incapabil să-mi regăsesc maeștrii în acest climat, în această ambianță – cu țipetele târfelor excitate în depărtare, în spatele terenului de tenis, cu cotcodăcitul lor de zece dolari. Divagam pe pânze. Instalam niște Picasso cubiști în niște Hubert Robert foarte pompierești, niște îngeri de Rafael în borcane cu pești roșii de Matisse... și niște autoportete în spatele Giocondei. O întreagă cultură în galop mi se întorcea în modul cel mai firesc și rapid.

– Jack sunt sătul până-n gât, plec la New York.

– New York, Dave? Acolo pute, e frig.

– Am chef să-mi fie frig, să simt strada, să simt altceva decât ambra solară.

– Mă părăsești, Dave? Nu-i frumos. După tot ce-am făcut pentru tine...

– Mă achit. Chiar biletele de avion. N-o să-ți datorez nimic.

– Lanski s-a înșelat? Tu nu ești de-ai noștri?

– Sunt de-ai mei. Montparnasse, Saint-Germain și Greenwich Village. Vreau să pictez, nu să simulez. Nu mai am chef să fac pe pictorul de operetă cu halatul și bereta lui,

cu foamea lui, nici pe figurant, pe funcționar, pe parazitul de curte, n-am mai mult vocația de-a fi sărac nici pe aceea de-a fi bogat, am doar vocația de-a picta.

– Cum vrei, Dave, asta nu înțeleg. De ce să faci picturi de... David Stein, când se pot face picturi de Picasso, de Renoir?

– Tu nu poți înțelege. Am pictat prin procură și n-am trăit decât niște roluri succesive. Și totuși picturile astea și rolurile astea sunt arta mea și viața mea, dar acum trebuie să aleg după bunul meu plac. Totdeauna am fost ascuns în decor, acum vreau să mă arăt.

– Cum spui tu, dar nu înțeleg.

Next stop, Greenwich Village. O cameră de dormit acceptabilă, masa la restaurant, un mediu favorabil, febra, nopțile în cluburi, clarinetul lui Woody Allen, acea Factory a lui Warhol... Un brad de Crăciun și duminicile în Park... Nici o privire spre Park Avenue, nici Tiffany's. În picioare adidași Nike și ceva mărunțiș în buzunare. Libertatea la patruzeci de ani.

L-am revăzut pe Cooper, avea rac, cancer, boala asta a dat gata trupul lui mare și se chircise ca o insectă într-un colț al imensei sale săli de recepție. Avea stomacul halit, și boala rontăia intestinul și anusul.

– O să scap, Dave.

Aproape că nu-l mai auzeai. Îmi ceruse să vin de la New York. Nu mă recunoscuse imediat, din cauza înfățișării mele, și eu nu-l recunoșteam din cauza slăbiciunii sale, a palorii, a ochilor ieșiți din orbite și părului pierdut. Uneori mișca un braț în mod sacadat ca un boxer doborît care mai crede încă în victorie, dar nu mai are adversar, fusese deja socotit *knock-out*. Nu mai era decât un schelet, cu același rictus voltairian pe buze.

– O scoți la capăt, Dave?

– Mă descurc, Jack, și asta îmi place.

A dat din umeri, apoi mi-a spus că aștepta pe cineva și a doua zi a venit moartea să-l caute. Nu venea de departe, fusese totdeauna acolo în parc, pe peluze și în zonele întunecate ale băii turcești. M-am întors spre oraș și spre viață, muzee, lucru, cu certitudinea veselă că mă nasc pe-o paletă, că mă însuflețesc pe-o pânză și că supraviețuiesc într-un tablou, Paris, New York, parcul Sceaux, astăzi ca și ieri, un timp ca să inspiri, celălalt ca să expiri; „să respiri, să cânți".

PARIS – NEW YORK

Ne-am instalat la New York, păstrând un picior la Paris. Puțin nomazi, iarăși, *No mad*, nu atât de nebuni. Cu privirea ațintită peste tot. Ceea ce se face mai nou și ceea ce se găsește încă frumos, de la Florența până pe rue Dauphine. Căminul nostru din Greenwich Village nu-i somptuos, luxos, fantastic. Ștergeți mențiunea inutil, adică cele trei. Confort de bază, cum este numit în revistele de decorațiuni interioare. Două niveluri, balconul, terasa, acoperișul, atelierul, camera... Una din cele mai mari *building*-uri, dar un nivel mediu. Un „asta-mi ajunge" sub nori. Un zgârie-nori. De ce să mergi să zgârii cerul? Să-l pictezi din nou? Admit c-ar avea adesea nevoie. Îmi etalez pânza lângă cer și zmângălesc, e totdeauna puțin albastru. De pe terasă văd catedrala Sfântul Francis. Nu-i vorba s-o pictez, ca o biserică din Collioure. Nici Manhattan Bridge, mii de mașini, nici acoperișurile, mii de vulturi. Apoi un foșnet de aripă, o mișcare de nor, amețeală, mii de colibri. Iarna, pe Hudson River, vapori, cețuri, o căldură de canal, mirosuri neplăcute.

Iernile, minus cincisprezece, minus douăzeci de grade, imagini de pomi de Crăciun, zâmbetul lui Emmanuel, și vara vacanțele din California, pălăriile lui Françoise, părul ei în culori schimbătoare după capriciile unui coafor tira-

nic; *breakfast*-uri la Tiffany. O plimbare pe străzile din Sausalito. Iar Paris. Mama, în fine, împăcată. Emmanuel care crește prea repede. Și eu care slăbesc tot atât de repede cum mă îngraș, fără să mă înăcresc.

Fotografie în atelier. Materia brută a picturii: tuburile, uleiurile, flacoanele, pensulele și oalele, pe-o masă, și sticla de bere Heineken. Un vechi tricou și espadrile basce, singurătatea. Muzica nu se vede dar e peste tot, operă viguroasă, care răsună, între pereți, săltând, ca o furie. O altă bere, o altă serie de picturi.

– David, diseară ieșim, strigă Françoise la ușă. Se apropie și privește, fără să spună nimic, culorile de pe pânză. Apoi se depărtează și privește, fără să spună mai mult, chipul meu fără culoare.

Peste două ore suntem înconjurați de oameni de petrecere, e un party, în onoarea cui? ce aniversare? care vernisaj? Șampania curge gârlă, muzica explodează în capete. Se dansează. Sfârșitul nopții într-un club, saxofon, *sex and sunlights*.

A doua zi plouă peste Park Avenue. Am întâlnire cu un negustor. Trec prin fața fostei mele galerii Trianon. Mă încrucișez cu un portar stângaci, împopoțonat cu panoplia sa tradițională. Într-unul din adidașii mei marca Nike intră apa, îmi ridic gulerul bluzonului.

Întorcându-mă trec pe la băcan. Françoise e și ea acolo, niște prieteni vin la cină. Ei apreciază bucătăria noastră franceză, buna dispoziție, vioiciunea Françoisei. Fac totdeauna un tur prin atelier ca să dea din cap, gânditori, ca majoritatea vizitatorilor care, neștiind să citească pictura, se mulțumesc să-i privească imaginile.

Între „boem" și „*cocooning*" (două cuvinte nesărate), nu mă îndepărtez niciodată prea mult de pânza mea. Ies, intru, rămân ca o menajeră în bucătăria ei, am totdeauna de lucru în atelier. Françoise iese, se întoarce sau rămâne. E o

femeie care nu-mi stinge lumina când pleacă, care știe să deschidă ferestrele și să umple frigiderul – atunci când se întoarce e alta, adică nu se va schimba niciodată. Îmi dă vești din lume.

– Și tu? spun eu.

– Eu? spune râzând, am poftă de-o înghețată, cu gin-tonic, și tu?

– Eu? Am poftă de-o franțuzoaică. Mai ești încă franțuzoaică?

* * *

Nu mai eram un „fapt divers"; nu eram încă nici pictor, un creator debarasat de influențe. Nu era afluență de expozițiile mele de la New York, dar o presă amicală, binevoitoare, atentă, și prieteni, mulți prieteni. Ziariști, fotografi, artiști, muzicieni, scriitori, poeți! În Statele Unite, poeții vorbesc despre viață, sunt prezenți în cetate. În Europa, fabrică Findus (pește congelat) literar într-un tum de fildeș congelat. Aceste expoziții, aceste cocteiluri erau ocazia de-a râde, de-a bea, de-a te deghiza, de-a petrece. În '82, a fost vernisajul unei expoziții care am făcut-o la restaurantul La Coupole, pe Strada 32. Era o replică destul de exactă, deși foarte americanizată, a celebrului restaurant de pe bulevardul Montparnasse. Ziariști veneau să-mi ia interviuri. În jurul meu, se înghesuiau fotografi, domnule Stein, o fotografie. Unul din ei se numea Stéphane Korb. El n-avea nimic din acel Rouletabille de clovn care-ți smulge un zâmbet, ți-l fură. Era aproape bănuitor, tenebros. Voia să-mi vadă atelierul, proiectele mele, eboșele mele, ceea ce făceam mai personal. Tipului îi plăcea mai mult pictura, imaginea, decât *scoop*-ul. Un *free-lance* (colaborator extern al ziarului) francez, parizian. Am vorbit despre Paris. Anii '80, spe-

rănțele, necazurile. „Necazuri sunt în lumea întreagă, dar în întreaga lume nu-i peste tot Parisul, ăsta-i necazul", spune un cântec de Francis Lemarque. Acest Francis atât de zeflemist este tatăl acestui Stéphane, atât de secret. După expoziție, Stéphane și-a plasat fotografiile. El își publică totdeauna fotografiile, mai întâi fiindcă sunt bune, și pentru că prezintă subiectul ca și când viața lui ar depinde de asta. Griurile nuanțate pe care le developează pe clișeele sale, le pune în viața sa. Exigent, ar vrea ca totul să fie perfect. E în stare să-mi ceară să fac din nou o pictură ca să fie conformă cu eclerajul pe care-l dorește. Mă critică. Dar mă urmărește, îmi urmărește lucrul. Într-o perioadă în care nu interesam pe nimeni în afară de familia mea și de câțiva prieteni, el revenea să mă vadă, de la Paris, îl găzduiam în salonul casei, fotografia totul.

– Ce-ai să faci cu fotografiile, Stéphane?

Răspundea cu un zâmbet evaziv. Și după o lună sau două îmi trimitea o tăietură de ziar, cu fotografiile publicate. Datorită lui am rămas în contract cu Parisul, cu Franța. Aveam impresia că nu dispărusem complet din circuit. Că mă așteptau, și că trebuia să răspund acestei așteptări.

El are totdeauna o idee nouă de articol, un subiect, o inițiativă. Odată realizat, proiectul lui rezistă. A doua zi e în Australia sau la Moscova. Dacă telefonul sună la ora trei noaptea, știu că e el, David, dormi?

– Nu.

Și n-am decât să mă pun pe treabă, ceea ce este, pentru un artist, preferabil somnului.

***

Adnan Khashoggi are sau avea niște tablouri la el, pe avenue Montaigne, și o știu fiindcă le-am pictat eu. Niște piese frumoase în maniera marilor maeștri moderni. Dar de

la asta până la a scoate, ca în biografia sa, „*A 30 million dollars art collection*"... (O colecție de 30 de milioane de dolari...)

Când l-am cunoscut pe Adnan Khashoggi, mie îmi mergea mai degrabă bine și lui îi mergea mai degrabă mai bine. Vreo cincisprezece reședințe de-a curmezișul lumii, avioane personale amenajate ca niște apartamente mari în hoteluri luxoase, frecventarea celor mai strălucite staruri. Era supranumit „Domnul 15%" fiindcă încasa mult la tot ce întreprindea, chiar dacă nu făcea eforturi prea mari.

Tatăl său fusese medicul particular al regelui Sand al Arabiei; el nu urmase cariera medicală ca să devină repede ceea ce se numește un *wheeler dealer.**

În 1984 mă sinchiseam prea puțin de Adnan Khashoggi. Mă deplasam în bascheți pe pavajul newyorkez, care e mai degrabă un asfalt aspru. Pictam în toată libertatea. Să pictezi era un lux ce depășea mijloacele lui Khashoggi, a rechinilor de pe Wall Street și chiar a președintelui Reagan, căruia îi era destul de greu să-și mestece guma.

Într-o dimineață, în teancul de scrisori, se afla o scrisoare de la Phillis Goldman. Ea era negustoare particulară de tablouri, arhetipul femeii newyorkeze, grăbită, presantă, stresată, stresantă, afabilă, aferată, înnebunită, ieșită dintr-un film de Woody Allen ca să intre într-o depresiune nervoasă și să reia o conversație despre *High Society* newyorkeză. Ea vorbește prea repede pentru cele două urechi ale noastre, se mișcă prea mult pentru cei doi ochi ai noștri, și după trecerea ei valvârtej regreți că n-ai înregistrat-o pe magnetoscop ca să pui din nou filmul cu încetinitorul.

Simplul fapt de-a avea în mână o scrisoare de la la

* Cinevacaretrage sforile(N.Tr.)

Phillis Goldman ar fi putut electrocuta un țăran din Wyoming sau un bancher de la La Garenne-Bezons.

Dar, la curentul (de înaltă tensiune) al caracterului ei energic și generos, știam că răul pe care și-l făcea nu făcea nici un rău celorlalți. Scrisoarea ei îmi comunica în mod simplu că Khashoggi, „omul cel mai bogat", etc., mă căuta ca să facă un *deal.* Nu-mi aminteam să-l fi văzut pe „A.K." sau „*the Chief*" (șeful), cum i se spunea, la vreuna din expozițiile mele, dar, dacă averile noastre erau inegale, reputația mea o egala pe-a lui. Mă căuta fără să mă găsească, fără îndoială nu căuta unde trebuia; nu eram nici la brațul lui Liz Taylor nici în fustele stewardeselor, ci la mine, *at home;* „cel de al treilea cămin al meu", spunea Françoise, căruia îi plăcea mult Orson Welles.

– Cine-i, David? a întrebat ea.

– Nimeni, un anume Khashoggi.

– Cine-i Khashoggi?

– Nimeni, omul cel mai bogat din lume.

Mi-am continuat pictura, un studiu despre culoarea roșie. Mi-era greu să scap de cerurile lui Chagall.

Peste câteva luni aveam întâlnire cu *Chief*-ul, noaptea, într-unul din ultimele sale etaje de la Olympic Towers. Ascensorul m-a lăsat suspendat de-un nor deasupra orașului, supus în spatele unor imense uși-ferestre cu geamuri. Apartament baroc, rococo, decor roșu cu aur, covoare din Orient și vase din China, mobilier vechi, lucruri de ocazie șic, Bizanț bizar, Istanbul nebun, luminiș profilat *design,* apoi contorsionat de arabescuri, eram departe de casa lui Cocteau, mai aproape aici de rafinărie decât de rafinament.

„A.K." mă primește într-o simplă djellabach, e culcat pe patul său vast ca un teren de base-ball; par mai degrabă un reprezentant al acelei *Encyclopedia Universalis* decât un artist pictor din Greenwich Village. Am adus mormane de documente, cărți de artă, referințe necesare. Catalogul de

bază. Phillis Goldman îmi explicase de trei ori locul. Mă instalez alături de *Chief* pe marginea patului, linia de tușă a terenului de base-ball, și el începe să frunzărească toate astea, un secol de pictură. Khashoggi dă din cap ca un cunoscător, adică nu știe nimic. Are gustul său, nu prost, nici bun, dar gustul, în materie de pictură, nu-i simțul ideal. Khashoggi își alege picturile ca un puști jucăriile înainte de Crăciun, sau ca o menajeră lenjeria în magazinul La Redoute din Roubaix. Apoi îmi expune un plan detaliat al apartamentului său de pe avenue Montaigne, de la Paris, lângă Champs-Élysées, fiecare cameră și amplasările prevăzute pentru picturi – decoratorul se și află la lucru. Planul ăsta ar face fericit pe Arsène Lupin, dar n-am încercat niciodată acest pseudonim.

Khashoggi apreciază operele pe care mi le indică, cu niște rezerve surprinzătoare, și mai degrabă fericite. Nu-mi cere o treabă de copist meticulos, ci niște variații, niște modificări, o roșcată de Renoir, o vrea blondă platinată, o capră trebuie să înlocuiască un măgar, ceva mai mult albastru la Modigliani. Și chiar un Van Gogh care ar încăpea într-o geantă diplomat, *The Anglois Bridge*, trebuie să acopere o întreagă bucată de perete, cel puțin de zece ori mai mare decât originalul.

Și nudurile, nudurile, numai din spate, nudurile, ca să nu șocheze sensibilitatea musulmană în mare număr a vizitatorilor săi. Semnăm mai târziu două contracte succesive, de câte două sute cincizeci de mii de dolari fiecare, conform regulilor, și de avocați, cu martori.

– Te-ai înțeles cu acest Khashoggi? întreabă Françoise.

– Foarte bine, da, e omul cel mai bogat din lume, în fine, a unei anumite lumi...

– Are o situație mai bună?

– Să fim cinstiți: o situație foarte bună.

Mi-am terminat pictura, un studiu asupra culorii albastre. Mi-era greu să scap de cerurile lui Matisse.

În '85, picturile au fost agățate pe simezele saloanelor, în apartamentul de pe avenue Montaigne, la locurile prevăzute în contract. Îmi terminasem *job*-ul. Aproape. Phillis Goldman, total înnebunită, panicată, m-a convocat într-un bar de pe Fifth Avenue. Da, David, e perfect, dar prea perfect, prea nou. Picturile par noi.

– Dar sunt noi! și dumneata știi, dragă Phillis, că o pictură în ulei, odată terminată, n-o mai poți atinge, își trăiește viața ei.

– Este în fața ușii barului un Rolls pentru fundul dumitale, și pe aeroportul La Guardia un avion particular să te ducă, cu whisky bun pentru gâtlejul dumitale blestemat! Ia-ți spoielile, vernisurile, unguentele dumitale magice și fă-ne picturi vechi.

Și așa, puțin mai târziu, eram pe avenue Montaigne, ocupat să badijonez, să zmângălesc, să ung cu creme și spoieli propriile mele picturi, sub conducerea răsfățată a bâtei șovăielnice, a unui decorator italian.

– *Que magnifico!* Ar trebui să fiți pictor!

– Și asta, asta-i rahat?

Nu știu ce s-a întâmplat cu colecția de treizeci și șapte de piese, Monet, Van Gogh, Gauguin, Renoir, Pissarro, Kandinsky, Vuillard, Vlaminck, Redon, Marquet... Bonnard... Niște lucruri uneori foarte delicate. Toate niște Stein. Toate cu aceeași firmă, aceeași amprentă. Mii de împrumuturi, o singură amprentă, asta ar putea fi o deviză.

***

– Există uneori o violență în cuvintele dumneavoastră, îmi spune ziarista, dar n-o văd în dumneavoastră. Păreți fericit, în harababura asta, aici, în Croix-de-Berny, lângă

parcul Sceaux. Mai mult decât fericit, senin... Tot nu știu cine sunteți...

– Nici eu. Trăiesc, lucrez, visez...

Când falsificatorul a murit definitiv în mine, nu mai aveam poveste, viață aventuroasă, numai episoade. Viața mea nu mai era un film cu salturi, un spectacol, ci un șantier. Totul rămânea într-adevăr de făcut, în fiecare zi. Nu cred că pe vremea escrocheriilor mele arta era o biserică pe care o jefuiam, dar în prezent e o biserică la care mă duc în fiecare zi cu o adâncă umilință. Pregătesc o expoziție la Paris, o alta la New York. Sunt deranjat încă destul de des ca să se obțină niște copii, în particular sau pentru turnarea vreunui film. Pentru mine e timp pierdut, dar am o soție și patru copii. Ei trăiesc la New York. Eu sunt aici, cu pisica mea obișnuită, cu trandafirii, cu pictura. Și cu cărțile mele.

Dacă am fost falsificatorul secolului, sunt mai ales un pictor de azi. Pun întrebări picturii, și încerc să găsesc răspunsuri pe pânză. Ascult muzică, mașinile care trec rareori pe stradă, clopotele bisericii vecine, copiii care se joacă. Pictez. Fiecare om prin munca lui, oricare i-ar fi munca, mai mult încă artistul, cercetătorul, fac parte dintr-un lanț solidar. El dă mâna maestrului său, cealaltă elevului său. El învață și dă lecții. Și cu toate astea e mai singur ca oricine. Am fost falsificator în smoking, și pictor în Greenwich Village în adidași marca Nike și pulover găurit. Acum, costumele astea, ce plictiseală! A picta, asta e totul. Am avut o viață care nu face decât să descrie evenimente și datată, acum nu mai am date, nici vârstă, întineresc peste măsură, și nimic nu vine să-mi tulbure lucrul meu cotidian, afară de pisică, care profită de pauzele mele ca să mi se așeze în brațe. Am păstrat o anume pasiune pentru telefon.

Vorbesc ore întregi cu New York-ul. Convorbirile nu

le mai plătește rabinul din închisoarea de la New York. L-am revăzut recent pe judecătorul Stone, la Paris. S-a uitat la turnul Eiffel, și la catedrala Notre-Dame, cu aceiași ochi mici ca niște capete de bold. Am crezut că monumentele aveau să dispară sau să se prăbușească sub privirea lui.

– Nu-i rău, a spus Stone. Și ne-am dus să mâncăm într-un restaurant chinezesc pe bulevardul Belleville.

Și aici mănânc în fiecare zi într-un restaurant chinezesc. Totdeauna aceeași mâncare. Totuși nu-i niciodată aceeași. Ca reprezentația pe care un actor o dă în fiecare seară cu o piesă. Niște infime variații. Ca zilele care urmează și nu seamănă între ele. Viața, în general.

Ziarista a revenit să-mi pună întrebări. Voia ceva concret. Expoziția mea era în lucru, mi-era greu să vorbesc despre asta. Am lăsat pe alții să vorbească, mai talentați. Am convocat la dejunul nostru chinezesc pe scriitorul meu, tipul care mă ajută să scriu această carte. Am vorbit despre tot afară de răspunsuri precise. Nu aveam răspunsuri precise. Vremea era frumoasă, lumea era fumoasă, fiindcă avea încă și mai puține răspunsuri decât întrebări. Avea încă tinerețea unui copil. Se întâmplau evenimente minunate. Chagall s-ar fi putut întoarce în Rusia și să nu-i plictisească niciodată pe falsificatorii newyorkezi... Ne aflam de acum încolo într-un sfârșit de secol. Mă simțeam destul de aproape de grota Lascaux, de zimbri, de închisoarea de la New York, sub privirea lui Stone, ochii săi de piatră semiprețioasă, am aflat că Barrett renunțase la poliție ca să scrie romane polițiste, sub numele de Ned Barrick. Anagrama de la Nick Barrett. Ne-am întors să bem un ceai fierbinte acasă. Pisica îmi descâlcea decupajele.

– Dumneavoastră nu vedeți ce-ar putea să spună interesant? l-a întrebat ziarista pe scriitor.

– Ba da, dar ar fi fals. Ar putea să vă spună ceva senzațional, *scoop*. Chiar de-ar fi adevărat, ce importanță mai

are asta? Viața lui nu-i acolo, nici asta. El vă poate picta acum pe loc Guernica sau Mona Lisa, și? El caută altceva. Ascultă altceva, așteaptă altceva. Dac-ar picta-o pe Mona Lisa ați vedea că e o operă de Stein,nu de Leonardo.

– Pune-o să asculte caseta, a spus David.

Am ascultat caseta. Câteva cuvinte, texte și fraze. Niște aprecieri mai mult decât niște sentințe, niște estimări mai mult decât niște comentarii, niște cuvinte de pictori sau de artiști între lucrări mai importante decât vorba. Totul întretăiat de miorlăiturile pisicii Moustique.

***

Prima oară când l-am văzut pe David Stein, am crezut că întâlnesc un falsificator și un șmecher. Era sub trandafiri cu un pahar de Coca în mână, ținea un regim draconic. Eu eram un negru. Eram făcuți să ne înțelegem, fără îndoială. Eu mă simțeam scriitor, el pictor, și am aflat că era pictor așa cum a descoperit el că eu eram scriitor. Un respect mutual, transformat într-o prietenie sinceră și dreaptă. Nu încercam să-l blufez așa cum fac ziariștii, eu nu-s ziarist. El m-a așezat în fața pânzei, a șevaletului și mi-a pus pensulele în mână. Așa cum vi se spune „condu mașina mea Porsche"... Era muzică, și ziarista care râdea. Pisica mior-lăia. Într-o zi voi ști să pictez.

David își părăsise cartea înainte de sfârșit. Fiindcă nu era sfârșit, tocmai. David nu-i scriitor, eu am scris această carte, David nu-i un falsificator, nu e un înșelător. Semnează ceea ce face și corectează semnăturile secundare. E o muncă în echipă, uneori de indolenți, dar Factory a lui Warhol ce este? și atelierele lui Leonardo? Michelangelo? Tițian? Giotto?...

Într-o zi, David va trece altcuiva făclia culturii. Nu mie, sunt prea stângaci. Dar totul va supraviețui.

Trandafirii din grădină, culorile picturilor, râsul ziaristei, care nu se mai gândea la articolul ei.

– Dar copiii? Copiii dumneavoastră? a întrebat ea.

– Le telefonez în fiecare zi, pot să le citesc asta?

Deci această poveste. El nu adaugă nimic, dar nu mai văd nimic de adăugat. Viața se adaugă de la sine, farsa și tragicul amestecate.

***

În țara strămoșilor mei era un sat astăzi dispărut. Era construit din umile căsuțe de pământ la poalele unui munte abrupt pe care se înălța o capelă neștiută de nimeni, afară de un bătrân care se cățăra în fiecare dimineață pe poteca anevoioasă cu mersul său încet și greoi de moșneag fără vlagă. Intra în capela glacială iarna, supraîncălzită vara, și contempla unicul tablou care rămăsese agățat aproape de altar, și reprezenta o coborâre de pe cruce. Nu se știa de ce bătrânul adora tabloul, care nu era extraordinar de interesant, nici prin alegerea subiectului nici prin talentul artistului.

Într-o zi de vară caniculară, câțiva băieți stăteau la răcoare în umbra acestei capele mici, pe stâncile din vârf. L-au așeptat pe bătrânul nebun, cum spuneau ei, și s-au distrat la gândul că-l vor face să mărturisească ce venea să caute aici în fiecare dimineață de atâta vreme. De cum l-au văzut pe potecă, încovoiat pe toiag și înaintând cu mare efort, și-au dat coate, foarte hotărâți să se distreze. Când a ajuns la înălțimea lor, l-au apostrofat vesel:

– Ai venit să bei un păhărel cu noi?

Bătrânul n-a răspuns, prea ocupat să-și tragă sufletul, mai întâi, apoi grăbit să intre în biserică, să se așeze în fața tabloului, cu ochi neliniștiți, mobili. L-a șters de praf cum făcea totdeauna, l-a îndreptat, de două ori, nu o singură

dată, și a ieșit. Tinerii l-au întrebat ce găsise așa de interesant.

– Mă asigur că Hristos n-a dispărut, și că nimic nu-i perturbă eterna sa agonie, și că va fi astfel până la sfârșitul secolelor. Tatăl tatălui meu a pictat tabloul. Tata l-a restaurat de mai multe ori, și eu mă străduiesc să-l păstrez în cea mai bună stare posibilă. Dacă i s-ar întâmpla ceva lui Hristos, capela s-ar prăbuși, și muntele, și satul ar fi cărat de-un torent de noroi și de blocuri de piatră.

Băieții au exclamat:

– Când se va întâmpla minunea asta, fă-ne onoarea să ne anunți primii. Să ne putem feri.

Și au început să râdă.

– Nu-i nimic de râs! De ce credeți că mă cațăr aici în fiecare dimineață? Ca să fac sport? Sau pentru a-mi salva oasele? Într-adevăr pentru voi o fac. Nu mă tem de moarte. Mă tem de uitare, și somnul brutelor. Iisus va fi în agonie până la sfârșitul secolelor, și în timpul ăsta nu trebuie să dormi. Să fie mânjit Iisus și vom fi cu toții pierduți. Voi, primii.

S-a ridicat scrâșnind din dinți, blestemându-și genunchii bătrâni, a salutat cu bastonul întins, a coborât spre sat. Băieții au aruncat după el câteva pietricele, fără răutate, lăcuste și melci.

– Și dacă i-am face o farsă, a spus unul din ei.

– Mai degrabă două decât una.

Au urinat pe rând pe tablou, în capelă. Bătrânul avea în căsuța lui, agățate peste tot, replici ale acestui tablou mediocru. Citea urmărind rândurile cu degetul. Degetul lui s-a oprit pe-un cuvânt pe care nu-l înțelegea. Apoi l-a văzut pe Iisus de pe tablouri strâmbându-se, l-a auzit gemând, apoi urlând, cerul tablourilor se fisura, crăpa. Vopseaua picura de pe pereți, împroșcându-l. Bătrânul nebun în delirul său a ieșit în stradă.

– Alarmă! Pericol! Faceți-vă boccelele, ieșiți din satul ăsta! Încărcați-vă catârcele și măgarii! Înainte de-a se însera muntele ne va cără, va aduce peste noi torente de noroi și de blocuri de piatră... Iisus e mort...

– O știm, bătrân nebun, spune unul din băieți, dar noi nu ne temem de moarte. Cunoaștem miezul lucrurilor, știm din ce materie e făcută lumea. Și materia asta e tot așa de solidă ca oasele noastre viguroase. Poți spune și tu la fel?

– Bietele mele oase! Nu stați acolo să râdeți ca niște maimuțe în cușcă. Fugiți! Alergați în urma memoriei voastre! Prindeți-o. New York-ul și Babilonul vor fi distruse în același fel. Și Ierusalimul incendiat.

– Și eu voi avea oreion sau blenoragie, mare ghicitor?

I-a îmbrâncit pe cei care râdeau, dar zadarnic. S-a întors acasă și și-a adunat copiii, de la cel mai mic până la cel mai bătrân, cu toții ocupați să picteze. Au părăsit căsuța, tablourile tremurau pe pereți, dar au luat cu ei pânzele și pensulele.

Se dăduseră în spectacol zadarnic. Fiecare zâmbea în blândețea serii, bând apă sau vin rece. S-a auzit urletul. Au avut impresia că-l văd, pe munte, pe Iisus ieșind el însuși din capelă, gol ca un vierme, și mânjit de urină și de sânge. Chinuit de durere. Semăna cu bătrânul nebun. Un trosnet îngrozitor a țâșnit din măruntaiele muntelui. Dintr-odată s-a lăsat noaptea și a pornit furtună. Trei zile de ploaie neagră. Când s-a făcut lumină, satul în care trăiau strămoșii mei nu mai exista. Au supraviețuit numai strămoșul meu, bătrânul nebun, și copiii săi, dintre care eu eram cel mai tânăr. Drept orice moștenire, când a murit, mi-a lăsat, în afară de trei pensule dese din păr de lutră, semnificația cuvântului care rămăsese misterios sub degetul lui.

– Care este? a întrebat fiul meu de la New York vorbind cu mine la Paris.

Conversația noastră a fost întreruptă de-o a treia per-

soană pe linie, care întreba o a patra persoană dacă se turna o picătură de vin alb pe salata de cartofi când aceștia erau, **a,** reci, **b,** călduți, **c,** calzi, **d,** fierbinți. Cunoșteam acest răspuns.

Încet-încet am învățat să cunosc multe răspunsuri. Care sunt cel mai adesea ca niște piepteni pentru cei cu chelie. Prefer întrebările. Cred că pictura va fi totdeauna mai puțin un răspuns decât o întrebare. Că pictorul va fi totdeauna mai mult un cerșetor, o persoană care cere, decât un senior sau un prinț al frumuseții. El n-are frumusețea infuzată în el. E condamnat s-o caute, să tatoneze. În viața mea, care nu e terminată, n-am căutat decât această frumusețe, sinceră, și în cealaltă viață a mea, cea care nu se poate termina, nu voi căuta decât asta, același lucru, niște culori și o emoție. Pun muzică, Pergolesi, pisica se agață de mine ca și când eu aș fi notele, privesc trandafirii morți, iarna. Mă gândesc la primăvară, viața e un triumf.

Postfață

RITUALUL LUI DAVID STEIN

Spre deosebire de mulți artiști contemporani, David Stein are multe de spus atunci când vorbește despre el însuși. Anecdotele nu lipsesc în bogata sa carieră de artist cu multiple talente, până la cel de actor – o altă manieră de-a se picta el însuși. El ar putea fi acel om din autoportretul lui Salvatore Rosa de la Londra, care ține o tabletă cu această inscripție: „Să taci când n-ai nimic de spus – e mai bine decât Tăcerea". Este totodată un strălucit povestitor și un om de acțiune. Înclinația sa excesivă pentru experiență îl face uneori aspru și chiar agresiv, trecând de la o aventură la alta cu o brutalitate goyească, care l-ar fi încântat pe Francis Bacon. În alte momente, de dispoziție mai bună,

explorează paradoxul unor paralele imposibile, între Tiepolo și Redon sau între Magnasco și Chagall. De unde dificultatea de-a da povestirii sale forma simbolică a unui capac de sarcofag – o alegere făcută de Masaccio în Tributul banilor, Picasso în Guernica, Cecil B. De Mille în filmele sale de mare spectacol și Basquiat în ale sale graffiti. Este absolut sigur pe puterea sa de-a asimila. Atent, curios, conștient de lecția eternă pe care o distribuie generațiile trecute și prezente de artiști – colegi morți sau vii pe lângă care își găsește „resursele" în mod periodic ca să-și lărgească viziunea și să-și ațâțe sensibilitatea, impregnându-se totodată de talentul lor de comunicatori, cu o tușă de vrăjitorie. Este deci un artist desăvârșit, înzestrat cu facultatea de-a prinde imediat – aproape în mod fizic – esența lucrurilor și a situațiilor. Totuși, o dimensiune a eului său interior îi scapă încă – ceva care nu poate și nu vrea să exprime. A sosit timpul pentru el să lase operele sale să-l dezvăluie. Fruct, în aparență, al exuberanței unui spirit eclectic, acestea sunt de fapt o alchimie misterioasă, în care se amestecă întreaga paletă a emoțiilor umane! Ele tind spre un simbol universal, degajat de orice identitate ce poate fi recunoscută. Spre deosebire de un totem sau de-o relicvă din care nu va țâșni nici un miracol, tablourile sale se reînnoiesc neîncetat. Ele sunt „ideea" care trăiește viața materiei organice, și ne vorbește de mamuții tehnologici transformați în purici electronici Ele ne strigă că omul trebuie să revină la starea asta de „inocență" pe care anticii o căutau în apele fluviului Léthé. David Stein ne povestește astăzi o istorie uitată, înfundată în cea mai adâncă memorie a noastră. O face cu un foc de artificii silențios de motive scoase din tablourile și desenele lui Leonardo, pe care-l face să apară și să dispară ca într-un caleidoscop, într-un vârtej de fulgere roșu, galben și albastru. Pictorul nu mai are nevoie să vorbească despre el. A înnodat o legătură cu

cel care privește pictura sa și el poate de acum încolo să vadă totul cu alți ochi, chiar și pe Mona Lisa. Ritualul pe care-l îndeplinește ne readuce în memorie alte dimensiuni ale sensibilității umane. El ne reamintește urzeala complexă din Finnegans Wake, *sub care S.M. Eisenstein a regăsit pe drept „organizarea fiziologică a emoțiilor și embrionul formării gândirii" – o manieră elegantă de-a spune că un cadavru poate fi tot atât de bine stropit în mod ritual cu chianti cât și cu whisky irlandez. Ceea ce marele cineast și teoretician sovietic spune despre capodopera lui James Joyce se aplică perfect ultimelor opere ale lui David Stein: „Efectul este uneori extraordinar, dar cu prețul unei totale destrămări a însăși temeliei dicțiunii literare, a completei descompuneri a metodei literare, căci cititorului textul i se pare magic".*

Carlo PEDRETTI
Istoric de artă
Accademia *Leonardi Vinci,*
Florența, martie 1990

Falsificator al secolului sau pictor de astăzi ?

O viată de artist si de aventurier... De la Paris la Collioure, de la Roma la Barcelona, de la New York la Miami, în Rolls Royce, în smoking sau tee-shirt pătat, sclav al *dolcei vita* seara, înlănțuit de șevalet noaptea, când pictor, când misit. bătându-și joc de experți și vânzători de tablouri, alegându-se cu pumni de dolari și... câțiva ani de închisoare.

Expus în lumea întreagă. David Stein învață în închisoare libertatea artistului și-și descoperă adevărata natură de pictor pictând falsuri.

ISBN 973-566-058-X

9 789735 660581